

ДОКЛАД

ПО ОТЧЕТА ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ДЪРЖАВНИЯ БЮДЖЕТ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ ЗА 2012 ГОДИНА

СЪДЪРЖАНИЕ

Използвани съкращения.....	3
I. АНАЛИЗ НА ОСНОВНИТЕ МАКРОИКОНОМИЧЕСКИ ПОКАЗАТЕЛИ И ТЕНДЕНЦИИ В РАЗВИТИЕТО НА ВЪНШНАТА И ВЪТРЕШНАТА ИКОНОМИЧЕСКА СРЕДА ПРЕЗ 2012 г.	5
1. Макроикономическо развитие в България през 2012 г.	6
1.1 Брутен вътрешен продукт.....	6
1.2 Инфлация	7
1.3 Пазар на труда и доходи	8
1.4 Платежен баланс.....	9
2. Финансов сектор.....	11
3. Тенденции при основните макроикономически показатели и съпоставка с допусканията и параметрите, заложи в макрорамката по ЗДБРБ за 2012 г.	13
4. Оценка на въздействието на данъчната политика и политиката на разходите в бюджетния сектор върху развитието на националната икономика.....	15
5. Макроикономически ефект от усвояването на европейските средства	16
II. ФИСКАЛНА ПОЛИТИКА.....	19
1. Основни акценти на фискалната политика по отношение на бюджетното изпълнение през 2012 г.	19
1.1 Промени в данъчното облагане през 2012 г.	21
1.2 Инвестиционна политика	22
2. Основни акценти на реформата в бюджетната сфера.....	24
2.1 Преглед на основните правила и процедури, заложи в Закона за публичните финанси.....	24
2.2 Преглед по прилагането на програмното бюджетиране през 2012 г.	27
2.3 Напредък в областта на вътрешния контрол в публичния сектор през 2012 г.	29
2.3.1 Развитие на правната уредба и методическите указания	29
2.3.2 Повишаване на компетентността на служителите от публичния сектор в областта на вътрешния контрол и вътрешния одит.....	30
2.3.3 Ежегодно осъществяване на мониторинг на състоянието на вътрешния контрол в публичния сектор	30
2.3.4 Сътрудничество и взаимодействие между контролните институции.....	33
2.3.5 Усъвършенстване на функционалностите на Информационната система за финансово управление и контрол (ИСФУКВО).....	33
3. Основни параметри на консолидираната фискална програма за 2012 г.....	34
3.1 Мерки на НАП и АМ за повишаване на събираемостта на приходите	38
3.2 Изпълнение на приходите по консолидираната фискална програма.....	43
3.2.1 Корпоративни данъци	44
3.2.2 Данък върху доходите на физическите лица	45
3.2.3 Приходи от осигурителни вноски.....	46
3.2.4 Данък върху добавената стойност	47
3.2.5 Акцизи	50
3.2.6 Мита.....	52
3.2.7 Данък върху застрахователните премии	52
3.2.8 Други данъци	52
3.2.9 Неданъчни приходи	53
3.2.10 Помощи, дарения и други безвъзмездно получени суми	55
3.3 Изпълнение на разходите по икономически елементи по консолидираната фискална програма за 2012 г.	56
3.3.1 Текущи нелихвени разходи	57
3.3.2 Капиталови разходи	63
3.3.3 Лихвени разходи.....	64
3.3.4 Вноска на Република България в общия бюджет на ЕС.....	65
3.3.5 Мерки за намаляване размера на задълженията на ПРБК.....	66

3.4 Изпълнение на разходите по функции по консолидираната фискална програма за 2012г.	68
3.4.1 Общи държавни служби	69
3.4.2 Отбрана и сигурност	73
3.4.3 Образование	79
3.4.4 Здравеопазване	81
3.4.5 Социално осигуряване, подпомагане и грижи	83
3.4.6 Жилищно строителство, благоустройство, комунално стопанство и опазване на околната среда	88
3.4.7 Почивно дело, култура, религиозни дейности	92
3.4.8 Икономически дейности и услуги	97
3.4.9 Разходи неklasифицирани в другите функции	105
3.5 Изпълнение на показателите в частта на финансирането по консолидираната фискална програма за 2012 г.	106
3.5.1 Външно финансиране	106
3.5.2 Вътрешно финансиране	108
3.5.3 Финансови операции по прилагане на стълб I от Общата селскостопанска политика	111
3.5.4 Приватизация.....	111
3.5.5 Средства, акумулирани по сметка на Държавния фонд за гарантиране устойчивост на държавната пенсионна система	112
III. ИЗПЪЛНЕНИЕ НА КОНСОЛИДИРАНАТА ФИСКАЛНА ПРОГРАМА ПО СЪСТАВНИ БЮДЖЕТИ...	113
1. Републикански бюджет	113
2. Съдебна власт	116
3. Социално-осигурителни фондове	116
3.1 Държавно обществено осигуряване	116
3.2 Учителски пенсионен фонд.....	118
3.3 Фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите”	119
3.4 Национална здравноосигурителна каса	119
4. Бюджети на общините.....	121
5. Българско национално радио	127
6. Българска национална телевизия	128
7. Българска телеграфна агенция	129
8. Държавни висши училища	129
9. Държавни висши военни училища	130
10. Българска академия на науките	130
11. Национален фонд към Министерство на финансите.....	130
12. Държавен фонд “Земеделие”.....	135
13. Фонда за покриване на разходите за приватизация и следприватизационен контрол.....	140
14. Държавно предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда	141
15. Извънбюджетна сметка към министъра на финансите за средствата от продажбата на предписани емисионни единици	142
16. Набирателна сметка към МФВС	143
17. Сметка за чужди средства, открита съгласно §28 от Преходните и заключителните разпоредби на ЗИД на Закона за българските лични документи към МВР.....	143
IV. ОТЧЕТ ЗА СЪСТОЯНИЕТО НА ДЪРЖАВНИЯ И ДЪРЖАВНОГАРАНТИРАНИЯ ДЪЛГ ПРЕЗ 2012 г..	144
1. Държавен дълг	144
2. Гарантиран от държавата дълг	147
3. Консолидиран държавен дълг.....	148
ЗАКЛЮЧЕНИЕ.....	149

Използвани съкращения

АМ – Агенция „Митници”
БВД – брутен външен дълг
БВП – брутен вътрешен продукт
БДЖ ЕАД – „Български държавни железници” ЕАД
БНБ – Българска народна банка
БРСЕ – Банка за развитие на Съвета на Европа
б. т. – базисни точки
ВОП – вътреобщностни придобивания
ВСС – Висш съдебен съвет
ДАНС – Държавна агенция „Национална сигурност”
ДВ – Държавен вестник
ДДС – данък върху добавената стойност
ДИЗ – държавни инвестиционни заеми
ДМА – дълготрайни материални активи
ДОО – държавно обществено осигуряване
ДФЗ – Държавен фонд „Земеделие”
ЕК – Европейска комисия
ЕО – Европейска общност
ЕС – Европейски съюз
ЕИП – Европейско икономическо пространство
ЕФ – европейски фондове
ЗДБРБ – Закон за държавния бюджет на Република България
ЗДДС – Закон за данък върху добавената стойност
ЗДДФЛ – Закон за данъците върху доходите на физическите лица
ЗКПО – Закон за корпоративното подоходно облагане
ЗМДТ – Закон за местните данъци и такси
ИПЦ – индекс на потребителските цени
ИСПА – Инструмент на структурните политики за присъединяване
ИА – Изпълнителна агенция
ИПП – Инструмент за предприсъединителна помощ
КРС – Комисия за регулиране на съобщенията
КСО – Кодекс за социално осигуряване
КФП – Консолидирана фискална програма
МБВР – Международна банка за възстановяване и развитие
МВР – Министерство на вътрешните работи
МВнР – Министерство на външните работи
МВФ – Международен валутен фонд
МЗ – Министерство на здравеопазването
МЗХ – Министерство на земеделието и храните
МИЕТ – Министерство на икономиката, енергетиката и туризма
МК – Министерство на културата
МО – Министерство на отбраната
МОМН – Министерство на образованието, младежта и науката
МОСВ – Министерство на околната среда и водите
МП – Министерство на правосъдието
МРРБ – Министерство на регионалното развитие и благоустройството
МС – Министерски съвет
МТИТС – Министерство на транспорта, информационните технологии и съобщенията
МТСП – Министерство на труда и социалната политика

МФ – Министерство на финансите
МФВС – Министерство на физическото възпитание и спорта
НАП – Национална агенция за приходите
АПИ – Агенция „Пътна инфраструктура“
НАТО – Организация на Северноатлантическия договор
НЗОК – Национална здравноосигурителна каса
НК „ЖИ“ – Национална компания „Железопътна инфраструктура“
НОИ – Национален осигурителен институт
НС – Народно събрание
НСИ – Национален статистически институт
НРС – Национална разузнавателна служба
НСО – Национална служба за охрана
НСОРБ – Национално сдружение на общините в Република България
НФ – Национален фонд
ОП – Оперативна програма
ПЗР – преходни и заключителни разпоредби
ПРБК – първостепенни разпоредители с бюджетни кредити
п. п. – процентни пункта
ПП – програмен продукт
ПУДООС – Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда
ПЧИ – преки чуждестранни инвестиции
ПФИ – Преходен финансов инструмент
ПМС – Постановление на Министерския съвет
СКФ – Структурни фондове и Кохезионен фонд
СНС – система на националните сметки
СП – Сметна палата
УО – Управляващ орган
УПФ – Учителски пенсионен фонд
ФГВРС - Фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите“
ФПРПСК – Фонд за покриване на разходите за приватизация към Агенцията за приватизация и следприватизационен контрол
ФМ на ЕИП – Финансов механизъм на Европейско икономическо пространство
ХИПЦ – Хармонизиран индекс на потребителските цени
ЦБ – Централен бюджет
ЯБМС – Японска банка за международно сътрудничество

I. АНАЛИЗ НА ОСНОВНИТЕ МАКРОИКОНОМИЧЕСКИ ПОКАЗАТЕЛИ И ТЕНДЕНЦИИ В РАЗВИТИЕТО НА ВЪНШНАТА И ВЪТРЕШНАТА ИКОНОМИЧЕСКА СРЕДА ПРЕЗ 2012 Г.

Въпреки признаците за известно ускорение на растежа, възстановяването на световната икономика и през 2012 г. остана противоречиво и неравномерно в отделните региони. Икономическата активност в развиващите се икономики продължи да нараства с по-ускорени темпове, а с това и приносът им за световния икономически растеж бе по-значителен. Разнопосочни бяха и тенденциите в развитието на международната търговия. Обемът ѝ продължи да нараства, като външнотърговският оборот на САЩ, нововъзникващите пазари от Близкия изток и страните от Централна и Източна Европа имаха положително влияние, докато динамиката на външната търговия на еврозоната остана на отрицателна територия.

Реален растеж на БВП (в %) на годишна база

	IV.2011	2011	I.2012	II.2012	III.2012	IV.2012	2012
Европейски съюз	0.8	1.6	0.1	-0.3	-0.4	-0.6	-0.3
Еврозона	0.6	1.4	-0.1	-0.5	-0.7	-0.9	-0.6
САЩ	2.0	1.8	2.4	2.1	2.6	1.7	2.2

Източник: Евростат, U.S. Bureau of Economic Analysis (BEA)

Въпреки доброто си представяне през първите три тримесечия, растежът на американската икономика се забави значително в края на 2012 г. Това се дължеше основно на краткосрочни фактори и най-вече рязкото свиване на правителственото потребление през четвъртото тримесечие в резултат на по-ниските разходи за отбрана. Нетният износ имаше положителен принос към растежа, а нарастването на частното потребление и инвестициите се ускори. Според предварителните данни БВП на САЩ е нараснал с 2.2 % през 2012 г., което е ускорение в сравнение с данните за 2011 г.

Задълбочаването на дълговата криза в еврозоната и напрежението на финансовите пазари през първото полугодие, както и по-слабата външна среда, дадоха своето отражение върху европейската икономика. Растежът на БВП на ЕС премина на отрицателна територия през второто тримесечие, а активността в еврозоната продължи да се свива. Въпреки същественото подобрение на условията на финансовите пазари, спадът на реалният БВП на ЕС и еврозоната се задълбочи през последните две тримесечия на 2012 г. с негативен принос от страна на вътрешното търсене. Частното потребление продължи да се понижава под влияние на сравнително високата безработица и повишаващите се цени на енергийните и хранителните стоки, а неблагоприятните условия за кредитиране имаха негативен ефект върху инвестициите. За цялата 2012 г. БВП на еврозоната се понижи с 0.6 %, а на ЕС - с 0.3 %.

След известно ускорение през летните месеци, международните цени на петрола и храните се стабилизираха, а с това и инфлационният натиск в глобален мащаб отслабна в края на годината.

1. Макроикономическо развитие в България през 2012 г.

1.1 Брутен вътрешен продукт

През 2012 г. brutният вътрешен продукт на страната възлезе на 77 582 млн. лв. Реалният растеж на икономиката достигна 0.8 %, като това представлява по-слабо представяне в сравнение с 2011 г., когато растежът бе 1.8 %. Икономическата активност в страната се определяше от възстановяване във вътрешното търсене, което забави темповете си на нарастване през втората половина на годината. Външния сектор бе с отрицателен принос за растежа през годината.

Първата половина на годината се характеризираше с ръст при потребителските и инвестиционните разходи. Този ръст беше определян от подобрене в доверието на потребителите и по-оптимистични нагласи сред бизнеса. През втората половина от годината рецесията в еврозоната започна да оказва влияние върху нашата икономика по линия на спад в износа, по-слабо нарастване на потреблението и нарастване на несигурността сред инвеститорите. В резултат на тези развития годишният растеж при разходите за основен капитал достигна едва 0.8 %, а при частното потребление 2.6 %. Вътрешното търсене доведе до увеличаване на вноса през годината и тенденцията на положителен принос на нетния износ от последните три години се обърна. Външното търсене бе с отрицателен принос за растежа през 2012 г. и заради реалния спад при износа на стоки от 1 %.

Реален растеж и принос на отделните компоненти по елементи на крайното използване

ПОКАЗАТЕЛ	2011 г.	2011 г.	2012 г.	2012 г.	2011г.	2012 г.
	Реален растеж (%)	Принос в растежа* (% пункта)	Реален растеж (%)	Принос в растежа* (% пункта)	Процент от БВП*	
					(текущи цени)	
Крайно потребление	1.5	1.2	1.8	1.4	78.1	79.9
Инвестиции в основен капитал	-6.5	-1.5	0.8	0.2	21.5	21.4
Износ на стоки и услуги	12.3	7.1	-0.4	-0.2	66.5	66.6
Внос на стоки и услуги	8.8	-5.2	3.7	-2.5	66.5	70.3
БВП	1.8	1.8	0.8	0.8	100.0	100.0

*Не е отразен приносът на изменението в запасите.

Източник: НСИ, МФ

От страна на предлагането също беше отчетено забавяне. Брутната добавена стойност се повиши с 0.3 % при 2.1 % през 2011 г. Растеж беше регистриран в аграрния сектор и промишлеността, но при нея темповете на нарастване се забавиха най-вече поради слабото външно търсене. Добавената стойност в строителството намаля за четвърта поредна година. През първата половина на годината беше регистрирано известно съживяване най-вече благодарение на гражданско-инженерното строителство. Към края на годината строителната продукция се сви, а добавената стойност спадна с 14.5 % през четвърто тримесечие спрямо съответното тримесечие на предходната година. Услугите бяха с отрицателен принос за растежа поради намаляване на добавената стойност в секторите "Професионални дейности и научни изследвания", "Информация и съобщения, "Финансови и застрахователни дейности".

1.2 Инфлация

Инфлацията през 2012 г. остана на сравнително ниско ниво, като средногодишната ѝ стойност, измерена чрез ХИПЦ, възлезе на 2.4 %. Изменението на потребителските цени по месеци на годишна база продължи да се забавя през първата половина на годината, като достигна най-ниската си стойност през месец юни. Влияние за това оказва забавянето на нарастването на цените при храните в резултат от благоприятната динамика при международните цени на тези продукти. Пазарните цени на енергийните стоки също следваха развитието на международните цени на суровия петрол, които след известно ускорение в края на първото тримесечие се забавиха значително в средата на годината. През януари бе направено планираното увеличение на акциза върху дизела, но тази мярка имаше малък принос за изменението на общия индекс (0.03 пр.п.).

Отчетеното ускорено поскъпване на петрола и зърнените храни на международните пазари в началото на третото тримесечие, както и еднократният ефект от увеличението на цените на електроенергията през юли, доведоха до осезаемо ускорение на инфлацията. Стабилизирането на цените на международните пазари през последните три месеца на годината, както и засилването на еврото спрямо щатския долар, доведоха до отслабване на инфлационния натиск в страната, а инфлацията в края на годината се забави до 2.8 %.

Все още крехкото възстановяване на вътрешното търсене и сравнително ниската базисна инфлация и през 2012 година оказаха ограничаващо влияние върху общото нарастване на потребителските цени.

ХИПЦ по основни компоненти (изменение в % по месеци на годишна база)

Компоненти на ХИПЦ	Месеци на 2012 г.											
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Общ ХИПЦ	1.9	2.0	1.7	2.0	1.8	1.6	2.4	3.1	3.4	3.0	2.7	2.8
Храни	3.7	2.7	1.7	0.9	1.7	1.5	2.5	3.7	5.9	4.9	4.1	4.6
Алкохол и цигари	0.1	-0.1	0.0	-0.2	0.1	0.2	0.6	0.9	0.6	0.5	0.7	0.5
Енергийни стоки	5.0	6.6	6.4	9.4	5.3	4.4	7.5	10.6	12.1	10.7	8.7	8.6
Базисна инфлация	0.9	0.9	0.8	1.1	1.3	1.3	1.4	1.3	0.8	0.8	0.9	0.9
Неенергийни нехранителни стоки	-0.3	-0.6	-0.8	-0.5	-0.7	-1.0	-1.0	-1.1	-1.1	-1.1	-0.9	-1.0
Услуги	1.8	2.1	2.0	2.3	2.7	2.9	3.1	3.1	2.1	2.1	2.3	2.3

Източник: НСИ, МФ

Средното повишение на административно регулираните цени в края на 2012 г. достигна 5.4 %, което формира приблизително 30 % от повишението на общия индекс. С най-голям принос бе поскъпването на електроенергията с 13.2 % през месец юли. Съществено поскъпване през годината отчетоха също централно газоснабдяване (18.4 %), топлоенергия (9.6 %), лекарски услуги по договор с НЗОК (7.4 %), висше образование (7%), водоснабдяване (6 %). В същото време цените на лекарствата по списък на НЗОК се понижиха средно с 3 % към декември 2012 г.

1.3 Пазар на труда и доходи

През 2012 г. развитието на пазара на труда се влоши в сравнение с предходната година, като броят на заетите ускори темпа си на намаление до 4.3 %, при 3.4 % за 2011 г.¹ Селското стопанство имаше най-съществен принос за ускорената негативна динамика, като броят на заетите в сектора намаля с двойно по-бърз темп от 6.6 % спрямо този от предходната година. С новия негативен цикъл във външното търсене от втората половина на 2011 г. темпът на намаление на заетостта в промишлеността² се ускори до 3.5 %, за разлика от 2011 г., когато подобреното развитие в промишлените отрасли беше основният фактор за забавената негативна динамика на общата заетост в страната. Обръщането в тенденцията на развитие на заетостта в промишлеността през 2012 г. беше неутрализирано от продължаващото забавяне в спада на заетите в строителството, в резултат на което общото намаление в индустрията се задържа около нивото си от предходната година (5 %). Част от икономическите дейности в сектора на услугите също оказаха влияние за по-бързия спад на общия брой на заетите през 2012 г. Отраслите „Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения“, „Финансови и застрахователни дейности“, „Операции с недвижими имоти“, „Професионални дейности и научни изследвания; административни и спомагателни дейности“ не регистрираха сериозни изменения в заетостта в периода 2008–2011 г., но през 2012 г. в тях бе осъществена по-съществена редукция на използвания трудов ресурс. Същевременно, агрегираният отрасъл „Търговия, транспорт и хотелиерство и ресторантьорство“ продължи да допринася в най-голяма степен за продължаващия спад на заетите в услугите, но темпът на намаление на заетостта в отрасъла се забави спрямо предходната година до 3.2 %.

Нивото на безработица през 2012 г. достигна своята най-висока стойност за последните девет години от 12.3 %³. В същото време, намалението на работната сила, което се наблюдаваше от началото на кризата, започна да се свива от 2011 г. и през 2012 г. тя дори отчете слабо увеличение спрямо предходната година, а коефициентът на икономическа активност се повиши до 53.1 %⁴. Забавянето на икономическата активност в страната през 2012 г. бе свързано с продължаващ процес на оптимизиране на разходите за труд. През разглеждания период компенсациите на наетите общо за икономиката се характеризираха със значително по-нисък номинален темп на растеж, възлизащ на 1.0 % спрямо 5.1 % през 2011 г. Техният дял в БДС се понижи до 43.2 %, в резултат от намалението на наетите лица (- 4.3 %), което бе съпроводено от забавена динамика на доходите (5.6 %)⁵. Текущото развитие се обуславяше преди всичко от дейностите в сферата на услугите, докато в сектор индустрия делът на компенсациите на наетите в БДС се повиши, като тази тенденция се наблюдаваше както в строителството, така и в промишлеността.

В условията на продължаващо освобождаване на заетост, производителността на труда в българската икономика се характеризираше със значителен темп на нарастване. През 2012 г. реалният растеж на показателя възлезе на 5.4 %⁶ с водещ принос на дейностите в рамките на промишлеността, търговията и операциите с недвижими имоти. Възходящата динамика на производителността на труда от своя страна подпомогна намалението на реалните разходи за труд на единица продукция (РТЕП), възлизащо на 1.8%⁷.

¹ Според данните от Системата на националните сметки.

² Секторът на промишлеността включва индустриалните отрасли, без строителството.

³ Според данните от Наблюдението на работната сила (НРС).

⁴ Във възрастовата група 15+.

⁵ Според концепцията на СНС в компенсациите на наетите се включват работна заплата и социално осигуряване.

⁶ Показателят е изчислен като отношение между БВП по постоянни цени и броя на заетите лица (СНС).

⁷ Показателят е изчислен като отношение между компенсациите на един нает и БВП на един зает по текущи цени (СНС).

1.4 Платежен баланс

Докато 2011 г. премина под знака на силния износ и корекциите в платежния баланс в посока формиране на излишък по текущата сметка, то динамиката през 2012 г. следваше различна траектория. Салдото по текущата сметка беше положително в шест от месеците на 2012 г., но към края на годината достигна дефицит в размер на 1.03 млрд. лв. или 1.3 % от годишния БВП. Същевременно беше отчетен приток на капитали по финансовата сметка.

Неблагоприятната външна среда в началото на годината се отрази в отслабващо търсене от страна на търговските ни партньори най-вече в рамките на ЕС и спад в търговския оборот. Понижението в изнесените количества бе значително и не бе компенсирано от нарастването в международните цени. В резултат износът намалѐ с 2.9 % през първото тримесечие спрямо съответния период на 2011 г. Последва стабилизиране на световната икономика в средата на годината, отразено и в успокояването на финансовите пазари. Темпът на нарастване на износа достигна 6.2 % през второто тримесечие и се забави до нива от около 3.5 % на годишна база през втората половина на 2012 г. По-подробният анализ по групи стоки показва, че приносът за общия годишен номинален растеж се дължи на групите „Петролни продукти“, „Резервни части и оборудване“, „Мебели и домашно обзавеждане“, „Лекарства и козметика“.

Динамика на износа, в %

Показатели	2011	2012
Ръст на износа на потребителски стоки	14.0	6.9
Дял на износа на потребителски стоки	22.2	23.2
Ръст на износа на енергийни стоки	33.2	23.7
Дял на износа на енергийни стоки	13.9	16.7
Ръст на износа за Европейския съюз	33.1	-3.6
Дял на износа за Европейския съюз	62.2	58.4
Ръст на износа към страни извън ЕС	48.3	24.5

Източник: Изчисления на МФ по данни на БНБ

Постепенното възстановяване на вътрешно търсене, което започна през 2011 г., продължи и през 2012 г. и имаше основен принос за нарастване на вноса. Същевременно влошената външна среда се отрази по линия на по-слабо търсене на стоки за експортно-ориентираните производства. Ограничаването на потреблението в края на годината също имаше задържащ ефект върху ръста на вноса. Годишният темп на нарастване бе 8.9 % и остана по-нисък от средния за 2011 г. С основно значение за растежа бяха суровините и материалите и минерални продукти и горива, главно поради по-високите международни цени.

Така формираният търговски дефицит (9.1 % от БВП) се влоши с 2.9 млрд. лв. спрямо предходната година.

Динамика на вноса (CIF), в %

Показатели	2011	2012
Ръст на вноса на инвестиционни стоки	18.5	17.2 %
Дял на вноса на инвестиционни стоки	21.3	22.9
Ръст на вноса на енергийни стоки	25.6	19.7
Дял на вноса на енергийни стоки	22.9	25.2
Ръст на вноса от Европейския съюз	15.2	6.8
Дял на вноса от Европейския съюз	48.4	47.5

Източник: Изчисления на МФ по данни на БНБ

Излишъкът по услугите нарасна до 4.7 млрд. лв. през 2012 г. (при излишък от 4.5 млрд. лв. за предходната година). По-високите приходи от пътувания и предоставени строително-монтажни услуги на нерезиденти бяха основните причини за подобреното салдо.

Отрицателният баланс по статия доход се подобри с 26 % през 2012 г., достигайки 2.6 млрд. лв. Промяната отново се дължеше на динамиката в дебитното салдо, като плащанията по статия *инвестиционен доход*, свързани основно с изплащане на средства към чуждестранните компании-майки, се понижиха с 583.1 млн. лв. Същевременно се наблюдаваше увеличение на компенсациите на българите на сезонна работа извън страната.

По-големите входящи трансфери в резултат от изплащане на средства към бенефициенти по оперативни програми на ЕС (с 537 млн. лв. повече спрямо 2011 г.), доведоха до ръст на излишъка на Нетните текущи трансфери до 4.0 млрд. лв. за 2012 г. и увеличиха положителния принос на статията в баланса на текущата сметка.

След две поредни години на отрицателно салдо по финансовата сметка, обусловено от слабата инвестиционна активност в икономиката и погасяването на чуждестранни задължения от банковия сектор, през 2012 г. финансовата сметка отчете излишък от 4.4 млрд. лв. (5.6 % от БВП). Притокът на капитали беше основно под формата на ПЧИ, които възлязоха на 2.9 млрд. лв. (3.7 % от БВП) спрямо ревизирани 2.6 млрд. лв. за 2011 г.

През 2012 г. склонността към спестявания на домакинствата остана висока и банките продължиха да оперират в условията на добра ликвидност. През първото полугодие на 2012 г. банките увеличаваха чуждестранните си активи, а през второто полугодие се наблюдаваше намаление на чуждестранните активи в банковата система. В края на годината, вследствие на отчетени в банковия сектор сделки с еднократно влияние, възлизащи на близо 1.8 млрд. лв., имаше голямо движение по статиите „Други инвестиции – пасиви” и „Портфейлни инвестиции – активи”. Отразен бе входящ поток по краткосрочни заеми в банковия сектор и изходящ поток в същия размер по дългови инструменти. В резултат основно на тези операции общият дълг на банките към края на декември 2012 г. се увеличи с 1.6 млрд. лв. спрямо същия месец на 2011 г. Дългът на сектор „Държавно управление” също отбеляза нарастване спрямо нивата си през предходната година, главно в резултат от емисията на международните капиталови пазари на български еврооблигации с номинална стойност от 1.9 млрд. лв. Дългът на частния нефинансов сектор намаля с 362.1 млн. лв. през 2012 г., докато дългът от ПЧИ под формата на вътрешнофирмено кредитиране нарасна с 307.7 млн. лв. Така брутният външен дълг към края на декември 2012 г. възлезе на 73.5 млрд. лв. (или 94.8 % от БВП), при 70.9 млрд. лв. (или 94.1 % от БВП) към същия месец на 2011 г. От гледна точка на

матуритетната структура, към края на декември 2012 г. делът на дългосрочния външен дълг от общия брутен дълг нарасна до 72.3 % спрямо 72.2 % година по-рано, а делът на краткосрочния намаля до 27.7 % спрямо 27.8 %.

Общият платежен баланс за 2012 г. бе положителен и валутните резерви на страната се увеличиха с 4.2 млрд. лв.

2. Финансов сектор

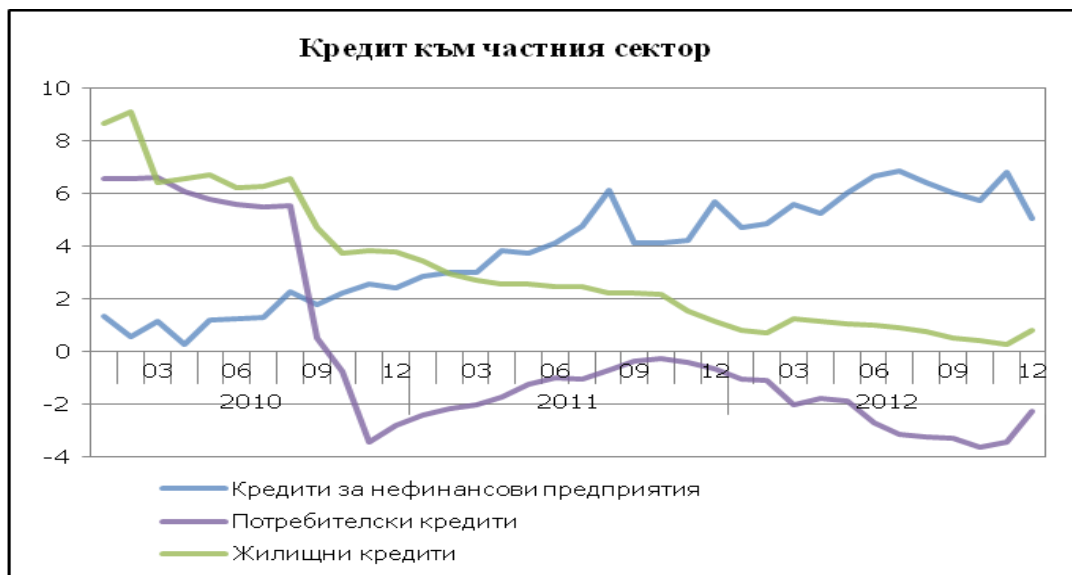
Българският финансов сектор премина без сътресения през 2012 г. Валутният борд, един от основните фактори за финансовата стабилност на страната, запази солидни показатели. Международните валутни резерви нарастваха през почти цялата година и в края на декември достигнаха 15.6 млрд. евро (13.3 млрд. евро в края на 2011 г.) при годишен темп на растеж от 16.5 % (2.9 % година по-рано). Покритието на паричната база с валутни резерви в края на 2012 г. е 174.9 %, като остава почти без промяна спрямо края на предходната година (175.1 %). За същия период се подобри покритието на вноса на стоки и услуги, което от 6.2 месеца в края на 2011 г. се повиши до 6.7 месеца в края на 2012 г. Това се дължеше на по-бързото нарастване на международните резерви спрямо нарастването на средномесечното ниво на вноса. Възходящо се разви и покритието на краткосрочния външен дълг с резерви – от 132.4 % до 144.9 %, за което допринесе по-бързото нарастване на валутните резерви спрямо темпа на увеличение на външния дълг.

Източник: БНБ, МФ

Благодарение на адекватното управление на балансите и паричните си потоци, българската банкова система запази солидни показатели по отношение на капитализация, ликвидност и рентабилност. В края на декември 2012 г. общата капиталова адекватност бе 16.7 %, като се понижи спрямо същия месец на 2011 г., когато бе 17.5 %. Въпреки това, системата разполагаше с допълнителен капиталов буфер в размер на близо 2.6 млрд. лв. Коефициентът на ликвидните активи достигна 26 % при 25.6 % година по-рано. Банковата система приключи 2012 г. с нетна неаудитирана печалба в размер на 566.8 млн. лв. (понижение на годишна база от 3.3 %). Последното се дължеше до голяма степен на повишаването на обезценка на кредити през декември, което от своя страна бе съпроводено за пръв път от началото на икономическата криза от понижение на тримесечна база на дела на необслужваните кредити. В края на четвъртото тримесечие кредитите с просрочие над 90 дни бяха 16.6 % от brutните кредити за нефинансови предприятия и домакинства и се

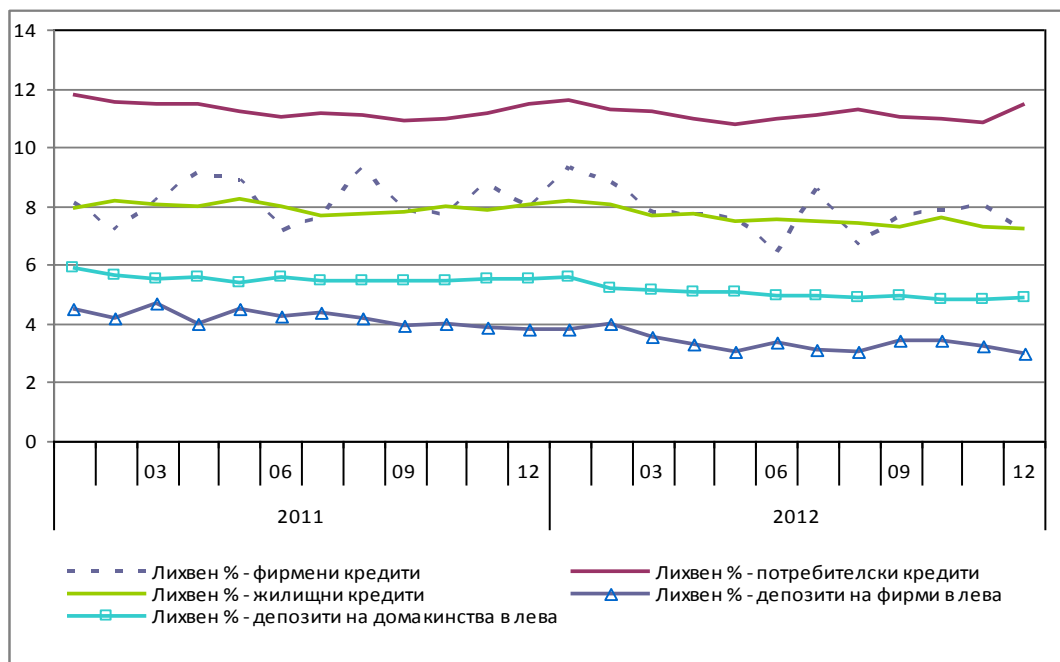
понижиха спрямо върха си от 17.3 %, постигнат в края на септември. Въпреки това те останаха на по-високо равнище в сравнение с края на 2011 г., когато делът им бе 14.9 % от brutните кредити.

Кредитирането на частния сектор бавно ускоряваше годишния си темп на растеж от средата на първото до началото на третото тримесечие (4.2 % на годишна база в края на юли), след което имаше разнопосочна динамика и завърши 2012 г. с ръст от 3 %. Определяща роля за забавянето в края на годината имаше отписването на значителна сума кредити през декември вследствие на продажби. Като цяло търсенето на заемни ресурси през годината остана слабо под влиянието на ниския икономически растеж, негативните тенденции на пазара на труда и влошаващите се перспективи пред европейските икономики. Това се отрази в слабо търсене на кредити с цел инвестиции и на кредити за домакинствата и единствено нуждите от оборотни средства на фирмите ги караха да потърсят банкови заеми. От страна на предлагането, банките до голяма степен запазиха строгите си стандарти и се ръководеха от ограничения брой кредитоспособни клиенти и високия дял на необслужваните кредити. В крайна сметка кредитите за нефинансови предприятия имаха основен принос за нарастването на частния кредит през годината. Растежът им на годишна база в края й бе 5 % (5.4 % година по-рано). Кредитите за домакинства продължиха да се понижават на годишна база от 0.4 % в края на 2011 г. до 1% в края на 2012 г., след като потребителските кредити ускориха спада си от 1.5 % до 2.3 % годишно, а жилищните кредити запазиха положителен, но забавящ се темп на изменение (от 1.9 % до 0.8 % за същия период).

Динамиката на лихвените проценти не успя да допринесе в положителна посока за нарастването на частния кредит. Въпреки общата им тенденция към понижаване, краткосрочната им динамика през годината бе променлива и разнопосочна. Към края на декември 2012 г. среднопретегленият лихвен процент по фирмени кредити се понижи с 1.5 пр.п. спрямо края на 2011 г., а този по жилищните кредити намаля с 82 б.т. Цената на потребителските кредити, от своя страна, бе без съществена промяна за периода (понижение с 2 б.т.) и все още се намира на сравнително високо ниво. При лихвените проценти по депозити се наблюдаваше по-ясно изразена низходяща тенденция. Среднопретегленият лихвен процент по депозити в лева за нефинансови предприятия се понижи на годишна база в края на декември с 81 б.т., а възвръщаемостта на левовите депозити за домакинства намаля с 61 б.т.

Лихвени проценти по депозити и кредити

Източник: БНБ, МФ

Депозитите на домакинствата бяха основният източник на финансиране за банките през изминалата година, но високите нива на ликвидност, натрупани в системата, доведоха до понижение на лихвените проценти. Това, заедно с нарасналата безработица и неблагоприятната динамика на доходите се отрази в забавяне на темпа на растеж на депозитите. Общата сума на депозитите в края на декември 2012 г. нарасна на годишна база с 8.4 % при 13.2 % година по-рано. В по-голяма степен за това допринесе забавянето на годишния темп на растеж на депозитите на нефинансови предприятия (от 12.9 % в края на 2011 г. до 3.8 % в края на 2012 г.). Макар също да се забавиха, депозитите на домакинствата запазиха сравнително висок темп на нарастване (11 % годишно в края на 2012 г. при 13 % година по-рано), което все още отразява предпазливостта им по отношение на макроикономическата среда.

3. Тенденции при основните макроикономически показатели и съпоставка с допусканията и параметрите, заложили в макрорамката по ЗДБРБ за 2012 г.

През 2012 г. българската икономика бе силно повлияна от влошаващата се външна среда. Несигурността относно фискалната и финансова стабилност на държави, принадлежащи към еврозоната продължи и през изминалата година и се отрази в по-слабо от очакваното представяне на европейската икономика. По-слабото вътрешно търсене в ЕС, който е основен търговски партньор на България, оказва неблагоприятно влияние върху българския износ и през 2012 г. беше отчетен спад от -0.4 % при очакван ръст в прогнозата за Бюджет 2012 г. от 5.4 % в реално изражение.

Основни макроикономически показатели на България през 2012 г.

Показатели		Бюджетна прогноза	Отчетни данни
Растеж на световната икономика	процент	4,5%	3,2%
Растеж на икономиката на ЕС	процент	1,8%	-0,3%
БВП - текущи цени	млн. лева	81 629	77582
БВП - реален растеж	процент	2,9%	0,8%
Хармонизирана инфлация	процент		
в края на годината		2,8%	2,8%
средна за периода		3,2%	2,4%
Валутен курс (лева/USD)			
в края на годината		1,39	1,48
средна за периода		1,39	1,53
Платежен баланс			
Текуща сметка	млн. евро	433	-528
в процент от БВП	процент	1,0%	-1,3%
Преки чужд. инвестиции	млн. евро	1 184	1 478

Източник: НСИ, БНБ, МФ, Евростат, МВФ

През първата половина на годината вътрешното търсене започна да се възстановява и въпреки отчетеното забавяне през последните две тримесечия, имаше положителен принос за растежа на БВП. Растежът на потреблението на домакинствата се ускори спрямо предходната година, а след три последователни години на спад, инвестициите в основен капитал преминаха отново на положителна територия. Доброто представяне на вътрешното търсене, от своя страна, се отрази в ускорен растеж на вноса и отрицателен принос на нетния износ към растежа на БВП.

В резултат на влошената външна конюнктура и най-вече на по-ниския растеж на износа на стоки и услуги от заложения в прогнозата за Бюджет 2012 г., брутният вътрешен продукт на страната нарасна по-слабо от очакваното.

През 2012 г. се очакваше сравнително слабо нарастване в цените на храните и енергийните стоки, водени от благоприятната конюнктура на световните пазари на суровини. Международните цени на храните и петрола следваха динамично развитие през годината, но се стабилизираха през последното тримесечие. Така инфлационният натиск в страната отслабна и годишното изменение на потребителските цени се забави в съответствие с прогнозата до 2,8 % в края на 2012 г. Прогнозата за инфлацията предвиждаше също и по-висок принос от страна на вътрешното търсене за ускорение на базисната инфлация, което обаче не се реализира. Нарастването на цените на пазарните услуги остана сравнително близко до това от предходната година, а цените на неенергийните нехранителни стоки продължиха да отчитат отрицателен прираст през цялата година. По този начин отчетеното средно повишение на ХИПЦ от 2,4 % бе по-ниско от очакваното (3,2 %).

Очакванията за развитието на пазара на труда в Бюджет 2012 бяха свързани с постепенното му стабилизиране, при все още незначително повишение в нивото на безработицата. Реализираният спад на заетите за 2011 г. към момента на изготвяне на прогнозата бе по-висок спрямо очаквания и близък до този от 2010 г., което също подкрепяше очакваното постепенно стабилизиране на пазара на труда през 2012 г. Отчетните данни показаха продължаващо по-голямо намаление на заетостта и увеличение в равнището на безработицата. В допълнение, отклоненията между прогнозните и отчетните данни са свързани и с ревизираните данни за заетостта за 2011 и 2012 г., според които спадът на заетите е по-нисък спрямо предварителния за 2011 г. и двойно по-висок

спрямо предварителните данни за 2012 г., което промени и първоначалната тенденция на забавяне в намалението на заетите през последните две години.

Продължаващият процес на оптимизиране на заетите лица в българската икономика от своя страна обуслови и различия по отношение на динамиката на доходите от труд между заложената в бюджета прогноза и отчетните данни. Прогнозата за растежа на компенсацията на един нает⁸ през 2012 г. бе 7.7 %, а отчетната стойност възлезе на 5.6 %.

Подобрението на вътрешното търсене се отрази в покачване на вноса, като темпът на нарастване очаквано изпревари този на износа. Същевременно влошаването на външната среда, съчетано с високата база през 2011 г. доведе до по-голямо от предвиденото забавяне на износа, по-рязко увеличение на търговския дефицит и по-голям отрицателен принос на нетния износ в изменението на БВП. Балансът по текущата сметка също се коригира в много по-голяма степен спрямо първоначалните прогнози, като се формира дефицит от 1.3 %, при очаквания за излишък.

Същевременно, споменатата нестабилност на световната икономика и нерешените дългови проблеми на някои европейски държави нямаха ограничителен ефект върху входящите потоци по финансовата сметка, както от гледна точка на преки инвестиции, така и на дългово финансиране. Пласирането на държавни еврооблигации на международните финансови пазари се отрази в увеличаване на входящите потоци от портфейлни инвестиции през третото тримесечие. Очаквано, възстановяването на икономическа активност в страната през първото полугодие и наблюдаваното през 2011 г. изплащане на задължения към нерезиденти, доведоха до силно ограничаване на изплащането на задължения към чужбина през текущата година и формиране на положителен нетен финансов поток към страната.

4. Оценка на въздействието на данъчната политика и политиката на разходите в бюджетния сектор върху развитието на националната икономика

Със ЗДБРБ за 2012 г. бе поет ангажимент за постигане на дългосрочна стабилност на публичните финанси и осигуряване на предсказуема данъчно-осигурителна система, като в същото време продължи консолидационният процес. Запазване на ниските нива на данъчна тежест при преките данъци и постепенното ѝ прехвърляне към косвените данъци бе един от факторите за повишаване на инвестиционната активност и бъдещ стимул за насочване на чужди капитали към страната.

При преките данъци не бяха направени промени в нормативната уредба, имащи съществен ефект върху националната икономика. Като благоприятна за данъкоплатците може да бъде посочена промяната в правилата за начисляване и деклариране на някои категории данъци върху доходите на физическите лица, което води до намаляване на административната тежест за същите. Въпреки че не е изцяло инструмент на дискреционна данъчна мярка, повишаването на минималните осигурителни прагове и през 2012 г. имаше положителен ефект върху приходите на държавното обществено осигуряване.

По отношение на разходната политика следва да се отбележи положителната промяна в структурата на разходната част на бюджета от гледна точка на ролята ѝ в подкрепа на растежа. През 2012 г. по данни за изпълнението на КФП инвестиционните разходи се увеличиха номинално с 19.3 % спрямо 2011 г. За сметка на това, разходите за субсидии и членски внос намаляха съответно с 22.7 % и 3.3 % на годишна база. В резултат на съкращаването и преструктурирането на разходите през 2012 г., общото правителствено потребление по данни на националните сметки се сви с 1.3 % в реално изражение, като приносът му за растежа на БВП бе -0.2 %. Насочването на ограничения държавен ресурс за

---

⁸ По данни от СНС.

капиталови разходи, за сметка на свиване на правителственото потребление, се очаква да има благоприятен ефект върху растежа на икономиката в бъдещ период.

За постигане на дългосрочна стабилност на пенсионната система от началото на 2012 г. започна поетапното увеличаване на осигурителния стаж и възрастта за пенсиониране на работещите при трета категория труд с по четири месеца през всяка календарна година, което ще намали до известна степен бюджетния товар на разходното перо за пенсии.

Основните промени в сферата на доходите от труд са свързани с увеличението на минималната работна заплата и промяна на бюджетните заплати. Съгласно средносрочната фискална рамка заложените промени включват увеличение на минималните доходи с 20 лв., а средствата за работна заплата в бюджетната сфера трябва да са съобразени с общата икономическа динамика. През май 2012 г. размерът на минималната работна заплата бе увеличен от 270 на 290 лв., като по този начин нейният растеж спрямо предходната година възлезе на 13.2 % в номинално изражение. Динамиката на показателя имаше изпреварващ темп на изменение спрямо този на БВП и средната работна заплата. Въпреки това наблюдаваното развитие не е предпоставка за създаване на дисбаланси в икономиката. През 2012 г. отношението между размера на минималната и средната работна заплата в страната възлезе на 37.9 %, като стойността на разглеждания показател отчете слабо повишение спрямо предходната година (1.4 п.п.), но остана значително по-нисък спрямо нивата от пред-кризисния период и съпоставим със средното за държавите от ЕС ниво. Динамиката на заплатите в бюджетната сфера следваше общото икономическо развитие и не оказва натиск върху средните доходи в страната. През 2012 г. номиналното годишно увеличение на общите разходи за заплати и възнаграждения на персонала възлезе на 1.6 %, докато номиналният растеж на БВП бе 3 %.

С цел осигуряване на справедливо заплащане, обвързано с постигнатите резултати, през 2012 г. бе въведен нов модел на заплащане на служителите в държавната администрация с който ще бъдат преодолените различията в политиката на отделните администрации при определяне на индивидуалните основни месечни заплати и допълнителните възнаграждения на служителите.

5. Макроикономически ефект от усвояването на европейските средства

Усвояването на средствата от европейските фондове продължи да се подобрява и през 2012 г. Въпреки това Европейската комисия определя, че към края на 2012 г. нивото на усвояване на средствата от структурните фондове за България е с 15 % по-ниско от средното за държавите на ЕС. Общата стойност на европейските средства по оперативните програми, разплатени през 2012 г., възлизат на 1.2 млрд. евро, което се равнява на 15 % от бюджета по Структурните фондове и Кохезионния фонд на ЕС.

Финансово изпълнение на Структурните фондове и Кохезионния фонд на ЕС

ПРОГРАМА	Получени траншове от ЕК		Изплатени средства по оперативните програми *	
	с натрупване към 31.12.2012 г.	за периода 01.01. - 31.12.2012 г.	с натрупване към 31.12.2012 г.	за периода 01.01. - 31.12.2012 г.
	млн. евро		млн. евро	
1. ОП Транспорт	821.0	281.3	878.1	424.0
2. ОП Околна среда	293.3	76.8	320.1	122.0
3. ОП Регионално развитие	429.2	154.7	557.9	234.6
4. ОП Човешки ресурси	315.2	123.4	385.6	188.8
5. ОП Конкурентноспособност	483.1	189.2	500.5	229.7
6. ОП Административен капацитет	57.8	12.6	68.4	17.9
7. ОП Техническа помощ	14.7	4.8	19.3	7.2
Общо за ОП	2 414.3	842.9	2 729.7	1 224.1

* Вкл. национално съфинансиране

Източник: МФ

Размерът на усвоените средства към края на месец декември 2012 г. възлиза на 2.7 млрд. евро или 34 % от общия бюджет по програмите. Най-голям е процентът на усвоените средства по ОП Транспорт (44 %), а най-нисък по ОП Околна среда (18 %).

По данни от стратегическия доклад на Министерски съвет⁹ относно приноса на оперативните програми за постигане целите на Кохезионната политика, положителната роля на европейските средства за икономическото развитие на страната се засилва през 2012 г. Макроикономическият ефект върху българската икономика е оценен чрез иконометричния модел СИБИЛА, резултатите от който показват, че почти половината от инвестициите за дългосрочно развитие на страната се финансират със средства от ЕС. Според СИБИЛА около 65 % от растежа на БВП за 2011 г. се дължи на усвояването на европейските средства, като този ефект нараства през 2012 г. и достига до над 80 % от прогнозирания от МФ растеж на БВП. Към края на 2015 г. пълното усвояване на евросредствата се очаква да допринесе до 9.3 % по-висок реален БВП в сравнение със сценария при липса на пари от еврофондовете.

Структурните инструменти имат положително въздействие и върху безработицата, като средно за периода 2009 – 2012 г. са допринесли за генериране на 105 000 работни места или с 4 % по-висок брой на заети. Коефициентът на безработицата за същия период е с 2.4 пр.п. по-нисък, а номиналната средна работна заплата в страната с 5.9 % по-висока в резултат от усвоените евросредства. Разходваните средства по линия на СКФ не са оказали влияние върху инфлацията. Положителният принос на еврофондовете ще се запази и след приключване на усвояването им. Очакванията за 2020 г. са за 11.6 % по-висок реален БВП в сравнение със сценария, в който няма финансиране по СКФ.

⁹ Стратегически доклад на Република България за 2012 г., Министерски съвет. За повече информация вж. тук: <http://www.eufunds.bg/bg/pubs/3417>

II. ФИСКАЛНА ПОЛИТИКА

1. Основни акценти на фискалната политика по отношение на бюджетното изпълнение през 2012 г.

Решение на Съвета на ЕС за прекратяване на процедурата по наличие на прекомерен дефицит в България

Основна цел на провежданата фискална консолидация през годините след 2009 г. бе осигуряване на устойчива фискална позиция и прекратяване на ситуацията по наличие на прекомерен дефицит в страната в кратки срокове. За период от 4 години България постигна кумулативно фискално подобрене от над 3½ п. п. от БВП при по-строги ограничения по отношение на дефицита и дълга от следваните от държавите в еврозоната. България успя последователно за период от няколко години да приведе дефицита на сектор „Държавно управление“ под референтната стойност от 3 % от БВП в Пакта за стабилност и растеж. Устойчивото свиване на бюджетния дефицит даде основание на Европейската комисия да предложи и Съвета на Европейския съюз да излезе с решение през месец юни 2012 г. за прекратяване на процедурата за наличие на прекомерен дефицит в България.

Бюджетна позиция на страната за 2012 г.

На база на данните от годишните отчети за касово изпълнение на бюджета на първостепенните разпоредители с бюджетни кредити 2012 година приключи с дефицит по консолидираната фискална програма на касова основа в размер на 358.8 млн. лв., което представлява дефицит в размер на 0.5% от БВП.

Фискалният резерв към края на 2012 г. е в размер на 6.1 млрд. лв., което осигури минимизиране на ликвидните рискове и достатъчно гъвкавост при извършването на плащанията по обслужване на държавния дълг през януари 2013 г. Фискалният резерв към 31 декември 2012 г. е над определения в §7 на ПЗР на ЗДБРБ за 2012 г. минимален размер от 4.5 млрд. лв.

Дефицитът на сектор „Държавно управление“ за 2012 г. по методологията на ЕСС 95 на начислена основа съгласно априлските нотификационни таблици за дефицита и дълга е в размер на 0.8% от БВП. Дефицитът общо за държавите-членки на ЕС за 2012 г. е в размер на 4.0 % от БВП, а за страните от еврозоната - 3.7 % от БВП. Седемнадесет държави-членки все още отчитат дефицит на сектор „Държавно управление“ за 2012 г. по-голям от референтната стойност от 3 % от БВП в Пакта за стабилност и растеж. По отношение на държавния дълг България е втора страна с най-нисък държавен дълг в ЕС след Естония.

През 2012 г. икономическата среда се разви по-песимистично от първоначалните прогнози, като икономическият растеж спрямо 2011 г. остана слаб и не позволи интензивно възстановяване на приходите. Благоприятните ефекти в приходите бяха свързани основно с подобрене при крайното потребление, ускорено реализиране на проектите по Структурните и Кохезионния фондове на ЕС, мерките за борба със сивата икономика и повишаване на събираемостта на публичните вземания и някои постъпления с еднократен характер. Въпреки че положителните ефекти в приходната част бяха по-слаби от очакванията, подобреното на бюджетната позиция с 1.5 п.п. от БВП спрямо предходната година бе реализирано основно от страна на приходите при запазване на относителния дял на разходите в БВП на ниво близко до това от предходната година.

Запазването на данъчната тежест при основните данъци от една страна осигурява предвидима среда за бизнес и инвестиции, а от друга – благоприятства възстановяването

при вътрешното потребление и подобрява перспективите за растеж. Отчетените параметри на данъчните и неданъчните приходи по националния бюджет са близки до планираните с програмата за годината. Изпълнението на приходите не оказва натиск върху бюджетната позиция въпреки по-песимистичния икономически сценарий спрямо заложените в макрорамката към програмата за годината, което се дължи в голяма степен на консервативното планиране.

Консолидиращите мерки осигуриха запазване на общите разходи по КФП на равнище близко до това от предходната година – 35.9 % от БВП за 2012 г. при 35.7 % от БВП за 2011 г. В структурно отношение се отчита нарастване на капиталовите разходи и социалните и здравноосигурителните разходи, докато разходите за заплати и осигурителни вноски, разходите за издръжка и разходите за субсидии за нефинансови предприятия се свиват като относителен дял в БВП. Капиталовите разходи нарастват с 0.6 п.п. от БВП, основно поради ускореното усвояване по европейските програми и фондовете на ЕС. По-чувствително намаление се наблюдава при разходите за субсидии и разходите за възнаграждения за персонала, чиито дял в БВП намалява спрямо предходната година съответно с 0.5 п.п. и 0.1 п.п. През 2012 г. социалните и здравноосигурителни плащания също нарастват спрямо 2011 г. с 0.3 п.п., основно поради нарасналите средства за активните мерки на пазара на труда, увеличените здравноосигурителни разходи и др. От 2012 г. стартира реформата в пенсионната система, по силата на която постепенно се увеличават изискуемите осигурителен стаж и възраст за отпускане на пенсия и се правят някои стъпки за ограничаване на ранното пенсиониране. Дългосрочната цел на заложените мерки е намаляване на натиска върху разходите и стабилизиране на пенсионната система.

Управление на държавния дълг

Политиката по управление на дълга беше насочена към поддържане на устойчиви публични финанси. Основният акцент на осъществяваната дългова политика бе осигуряването на необходимите средства за финансиране на приоритетните политики в програмата за годината и рефинансиране на дълга в обращение при запазване нивото на държавния и държавногарантиран дълг на оптимални нива.

Международните финансови пазари се характеризираха със значителни колебания в цените, в условията на понижение на лихвените равнища в глобален мащаб, несигурност, свързана с развитието на дълговата криза в еврозоната и влошаването на икономическите перспективи както в еврозоната, така и в глобален мащаб. Определящо значение за понижаване напрежението на финансовите пазари в ЕС имаше влизането в сила на постоянния Европейски стабилизационен механизъм и новата Програма за директни парични операции на ЕЦБ. Целта на програмата е да допринесе за свиване на спредовете на ДЦК на някои държави-членки на еврозоната, при които се наблюдава значително отклонение. Предприетите от ЕЦБ мерки за понижаване на лихвите по основните рефинансиращи операции, намаление на процента на задължителните минимални резерви на банките, както и продължаването на прилагане на неконвенционални мерки на паричната политика спомогнаха за намаляване на напрежението на международните капиталови пазари и доведоха до значителен спад в доходността на облигациите на държавите-членки на ЕС.

От една страна фискалните показатели на България и засиленият инвеститорски интерес към български ДЦК през последните години, и благоприятната пазарна среда, постигната след осигуряването на висока ликвидност в европейската банкова система от страна на ЕЦБ, от друга, създадоха обективни предпоставки за емисия на дълг на външните капиталови пазари. През юли 2012 г. България емитира на международните финансови пазари 5-годишни бенчмаркови еврооблигации в размер на 950 млн. евро при

благоприятна доходност, като инвеститорският интерес бе сериозен и емисията бе презаписана над 6 пъти. С това беше осигурен необходимият финансов ресурс за изплащане на падежиращата през януари 2013 г. емисия на глобални облигации в евро.

Номиналният размер на консолидирания дълг на сектор „Държавно управление“ към края на 2012 г., оценен по ЕСС 95 на начислена основа съгласно априлските нотификационни таблици за дефицита и дълга, възлиза на 14 390.2 млн. лв. Съотношението му спрямо БВП бележи увеличение в сравнение с края на 2011 г., достигайки до 18.5 % , което е обективно обосновано в контекста на посочената по-горе необходимост от набавяне на средства за обслужване на вече акумулиран дълг. След погасяване на главницата на падежиращите през януари 2013 г. глобални облигации с номинален размер от 818 млн. евро, показателят се понижи до 16.5 %.

1.1 Промени в данъчното облагане през 2012 г.

Основните промени в данъчните закони през 2012 г. бяха насочени към хармонизиране на националното данъчно законодателство със законодателството на ЕС, както и усъвършенстване на данъчното законодателство и намаляване на административната тежест. Предприети бяха мерки за засилване на контрола по събираемостта на косвените данъци от приходните администрации и усъвършенстване на съществуващите мерки срещу данъчните измами и отклонението от данъчно облагане. През 2012 г. бяха запазени ставките от 10 % за корпоративния данък и данъците върху доходите на физическите лица и ставката от 20 % за ДДС.

Измененията и допълненията в *Закона за данъците върху доходите на физическите лица* за 2012 г. бяха приети с цел усъвършенстване на данъчното законодателство, както и намаляване на административната тежест за физическите лица и са свързани с:

- освобождаване от задължение да подават годишна данъчна декларация на лицата, които през годината са придобили доходи само от трудови правоотношения и не дължат допълнително данък или няма да ползват данъчни облекчения;
- промяна в реда за облагане на доходите от наем на имущество в режим на етажна собственост с форма на управление общо събрание на собствениците, когато платци на доходите са предприятия и самоосигуряващи се лица;
- облекчаване на механизма за определяне на годишния данък чрез въвеждане на правилото данъчното задължение да се закръглява към всеки кръгъл лев;
- отстъпката в размер на 5 на сто от дължимия данък при по-ранно внасяне на дължимия по декларацията данък (до 10 февруари на следващата година) или при подаване на декларацията по електронен път да се ползва само, ако авансовият данък е внесен от лицата в срок.

Основните промени в *Закона за данък върху добавената стойност (ЗДДС)*, въведени със ЗИД ЗДДС (обн. ДВ, бр.99 от. 2011 г.), в сила от 01.01.2012 г. бяха свързани с открити несъответствия на разпоредби от ЗДДС с Директива 2006/112/ЕО на Съвета относно общата система на ДДС. Направени бяха и някои други промени, като най-съществената от тях е задължението за подаване на справка-декларация за ДДС и отчетните регистри по електронен път, когато покупките или продажбите на дружеството за месеца са повече от пет (чл. 125, ал. 12 от ЗДДС). За целта задълженото лице трябва да притежава квалифициран електронен подпис. Ако представителите на дружеството нямат такъв, то те могат да упълномощят друго дружество или лице, което притежава електронен сертификат (например счетоводна кантора), да подава декларации от тяхно име.

Приетите изменения и допълнения в *Закона за акцизите и данъчните складове* бяха свързани с поетите ангажименти за достигане на минималните нива на облагане с акциз в ЕС за определени енергийни продукти, както и за прецизиране на разпоредбите с цел улесняване практическото прилагане на закона. Основните промени бяха свързани с:

- повишаване на акцизните ставки за газьола и керосина от 615 лв./1000 л. на 630 лв./1000 л. От 1.07.2012 г. се въвежда акциз върху природния газ, използван като моторно гориво, от 0.85 лв. за гигаджаул и 0.10 лв. за гигаджаул за природен газ, използван за отопление;
- въвеждане на намалена акцизна ставка за бира, доставяна на територията на страната от независими малки пивоварни, регистрирани в друга държава-членка;
- включване на енергийните продукти с код по комбинирана номенклатура КН 3811 в обхвата на режим отложено плащане на акциз.

Със *Закона за данък върху застрахователните премии* беше въведено облагане с данък на застрахователните премии по облагаеми застрахователни договори (общо застраховане, с изключение на някои видове застраховки) с данъчна основа за облагане - получената застрахователна премия от застрахователя и данъчна ставка - 2 на сто.

1.2 Инвестиционна политика

Основната цел на реализираните публични инвестиции е подкрепа на политиките за постигане на стабилен дългосрочен растеж. Това се постига и чрез подобро усвояване на европейски средства.

В таблицата са представени тенденциите в развитието на публичните инвестиционни разходи като дял от БВП на България и за някои държави-членки на ЕС.

Публични разходи за придобиване на дълготрайни материални активи

(% от БВП)	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012*
Европейски съюз (27 държави-членки)	2,5	2,6	2,7	2,9	2,7	2,5	2,3
Европейски съюз (16 държави-членки)	2,5	2,6	2,6	2,8	2,5	2,3	2,1
България	4,0	5,2	5,6	4,9	4,6	3,4	3,3
Ирландия	3,8	4,7	5,3	3,8	3,5	2,5	2,0
Испания	3,7	4,0	4,0	4,5	4,0	2,9	1,7
Италия	2,4	2,3	2,2	2,5	2,1	2,0	1,9
Полша	3,9	4,2	4,6	5,2	5,6	5,7	4,6
Румъния	5,1	6,2	6,6	5,9	5,7	5,4	4,6
Словакия	2,2	1,9	2,0	2,3	2,6	2,3	1,9

Източник: Eurostat

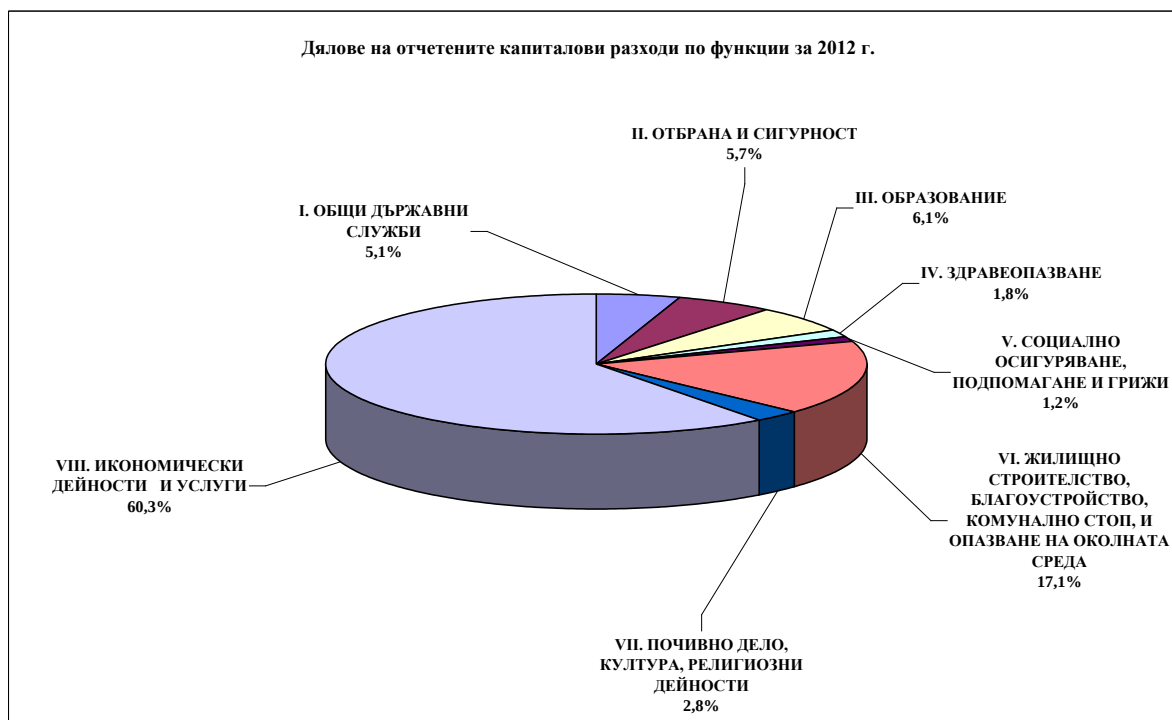
*данните за 2012 г. са на база оценки на DG ECFIN - European Economic Forecast - spring 2013

През 2012 г. публичните разходи за придобиване на ДМА остават на едно сравнително високо ниво спрямо тези в държавите от ЕС. Като относителен дял от БВП запазват равнище близко до това за 2011 г., въпреки ограничените възможности на бюджета в условията на икономическа криза. Изпълнението на инвестиционните политики през 2012г. продължи да следва приоритетите от предходните години за модернизиране на екологичната и пътната инфраструктура, като съществен принос имат проектите по оперативните програми, съфинансирани от Структурните и Кохезионния фондове на ЕС,

както и от други фондове и програми на ЕС. Капиталовите разходи са разпределени по приоритети в рамките на изпълняваните от първостепенните разпоредители с бюджетни кредити политики и програми, с цел стимулиране на секторите, генериращи високи икономически и социално-обществени ползи.

Публични капиталови разходи

Разпределението на капиталовите разходи за 2012 г. по функции отразява секторните приоритети при реализацията на инвестиционната политика в публичната сфера. На графиката по-долу е представено функционалното разпределение на отчетените за 2012 г. капиталови разходи.

Анализът на инвестиционните разходи по функционален признак показва, че най-голям относителен дял заемат разходите за „Икономически дейности и услуги” - 60.3 % от общите разходи. Размерът на отчетените средства по функцията е 2 234.3 млн. лв. или с 610.8 млн. лв. повече спрямо разходите през 2011 г. Основната част от разходите в тази функция са отчетени в група В „Транспорт и съобщения”. Увеличението на относителния дял на разходите през годината е свързано основно с финансирането на инфраструктурни обекти с национално значение.

По-значимите инвестиционни проекти в сектор „Транспорт” са свързани с изпълнението на проектите за „Изграждане на втори мост над р. Дунав при Видин-Калафат”, „Реконструкция и електрификация на ж.п. линия Пловдив-Свиленград”, строителството на АМ „Тракия” – Лот 2, 3 и 4 в направление „Стара Загора – Карнобат”, АМ „Марица” – Лот 1 и 2 в направление „Оризovo – Харманли” и АМ „Струма” – Лот 1 „Долна Диканя – Дупница” и Лот 4 „Сандански – ГКПП „Кулата”. От м. юни 2012 г. в редовна експлоатация е високоскоростната железопътна линия Пловдив – Димитровград, част от ж.п. линията Пловдив-Свиленград. Към края на 2012 г. проектът „Изграждане на нов граничен комбиниран (пътен и железопътен) мост на река Дунав между България и Румъния при Видин – Калафат” е реализиран на 95 %. Очаква се всички дейности по изграждането на съоръжението да приключат през 2013 г. Разходите по тази функция са

свързани с усвоеното финансиране от Структурните и Кохезионния фондовете на ЕС, програма „ИСПА”, държавни инвестиционни заеми, както и съответното национално съфинансиране.

На второ място по размер са инвестиционните разходи по функция „Жилищно строителство, благоустройство и комунално стопанство”, чиито дял съставлява 17.1 % от капиталовите разходи по КФП. Разходите по група А „Жилищно строителство, благоустройство и комунално стопанство” са свързани основно с инвестиционната дейност в общините по териториалното развитие и благоустрояване на населените места, както и за изпълнение програмите на МРРБ за „Изграждане и управление на ВиК инфраструктура” и ”Устойчиво интегрирано регионално и местно развитие”. През годината за тези дейности са изразходвани средства в размер на 485.2 млн. лв., от които по оперативни програми 270.8 млн. лв. и 173.7 млн. лв. - разходи, определени по решение на общинския съвет, свързани с поддържането на уличната мрежа, водоснабдяване, канализация и други публични услуги, предоставяни на населението. Делът на отчетените разходи в група Б „Опазване на околната среда” е 23.2 %, който в сравнение с отчета за 2011 г. е намалял със 126.0 млн. лв. в абсолютно изражение. Разходите в тази група са свързани с дейностите по изпълнението на приоритетните политики по управлението на водите и управлението на отпадъците. В групата се отчитат и разходите, определени по решение на общинския съвет за дейностите по поддържане на чистота, озеленяване, пречистване на отпадъчни води, управление на отпадъците и други публични услуги с обществено значение. Основната част от разходите по функцията – 84.2 млн. лв. са отчетени от Национален фонд и представляват средства по оперативни програми и предприєдинителни инструменти на ЕС. По бюджетите на общините в тази група са отчетени капиталови разходи в размер на 53.1 млн. лв.

Инвестициите за функция „Отбрана, сигурност и вътрешен ред” заемат 5.7 % от общата сума на отчетените капиталови разходи. Намалението на този дял от 1.5 процентни пункта спрямо 2011 г. се дължи главно на по-ниския размер на разходи, свързани с изпълнението на инвестиционната програма на Министерство на отбраната.

Размерът на инвестиционните разходи по функция „Образование” за 2012 г. е 224.9 млн. лв., което представлява 6.1 % от общата сума на отчетените капиталови разходи. От тях 181.2 млн. лв. са отчетени в системата на предучилищното и училищното образование и 43.4 млн. лв. в системата на висшето образование. Спрямо 2011 г. се отчита нарастване в размер на 67.3 млн. лв., главно поради използваните в максимален размер възможности за финансиране със средства от ЕС на целодневната организация на учебния ден в средишните училища и на извънкласните дейности на учениците.

През 2012 г. за финансиране на инвестиционните дейности по функция „Общи държавни служби” са усвоени средства на обща стойност 187.6 млн. лв., което е дял от 5.1 % от общия размер на инвестиционните разходи.

Основната част от инвестиционните разходи през годината бяха насочени към ускорено осъществяване на мащабни инфраструктурни проекти по Оперативна програма „Транспорт”, реализирането на проекти по рехабилитацията и изграждането на пътна и железопътна инфраструктура, съобразно възможностите на държавния бюджет, развитие на водопроводните и канализационни системи, системи за управление на отпадъците и др.

2. Основни акценти на реформата в бюджетната сфера

2.1 Преглед на основните правила и процедури, заложи в Закона за публичните финанси

Политиките, залегнали в Закона за държавния бюджет за 2012 г., бяха разработени в съответствие с ангажиментите от управленската програма на правителството, мерките от

Националната програма за реформи в изпълнение на стратегия „Европа 2020“ за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж, като бяха съобразени както с тригодишната бюджетна прогноза и разходните тавани по първостепенни разпоредители с бюджетни кредити, без по общини, за периода 2012-2014 г., така и с препоръките на ЕК. През отчетния период усилията по отношение на програмното бюджетиране бяха насочени към неговото усъвършенстване и изграждане на нова институционална рамка, отговаряща в по-голяма степен на нуждите за управление на публичните финанси, която да бъде основа за ефективен и ефикасен бюджетен процес, с ясни правила и подобрени механизми, и максимално намаляваща слабостите в бюджетното законодателство. Заедно с това през 2012 г. бяха предприети стъпки в посока на по-голяма координираност и сближаване на националната с европейските икономики в рамките на втория Европейски семестър. Усилията бяха насочени към подобряване на репутацията на Република България пред международните финансови институции, повишаване на доверието в поддържане насоките на прилаганата политика и подобряване на показателите на страната в техните изследвания и анализи.

Една от основните мерки в областта на политиката за устойчиви и прозрачни публични финанси и в постигане на целта за повишаване качеството на публичните финанси, е усъвършенстване на бюджетното законодателство и приемане на нова нормативна уредба за управление на публичните финанси. Важна стъпка в тази посока беше одобрения от Министерския съвет и внесен в края на 2012 г. за разглеждане и приемане в Народното събрание законопроект за публичните финанси..

През 2012 г. МФ значително ускори работата по разработване на нов устройствен закон за държавния бюджет, като в края на януари 2013 г. Законът за публичните финанси беше приет от Народното събрание. Този закон е резултат от работата по извършването на широкообхватна реформа на средносрочната бюджетна рамка. С него се транспонира Директива 2011/85/ЕС на Съвета от 8 ноември 2011 г. относно изискванията за бюджетните рамки на държавите-членки и за създаване на условия за изпълнението на относимите регламенти, приети в края на 2011 г. Със закона се въвежда и уредба във връзка с разпоредбите на Дял III („Фискален пакт“) от Договора за стабилност, координация и управление в Икономическия и паричен съюз, подписан на 2 март 2012 г. в Брюксел. България изпълни в срок своите задължения, произтичащи от членството ѝ в Европейския съюз, съгласно приеманото вторично законодателство и изискванията, които то поставя пред държавите-членки за бюджетните рамки.

В Закона за публичните финанси е запазена конструкцията от трите фискални правила (балансово, дългово и разходно) на касова основа от последните промени на Закона за устройството на държавния бюджет – за бюджетното салдо и максималния размер на разходите по консолидираната фискална програма, както и за номиналния размер на консолидирания дълг на сектор „Държавно управление“ към края на всяка година. Правилата са доразвити чрез включването на конкретни разпоредби за случаите на отклонение от целта (правило за салдото по консолидираната фискална програма) и корекционен механизъм за връщане до определеното с правилото ограничение (правило за номиналния размер на консолидирания дълг на сектор „Държавно управление“). Включени са и разпоредби за средносрочната бюджетна цел за структурния дефицит на сектор „Държавно управление“ (със съответните правила и процедури в случаи на отклонение или на непостигане на целта), за салдото на сектор „Държавно управление“ (с ограничения и правила за случаите на евентуален дефицит), както и за ограничения върху годишния ръст на разходите.

В новия закон сериозно е доразвит наборът от фискални правила за подсектор „Местно управление“, включително са засилени и съществуващите понастоящем дългови

правила. Залага се средносрочна цел за придържане към балансирано бюджетно салдо по бюджета на общината на касова основа. Включени са и разпоредби, ограничаващи средния темп на нарастване на разходите за местни дейности по бюджетите на общините. Предвидено е със закона за държавния бюджет за съответната година да може да се определя и максимален размер на дълга, който може да бъде поет от общината през бюджетната година.

С цел постигането на пълен обхват на подсекторите на сектор „Държавно управление” в обхвата на фискалните правила в Закона за публичните финанси са включени и ограничения за поемане на дълг от подсектор „Социално осигуряване”.. С тях се ограничават възможностите на социалноосигурителните фондове за поемане на дълг и издаване на гаранции. Подобни ограничения са заложи и за държавите висши училища, Българската академия на науките, Българската национална телевизия, Българското национално радио и Българската телеграфна агенция, както и за лицата, чиито бюджети не са част от държавния бюджет, но са включени в консолидираната фискална програма.

В Закона за публичните финанси е запазено изискването с годишния закон за държавния бюджет да се определят минимално ниво на фискалния резерв към края на съответната година.

Засилването на устойчивостта на публичните финанси и на бюджетната дисциплина е осигурено с включване в обхвата на правилата на всички органи и фондове, които не са част от редовните бюджети, на подсекторно равнище с оглед оценката на общото им въздействие върху сектор „Държавно управление” и представянето им в средносрочните стратегически и годишни бюджетни документи.

В Закона за публичните финанси се конкретизират правомощията на Министерския съвет, министъра на финансите и първостепенните разпоредители с бюджет по държавния бюджет за извършването на промени. Промените се възлагат основно на Министерския съвет. Предвидена е специална уредба за промените по бюджетите на Народното събрание и съдебната власт като самостоятелни бюджети.

Законът за публичните финанси осигурява на средносрочната бюджетна рамка централно място в националната система за управление на публичните финанси и я институционализира като реален инструмент за средносрочно прогнозиране и планиране, вмениявайки я в компетентност и отговорност на органите на централната и местната власт. Законът за публичните финанси засилва взаимодействието между законодателната, изпълнителната, съдебната власт и общините за провеждане на благоразумна фискална политика при спазване на референтните стойности за бюджетния дефицит и размера на консолидирания дълг, установени за Европейския съюз с критериите от Маастрихт. Разширяването на взаимодействието между тях, особено по отношение на приноса им към спазването на общите ограничения и постигането на целите на фискалната правила за сектор „Държавно управление”, не нарушава самостоятелния характер на бюджетите им. Разпоредбите на закона ще доведат до повишаване на бюджетната прозрачност и публичност, до увеличаване на достъпа до бюджетна информация и до подобряване на качеството и обхвата ѝ. Публичните финанси са очертани като система за осигуряване и финансиране на публични блага и услуги, преразпределение и трансфериране на доходи и акумулиране на ресурси от бюджетните организации.

Спазването на строга бюджетна дисциплина продължава да бъде във фокуса на провежданата фискална политика чрез упражняването на засилен контрол върху разходите, особено във фазата на изпълнението на бюджета. Този подход е подкрепен от правило за утвърждаване от Народното събрание с годишния закон за държавния бюджет на допустими максимални размери на задълженията на разпоредителите с бюджетни

кредити към края на годината. Ще се въведе практика в него да се приемат максимални размери на ангажименти за разходи и максимални размери на нови задължения за разходи, които могат да бъдат поети през годината от първостепенните разпоредители, както и да се определят лимити за разходи за персонал по бюджетите на първостепенните разпоредители с бюджет по държавния бюджет.

Наред с работата по Закона за публичните финанси през 2012 г. бяха разработени и редица механизми, процедури и правила за усъвършенстване на бюджетния процес и за повишаване устойчивостта на средносрочното планиране като основна мярка в постигане целта за повишаване качеството на публичните финанси.

От началото на 2012 г. влязоха в сила промени в Закона за устройството на държавния бюджет, които институционализираха национални фискални правила, въвеждайки ограничения върху размера на разходите върху консолидираната фискална програма до 40 % от БВП и на дефицита по нея до 2 % от БВП. Тези ограничения са в подкрепа на осигуряване на буфер за спазване на референтната стойност за бюджетния дефицит съгласно Пакта за стабилност и растеж.

България достигна 17-то място от общо 100 държави по индекса за бюджетна откритост. Страната ни значително подобрява своята позиция по отношение на прозрачността и отчетността на държавния бюджет, отразено в изследването „Открит бюджет“ от 2012 г. на организацията International Budget Partnership, чиято цел е да спомогне за относителността на държавните бюджети към нуждите на бедните и населението с по-ниски доходи в обществото, като съответно направи бюджетните им системи по-прозрачни и отговорни пред гражданите. Очаква се рейтингът на страната да бъде допълнително повишен през следващия разглеждан период от изследването, тъй като България отговаряше напълно на изискванията, заложили с международната инициатива, досега единствено с изключение на вече наличния документ „Бюджет за граждани“, който представлява резюме на държавния бюджет под формата на „бюджет за гражданите“. В него са изложени основните акценти, описани са приоритетите на фискалната политика и осигуряването на финансиране за приоритетните сектори.

2.2 Преглед по прилагането на програмното бюджетиране през 2012 г.

В допълнение към създадената нова институционална рамка на бюджетния процес, трайното законово уреждане на фискални правила и изпълнението на ангажиментите по Европейския семестър, изминалата 2012 г. беше продължение на усилията за повишаване на ефективността на управлението на публичните финанси, особено в частта на публичните разходи. Особено внимание, което се отделя на програмното бюджетиране в бюджетния процес на страната, допринесе за повишаването на качеството на предоставяните продукти и услуги. МФ продължи да работи в посока повишаване на координацията между министерствата и ведомствата по общи проекти, насърчаването на диалога и сътрудничеството при разработване на междусекторни политики, както в хоризонтален, така и в йерархичен разрез.

Повишаването на ефективността, механизмите за координация и процедури на работа на институциите от публичния сектор е важен елемент от предоставянето на качество на публичните финанси. През 2012 г. продължиха и амбициите на МФ за прогресивно въвеждане на секторния подход при финансиране на публичния сектор, както и за засилване ролята на програмното и ориентирано към резултатите бюджетиране в процеса на вземане на решение относно разпределението на финансовите ресурси. При своите контакти и методологически консултации с останалите министерства и ведомства, МФ се стремеше към по-голяма обвързаност на националните приоритети с програмите по бюджетите на първостепенните и второстепенни разпоредители, насърчи разработването и

извеждането като приоритетни на политики, финансирани с по-голям дял от Европейския съюз, а именно тези, водещи до растеж, иновации и по-голям прогрес за обществото. Бюджетните програми, обхванати от тези политики, до голяма степен са съобразени с организационната структура на министерствата и ведомствата, като в по-голямата част от случаите, целите на програмите съвпадат с целите на административните единици.

Продължиха усилията на МФ за въвеждане на секторния подход при финансиране на публичния сектор, както и за засилване ролята на програмното и ориентирано към резултатите бюджетниране в процеса на вземане на решение относно разпределението на финансовите ресурси. Важно е да се отбележи, че в Закона за публичните финанси, който ще влезе в сила от началото на 2014 г., се дава по-ясна регламентация на съставянето на програмен формат на бюджети от първостепенните разпоредители с бюджет, както и тяхното приемане от страна на Народното събрание.

Със ЗДБРБ за 2012 г. бяха одобрени разходите на Министерския съвет, на министерствата и държавните агенции по 63 политики. Тяхното провеждане бе осигурено с изпълнението на 196 програми, 171 от които пряко допринасят за постигане на целите на конкретна политика. Останалите 25 програми не са пряко свързани с изпълнението на конкретна политика в компетентността и отговорността на съответния министър и/или председател на агенция или имат хоризонтален/обслужващ характер от гледна точка на предоставяните по останалите програми продукти/услуги.

През 2012 г. програмното и ориентирано към резултатите бюджетниране се характеризира със запазване на постигнатото през последните няколко години качество на документите, като при разработването им бяха взети предвид разпоредбите на европейското законодателство и бяха анализирани промените, които то налага в средносрочен план. Обърна се по-голямо внимание на качеството на съдържащата се в тях информация по отношение на достоверност, надеждност, адекватност за измерване на резултатите. Вниманието беше насочено към осигуряване на по-голяма разбираемост на финансовата информация за държавния бюджет от гражданите, достъпност и възможност обществото да участва по-активно в бюджетния процес. Програмните бюджети в голямата си част съдържат информация относно процесите и дейностите, изпълнявани от съответните административни звена, като в повечето случаи тя е подкрепена и с показатели, измерващи резултата от тях. Наблюдавана слабост, за преодоляването на която през 2012 г. бяха правени опити, са трудностите при идентифицирането на подходящи показатели за измерване на резултатите от предоставяните от министерствата и ведомствата продукти/услуги. Преобладаваща част от показателите все още са количествени, тъй като те по-лесно измерват дейностите или процесите. Работи се в посока на въвеждане и разширено използване в бюджетната практика на качествени показатели за измерване на резултатите.

Последователността при разработването на политиките и одобряването на средства по бюджетните програми на административните единици е предпоставка за стабилност, устойчивост и по-голяма степен на постигане на целите, които се поставят с разработването на програмните бюджети. Опитите са насочени към представяне развитието на политиките в рамките на тригодишния период, с разбиране на текущото състояние и дългосрочна визия за ефектите, с мисъл за бъдещото развитие на икономиката и отчитане на постигнатото до началото на 2012 г. Основните затруднения, които се срещат са свързани с идентифицирането на ясни и измерими показатели за полза/ефект, както и с отчитането на ролята на външните фактори, въздействащи върху постигането на резултатите.

МФ отчита, че програмните бюджети, ориентирани към резултатите следва да се превърнат в база за последващо вземане на управленски решения, след анализ на тяхното

състояние. Осигуряването на тази информация е и гаранция за поетия ангажимент за повишаване на прозрачността и качеството на публичните финанси.

2.3 Напредък в областта на вътрешния контрол в публичния сектор през 2012 г.

Общият извод, който може да се направи относно развитието на вътрешния контрол през 2012 г. е, че продължава да се наблюдава положителната тенденция в развитието на системите за управление и контрол, отчита се известно подобрене на контролната среда, управлението на риска и прилагането на адекватни контролни дейности в организациите от публичния сектор. Вътрешният одит допринася за подобряване на управлението и контрола в тях, като неговата роля при управлението на рисковете в организациите се възприема положително и авторитетът му нараства, което се илюстрира от приетите и изпълнени препоръки, увеличаване на броя на консултантските ангажименти.

Все още представлява предизвикателство за ръководителите, служителите, както и за вътрешните одитори осъзнаването на същността на принципа за добро финансово управление, който не се прилага на практика в реалните процеси и на всички нива в организацията, остава отделен от тях и в голяма степен абстрактен. По този начин ефективността на системите за финансово управление и контрол в организациите от публичния сектор продължава да бъде област за бъдещо подобрене.

2.3.1 Развитие на правната уредба и методическите указания

Изготвеният през 2012 г. и приет през януари 2013 г. проект на Закон за публичните финанси съдържа принципни положения и дефиниции, свързани с управлението и разходването на публични средства от разпоредителите с бюджет. С него също така се въведоха на национално ниво разпоредбите на Директива 2011/85/ЕС на Съвета от 8 ноември 2011 г. за фискалните рамки на държавите-членки, като част от укрепения Пакт за стабилност и растеж, а също така отразява ангажимента на България за прилагане на Дял III от Договора за стабилност, координация и управление в Икономическия и паричен съюз, подписан на 2 март 2012 г. в Брюксел. Основни отговорности на разпоредителите за осигуряване на ефективни и ефикасни системи за управление и контрол в организациите от публичния сектор бяха регламентирани и в Закона за публичните финанси, което има важно значение за възприемането на посочените изисквания не като теория, а като качествени характеристики на съвременните модели за управление и осъществяване на бюджетния процес.

В периода януари – февруари 2012 г. при извършването на системно наблюдение по финансово управление и контрол в Министерството на образованието, младежта и науката, на основание чл. 18 от Закона за финансовото управление и контрол в публичния сектор (ЗФУКПС), беше съгласуван и утвърден проект на съвместни указания на двамата министри относно прилагането на системата на делегираните бюджети. В Указанията за 2012 г. бяха включени и актуализирани текстове, отнасящи се до организирането на предварителния контрол за законосъобразност и прилагането на системата за двоен подпис в организации от сектор „Образование”, които управляват делегирани бюджети. Актуализирането на посочените текстове дава възможност за по-гъвкаво прилагане на изискванията в тези организации, с цел подобряване на досегашната практика за извършването им като формална дейност.

2.3.2 Повишаване на компетентността на служителите от публичния сектор в областта на вътрешния контрол и вътрешния одит

През предходната година Школата по публични финанси (ШПФ) в МФ, съвместно с Дирекция „Вътрешен контрол“, продължи да развива обучителна дейност и да се грижи за осигуряването на компетентен персонал в публичния сектор, обучен по прилагането на съвременните изисквания за изграждане на вътрешния контрол. През 2012 г. в ШПФ се проведе общо 13 обучителни курса по финансово управление и контрол и по вътрешен одит. Обученията бяха свързани с: подготовка за изпита за придобиване на сертификат „вътрешен одитор в публичния сектор“, прилагане на изискванията по финансово управление и контрол в публичния сектор, вкл. управление на риска, изпълнение на одитен ангажимент за консултиране и одитен ангажимент за увереност чрез решаване на практически казуси и външна оценка за осигуряване на качеството на одитната дейност. Към 31.12.2012 г. по вътрешен контрол и вътрешен одит бяха обучени общо 392 лица.

За по-добрата квалификация на служителите допринася и провежданият от Министерство на финансите изпит за придобиване на сертификат „Вътрешен одитор в публичния сектор“. В съответствие с изискванията на Наредба № Н-6/29.06.2006 г. на министъра на финансите, на 30 юни 2012 г. се проведе предвидената за годината изпитна сесия. До участие в нея бяха допуснати общо 374 лица, от които успешно издържалите са 143. Наблюдава се устойчива тенденция на този изпит да кандидатстват не само лица, които имат интерес към одиторската работа, но и други служители от публичния сектор. По този начин се мултиплицира ефектът от разпространяване на познанията, свързани със съвременната концепция за вътрешен контрол и одит.

2.3.3 Ежегодно осъществяване на мониторинг на състоянието на вътрешния контрол в публичния сектор

2.3.3.1. С решение на Министерския съвет от заседание, проведено на 7 юни 2012 г., беше приет Консолидираният годишен доклад за вътрешния контрол в публичния сектор, изготвен след обобщаване на информацията за 2011 г., представена от 301 организации и 169 звена за вътрешен одит. Консолидираният годишен доклад за вътрешния контрол в публичния сектор беше разработен на основание чл. 20, ал. 2 от ЗФУКПС, за шеста поредна година, чрез извършване на самооценка. Консолидираният доклад беше публикуван на електронната страница на МФ. В него е отразено, че преобладаващо се поставя „добра“ оценка на финансовото управление и контрол в организациите от публичния сектор - 75,7 % от ръководителите са оценили управлението в техните организации с такава оценка.

В приетия през 2012 г. Консолидиран доклад се посочва като положителна тенденция дисциплинираното отношение на ръководителите към мониторинга и отчетността за състоянието на финансовото управление и контрол. Тези задължения са изпълнени от 98 % от ръководителите от публичния сектор и само за 4 общини е отчетено неизпълнение. За това е уведомена Агенцията за държавна финансова инспекция и са възложени финансови инспекции в общините: Долна баня, Ивайловград, Стамболово и Чипровци. За сравнение: през 2011 г. неизпълнение на задължението и такива инспекции бяха възложени в 13 общини, като в 12 бяха съставени актове за нарушения на кметовете.

2.3.3.2. Анализ на състоянието на системите за финансово управление и контрол за 2012 г. е извършен за 304 организации от публичния сектор.

Този анализ е отразен в Консолидирания доклад за вътрешния контрол в публичния сектор за 2012 г., приет с РМС № 365 от 13.06.2013 г.

Отново преобладават общите оценки „добра“ на цялостното функциониране на системите за финансово управление и контрол за 2012 г. Това представлява

приблизително 79.3 % от общия брой организации.

Оценки „много добра” на системите за финансово управление и контрол за 2012 г. са поставени от 19.1 % от общия брой ръководители на организации.

Оценка „задоволителна” е поставена от 1.3 %, а „незадоволителна” – 0.3 % от организациите.

Посочените данни потвърждават общите изводи и тенденции в развитието на системите за вътрешен контрол, наложили се през последните 4 години, а именно: предприемане на редица действия за подобряване на адекватността на системите за вътрешен контрол и привеждането им в съответствие с регулативните рамки и значително по-слаба активност на ръководителите по отношение повишаване на ефективността в дейността на организациите.

2.3.3.3. Един от основните елементи на съвременните системи за управление и контрол в организациите от публичния сектор е вътрешният одит, подпомагащ постигането на целите, чрез отсяване на процесите и системите и предоставяне на препоръки за тяхното подобряване. Изпълнението на тази дейност е условие за осъществяване на установената от закона отговорност на ръководителите на организации за осигуряване на ефективен мониторинг на финансовото управление и контрол.

Разпоредбите на Закона за вътрешния одит в публичния сектор (ЗВОПС) задължават ръководителите на звена за вътрешен одит да изготвят годишни доклади за дейността по вътрешен одит. Законодателят е определил срокове за представяне на докладите на ръководителите на съответните организации, както и на министъра на финансите, на когото е възложена отговорност по изготвяне на годишен доклад за състоянието на вътрешния одит в публичния сектор, като част от Консолидирания годишен доклад за вътрешния контрол в публичния сектор.

Резултатите от постъпилите в МФ 144 годишни доклади за дейността по вътрешен одит в публичния сектор през 2012 г. налагат следните изводи:

Утвърдената щатна численост за вътрешни одитори в публичния сектор през 2012 г. е била 574 броя, като реално са били заети 440 бройки, или 77 % от общия щат.

През 2011 г. това съотношение е било 73 %, т.е. налице са позитивни сигнали за укрепването на административния капацитет на вътрешния одит.

Законодателят е определил дейността по вътрешен одит да се изпълнява от звено за вътрешен одит, което се състои от ръководител и вътрешни одитори. През 2012 г. в 114 организации е имало назначен ръководител на вътрешния одит, в други 16 тази функция е била възложена на друг одитор, т.е. в общо 81 % от организациите се е осъществявало ръководство на тази дейност. През 2011 г. този процент е бил 73 %. Поддържането на устойчивост (с тенденция към леко нарастване) по този показател също е положителна предпоставка за качествено изпълнение на дейността по вътрешен одит, съобразно нормативните и методологически изисквания.

Дейността по вътрешен одит се осъществява на основата на разработени от ръководителя на вътрешния одит стратегически и годишни планове, изготвени чрез прилагането на рисков базирани подход. Предвидено е в ЗВОПС плановите за изпълнение на одитната дейност да се утвърждават от ръководителя на организацията. По този начин се осигурява оптимална увереност за съответствие между целите на организацията и работата на вътрешния одит по предоставяне на мнение за състоянието на системите за вътрешен контрол, в резултат на изпълнение на одитните ангажменти. През 2012 г. в 139 от всички 144 организации годишните планове са били утвърдени от ръководителя на организацията, а за 2011 г. - в 94 % от организациите. Необходимо е предприемане на по-активни действия за адекватно комуникиране на плановите, с цел постигане на по-високо ниво на съответствие със законодателните изисквания.

Съществено условие за поддържане на качеството на вътрешния одит е осигуряването на предпоставки за непрекъснато професионално развитие на вътрешните одитори. През 2012 г., в съответствие със ЗВОПС, план за професионално обучение на вътрешни одитори е изготвен от 121 одитни звена в организациите от публичния сектор, представили годишни доклади по вътрешен одит. През 2012 г. се наблюдава неизпълнение на обученията в над 56 % от организациите, като основните причини са недостатъчен финансов ресурс и неотложни ангажменти на вътрешните одитори. Посочените резултати показват необходимост от по-активни мерки за изпълнението на обучителните планове, с цел повишаване на квалификацията на вътрешните одитори.

През 2012 г. вътрешните одитори от 144 организации са изпълнили общо 1 901 броя одитни ангажменти. През 2011 г. това съотношение е било съответно 1 801 ангажмента, извършени в 169 организации. Данните показват, че на годишна база съществува тенденция към нарастване на броя изпълнени ангажменти, което е показател за оптимизиране на дейността по вътрешен одит.

Изпълнените одитни ангажменти за консултиране през 2012 г. са били общо 685 бр., при 564 такива ангажменти през 2011 г. Наблюдаваното за поредна година увеличение на броя изпълнени ангажменти за консултиране е показател за нарастващия авторитет на вътрешния одит и неговата роля при намирането на ефективни решения за подобряване на управлението и контрола на процесите в организациите.

Ключов показател за приноса на вътрешния одит за подобряване на дейностите в организациите е одобрението от страна на ръководството на предоставените препоръки от изпълнени одитни ангажменти и последващото им реализиране.

Запазва се тенденцията от 2011 г. за приемане на относително голям брой от препоръките на вътрешните одитори. От общо дадените през 2012 г. 6 068 препоръки, приетите възлизат на 5 929 броя или 98 %.

През 2012 г. е извършена проверка на изпълнението на 4 815 препоръки, като 4 097 от тях (84 %) са били изпълнени. През 2011 г. този процент е бил 83 %. Тези резултати показват висока степен на увереност от страна на ръководствата на организациите от публичния сектор във възможностите на вътрешния одит да предоставя ефективни решения за подобряване на системите за вътрешен контрол.

2.3.3.4. През 2012 г. служители на дирекция „Вътрешен контрол” в МФ извършиха 22 броя външни оценки на качеството на дейността по вътрешен одит в организации, които са част от администрацията на изпълнителната власт, в изпълнение на нормативно възложени функции. Оценките обхванаха одитната дейност на звената за вътрешен одит (ЗВО) в Администрацията на МС, 6 министерства, 2 агенции и 13 общини.

В резултат от извършения преглед на качеството на вътрешния одит се предоставиха 14 оценки „Работи в съответствие”, 7 оценки – „Работи в частично съответствие” и 1 оценка „Работи в несъответствие”. Констатираха се следните положителни тенденции: изпълнени са законовите изисквания за щатна численост на вътрешните одитори в ЗВО; назначени са ръководители на вътрешния одит в по-голямата част от звената; осигурена е независимост на вътрешния одит; планирането се осъществява на база оценка на риска; поддържа се адекватна комуникация с ръководството и служителите на организацията. Необходимо е предприемане на действия за подобрене, свързани със засилване на административния капацитет на ЗВО (назначаване на ръководители на вътрешния одит и на втори одитор в общините; полагане на усилия за непрекъснато развиване на професионалната компетентност и прилагане на придобитите знания в практиката); извършване на текущ преглед и актуализация на областите, подлежащи на одит; систематично изготвяне на работни документи за отразяване на резултатите от одитната работа; аналитичен подход при изготвяне на годишните доклади за дейността по вътрешен одит; подобрене на качеството на одитните доклади и т.н. В резултат от извършените външни оценки се

налага изводът, че вътрешният одит се възприема от ръководството и от служителите на организациите като полезен инструмент за подобряване на изпълняваните дейности в организациите и постигане на заложените цели.

2.3.4 Сътрудничество и взаимодействие между контролните институции

През 2012 г. продължиха да се изпълняват ангажиментите по подписаното Споразумение за сътрудничество и взаимодействие между МФ и Сметната палата, което има обвързващо действие и за ИА „ОСЕС” и АДФИ по отношение на техните функции. Документът е механизъм за координация и взаимодействие между институциите, който съдейства за повишаване на ефективността на контрола и одита, включително на средствата от ЕС и за намаляване на тежестта върху проверяваните структури, чрез минимизиране на съвпаденията в обхвата и времето на проверките. Споразумението дава положителни резултати и показва по-добра координация между контролните органи.

2.3.5 Усъвършенстване на функционалностите на Информационната система за финансово управление и контрол (ИСФУКВО)

Министерството на финансите отговаря за осигуряването на публичност на състоянието на вътрешния контрол в публичния сектор чрез поддържане на ИСФУКВО, която е част от електронната страница на МФ и съдържа: актуална база-данни за звената за вътрешен одит в публичния сектор и техните статuti; актуален регистър на лицата, притежаващи сертификат „вътрешен одитор в публичния сектор”; законодателство и издадената до момента методология по финансово управление и контрол и вътрешен одит. През първото полугодие на предходната година бяха усъвършенствани дизайна и функционалностите на информационната система, в резултат на което беше улеснен достъпът на външни потребители до необходимите информационни източници (нормативни актове в областта на вътрешния контрол и одит, методология на министъра на финансите, презентации, добри практики, образци на документи и др.).

3. Основни параметри на консолидираната фискална програма¹⁰ за 2012 г.

Изпълнението на основните параметри по КФП за 2012 г., отнесено към предходната година и програмата е, както следва:

(в млн. лв.)

ПОКАЗАТЕЛИ ¹¹	Отчет 2011 г.	Програма ¹² 2012 г.	Отчет 2012 г.	Изпълнение спрямо 2011 г.	Изпълнение спрямо програма
Общо приходи и помощи	25 378,1	28 752,1	27 469,4	108,2%	95,5%
-Данъчни	20 594,2	21 597,2	21 529,0	104,5%	99,7%
Преки	3 675,5	3 837,4	3 775,7	102,7%	98,4%
Косвени	10 624,6	11 374,0	11 342,8	106,8%	99,7%
Приходи на соц. и здр. осиг.	5 509,6	5 561,0	5 596,0	101,6%	100,6%
Други данъци	784,5	824,8	814,4	103,8%	98,7%
-Неданъчни	3 320,7	3 239,6	3 573,0	107,6%	110,3%
-Помощи	1 463,2	3 915,3	2 367,5	161,8%	60,5%
Разходи и вноска в бюджета на ЕС	26 866,6	29 844,3	27 828,3	103,6%	93,2%
-Нелихвени	25 540,4	28 231,4	26 446,3	103,5%	93,7%
Текущи	22 465,0	22 847,1	22 765,2	101,3%	99,6%
в т.ч. социални и здравно-осигурителни разходи	11 212,5	11 707,7	11 743,8	104,7%	100,3%
Капиталови	3 075,4	5 384,2	3 681,1	119,7%	68,4%
-Лихви	547,0	717,2	572,7	104,7%	79,8%
Външни лихви	349,8	494,4	374,0	106,9%	75,6%
Вътрешни лихви	197,2	222,8	198,7	100,8%	89,2%
-Вноска в бюджета на ЕС	779,2	895,7	809,3	103,9%	90,4%
Дефицит/излишък	-1 488,5	-1 092,3	-358,8		

Приходите и помощите по консолидираната фискална програма за 2012 г. са в размер на **27 469.4 млн. лв.**, което представлява 35.4 % от БВП при 33.7 % от БВП за 2011 г. Постъпилите приходи по КФП за 2012 г. представляват 95.5 % от годишния разчет. Изпълнението на приходите по републиканския бюджет е 101.5 %, по бюджета на ДОО – 99.4 %, по бюджета на НЗОК – 103.0 %, по бюджетите на общините – 96.4 %, ДФ ”Земеделие” – 70.2 %, Национален фонд – 54.4 %.

Общата сума на *данъчните постъпления* (вкл. приходите от осигурителни вноски) за годината възлиза на 21 529.0 млн. лв. (99.7 % от годишния разчет). Относителният дял на данъчните приходи към общите постъпления по КФП е 78.4 %. Данъчните постъпления за 2012 г. представляват 27.7 % от БВП за годината, при 27.3 % от БВП за 2011 г. Спрямо 2011 година данъчните приходи са нараснали с 934.7 млн. лв. или 4.5 %, като е отчетен ръст при всички основни групи данъци.

Приходите в частта на *преките данъци* възлизат 3 775.7 млн. лв., което представлява 98.4 % от планираните за годината. В номинална стойност неизпълнението на разчетите за годината е в размер на 61.6 млн. лв., което изцяло се дължи на изоставането на приходите от корпоративни данъци. Постъпленията от преки данъци за 2012 г. като дял от БВП запазват нивото си от 2011 г. - 4.9 %. Приходите от *косвени*

¹⁰ Обхваща републиканския бюджет и всички самостоятелни и автономни бюджети – на общините, осигурителните фондове, ДВУ, БАН, БНР, БНТ, БТА, Висшия съдебен съвет, както и извънбюджетни фондове и сметки на централно и местно ниво.

¹¹ Поради закръгление в млн. лв., някои сумарни позиции в таблиците не се изчерпват от съставните им числа.

¹² С оглед съпоставимост с отчетните данни на показателите по КФП по програмата за 2012 г.:

i) разчетите в позицията „Резерв за непредвидени и неотложни разходи” са отнесени в съответните разходни позиции според основното предназначение на планираните средства;

ii) нетния прираст на държавния резерв е отнесен в позицията „Капиталови разходи”.

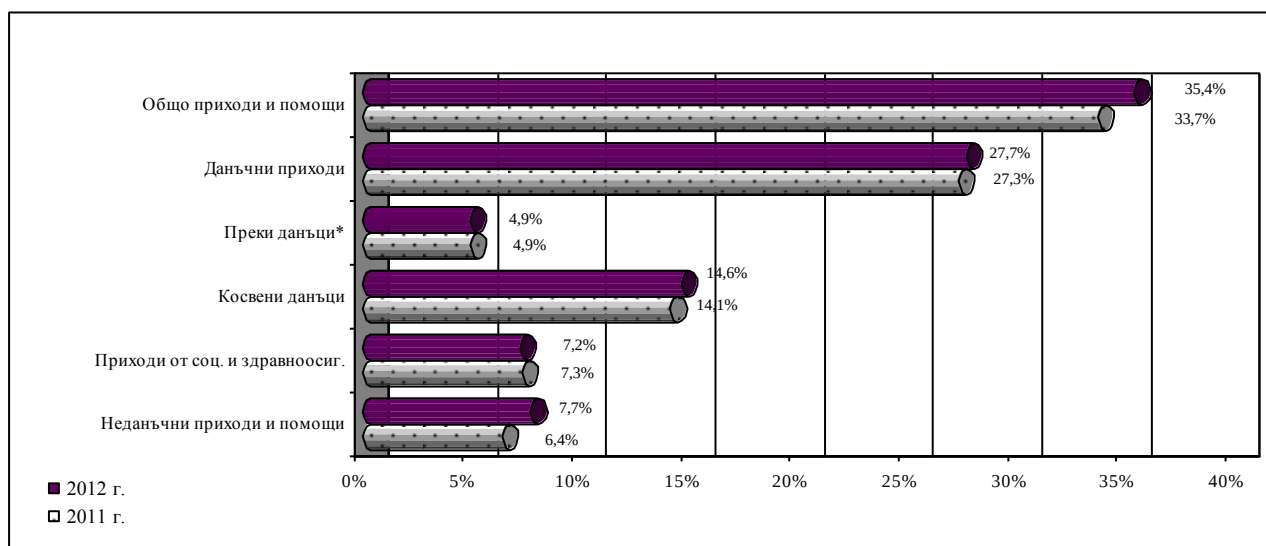
данъци са в размер на 11 342.8 млн. лв., което представлява 99.7 % от разчета за годината. В номинална стойност неизпълнението на разчетите за годината е в размер на 31.2 млн. лв. Постъпленията от косвени данъци за 2012 г. представляват 14.6 % от БВП, при 14.1 % за 2011 г. Постъпленията от други данъци (включват други данъци по ЗКПО, имуществени данъци и др.) са в размер на 814.4 млн. лв., което представлява 98.7 % от разчета за годината.

Приходите от социалноосигурителни и здравни вноски за 2012 г. са в размер на 5 596.0 млн. лв., 100.6 % изпълнение на годишните разчети и с 86.4 млн. лв. (1.6 %) повече спрямо предходната година. Отнесени към БВП приходите от социално и здравноосигурителни вноски за 2012 г. представляват 7.2 %, при 7.3 % от БВП за 2011 г. Постъпилите през 2012 г. приходи от социалноосигурителни вноски са в размер на 3 868.3 млн. лв., което е 99.5 % изпълнение на заложените за 2012 г. разчети. Приходите от здравноосигурителни вноски, постъпили по бюджета на НЗОК са в размер на 1 727.8 млн. лв., което е 103.2 % изпълнение на заложените в ЗБНЗОК за 2012 г. средства и с 61.5 млн. лв. повече спрямо 2011 г.

Неданъчните приходи са **3 573.0 млн. лв.**, което представлява 110.3 % спрямо годишните разчети. Относителният дял на неданъчните приходи към общите постъпления по КФП е 13.0 %. Неданъчните постъпления за 2012 г. представляват 4.6 % от БВП за годината, при 4.4 % от БВП за 2011 г. Спрямо 2011 г. неданъчните приходи са нараснали с 252.3 млн. лв.

Помощите (основно средства от предприсъединителните инструменти на Европейския съюз (ЕС), Структурните и Кохезионния фондове на ЕС, Финансовия инструмент на Европейско икономическо пространство, двустранни програми за европейско териториално сътрудничество по външни граници на ЕС, Финансов механизъм на Европейското икономическо пространство 2009-2014 г. и Норвежки финансов механизъм 2009-2014 г. по бюджета на Националния фонд и постъпления от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони по бюджета на Разплащателната агенция към ДФ „Земеделие“) за 2012 г. са в размер **2 367.5 млн. лв.**, което представлява 60.5 % от разчета за годината.

Приходи по КФП за 2011 г. и 2012 г., представени като процент от БВП

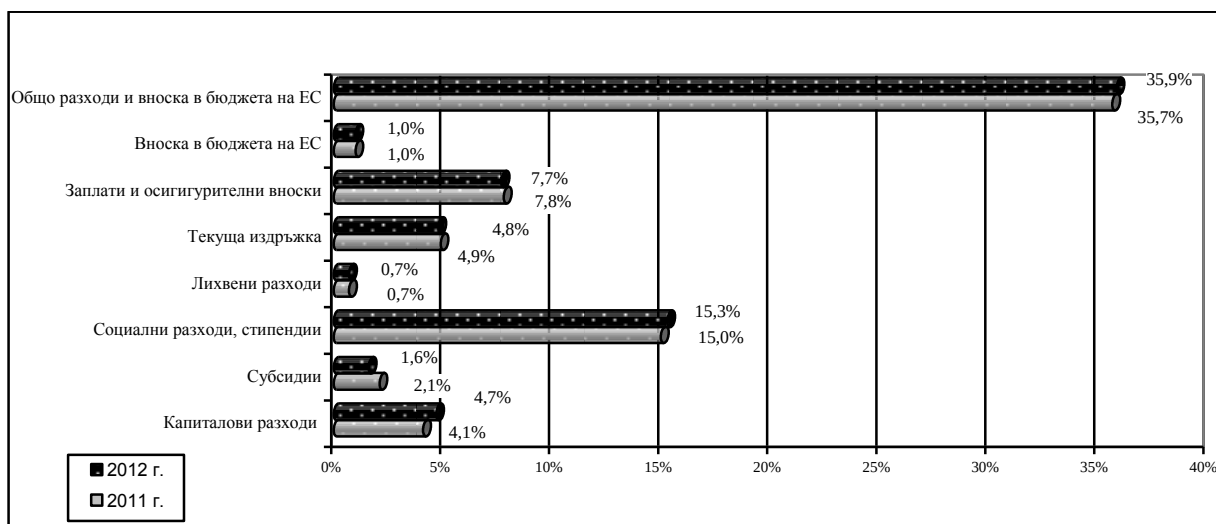

*В частта на преките данъци са включени и другите данъци

➤ **Общият размер на разходите по консолидирания бюджет** (вкл. и вноската в бюджета на ЕС) за годината **възлиза на 27 828.3 млн. лв.**, което представлява 93.2 % от годишните разчети за 2012 г. *Лихвените плащания* възлизат на 572.7 млн. лв. (79.8 % от

планираните за 2012 г.), *текущите нелихвени разходи* – на 22 765.2 млн. лв. (99.6 % от разчета за годината) и *капиталови разходи* (вкл. нетния прираст на държавния резерв) – 3 681.1 млн. лв. (68.4 % от планираните за годината). Разходите по консолидирания държавен бюджет за 2012 г., представени като процент от БВП, нарастват с 0.2 пр.п. спрямо 2011 г. - 35.9 % от БВП за 2012 г. срещу 35.7 % от БВП за 2011 г. В структурно отношение социалните и здравноосигурителните разходи са с най-висок относителен дял (43.5 %) в общите разходи по КФП (без вноската в бюджета на ЕС).

Разходи по икономически елементи за 2011 г. и 2012 г. отнесени към БВП

➤ Бюджетните разходи, разгледани по функционален признак, отразяват основните направления в политиката по КФП в рамките на бюджетния ресурс за 2012 г.

РАЗХОДИ ПО ФУНКЦИИ ¹³	млн. лв.			% от БВП		
	Отчет	Програма ¹⁴	Отчет	Отчет	Програма	Отчет
	2011 г.	2012 г.	2012 г.	2011 г.	2012 г.	2012 г.
I. ОБЩИ ДЪРЖАВНИ СЛУЖБИ	1 708,5	1 748,1	1 675,4	2,3%	2,1%	2,2%
II. ОТБРАНА И СИГУРНОСТ	2 831,5	2 702,7	2 802,3	3,8%	3,3%	3,6%
III. ОБРАЗОВАНИЕ	2 655,3	2 747,1	2 799,2	3,5%	3,4%	3,6%
IV. ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ	3 247,6	3 261,6	3 303,2	4,3%	4,0%	4,3%
V. СОЦИАЛНО ОСИГУРЯВАНЕ, ПОДПОМАГАНЕ И ГРИЖИ	9 701,7	10 113,0	10 060,9	12,9%	12,4%	13,0%
VI. ЖИЛИЩНО СТРОИТЕЛСТВО, БЛАГОУСТРОЙСТВО, КОМУНАЛНО СТОПАНСТВО И ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА	1 428,5	2 375,7	1 359,2	1,9%	2,9%	1,8%
VII. ПОЧИВНО ДЕЛО, КУЛТУРА И РЕЛИГИОЗНИ ДЕЙНОСТИ	513,2	492,7	587,3	0,7%	0,6%	0,8%
VIII. ИКОНОМИЧЕСКИ ДЕЙНОСТИ И УСЛУГИ	3 454,2	4 790,4	3 858,8	4,6%	5,9%	5,0%
IX. РАЗХОДИ, НЕКЛАСИФИЦИРАНИ В ДРУГИТЕ ФУНКЦИИ	547,0	717,2	572,7	0,7%	0,9%	0,7%
ОБЩО РАЗХОДИ	26 087,4	28 948,6	27 019,0			

¹³ В разходите по функции не е включена Вноската на Република България в общия бюджет на ЕС.

¹⁴ С оглед постигането на съпоставимост на данните, в разчетите към ЗДБРБ за 2012 г.:

- резервът за структурна реформа е прекласифициран от IX-та функция по съответната функция според основното предназначение на планираните средства;
- резервът за преодоляване и ликвидиране на последствията от стихийни бедствия и аварии е прекласифициран от IX-та функция във II-ра функция, група Д. "Защита на населението, управление и дейности при, стихийни бедствия и аварии", където са и отчетени усвоените средства.

При анализа на разходите по функции, представени като относителен дял в БВП, следва да се има предвид, че за целите на анализа отчетните данни за 2011 г. и 2012 г. са отнесени към БВП (по данни на НСИ – 75 307.9 млн. лв. за 2011 г. и 77 582.1 млн. лв. за 2012 г.), докато за разчета към програмата за 2012 г. е използвана оценката на БВП, заложена в макрорамката към ЗДБРБ за 2012 г. (81 629.0 млн. лв.)

Видно от графиката, с най-голям относителен дял в разходите по КФП за 2012 г. **са средствата за сферата на социалното осигуряване, подпомагане и грижи**. Общите разходи за функцията за годината възлизат на **10 060.9 млн. лв.** или **13.0 % от БВП**. За сравнение разходите за функция „Социалното осигуряване, подпомагане и грижи“ за 2011 г. представляват 12.9 % от БВП. С цел ограничаване на продължаващите негативни последици от кризата върху пазара на труда през 2012 г., бяха запазени и разширени мерките, насочени основно към съхраняване на работните места, осигуряване на субсидирана заетост на безработните и повишаване на качеството на работната сила. Друга крачка в тази посока бе и увеличаване на минималната работна заплата на 290 лв. Разходите в група „Пенсии“ по бюджетите на ДОО и УПФ възлизат на 7 272.1 млн. лв. или 26.9 % от общите разходи по КФП (без вноската за бюджета на ЕС). Нарастването на разходите за пенсии спрямо предходната година се дължи от една страна на увеличението от 1 юни 2012 г. на минималния размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст от 136.08 лв. на 145 лв., и от друга – на по-високите размери на новоотпуснатите пенсии в сравнение с размерите на прекратените. Разходите, извършени в сферата на **отбраната и сигурността** през 2012 г., са в размер на **2 802.3 млн. лв.**, което представлява **3.6 % от БВП**. С извършените разходи са обезпечени дейностите по осигуряването на националната сигурност и отбраната, опазването на обществения и правовия ред, поддържането на отбранителния потенциал на страната и издръжката на съдебната власт и администрацията на затворите. Сред основните приоритети са и политиките в сферата на **образованието**, като общият размер на разходите за функцията за 2012 г. е **2 799.2 млн. лв.** или **3.6 % от БВП**. Новите политики през 2012 г. са въвеждане на целодневна организация на учебния ден за учениците от III клас, освен за тези от I и II клас, задължителната предучилищна подготовка на деца на 5 годишна възраст във всички общини в България, въвеждане на диференциация във финансирането на държавните висши училища въз основа на комплексна оценка на качеството на обучението и съответствието му с потребностите на пазара на труда и други. Извършените разходи през 2012 г. за сферата на **здравеопазването** са в размер на **3 303.2 млн. лв.**, 4.3 % от БВП, като

относителният им дял в БВП се запазва на равнището от 2011 г. Разходите за функция „**Икономически дейности и услуги**” са в размер на **3 858.8 млн. лв.** или **5.0 % от БВП**. Спрямо предходната година се отчита номинално увеличение на разходите с 404.6 млн. лв. (11.7 %). Основните направления, в които са изразходват средствата по тази функция, са изграждане на инфраструктурни обекти с национално значение, ремонт и поддържане на съществуващата транспортна мрежа и подпомагане на земеделските производители. Разходите за функция „**Общи държавни служби**” са в размер на **1 675.4 млн. лв. (2.2 % от БВП)** и се свиват с 0.1 п.п. от БВП спрямо отчетените за предходната година. Разходите за дейностите по **жилищно строителство, благоустройство, комунално стопанство и опазване на околната среда** са в размер на **1 359.2 млн. лв. (1.8 % от БВП)**. Извършените разходи през годината за финансиране на сферата на **почивното дело, културата и религиозните дейности** са в размер на **587.3 млн. лв.** или **0.8 % от БВП** и нарастват с 0.1 п. п. от БВП спрямо отчетените за предходната година. Разходите, **некласифицирани в другите функции** (без вноската за бюджета на ЕС), включват лихвените плащания по обслужване на държавния и общинския дълг и представляват **0.7 % от БВП**. Размерът на разходите в тази функция за годината е **572.7 млн. лв.**

➤ Бюджетното салдо по консолидирания бюджет за 2012 г. на касова основа е отрицателно в размер на **358.8 млн. лв.**, което представлява **0.5 % от БВП**. То се формира от дефицит по националния бюджет в размер на 669.9 млн. лв. и превишение на приходите над разходите по европейските средства в размер на 311.1 млн. лв.

➤ Фискалният резерв¹⁵ към 31.12.2012 г. е 6.1 млрд. лв.

3.1 Мерки на НАП и АМ за повишаване на събираемостта на приходите

През 2012 г. данъчната и митническата администрации продължиха да работят за повишаване на събираемостта на приходите. Действията на приходните агенции бяха насочени в посока на оптимизиране на контролната дейност и стимулиране на доброволното изпълнение на данъчните и осигурителни задължения от данъкоплатците.

Мерки, предприети от НАП

Повишаване на събираемостта на просрочените публични вземания

При управлението на доброволното изпълнение на просрочията, както и в рамките на производството по принудително изпълнение, през годината са предприети и набелязани мерки в следните посоки:

1. Ефективно повишаване на събираемостта на просрочените публични вземания

- Осъществяване на текущо оперативно наблюдение на задължените лица чрез определяне на действия по събиране и селективен подход към длъжниците на база степента на риска за събиране на задължението и тяхното поведение към спазването на задълженията за регистриране, деклариране и заплащане на задължения за данъци и осигуровки и други публични държавни вземания. Прилагане на техники за стимулиране и спазване на доброволното изпълнение на задълженията в зависимост от това, към коя група попадат задължените лица: уведомления, напомнителни писма, разясняване на възможностите за обезпечаване и погасяване на задълженията на лица с временно финансово затруднение, възможност за сключване на споразумения с приходната администрация.

¹⁵ Фискалният резерв (ФР) включва: 1) Всички сметки, включени в системата на единна сметка съгласно § 23, ал. 1 от преходните и заключителните разпоредби на Закона за държавния бюджет на Република България за 2012 г., както и останалите обслужвани от Българската народна банка сметки на бюджетните предприятия; 2) Обслужваните от банки сметки за бюджетни и извънбюджетни средства на бюджетните предприятия без тези на общините и техните разпоредители с бюджетни кредити.

- През 2012 г. бе възприет нов подход за изготвяне на план за очакваните приходи от просрочени данъци и задължителни осигурителни вноски. Разработиха се 19 показателя за дейността на функция „Събиране”, свързани със стимулиране на доброволното изпълнение, чрез повишаване на процента на връчените покани и съобщения за доброволно изпълнение, и повишаване на ефективността и ефикасността на принудителните действия, чрез мониторинг на изпълнителните дела с годно за реализация имущество и своевременната реализация на същото. След анализ на постигнатите резултати през предходната година, за всяка една териториална дирекция се заложиха целеви стойности за изпълнение по показателите, като на тази база се изготви и утвърди план за очакваните през 2012 г. приходи от просрочени данъци и задължителни осигурителни вноски. Търсената цел бе през 2012 г. да бъдат събрани с 5 % повече просрочени задължения за данъци и задължителни осигурителни вноски в сравнение със събраните през 2011 година.

- Ежемесечен мониторинг върху изпълнението на плана за приходите през 2012 г. от просрочени данъци и задължителни осигурителни вноски и заложените в началото на годината целеви стойности по показателите за дейността на функция „Събиране” и предприемане на своевременни мерки при необходимост. В резултат, заложената сума за приходи от просрочени данъци и задължителни осигурителни вноски бе изпълнена на 100 %.

- През 2012 г. продължи практиката за провеждане на телефонни кампании. С оглед постигане на максимален ефект, в началото на годината бяха определени целевите групи, към които да се насочат кампаниите и бе утвърден график за провеждането им. Целта бе стимулиране на доброволното изпълнение на малки по размер просрочени задължения, съответно за задължителни осигурителни вноски, дължими от самоосигуряващи се лица за 2010 г., невнесен ДОД, деклариран с ГДД по чл.50 от ЗДДФЛ за финансова 2011 г. и просрочени задължения по актове, издадени външни вискатели в т.ч. от „Агенция за социално подпомагане”, „Общинска администрация”, „Регионална инспекция за опазване и контрол на общественото здраве” и Изпълнителна агенция „Автомобилна администрация”.

2. Подобряване на организацията на работа с цел повишаване ефикасността и подобряване ефективността при изпълнение на основните функции, в т.ч. и IT обезпечаване на бизнес процесите.

- Във връзка с оптимизиране на процесите по събиране на публичните вземания, увеличаване на електронния обмен на документи и данни и регламентиране на взаимодействието с публичните вискатели бяха актуализирани споразумения и подписани нови инструкции за взаимодействие с Агенцията за ядрено регулиране, Държавна агенция „Държавен резерв и военновременни запаси”, Изпълнителна агенция „Морска администрация”, Българския институт по метрология и Сметната палата. Подписано бе споразумение за взаимодействие и обмен на информация между НАП и държавните съдебни изпълнители и бе продължен срокът на сключените споразумения с трите мобилни оператора. Осъществяваше се електронен обмен на документи, свързани с обезпечителното и изпълнителното производство, с част от търговските банки, изразили съгласие за такъв обмен.

- С цел осигуряване на възможност за по-бързо и своевременно обслужване на текущия дълг в т.ч. за генериране на покани за доброволно изпълнение по чл. 182 от ДОПК, отразяване на връчването им и предприемане на последващи действия за събиране на задълженията, както и осигуряване на необходимата отчетна информация за просрочените вземания (с вискател НАП) и предприетите действия за събирането им, през 2012 г. бе извършена централизация на базите данни за просрочените данъчни и

осигурителни задължения на локалните приложения „Регистър на поканите”, като се разработи и внедри WEB базирана версия на ПП ”РОК”.

- Разписани бяха детайлни изисквания за функционалности на единна информационна система, обхващаща всички задължения и автоматизирането на процесите по събиране и обмяна на информация.

- С цел подобряване на процеса по публично оповестяване на продажбите на имущество на длъжници в производство по принудително изпълнение и на конфискувано, отнето или изоставено в полза на държавата имущество бе разработено и тествано ново софтуерно интернет приложение за публикуване на съобщения за продажби по реда на ДОПК, в т.ч и възможността за електронно плащане на депозита, да доведе до засилен интерес от страна на клиентите и медиите към новата услуга, а това от своя страна да благоприятства увеличението на броя продажби и повишаване на приходите в бюджета.

До края на месец март 2012 г. поетапно бе въведена дистанционна връзка на фискалните устройства (ФУ) с НАП. Основната идея на тази връзка е създаване на възможност за предаване на данни за оборотите на търговските обекти в НАП за целите на селекцията и контрола. Успоредно с това, с цел облекчаване на бизнеса, дистанционната връзка се използва и за осигуряване възможност за предаване на всички данни, свързани с регистрацията, дерегистрацията и промени на данните за обекта. По този начин отпада изискването за издаване на документи на хартиен носител за регистрация/дерегистрация на ФУ и тяхната заверка от НАП в нормативно определен срок. Това доведе до значително облекчаване процеса на администриране на ФУ както за бизнеса, така и за НАП. На практика това означава спестени материални разходи и време на бизнеса.

От гледна точка на НАП също се постигат съкращения на разходите чрез автоматизиране на процеса по приемане и обработка на данни за ФУ. В НАП е създадена база данни, в която се съхраняват всички получени данни от регистрация/ дерегистрация и дневни отчети. По този начин се постига многократно повишаване ефективността на органите на НАП при извършване на наблюдения, селекция и контрол на търговските обекти. Информацията за оборотите на търговските обекти на база функциониращите в тях фискални устройства има положителен ефект за установяване размера на реалните обороти на търговците, подобряване на селекцията и насочване на контролните действия предимно към рискови търговски обекти и като цяло - за подобряване на финансовата и данъчната дисциплина на задължените лица в посока минимизиране дела на сивата икономика в страната.

През месец юли 2012 г. стартира съвместен проект на АМ и НАП, в рамките на който и в съответствие със сключения договор за изпълнение на обществена поръчка ще бъде реализирана система за обмен на данни между АМ и НАП. С нея ще се предостави възможност за проследяване на движението на течните горива от данъчните складове/внос до търговските обекти за продажба на течни горива/ ведомствените обекти за зареждане с гориво. Очаква се това да доведе до повишаване ефективността на контрола върху търговията с течни горива и до минимизиране на нерегламентираните продажби.

През 2012 г. НАП насочи усилията си към повишаване на ефикасността и ефективността при осъществяване на борбата с данъчните престъпления и пресичането на опитите за укриване на данъчни задължения и опитите за данъчни измами. Целта бе правилно и прецизно да бъдат насочени основни ресурси и усилия на дирекцията към случаите с най-голям риск за бюджета, високо-рисковите сегменти и случаите с висока степен на обществена опасност, като едновременно с това се оптимизират разходите и се подобри организацията. През 2012 г. е повишен контролът върху качеството на изготвените доклади за идентифицирани данъчни измами, с цел оптимизиране броя на третираните случаи и насочване на вниманието към най-значимите такива, повишаване на

ефективността от предприетите действия и постигане на по-голям фискален ефект за бюджета. Във връзка с идентифицираните случаи на данъчни измами и с цел намаляване на негативните ефекти върху бюджета, през 2012 г. са извършени поредица от съвместни действия на органите на НАП и органите на реда, с цел координиране на действията на институциите, които се борят с данъчните престъпления и за ефективно противодействие на закононарушенията свързани с укриване на приходи и ДДС. В следствие на реализираните през 2012 г. съвместни действия на служителите на НАП с други институции са предотвратени загуби за бюджета, при които материалният интерес надхвърля 150 млн. лв. През 2012 г. са проведени няколко съвместни контролни действия с дирекция „Митническо разузнаване и разследване“ на агенция Митници, при които е локализирана група за избягване плащане на ДДС при ставки на потребителски стоки по митнически режим 4200. В хода на едното от тях е конфискувана голяма пратка с парфюми, при която е установено нарушение на законодателството по търговските марки, както и други контрабандни стоки. Проведени са и съвместни мероприятия по противодействие на кръг лица, организирани схема за невнасяне на ДДС при търговия с горива с произход – ВОП от европейски държави. Образувани са досъдебни производства, възложени са ревизионни производства на фирми, както и на физически лица ползватели на ефектите от измамите. Международната дейност, осъществявана от дирекция „Разследване на особени случаи“ през 2012 г., спомогна както за обмена на конкретни данни относно замесени български търговци във вътреобщностни или трансгранични схеми за данъчни измами, така и за ранно идентифициране на тенденциите в схемите на извършвани данъчни измами, обмена на опит и добри практики със специализираните звена за борба с данъчните измами в други държави. Част от действията на дирекцията през 2012 г., свързани с пресичане на опитите за данъчни измами, са резултат от активното участие на служителите на дирекцията в разработването на методологични указания, становища, предложения за законодателни промени, както и осъществени сътрудничества и взаимодействия в национален и международен план с партниращи организации.

През 2012 г. е подоброено качеството на обслужване и повишаване на данъчната и осигурителната култура чрез:

- увеличаване на броя и ползваемостта на електронните услуги и чрез сключването на споразумение с Националния статистически институт за подаването само в едната администрация на годишните отчети за дейността. Подаването на декларации по интернет е нараснало над два пъти спрямо 2009 г., като за някои от декларациите е близо 100 %;
- предоставяне на ПИК (персонален идентификационен код) на лицата за заявяване и ползване на разработените нови услуги с ПИК - справка актуално състояние на всички трудови договори; справка за осигурителния доход; справка за личната партия по ДЗПО; подаване на искане за издаване на документи; справка за задълженията на лицата от данъчноосигурителната им сметка; подаване на искане за издаване на документи за юридически лица;
- услуги с КЕП (квалифициран електронен подпис), като: подаване на заявление за регистрация по ЗДДС; подаване на заявление за deregистрация по ЗДДС; подаване на описи за наличните активи към датата на регистрацията или получени услуги преди датата на регистрация по ЗДДС и др.;
- кампания „Влез в час с данъците“, подготвена през 2012г. съвместно с Министерството на образованието, младежта и науката и стартирала в началото на 2013 г.

Мерки, предприети от Агенция „Митници”

През 2012 г. митническата администрация изготви Закон за изменение и допълнение на закона за акцизите и данъчните складове, във връзка с изграждането на Българската акцизна централизирана информационна система (БАЦИС). Измененията в закона са свързани със създаване на възможност данъчнозадължените лица да подават по електронен път заявления, искания, уведомления, отчети за бандероли и др. Измененията и допълненията влизат в сила от 31 март 2013 г., поради това, че БАЦИС следва да бъде внедрена от 1 април 2013 г., като по този начин лицата ще разполагат с достатъчно време да приведат дейността си по отношение на предаването на данни по електронен път от средствата за измерване и контрол към автоматизираната система за отчетност на лицата и към информационната система на Агенция „Митници”. Системата ще гарантира автоматизиране на процеса по обмен на информация и по-ефикасен контрол на цялостната верига за реализацията на акцизните стоки, както и обменът на информация по електронен път между Агенция „Митници” и Националната агенция за приходите. Въвежда се задължение за лицата да подават по електронен път акцизните данъчни документи, известията към тях и документите, свързани с доказване на предназначението на акцизните продукти, за които се прилагат намалени акцизни ставки (Приложение №14а от ППЗАДС). Включени са допълнителни полета в акцизния данъчен документ, което от своя страна ще даде възможност на органите по приходите да проследяват предназначението и мястото на доставка на освободените за потребление акцизни стоки.

Във връзка с осъществяване на ефективен контрол от страна на митническите органи и с цел осигуряване на по-високи приходи от акцизи и ДДС при внос, Агенция „Митници” предприе редица мерки, като на първо място със Закона за изменение и допълнение на Наказателно-процесуалния кодекс, в сила от 01.01.2012 г., се разшири обхватът на разследващите органи по досъдебните производства и се създаде статут на разследващия митнически инспектор. В резултат на това, само за 2012 г. са образувани 799 досъдебни производства.

С цел подобряване на резултатите в борбата срещу контрабандата за 2012 г. са предприети следните конкретни мерки:

- въведен е модул „Административно-наказателно производство”;
- модернизирани са наличните системи за сканиране и закупуване на нови мобилни рентгенови системи с оглед покриване на цялата митническа територия на страната;
- проведени са специализирани съвместни операции с органите на МВР срещу нелегалното производство и разпространение на акцизни стоки.

3.2 Изпълнение на приходите по консолидираната фискална програма

Отчетът на приходите по КФП за периода 2009 г. – 2012 г. по основни групи, представени и като процент от БВП, е както следва:

Приходи по консолидирания държавен бюджет за периода 2009 г. – 2012 г.

(млн. лв.)	2009 г.		2010 г.		2011 г.		2012 г.		
	Отчет	%БВП	Отчет	%БВП	Отчет	%БВП	Отчет	%БВП	Изпълнен не спрямо ЗДБРБ
ОБЩО ПРИХОДИ	25 040,8	36,7%	23 932,6	33,9%	25 378,1	33,7%	27 469,4	35,4%	95,5%
Данъчни приходи	20 171,9	29,5%	19 014,4	27,0%	20 594,2	27,3%	21 529,0	27,7%	99,7%
Преки данъци	3 813,5	5,6%	3 384,5	4,8%	3 675,5	4,9%	3 775,7	4,9%	98,4%
Корпоративни данъци	1 762,3	2,6%	1 353,3	1,9%	1 495,9	2,0%	1 478,1	1,9%	93,3%
- от нефин. предприятия *	1 603,3	2,3%	1 211,1	1,7%	1 390,0	1,8%	1 339,1	1,7%	90,6%
- финансов сектор	159,0	0,2%	142,2	0,2%	105,9	0,1%	139,0	0,2%	131,0%
ДДФЛ	2 051,1	3,0%	2 031,2	2,9%	2 179,6	2,9%	2 297,7	3,0%	102,0%
Приходи от осиг. вноски	5 273,1	7,7%	4 969,8	7,0%	5 509,6	7,3%	5 596,0	7,2%	100,6%
Косвени данъци	10 398,6	15,2%	9 954,1	14,1%	10 624,6	14,1%	11 342,8	14,6%	99,7%
ДДС	6 432,5	9,4%	6 267,1	8,9%	6 611,7	8,8%	7 151,9	9,2%	100,7%
Акцизи	3 844,5	5,6%	3 567,9	5,1%	3 860,1	5,1%	4 047,8	5,2%	98,0%
Мита и митнически такси	121,6	0,2%	119,2	0,2%	131,3	0,2%	117,7	0,2%	98,1%
Данък върху застр. премии					21,6	0,0%	25,4	0,0%	106,0%
Други данъци	686,7	1,0%	706,0	1,0%	784,5	1,0%	814,4	1,0%	98,7%
Неданъчни приходи	3 542,8	5,2%	3 315,4	4,7%	3 320,7	4,4%	3 573,0	4,6%	110,3%
Трансфери от БНБ	401,0	0,6%	354,7	0,5%	200,9	0,3%	180,5	0,2%	100,3%
Други	3 141,8	4,6%	2 960,6	4,2%	3 119,8	4,1%	3 392,4	4,4%	110,9%
Помощи	1 326,2	1,9%	1 602,9	2,3%	1 463,2	1,9%	2 367,5	3,1%	60,5%

*вкл. постъпленията от данък върху дивидентите и доходите

Общият размер на **приходите и помощите** по консолидирания държавен бюджет за 2012 г. е **27 469.4 млн. лв.**, което представлява 35.4 % от БВП при 33.7 % от БВП за 2011 г. Постъпилите приходи по КФП за 2012 г. представляват 95.5 % от годишния разчет.

Изпълнението на параметрите в частта на данъчните и неданъчните приходи е близко до планираното с разчета за годината, като данъчните постъпления представляват 99.7 на сто от планираните с разчетите към ЗДБРБ за 2012 г., а неданъчните – 110.3 на сто спрямо разчета за годината. В номинален размер данъчните приходи възлизат на 21 529.0 млн. лв. (27.7 % от БВП), а неданъчните приходи са в размер на 3 573.0 млн. лв. (4.6 % от БВП). Приходите от помощи са в размер на 2 367.5 млн. лв. (3.1 % от БВП).

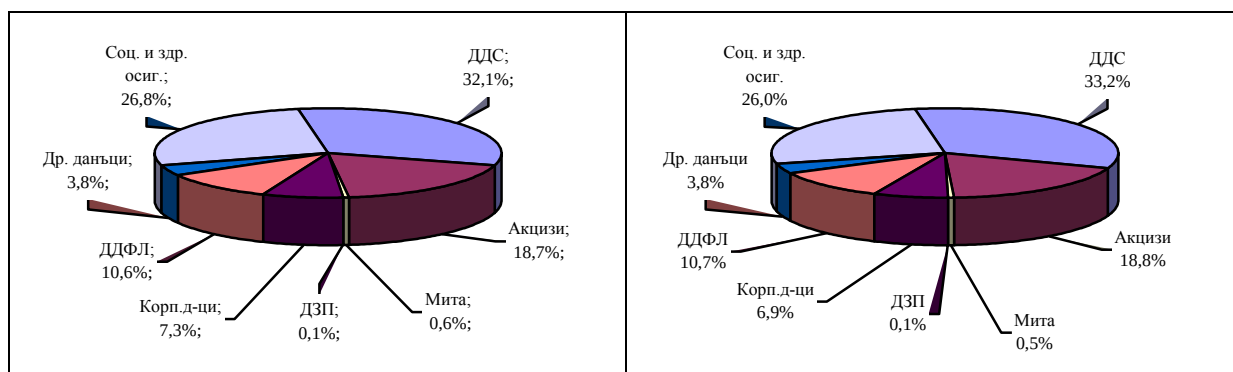
Данъчни приходи

Постъпленията от **данъци** по консолидирания бюджет за 2012 г. са в размер на **21 529.0 млн. лв.**, което представлява изпълнение от 99.7 % на разчетите за годината. Данъчните постъпления за 2012 г. представляват 27.7 % от БВП за годината, при 27.3 % от БВП за 2011 г. В номинално изражение неизпълнението на разчетите към ЗДБРБ за 2012 г. на данъчните постъпления възлиза на 68.3 млн. лв. и е основно при постъпленията от корпоративни данъци. В частта на косвените данъци се отчита неизпълнение на приходите в размер на 31.2 млн. лв. Приходите от ДДФЛ по консолидираната фискална програма са изпълнени на 102.0 %. Относителният дял на данъчните приходи в общата сума на приходите по КФП е 78.4 %.

Структура на данъчните приходи по консолидирания бюджет

2011 г.

2012 г.

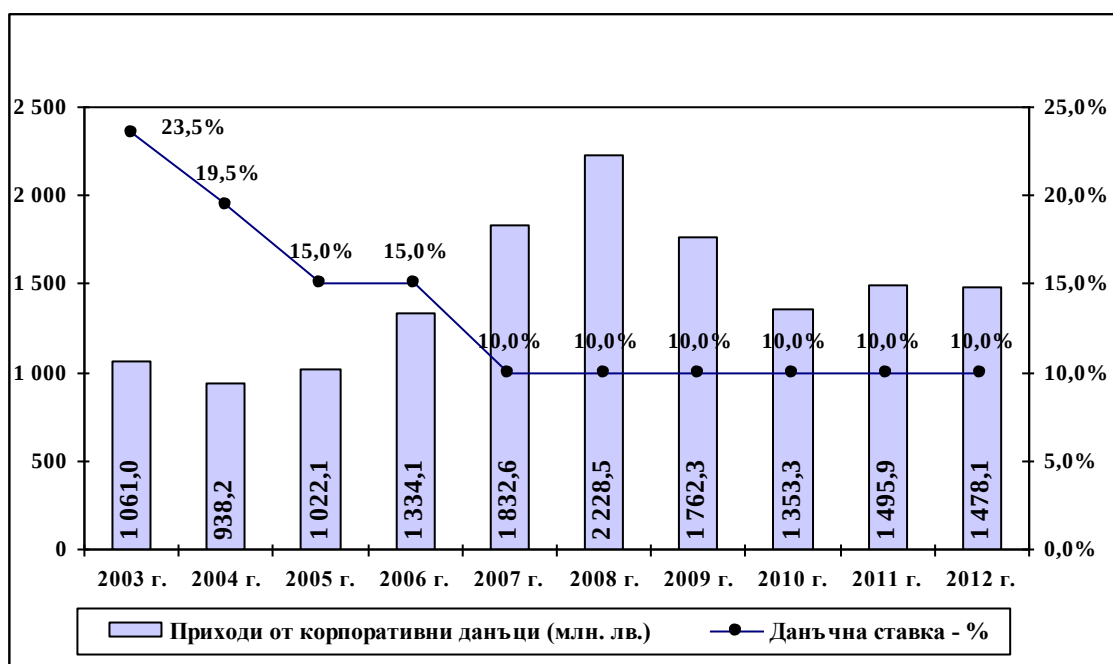

3.2.1 Корпоративни данъци

Постъпленията от корпоративни данъци в консолидирания държавен бюджет (вкл. данъците върху дивидентите, доходите и ликвидационните дялове на местни и чуждестранни юридически лица) за 2012 г. са в размер на 1 478.1 млн. лв. (1.9 % от БВП) или 93.3 % от плана за годината. Отнесени към общо постъпилите данъчни приходи по КФП, корпоративните данъци заемат дял от 6.9 %. В сравнение с предходната година, събраните приходи през 2012 г. са със 17.8 млн. лв. по-малко (1.2 %), основно в резултат на еднократни постъпления през 2011 г. в размер на 45.9 млн. лв. във връзка с ликвидацията на „Кремиковци АД-в несъстоятелност“.

Характерно за приходите от корпоративен данък през текущата година е, че те отразяват състоянието на икономиката през предходната календарна година. Вноските по годишна данъчна декларация (ГДД) са на база декларираната печалба на компаниите за предходната година, а авансовите вноски се правят на база декларирания финансов резултат през предходната година.

Приходи от корпоративни данъци за периода 2003 – 2012 г.

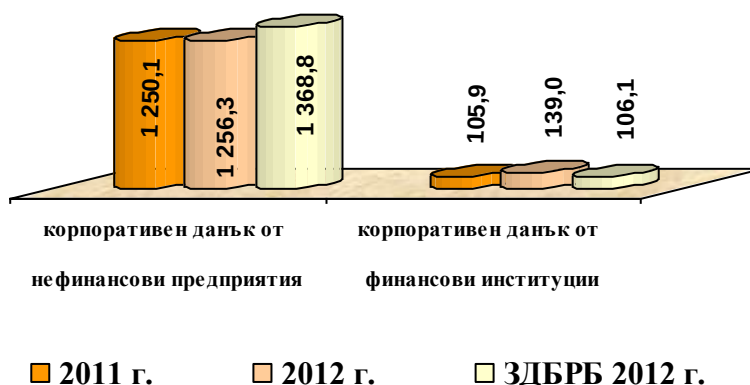
Корпоративен данък

Постъпленията от корпоративен данък за 2012 г. възлизат на 1 395.3 млн. лв., или 94.6 % от годишния разчет и заемат 6.5 % в общия размер на данъчните приходи. Спрямо 2011 г. са постъпили с 2.9 % (39.3 млн. лв.) повече. През годината е отчетен ръст на приходите и преизпълнение на заложения план при финансовите институции и застрахователните дружества, докато при постъпленията от нефинансовите институции се отчита неизпълнение на планираните приходи.

Приходите от *корпоративен данък от нефинансови предприятия (вкл. организации с идеална цел)* са в размер на 1 256.3 млн. лв., 91.8 % изпълнение на плана за годината и са с 6.2 млн. лв. (0.5 %) повече в сравнение със събраните през 2011 г.

Постъпленията от *корпоративен данък от финансови институции (вкл. застрахователни дружества)* са 139.0 млн. лв., или 131.0 % спрямо планираните за годината. Съпоставени с 2011 г. е отчетено увеличение от 33.1 млн. лв. (31.3 %), в т.ч. 19.4 млн. лв. ръст на приходите от финансови институции и 13.8 млн. лв. ръст на приходите от застрахователни дружества.

Сравнителна диаграма на постъпленията от корпоративен данък през 2011 г. и 2012 г. (в млн. лв.)

Данъци върху дивидентите и ликвидационните дялове на местни и чуждестранни юридически лица (ЧЮЛ) и данък върху доходите на ЧЮЛ

Постъпленията от данъци върху дивидентите, ликвидационните дялове на местни и чуждестранни юридически лица и доходите на ЧЮЛ за 2012 г. са в размер на 82.8 млн. лв. (0.1 % от БВП), или 75.7 % от разчета за годината и с 57.1 млн. лв. (40.8 %) по-малко спрямо 2011 г. С най-голямо относително тегло в тази група са приходите от доходи на чуждестранни лица – 74.4 %.

3.2.2 Данък върху доходите на физическите лица

Постъпленията от данък върху доходите на физическите лица (ДДФЛ) за 2012 г. са в размер на 2 297.7 млн. лв. (3.0 % от БВП), 102.0 % изпълнение на годишния разчет и формират 10.7 % от общия размер на данъчните приходи. Спрямо 2011 г. приходите от данъка са нараснали със 118.1 млн. лв. (5.4 %), което основно се дължи на по-високите приходи от доходи по трудови правоотношения и от годишен авансов данък по ЗДДФЛ на едноличните търговци. С най-голям принос при формиране на общия резултат за

приходите от ДДФЛ са тези от трудови, служебни и приравнени на тях правоотношения (81.0 %), от еднолични търговци, свободни професии, граждански договори и др. (12.5 %), окончателен данък на местни и чуждестранни физически лица и данък върху доходите, дивидентите и ликвидационните дялове на местни и чуждестранни ФЛ (6.4 %).

По трудови правоотношения приходите от данъка са 1 862.1 млн. лв., 102.0 % спрямо планираните за годината, при 1 768.7 млн. лв. за 2011 г., или с 93.4 млн. лв. повече. Размерът на постъпленията от данъка са в пряка зависимост от пазара на труда и зависят основно от равнището на работната заплата и заетостта, като за 2012 г. спрямо 2011 г. са отчетени:

- ✓ ръст на средната месечна работна заплата за страната през четвъртото тримесечие на 2012 г. с 10.3 % спрямо четвъртото тримесечие на 2011 г.;
- ✓ увеличение на минималната работна заплата от 01.09.2011 г. от 240 лв. на 270 лв. и от 01.05.2012 г. от 270 лв. на 290 лв.;
- ✓ намаление на общия средномесечен брой наети лица - в края на декември 2012 г. наетите лица по трудово и служебно правоотношение са с 56.0 хил., или с 2.5 % по-малко в сравнение със същия период на предходната година;
- ✓ повишените размери на минималните осигурителни прагове за 2012 г. с 6.9% за сключилите споразумение, а административното увеличение е 4.5 % в сравнение с 2011 година;
- ✓ неизплащане /значително намаление/ на коледни бонуси в държавната администрация.

По извънтрудови правоотношения (ЕТ, свободни професии, граждански договори, годишен и авансов данък и др.) приходите от данъка са в размер на 288.1 млн. лв., което е 101.6 % спрямо годишния разчет и заемат 12.5 % относителен дял в общия размер на приходите по ЗДФЛ. Съпоставени с 2011 г. постъпленията от данъка са нараснали с 14.8 млн. лв. (5.4 %), което е резултат от постъпилите за периода по-високи вноски по годишните данъчни декларации (ГДД) по чл. 50 от ЗДФЛ (дължим данък за довносяне или надвнесен данък) и по-високия размер на авансовите вноски. Постъпленията по ГДД са в размер на 157.0 млн. лв., което е увеличение с 2.8 млн. лв. (1.8 %). Авансовите вноски през годината са в размер на 124.5 млн. лв., което е увеличение с 12.0 млн. лв. (10.7 %).

През 2012 г. приходите от *окончателен годишен (патентен) данък*, администриран от общините, са в размер на 15.4 млн. лв., което е 93.1 % от годишния разчет, при 17.3 млн. лв. за предходната година.

Окончателен данък на местни и чуждестранни физически лица, данък върху доходите на чуждестранните физически лица и данък върху дивидентите и ликвидационните дялове на местни и чуждестранни физически лица - постъпленията от тези данъци за 2012 г. са в размер на 132.0 млн. лв. при 120.2 млн. лв. за 2011 г.

3.2.3 Приходи от осигурителни вноски

Постъпленията от социални и здравноосигурителни вноски за 2012 г. са в размер на 5 596.0 млн. лв., което представлява 100.6 % изпълнение на разчетите и 7.2 % от БВП. Данните показват увеличение на приходите от осигурителни вноски с 86.4 млн. лв. спрямо предходната година.

Измененията в политиката, които оказват влияние на приходите от задължителни осигурителни вноски през годината, са следните:

- ✓ увеличаване на минималните осигурителни прагове по основни икономически дейности и групи професии с 6.9 % за сключилите

споразумение, а административното увеличение за тези без споразумение е 4.5 %;

- ✓ увеличение на минималната работна заплата от 01.09.2011 г. от 240 лв. на 270 лв. и от 01.05.2012 г. от 270 лв. на 290 лв.;
- ✓ промяната влязла в сила от 01 септември 2011 г., въз основа на която размерите на осигурителните вноски за фонд „Пенсии” на ДОО за лицата по чл. 69 а от КСО (балерини, балетисти и танцьори в културни организации) са увеличени с 3 %.

Приходите от осигурителни вноски по бюджетите на социално-осигурителните фондове (вкл. ДОО, Фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите” и Учителския пенсионен фонд) са в размер на 3 868.3 млн. лв., което представлява 99.5 % изпълнение на годишните разчети и с 25.0 млн. лв. повече спрямо предходната година. Здравноосигурителните вноски по бюджета на НЗОК възлизат на 1 727.8 млн. лв., което е 103.2 % спрямо заложените в разчета за годината и с 61.5 млн. лв. повече спрямо 2011 г.

3.2.4 Данък върху добавената стойност

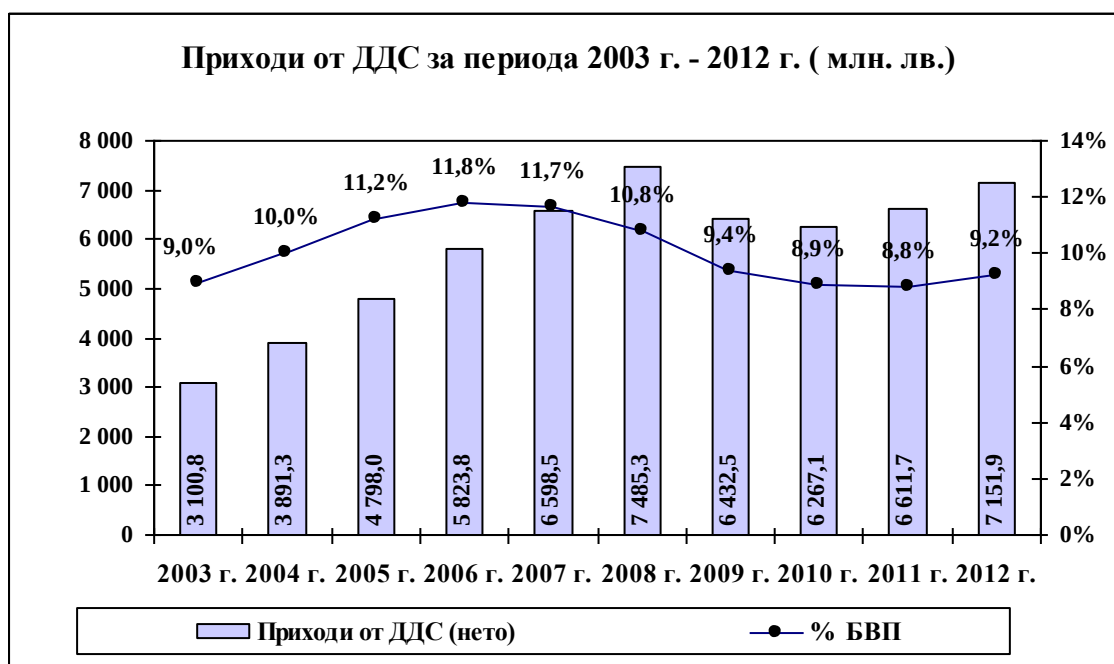
Приходите от ДДС формират най-голяма част от данъчните постъпления по консолидирания държавен бюджет – 33.2 %. В края на 2012 г. те възлизат на 7 151.9 млн. лв., 100.7 % изпълнение на годишния разчет и 9.2 % от БВП. Сравнени с отчетените постъпления за предходната година, се отбелязва увеличение от 8.2 % или 540.2 млн. лв., което се дължи основно на по-високите приходи от ДДС от внос.

Основни фактори, влияещи върху приходите от ДДС:

- **динамиката на потреблението** – 5.4 % ръст на потреблението през 2012 г. спрямо предходната година;
- **увеличение на вноса на стоки** – По данни на НСИ през 2012 г. от държави-членки на ЕС в страната са внесени стоки със 7.5 % повече спрямо 2011 г. Вносът на България от трети страни също се увеличава - ръстът за периода януари-декември е 10.9 %. Най-голям е обемът на стоките, внесени от Русия, Турция, Китай и Украйна, според данните на статистиката, като от Русия и Украйна основният внос е на енергоресурси;
- **дистанционна връзка** - свързването на касовите апарати на търговците с НАП, в сила от месец април 2012 г., оказва положително влияние върху „изсветляването“ на обороти в търговията и увеличаването на декларираните обороти в справките-декларации по ЗДДС;
- **динамиката на износа на стоки и услуги** – изменението на износа на стоки и услуги оказва влияние върху декларирания от износителите ДДС по справки-декларации, подлежащ за възстановяване през отчетния период. За 2012 г. износът на стоки и услуги е нараснал с 3.2 % в сравнение с 2011 г, като най-голям е ръстът в сектора „Минерални горива, масла и подобни продукти” - 24.2 %;
- **увеличение на декларирания ДДС, подлежащ за възстановяване след процедура по приспадане** – увеличението спрямо предходната година е с 403.9 млн. лв. или с 27.3 %. Основен дял в увеличението (40.2 %) имат дружества, чиято дейност е свързана с изграждане на фотоволтаични инсталации и соларни паркове (възстановен ДДС в размер на 162.3 млн. лв.);
- **ускорено възстановен ДДС за стари периоди** - невъзстановеният в срок ДДС е намален с 57.9 млн. лв. (14.0 %) спрямо края на 2011 година.

Към 31.12.2012 г. по ЗДДС са регистрирани 230 441 задължени лица - 15 781 повече спрямо 2011 г. Декларираната данъчна основа на облагаемите с ДДС доставки е увеличена с 11.5 млрд. лв. (6.6 %) и е 185.7 млрд. лв.

Постъпленията от ДДС при сделки в страната и ВОП (нето) възлизат на 3 413.1 млн. лв., което е 98.6 % изпълнение на разчета за годината. Неизпълнението на годишния разчет е с 46.9 млн. лв. (1.4 %), главно поради по-големите суми, възстановени като данъчен кредит. Съпоставени с предходната година, постъпленията от данъка са нараснали със 172.3 млн. лв.

- ✓ *Ефективно внесеният ДДС по сметките на НАП, формиран като данък от справки-декларации от сделки в страната и ВОП и допълнително внесените суми, разкрити с данъчно-ревизионни актове, е в размер на 9 311.0 млн. лв., което е с 884.7 млн. лв. (10.5 %) повече в сравнение с 2011 г.*
- ✓ *Общо възстановеният (чрез прихващане и ефективно) ДДС е 5 897.9 млн. лв. или със 712.4 млн. лв. (13.7 %) повече в сравнение с 2011 г.*

Отношението на възстановения ДДС към внесения е 63.3 %, при 61.5 % за 2011 г. Декларираният ДДС за внасяне (след приспадане) е 9 441.9 млн. лв., което е с 848.9 млн. лв. (9.9 %) повече в сравнение с този за предходната година. Декларираният ДДС, подлежащ за възстановяване (кл. 80, 81 и 82 на справка-декларация по ЗДДС) е 5 875.3 млн. лв., което е с 818.6 млн. лв. (16.2 %) повече в сравнение с този, деклариран за 2011 г. В структурно отношение с най-голям дял през отчетния период е декларираният ДДС за възстановяване от износители – 67.7 % при 70.4 % за 2011 г. Приспаднатият ДДС от регистрираните лица е 813.6 млн. лв. при 751.8 млн. лв. през 2011 г.

Касовото изпълнение на приходите от ДДС от внос за 2012 г. възлиза на 3 738.7 млн. лв., 102.7 % спрямо заложените в ЗДБРБ за 2012 г. Относителният дял на приходите от внос в общите приходи от ДДС е 52.3 % при 51.0 % за 2011 г. и 46.3 % за 2010 г. Съпоставени с 2011 г. приходите от данъка са нараснали с 367.9 млн. лв. (10.9 %), което основно е резултат от по-високите приходи от внос на суров петрол. Цените на енергийните ресурси на международните пазари се стабилизираха през изминалата година, а по-високите приходи са резултат от ръст в търгуваните обеми и промяната на валутния курс. Докато през 2011 г. нарастването на цените на стоките имаше основен принос за събирането на повече приходи от ДДС от внос, през изминалата година увеличилите се количества на внесените стоки допринасят в по-голяма степен за постигането на положителните резултати в събираемостта на ДДС от внос. През изминалата година

цените при внос на стоки, пораждащ ДДС, са нараснали с 3.8 % спрямо предходната година. В количествено изражение вносът се увеличава с 5.5 %. По групи стоки, в количествено изражение намалява вносът само при храните и напитките. При тях се наблюдава и най-висок ръст на цените, което е вероятно и една от причините за спада на физическите обеми. При останалите групи стоки се наблюдава ръст на вноса в количествено изражение, който при суровините, материалите и инвестиционните стоки е подкрепен от спад на цените. При вноса на енергийни продукти, транспортно оборудване и потребителски стоки освен увеличилите се обеми е регистрирано и покачване на средните цени при внос. Това се дължи на възстановяващото се търсене.

Приходи от ДДС от внос по групи стоки за 2012 г.

Групи стоки	ДДС (млн.лв.)	Номинално изменение (%)	Отн. дял (%)	Индекс на цени при внос спрямо 2011 г.	Индекс на физическия обем при внос спрямо 2011 г.
Храни и напитки	115.5	-16.1	3.1	110.9	75.7
Промислени доставки	1 117.8	3.3	30.3	99.0	104.4
Горива и смазочни материали	1 774.8	14.5	48.1	108.2	105.9
Инвестиционни стоки	355.5	3.9	9.6	97.2	106.9
Транспортно оборудване	129.6	61.8	3.5	107.4	150.7
Потребителски стоки	191.3	8.7	5.2	102.9	105.7
Общо	3 738.7	10.9	100.0	103.8	105.5

Източник: Агенция „Митници“

През 2012 г. приходите от ДДС от внос на „горива и смазочни материали“ са в размер на 1 774.8 млн. лв., като нарастват с 225.1 млн. лв. (14.5 %) спрямо предходната година. Постъпленията от внос на суров петрол са в размер на 1 447.6 млн. лв., с 317.4 млн. лв. повече спрямо 2011 г. (28.1 %) и с най-висок относителен дял в групата - 81.6 %. Нарастването на приходите основно е в резултат на ръста на внесените количества суров петрол с 18.0 % (нарастване на приходите с 204.0 млн. лв.) и на увеличения валутен курс на щатския долар спрямо лева (ръст на приходите от ДДС от внос на енергийната суровина със 112.7 млн. лв.). През 2012 г. приходите от ДДС от внос на горива са в размер на 186.9 млн. лв., което е с 69.5 млн. лв. по-малко спрямо предходната година. Това се дължи на намалелия внос на смазочни масла, предназначени да претърпят специфична преработка (с 41.1 млн. лв. или 29.6 % по-малко ДДС от внос) и газьол (с 27.6 млн. лв. или 27.1 % по-малко приходи от ДДС от внос). При вноса на каменни въглища също се отчита спад на приходите от ДДС от внос, като за 2012 г. са събрани 88.0 млн. лв., което е с 30.9 млн. лв. (26.0 %) по-малко спрямо предходната година.

Приходите от ДДС от внос на стоки, предназначени за междинно потребление са в размер на 1 117.8 млн. лв. и с 36.0 млн. лв. (3.3 %) повече спрямо 2011 г. Приходите от внос на метали представляват една трета от промишлените доставки. От внос на чугун, желязо и стомана в бюджета са постъпили 190.4 млн. лв., което е с 39.5 млн. лв. (17.2 %) по-малко спрямо предходната година. Това се дължи на спад в количествата с 15.2 % и цената с 2.4 % на годишна база. При цветните метали, приходите от ДДС от внос на промишлена мед са 83.7 млн. лв. и отчитат нарастване от 14.2 млн. лв. (20.4 %) спрямо 2011 г. Увеличилите се количества с 22.7 % допринесоха за отчитането на по-високи приходи от ДДС от внос. Цената остана почти непроменена, като бе по-ниска с 1.8 % спрямо предходната година. От внос на алуминий в бюджета са постъпили 63.2 млн. лв., което е с 2.6 млн. лв. (4.3 %) повече спрямо предходната година. Подобряването на

приходите се дължи на увеличилите се количества с 11.9 %. Цената намалява с 6.5 % спрямо 2011 г.

Приходите от ДДС от внос на *руди* и през 2012 година намаляват. За изминалата година са постъпили 152.5 млн. лв., което е с 6.8 млн. лв. (4.2 %) по-малко спрямо предходната година. Това се дължи на спад в цената с 6.8 % за разлика от предходната година, когато спадът на приходите се дължеше на спад в количествата (с около 55 %). За 2012 г. внесените количества руди от трети страни нарастват с 2.7 % на годишна база.

Продуктите на химическата промишленост, които попадат в групата на стоките предназначени за междинна преработка (органични химични продукти, торове, фармацевтични продукти и др.), представляват 12.5 %. Въпреки не високия си относителен дял, те са основният двигател на приходите от ДДС от внос на стоки за междинно потребление. През 2012 г. са събрани 139.9 млн. лв., което е 32.6 млн. лв. (30.3%) повече.

Приходите от ДДС от внос на *инвестиционни стоки и транспортно оборудване* са в размер на 485.1 млн. лв. и с 62.7 млн. лв. (14.9 %) повече спрямо предходната година. При инвестиционните стоки се наблюдава покачване на внесените количества стоки с 6.9%, докато цените при внос регистрират спад от 2.8 %. При транспортното оборудване (основно моториси) количествата внесени стоки нарастват с 50.7 %, а цените при внос - средно със 7.4 % на годишна база. Подобряването на бизнес средата, инвестиционната активност и вътрешното търсене стимулират вноса на инвестиционни стоки и транспортно оборудване, което се отразява положително на приходите от ДДС от внос. Реализирането на европейски инвестиционни проекти и усвояването на финансови средства от тях е един от факторите, който поддържа вноса на инвестиционни стоки и носи допълнителни приходи в бюджета.

През 2012 г. приходите от ДДС от внос на *храни и напитки* са в размер на 115.5 млн. лв., с 22.1 млн. лв. (16.1 %) по-малко спрямо предходната година. В количествено изражение това е единствената групата стоки, която регистрира спад на вноса – 24.3 %. Цените средно са се увеличили с 10.9 % спрямо предходната година. По групи стоки, за анализираната година от внос на захар са постъпили 10.9 млн. лв. приходи от ДДС от внос, което е с 29.2 млн. лв. или 72.8 % по-малко на годишна база. Цената при внос средно се е увеличила с 12.4 %, а количествата са намалели със 76.3 %. От внос на зеленчуци са постъпили 13.2 млн. лв. приходи от ДДС или с 15.7 % по-малко спрямо предходната година, а от плодове 11.4 млн. лв. – с 13.8 % повече.

Постъпленията от ДДС от внос на *потребителски стоки* са в размер на 191.3 млн. лв., което е с 15.4 млн. лв. (8.7 %) повече спрямо предходната година. В количествено изражение вносът нараства с 5.7 %, а цените с 2.9 %. Потребителските стоки могат да бъдат разделени на стоки с дълготрайна употреба (ел. уреди, машини, бижута, мебели и други), полудълготрайна (пластмасови артикули, облекла, обувки и други) и краткотрайна (медикаменти, препарати и други). В стойностно изражение, вносът на потребителски стоки с дълготрайна и краткотрайна употреба нараства. При стоките с дълготрайна употреба приходите от ДДС от внос нарастват с 12.9 млн. лв. (31.7 %). Това се дължи основно на по-силния внос на електрически машини и апарати. Приходите от ДДС от внос на стоки с краткотрайна употреба са 77.8 млн. лв. или 3.8 % повече на годишна база. Медикиментите с относителен дял от 17.4 % в потребителските стоки акумулират 33.3 млн. лв. ДДС от внос, което е с 3.7 % по-малко спрямо 2011 г.

3.2.5 Акцизи

Касовото нетно изпълнение на приходите от акцизи от внос, производство и внесени в страната от други държави-членки на ЕС акцизни стоки през 2012 г. възлиза на 4 047.8 млн. лв., което представлява 98.0 % от предвидените в ЗДБРБ за 2012 г. и 5.2 % от

БВП. Акцизите формират 18.8 % от данъчните приходи по консолидирания бюджет за годината. Спрямо 2011 г. се наблюдава ръст на постъпленията от акцизи (нето) с 4.9 % или 187.7 млн. лв. Постъпленията от акцизи се формират от следните основни стокови групи: горива (47.6 %); тютюневи изделия (44.5 %); алкохолни напитки и пиво (6.6 %) и други акцизни стоки – електрическа енергия, въглища и кокс (1.3 %).

- Акцизите от горива възлизат на 1 927.3 млн. лв., което е с 3.0 % (55.9 млн. лв.) повече спрямо 2011 г. Основна част (69 %) от приходите в групата се формират от акцизи от *газъл*. Нетните приходи от акциз от газъл за 2012 г. възлизат на 1 330.8 млн. лв. и бележат ръст от 8.4 % (102.9 млн. лв.) спрямо 2011 г. Това увеличение се дължи, от една страна, на ръст в обложените с акциз количества газъл (с 5.6 % спрямо 2011 г.) и от друга - на увеличената средна ставка (с 2.6 %). От 2012 г. акцизната ставка на газъла се увеличи от 615 лв./1000 л. на 630 лв./1000 л., като се запази ставката от 50 лв./1000 л. за маркираните горива, предназначени за отопление. Отчитайки ползването на намалената ставка за отопление, средната ставка на газъла за 2012 г. е 605 лв./1000 л. при 590 лв./1000 л. за 2011 г. (с 2.6 % по-висока). Ефектът от по-високата ставка на газъла върху приходите от акцизи през 2012 г. е 37.6 млн. лв. Приходите от акцизи от *бензин* представляват 24.0 % от приходите от акцизи от горива. Нетните приходи са в размер на 463.1 млн. лв. и намаляват с 9.9 % (50.6 млн. лв.) спрямо 2011 г. Основните потребители на този вид гориво са предимно домакинствата. Нетните количества бензин за 2012 г. са 652.2 млн. литра и отчитат намаление с 10.2 % спрямо 2011 г. От 01.06.2012 г. е въведена акцизна ставка върху *природния газ*, използван като моторно гориво и като гориво за отопление, съответно, 0.85 лв./GJ и 0.10 лв./GJ. Природният газ, използван за битови нужди по смисъла на Закона за енергетиката е с нулев акциз. Приходите от акциз от природен газ през второто полугодие на 2012 г. са в размер на 6.1 млн. лв.;

- Акцизите от тютюневи изделия за 2012 г. са в размер на 1 803.1 млн. лв., което е със 109.4 млн. лв. повече спрямо 2011 г. (6.5 % ръст на годишна база) и формират 44.5 % от общите приходи от акцизи. Обложените с акциз количества цигари са с 6.5 % повече спрямо предходната година. Средните ставки на акциза на цигарите за 2011 г. и 2012 г. са, съответно, 153.9 лв. и 154.1 лв. за 1000 къса. От началото на 2012 г. акцизната ставка на тютюна за пушене е увеличена от 130 лв./килограм на 152 лв./килограм. В резултат на тази промяна се наблюдава спад в количествата на тютюна за пушене с 24.6 % (от 178.6 тона през 2011 г. на 134.7 тона през 2012 г.). През 2012 г. са предприети законодателни мерки за ограничаване на тютюнопушенето на обществени места и извършени редица контролни дейности с цел да се пресече разпространението на тютюневи изделия без бандерол.

- Акцизите от алкохолни напитки (високоалкохолни напитки и бира) за 2012 г. възлизат на 267.9 млн. лв. и отчитат ръст от 2.0 % на годишна база. Те формират 6.6 % от общите приходи от акцизи. Основна част от тях са приходите от акциз от *високоалкохолни напитки* (187.0 млн. лв.), които нарастват с 0.8 % спрямо предходната година. Количествата обложени с акциз високоалкохолни напитки за 2012 г. нарастват с 0.9 % спрямо 2011 г., а спрямо 2010 г. - с 22.6 %. Постъпленията от акциз от *бира* за 2012 г. са 80.8 млн. лв., което е с 5.1 % повече спрямо предходната година. Приходите от акциз от бира имат сравнително малък дял в общите приходи от акцизи (2.0 %). Количествата на бирата отбелязват ръст от 7.4 % за 2012 г. спрямо 2011 г.

- Приходите от други акцизни стоки - електрическа енергия, въглища и кокс - за 2012 г. са в размер на 43.5 млн. лв. Поради спад в потреблението на електроенергия те са по-малки от планираните с 6.5 млн. лв. При съпоставка на приходите от тази група стоки през 2012 г. с тези за предходната (ръст 33.8 %) следва да се има предвид, че през 2011 г. се извърши възстановяване на надвнесен акциз за автомобили в размер на 17.0 млн. лв., което намали приходите за периода.

3.2.6 Мита

Постъпленията от мита за 2012 г. възлизат на 117.7 млн. лв., формират 0.2 % от БВП и представляват 98.1 % изпълнение на годишните разчети в ЗДБРБ. Спрямо 2011 г. са постъпили с 13.6 млн. лв. (10.4 %) по-малко. Намалението на приходите от мита се дължи на следните стокови групи: захар и захарни изделия, пластмасови изделия и керамични продукти, като най-съществено е при гл.17 от МТ „Захар и захарни изделия” (с 20.0 млн. лв. по-малко).

Делът на промишлените и селскостопанските стоки в приходите от мита за 2012 г. е съответно 80 % и 20 %. При промишлените стоки се наблюдава увеличение от 4.8 % за 2012 г. спрямо предходната година (от 89.4 млн. лв. през 2011 г. на 93.7 млн. лв. през 2012г.). При селскостопанските стоки спадът е с 40.5 % (от 40.2 млн. лв. през 2011 г. на 23.9 млн. лв. през 2012 г.).

Среднопретеглената ставка на митата за всички стоки от митническата тарифа е 5.1% за 2012 г. (5.6 % за 2011 г.). Поотделно за селскостопанските и промишлените стоки средната ставка е, както следва:

- селскостопански стоки – 10.7 %;
- промишлени стоки – 4.5 %.

През 2012 г. постъпленията от мита се формират основно от внос на стоки с държави на произход Китай, Русия, Япония и САЩ. Митата, събрани от внос на стоки с произход Китай, възлизат на 50.2 млн. лв. и са с 3.0 млн. лв. повече от тези за 2011 г. Те формират 42.7 % от общия обем на митата за 2012 г. при 36.4 % за 2011 г. На второ място по приходи от мита е вносът на стоки от Русия – 7.1 млн. лв. и относителен дял 6.1 %. Следват Япония с 6.9 млн. лв. (5.9 % относителен дял) и САЩ с 6.4 млн. лв. или с 5.3 % относителен дял. Водещи са постъпленията от мита от следните стокови групи: автомобили, машини, пластмасови изделия, плодове, алуминий и алуминиеви изделия. Техният дял в стоковата структура на приходите възлиза на 45.1 % от общия обем на митата.

3.2.7 Данък върху застрахователните премии

Приходите от данък върху застрахователните премии по облагаеми застрахователни договори (рисковете, които са поети от застрахователи) са в размер на 25.4 млн. лв., при заложи в годишните разчети към ЗДБРБ за 2012 г. 24.0 млн. лв.

3.2.8 Други данъци

Другите данъци включват основно алтернативните данъци по ЗКПО и имуществените данъци по Закона за местните данъци и такси. Приходите от други данъци по консолидирания бюджет за 2012 г. са в размер на 814.4 млн. лв. (1.0 % от БВП), или 98.7 % изпълнение на ЗДБРБ за 2012 г.

Други данъци по Закона за корпоративното подоходно облагане

През 2012 г. от други данъци по ЗКПО по консолидирания бюджет са постъпили 183.9 млн. лв., което представлява 96.5 % от годишния разчет, при 181.3 млн. лв. за 2011 г. Основната част от тези приходи (65.8 %) са формирани от окончателен данък върху залози за хазартни игри и хазартни съоръжения.

Имуществени данъци по Закона за местните данъци и такси (ЗМДТ)

Имуществените данъци включват данък върху недвижимите имоти, данък върху наследствата, данък върху превозните средства, данък върху придобиването на имущество по дарения и възмезден начин, туристически данък и постъпват по бюджетите на общините.

От имуществени данъци в местните бюджети през 2012 г. са постъпили общо 626.5 млн. лв., 99.6 % от годишния разчет и с 27.9 млн. лв. (4.7 %) повече от тези за 2011 г. С най-значителен дял в приходите от имуществени данъци е данъкът върху недвижимите имоти – 38.3 %, следват данък при придобиване на имущество по дарения и възмезден начин – 30.2 %, данък върху превозните средства – 28.8 % и туристически данък – 2.7 %. Данъкът върху наследствата, освен че има инцидентен характер, предвид нормативно определения изключително ограничен обхват, е от несъществено значение в общите приходи от имуществени данъци.

3.2.9 Неданъчни приходи

Постъпленията от неданъчни приходи по КФП за 2012 г. възлизат на 3 573.0 млн. лв. (110.3 % изпълнение на предвидените в ЗДБРБ за 2012 г. и 4.6 % от БВП). Съпоставени с 2011 г. приходите са нараснали с 252.3 млн. лв. В тази група приходи по КФП се включват държавни, общински и съдебни такси, приходи и доходи от общинска и държавна собственост, глоби, санкции и наказателни лихви, приходи от концесии, от дивидент и др.

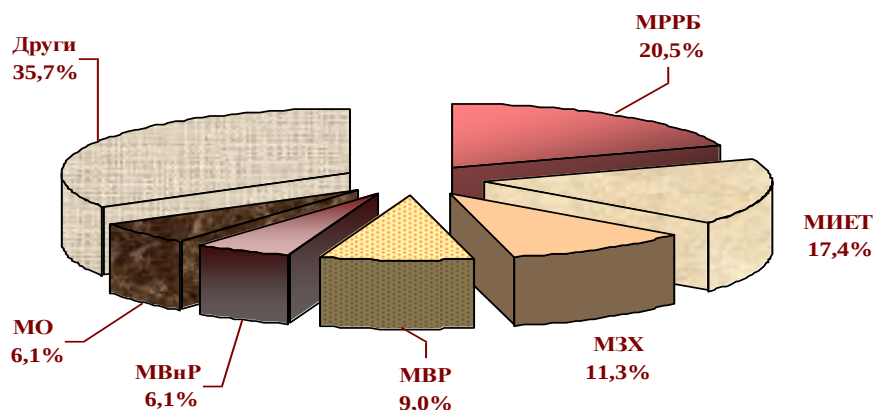
Неданъчните приходи по републиканския бюджет за 2012 г. са в размер на 1 892.4 млн. лв. или 118.3 % спрямо планираните за годината. Съпоставени с 2011 г. се отчита нарастване на постъпленията с 13.6 % или 226.5 млн. лв. През отчетния период по републиканския бюджет постъпи годишната вноса от превишението на приходите над разходите на БНБ за 2011 г. в размер на 180.5 млн. лв.

Изпълнението на неданъчните приходи по централния бюджет за 2012 г. е в размер на 538.4 млн. лв., или 124.8 % спрямо предвиденото за годината. Дивидентите по централния бюджет за 2012 г. са в размер на 289.7 млн. лв., при заложили в разчетите по ЗДБРБ за 2012 г. 176.0 млн. лв. и формират 53.8 % от общия размер на неданъчните приходи. Преизпълнението се дължи на подобрените финансови резултати в дъщерните дружества от групата на „Български енергиен холдинг“ ЕАД, както и от разпределяне в полза на акционерите на неразпределени печалби от минали години. Основната част от

средствата от дивидент, постъпили в централния бюджет, са внесени от: „Български енергиен холдинг“ ЕАД – 140.7 млн. лв., „Държавна консолидационна компания“ ЕАД – 92.9 млн. лв. (от продажбата на държавните акции в EVN), „Летище София“ ЕАД – 9.8 млн. лв., Държавно предприятие „Ръководство на въздушното движение“ – 7.0 млн. лв., „Кинтекс“ ЕАД - 4.0 млн. лв. и други. През 2012 г. в централния бюджет са отчетени постъпления в размер на 20.0 млн. лв. от продажбата на имот частна държавна собственост на ИПК „Родина“.

Изпълнението на неданъчните приходи по бюджетите на министерствата и ведомствата също е добро, като са постъпили 1 354.1 млн. лв., което е 115.8 % спрямо планираните със ЗДБРБ за 2012 г. средства. Това са главно приходи от държавни такси и приходи и доходи от собственост. С най-висок относителен дял в неданъчните приходи на министерствата и ведомствата (13.6 %) са приходите от винетни такси. През 2012 г. те са в размер на 184.5 млн. лв. По-голямата част от неданъчните приходи по републиканския бюджет са по бюджетите на следните министерства и ведомства:

Структура на неданъчните приходи по бюджетите на министерствата и ведомствата

- МПРБ – постъпилите неданъчни приходи по бюджета на министерството са в размер на 277.1 млн. лв., в т.ч. 184.5 млн. лв. приходи от винетни такси за ползване на пътната инфраструктура и други такси по тарифата на АПИ в размер на 57.2 млн. лв., реализирани от кантарни такси, такси за преминаване на Дунав мост в посока Русе-Гюргево, такси за крайпътни обслужващи обекти и рекламни съоръжения, такси за влизане в Република България и транзитно преминаване на пътни превозни средства с чуждестранна регистрация, както и приходи от такси за движение на тежки и извънгабаритни превозни средства по републиканските пътища. Отчетените приходи от държавни такси по Тарифа №14 за определяне на таксите, които се събират в системата на МПРБ и от областните управители за нанасяне в кадастъра и за справки и услуги по Закона за кадастъра и имотния регистър (ЗКИР) са в размер на 18.9 млн. лв.;

- МИЕТ - неданъчните приходи са в размер на 236.0 млн. лв. и са в пряка зависимост от броя на извършените от министерството услуги, проверки, издадените удостоверения и т.н. С най-голям относителен дял са приходите от концесии – 150.2 млн. лв., вноските на държавни (общински) предприятия и институции във Фонд „Извеждане от експлоатация на ядрени съоръжения“ и Фонд „Радиоактивни отпадъци“ – 85.3 млн. лв., приходите от държавни такси – 19.1 млн. лв. и др. ;

- МЗХ – постъпилите неданъчни приходи по бюджета на министерството са в размер на 153.1 млн. лв., в т. ч. 74.5 млн. лв. приходи от държавни такси. В основната си част това са постъпления от такси, събирани по Закона за опазване на земеделските земи и Закона за

собствеността и ползването на земеделските земи, Закона за ветеринарномедицинската дейност и Закона за защита на растенията;

- МВР – постъпилите неданъчни приходи са в размер на 122.0 млн. лв., които основно са приходи и доходи от собственост (приходи от договори за охрана със СОТ, полиция и пожарна и аварийна безопасност, продажба на стоки и продукция) - 76.5 млн. лв. и приходи от държавни такси – 37.7 млн. лв. През 2012 г. събраните приходи от наложени глоби с електронни фишове по откритата през м. юли сметка на Фонда за безопасност на движението са в размер на 14.4 млн. лв.;

- МВнР – постъпилите неданъчни приходи са в размер на 82.3 млн. лв., които основно са от държавни такси при издаване на консулски визи на туристи през летния и зимния сезон – 56.1 млн. лв., постъпили приходи от продажба на имоти в чужбина (Дания, Германия и Чили) на обща стойност 15.9 млн. лв., приходи и доходи от собственост – 9.3 млн. лв. и др.;

- МО - постъпилите неданъчни приходи са в размер на 82.1 млн. лв. Най-голям дял имат постъпленията от продажба на нефинансови активи (65.1 млн. лв.), което се дължи на предприетите от страна на МО действия за реализиране на излишната бойна техника, въоръжение и инфраструктура, в изпълнение на Плана за развитие на въоръжените сили на Република България, приет с ПМС № 333 от 29.12.2010 г.

Постъпилите приходи от предоставянето и осъществяването на концесионна дейност от министерствата-концеденти за 2012 г. са общо в размер на 186.6 млн. лв. Приходите от концесионната дейност по министерства-концеденти са както следва: МИЕТ – 150.2 млн. лв., МТИТС – 26.4 млн. лв., МРРБ – 6.8 млн. лв. и МОСВ – 3.2 млн. лв.

Общият размер на неданъчните приходи по местните бюджети е 1 013.6 млн. лв. (93.4 % от разчетите към ЗДБРБ за 2012 г.). Най-голям относителен дял заемат приходите от общински такси (664.3 млн. лв.) – 65.5 %, следват приходите и доходите от собственост (202.9 млн. лв.) – 20.0 % и постъпленията от продажба на нефинансови активи (93.6 млн. лв.) – 9.2 %. Съпоставени с предходната година постъпленията са близки по размер, като намалението при приходите от общински такси и постъпленията от продажба на нефинансови активи е компенсирано от по-високите постъпления от приходи и доходи от собственост, приходи от концесии и глоби, санкции и наказателни лихви.

Със ЗДБРБ за 2012 г. по бюджета на съдебната власт са одобрени неданъчни приходи в размер на 140.0 млн. лв., от които приходи от „Съдебни такси” – 120.0 млн. лв. Отчетените неданъчни приходи за годината са в размер на 140.4 млн. лв., като постъпленията от съдебни такси възлизат на 121.2 млн. лв. или с 1.0 % над предвидените. От другите неданъчни приходи най-голям относителен дял заемат приходите от вземания по изпълнителни листове, издавани в полза на органите на съдебната власт и събирани от Националната агенция за приходите.

3.2.10 Помощи, дарения и други безвъзмездно получени суми

Постъпленията от **помощи** по КФП за 2012 г. са в размер на 2 367.5 млн. лв., 60.5 % от планираните., в т.ч. постъпилите по извънбюджетната сметка на Националния фонд средства (нето) от предприєдинителните инструменти на Европейския съюз, Структурните и Кохезионния фондове на ЕС, Европейското икономическо пространство, двустранни програми за европейско териториално сътрудничество по външни граници на ЕС, Финансов механизъм на Европейското икономическо пространство 2009-2014 г. и Норвежки финансов механизъм 2009-2014 г. за 2012 г. в размер на 1 657.4 млн. лв. и 551.0 млн. лв., постъпили по бюджета на Разплащателната агенция към ДФ „Земеделие” за 2012 г. от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР) и Европейския фонд за рибарство (ЕФР). През финансовата 2012 г. Европейската комисия е възстановявала разходите, извършени от Разплащателната агенция, спазвайки срока от 45

дни, предвиден в чл. 26 (5) от Регламент № 1290/2005. Забавяне във възстановяването има за последната тримесечна декларация за ЕЗФРСР за отчетен период 16.10.2012 г. - 31.12.2012 г., поради финансови затруднения на Европейската комисия и неточни прогнози на много от държавите-членки. По Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство” (2007-2013 г.) през 2012 г. Европейската комисия е възстановявала декларираните разходи, спазвайки срока до два месеца съгласно чл. 84, параграф 2 от Регламент № 1198/2006. Забавяне във възстановяването от Европейската комисия има за последно изпратената на 21.12.2012 г. седма заявка за междинно плащане на стойност 9.53 млн. евро включваща тримесечието 01.10. - 21.12.2012 г.

3.3 Изпълнение на разходите по икономически елементи по консолидираната фискална програма за 2012 г.

Разходите по консолидираната фискална програма по икономически елементи за периода 2009 г. - 2012 г., представени и като процент от БВП са както следва:

Разходи по консолидирания държавен бюджет за периода 2009-2012 г.

млн. лв.	2009 г.		2010 г.		2011 г.		2012 г.	
	ОТЧЕТ	% БВП	ОТЧЕТ	% БВП	ОТЧЕТ	% БВП	ОТЧЕТ	% БВП
ОБЩО РАЗХОДИ	25 666,9	37,6%	26 755,4	37,9%	26 866,6	35,7%	27 828,3	35,9%
Общо нелихвени разходи	24 400,0	35,7%	25 599,8	36,3%	25 540,4	33,9%	26 446,3	34,1%
<i>Текущи нелихвени разходи</i>	20 754,6	30,4%	21 932,9	31,1%	22 465,0	29,8%	22 765,2	29,3%
Заплати и възнаграждения за персонала	4 026,4	5,9%	4 064,7	5,8%	4 069,3	5,4%	4 140,1	5,3%
Осигурителни вноски	1 053,2	1,5%	982,7	1,4%	1 051,3	1,4%	1 067,5	1,4%
Стипендии	76,7	0,1%	81,9	0,1%	83,0	0,1%	99,0	0,1%
Издържка *	4 319,4	6,3%	4 441,7	6,3%	4 453,8	5,9%	4 481,6	5,8%
Субсидии	1 270,3	1,9%	1 485,0	2,1%	1 595,1	2,1%	1 233,2	1,6%
Социално и здравноосигурителни р-ди	10 008,6	14,6%	10 876,8	15,4%	11 212,5	14,9%	11 743,8	15,1%
в т.ч. пенсии	6 492,5	9,5%	6 995,5	9,9%	7 107,8	9,4%	7 234,3	9,3%
<i>Капиталови р-ди и прираст на държ. резерв</i>	3 645,4	5,3%	3 666,9	5,2%	3 075,4	4,1%	3 681,1	4,7%
Лихвени разходи	520,8	0,8%	485,9	0,7%	547,0	0,7%	572,7	0,7%
Вноска в общия бюджет на ЕС	746,2	1,1%	669,7	0,9%	779,2	1,0%	809,3	1,0%

* вкл. разходите за други възнаграждения и плащания за персонала и разходите за членски внос и участия в нетърговски организации и дейности

Разходите (вкл. вноската в бюджета на ЕС) по консолидирания бюджет за 2012 г. са в размер на 27 828.3 млн. лв. или 93.2 % от разчета за годината. Вследствие на мерките за фискална консолидация през годината общите разходи, отнесени като процент от БВП, достигат ниво близко до това от предходната година - 35.9 % от БВП при 35.7 % от БВП за 2011 г. В структурно отношение се наблюдава положителна промяна в разходната част на бюджета в подкрепа на растежа на икономиката в краткосрочен план. През 2012 г. се отчита нарастване на капиталовите разходи като процент от БВП спрямо 2011 г. с 0.6 п.п. в резултат на ускореното усвояване на средствата от европейските фондове. При разходите за текуща издръжка като относителен дял от БВП продължава тенденцията към свиване през последните години, докато социалните и здравноосигурителните разходи отчитат увеличение от 0.2 п.п. спрямо 2011 г. Оптимизирането на структурите и персонала в бюджетните системи доведе до по-ниски нива на разходите за заплати като процент от БВП. Чувствително намаление се отчита при разходите за субсидии, чийто дял в БВП намалява спрямо предходната година с 0.5 п. п.

3.3.1 Текущи нелихвени разходи

Отчетените текущи нелихвени разходи по консолидираната фискална програма за 2012 г. са в размер на 22 765.2 млн. лв. или 29.3 % от БВП. Изпълнението спрямо разчетите към ЗДБРБ за 2012 г. представлява 99.6 %, което се дължи на стегнатата и дисциплинирана политика по отношение на разходите и продължаване на структурните реформи с оглед стабилизиране на фискалната позиция.

Заплати и възнаграждения за персонала

През 2012 г. за заплати и възнаграждения на персонала, нает по трудови и служебни правоотношения на консолидирано ниво, са изразходвани 4 140.1 млн. лв., което представлява 5.3 % от БВП. Динамиката на заплатите в бюджетната сфера следваше общото икономическо развитие и не оказва натиск върху средните доходи в страната. През 2012 г. номиналното годишно увеличение на общите разходи за заплати и възнаграждения на персонала възлезе на 1.6 %, докато номиналният растеж на БВП бе 3 %. През 2012 г. бе въведен нов модел на заплащане на държавните служители, с който да бъдат преодолените различията в политиката на отделните администрации при определяне на индивидуалните основни месечни заплати и допълнителните възнаграждения на служителите. В структурно отношение с най-голям относителен дял от съставните бюджети са разходите за заплати по републиканския бюджет и по бюджетите на общините, свързано с обхвата и спецификата на делегираните им функции.

Осигурителни вноски

Разходите за пенсионни и здравноосигурителни вноски на заетите в бюджетния сектор за 2012 г. са в размер на 1 067.5 млн. лв., което представлява 1.4 % от БВП или 105.5 % спрямо разчета за годината. Размерът на разходите за осигурителни вноски като относителен дял в БВП остава на нивото от 2011 г., което се дължи на извършеното преструктуриране на персонала в бюджетните организации.

Издръжка

Разходите за издръжка по КФП за 2012 г. са в размер на 4 481.6 млн. лв. Съпоставено с предвидените в ЗДБРБ за 2012 г. изпълнението е 92.1 %. Като относителен дял от БВП разходите за издръжка представляват 5.8 % от БВП.

В разходите за издръжка се включват текущата издръжка и разходите за членски внос и участие в нетърговски организации и дейности. Те обхващат разходите за други възнаграждения и плащания за персонал, храна, медикаменти, научно-изследователски разходи и книги, горива и енергия, външни услуги, текущ ремонт и други разходи. В структурно отношение разходите за текуща издръжка са с висок относителен дял в общите разходи по КФП (16.1 %) и се нареждат на второ място след социалните разходи. На по-ниско ниво на агрегация на разходите за текуща издръжка и през 2012 г. се запазва тенденцията с най-висок относителен дял (38.7 %) да са разходите за външни услуги (за ползване на външни услуги, разходи за консултантски и транспортни услуги, за поддръжка и ремонт на хардуер и софтуер и др.), следвани от разходите за материали, вода, горива и енергия – 25.8 % и разходите за текущ ремонт – 11.2 %, и т.н. В разходите за издръжка основно влияние оказва значителното покачване на цените на горивата и енергията, които оказват силен натиск върху обема на потребените стоки и услуги.

Средствата, необходими за осигуряването на безплатния превоз на учениците до 16-годишна възраст, съгласно чл. 26 от Закона за народната просвета и компенсациите от държавния бюджет за безплатни и по намалени цени пътувания на определени категории

пътници, ползващи обществен автомобилен и железопътен транспорт, се отчитат като разходи за външни услуги в частта на издръжката. За 2012 г. утвърдените средства са в размер на 99.0 млн. лв., от които за пътнически превози по автомобилния транспорт – 77.0 млн. лв. и за превозите на железопътния транспорт – 22.0 млн. лв. На основание чл. 31, ал. 8 от ПМС 367/ 2011 г. със Заповед на министъра на финансите № ЗМФ-1496/2012 г. е намалена субсидията на МОМН и са увеличени „Получени от общини целеви трансфери от ЦБ” с 1.76 млн. лв., с цел покриване на разходите за безплатен превоз на ученици до 16г., като с това средствата за компенсация за пътнически превози по автомобилния транспорт за 2012 г. нарастват на 78.8 млн. лв. Общо усвоените средства за годината за автомобилния и железопътния транспорт са 99.2 млн. лв., в т.ч. компенсация за пътуванията по ж.п. транспорт – 20.9 млн. лв. и компенсация за пътувания по вътрешноградския и междуселищен обществен автомобилен транспорт в страната – 78.3 млн. лв. Предвидените средства за 2012 г., диференцирани по групи правоимащи и обхват на преференциите в автомобилния транспорт, се разпределят както следва:

- 26.3 млн. лв. за компенсиране на безплатния превоз на ученици до 16 г. в съответствие с чл. 26 от Закона за народната просвета. Усвояването на средствата спрямо уточнения годишен план е на сто процента;

- 52.5 млн. лв. за компенсиране на преференциални пътувания по общини. Усвояването на средствата е в размер на 52.0 млн. лв., като изпълнението спрямо годишния план е 99.1 на сто, в т.ч.:

- 36.8 млн. лв. за безплатни пътувания на ветерани от войните и военноинвалиди, както и пътувания с ценови отстъпки на учащи се и възрастни граждани по вътрешноградския и междуселищен транспорт в страната. Усвояването на средствата е в размер на 36.3 млн. лв., което представлява 98.7 на сто от годишния план.

- 15.7 млн. лв. предоставени средства за 2012 г. за безплатни пътувания на държавни служители от МВР, ДАНС и специализирани звена към МП. Усвояването е в размер на 15.7 млн. лв. или 99.8 на сто от годишния план.

Елемент на издръжката са и ежегодно предоставяните от държавния бюджет средства за покриване на транспортните разходи по снабдяването на населението в планинските и малки селища с до 500 жители с хляб, хлебни изделия и основни хранителни стоки. Предвидените за тази цел средства от бюджета за 2012 г. са в размер на 3.6 млн. лв. и са изцяло усвоени.

През 2012 г. продължи изпълнението на програмите за ликвидация на неефективни мощности и саниране на околната среда в отраслите рудодобив, въгледобив и уранодобив, средствата за които се отчитат в частта на издръжката. За тази цел през отчетната година в централния бюджет бяха предвидени 5.0 млн. лв. Усвоените средства за годината за ликвидационни мероприятия са в размер на 4.6 млн. лв. или 92.6 % от разчетените за годината.

За отраслите рудодобив и уранодобив за 2012 г. са усвоени 3.4 млн. лв., а за отрасъл въгледобив са изплатени ликвидационни и др. работи в размер на 1.2 млн. лв.

През 2012 г. на три транша беше платена в срок вноската на Р България в Десетия Европейски фонд за развитие на обща стойност 7.1 млн. лв.

Субсидии

Общата сума на средствата, предоставени за субсидии за системата на здравеопазването, за предприятията от реалния сектор (вкл. организациите с нестопанска цел), както и предоставените помощи за чужбина на консолидирана база през 2012 г. е

1 233.2 млн. лв., което представлява 1.6 % от БВП. Съпоставено с планираните средства за субсидии в разчетите по ЗДБРБ за 2012 г. изпълнението е 103.5 %.

✓ **Субсидии за реалния сектор и организациите с нестопанска цел**

През 2012 г. държавата продължи да оказва финансова подкрепа на нефинансовите предприятия от реалния сектор в съответствие с ангажиментите и участието на правителството, свързани с адаптиране на националната икономика към европейските структури и пазари.

Общата сума на средствата, изразходвани за субсидии за реалния сектор и организации с нестопанска цел, на консолидирано равнище е 1 077.5 млн. лв. или 102.1 % от предвидените в ЗДБРБ за 2012 г. разчети. Основните приоритетни направления на държавното финансово подпомагане през годината бяха насочени към предоставяне на средства под формата на субсидии за текуща дейност, компенсация за безплатни и по намалени цени пътувания, средства за финансиране на програми за реструктуриране и ликвидация на неефективни производствени мощности в добивната промишленост и за изпълнение на програми за отстраняване на минали екологични щети.

• **Транспорт**

Железопътен транспорт - състоянието и развитието на железопътната система в страната се определят основно от състоянието на НК „Железопътна инфраструктура“ и лицензирания основен превозвач „БДЖ - Пътнически превози“ ЕООД, предоставящи възложени им за изпълнение задължителни обществени превозни услуги в съответствие със Закона за железопътния транспорт. Съгласно чл. 54 от Закона за железопътния транспорт, ежегодно със Закона за държавния бюджет се разчитат средства за субсидии за покриване на загуби от текуща пътническа превозна дейност на „БДЖ - Пътнически превози“ ЕООД, изпълняващо задължение за извършване на обществени превозни услуги (ЗОУ) по сключен договор с държавата. Държавното финансово подпомагане е съгласувано и прието като държавна помощ, „съвместима с вътрешния пазар“, от Европейската комисия по Дело за държавна помощ № 533/2009 г. – средства от държавния бюджет под формата на компенсация за изпълнение на задължението за превоз, компенсация по тарифно задължение за изпълнението на обществена превозна услуга - превоз на пътници на територията на Република България с железопътен транспорт и средства за закупуване на подвижен състав за предоставяне на услугата по Договор за извършване на обществени превозни услуги в областта на железопътния транспорт на територията на Република България, сключен между министъра на транспорта, информационните технологии и съобщенията и „БДЖ - Пътнически превози“ ЕООД, гр. София.

През 2012 г. за „БДЖ – Пътнически превози“ ЕООД са предвидени субсидии в размер на 170.0 млн. лв. Усвоени са 169.2 млн. лв. или 99.5 на сто. През 2012 г. от МТИТС във връзка с неизпълнение на задължения на превозвача по Договора за извършване на обществени превозни услуги в областта на железопътния транспорт на територията на Република България са наложени санкции на „БДЖ –Пътнически превози“ ЕООД и са приспаднати 0.8 млн. лв. от субсидията за текуща дейност. Предоставената субсидия от бюджета през 2012 г. създаде условия както за регулярно изпълнение на възложените задължителни обществени превозни услуги, осъществявани в условията на продължаваща икономическа криза, така и за реализиране на мерки за реструктуриране на дружеството за повишаване ефективността от дейността му.

Съгласно действащото законодателство, НК „Железопътна инфраструктура“ е единствен управител на железопътната инфраструктура, който стопанисва и управлява предоставено й имущество – публична и частна държавна собственост и на когото е

възложено изграждането, поддържането, развитието и експлоатацията на железопътната инфраструктура. В изпълнение на чл. 25 от Закона за железопътния транспорт държавата участва във финансирането на дейностите по изграждането, поддържането, развитието и експлоатацията на железопътната инфраструктура. По силата на тази разпоредба, размерът на финансирането се определя в рамките на дългосрочен договор между държавата, представлявана от министъра на финансите и министъра на транспорта, информационните технологии и съобщенията и НК „Железопътна инфраструктура“. Действащият петгодишен договор е сключен през 2011 г., като в него ясно се разписаха правата и отговорностите на инфраструктурния управител в изпълнение на дейностите по изграждането, поддържането, развитието и експлоатацията на железопътната инфраструктура.

Неразделна част от договора са годишната и петгодишната програма на предприятието. В тях подробно са предвидени мерките, които следва да се реализират от предприятието за финансовото му стабилизиране. От особено значение в тази връзка са мерките по отношение на реструктуриране на дейностите и постигане на значително по-висока производителност и ефективност.

В договора освен показателите за повишаване скоростта на движение по ж.п. мрежата в ремонтираните участъци, повишаване безопасността на превозите и повишаване качеството на ж.п. инфраструктурата са предвидени и задължения за НК „Железопътна инфраструктура“ да оптимизира разходите за дейността си и да отчита напредъка чрез показателя „оперативни разходи на един зает“. Също така е предвидено да се оптимизира персоналят на един километър железен път, както и да не се допуска размерът на задълженията към доставчици и персонал за текущата година да надхвърля размера от предходната година. Тези показатели и задължения за НК „Железопътна инфраструктура“ са заложени като инструменти за постигане на финансова стабилност на инфраструктурния управител - НК „Железопътна инфраструктура“, постигане на по-висока производителност на труда и съответно по-добра ефективност при изразходването на финансов ресурс от държавния бюджет.

Със ЗДБРБ за 2012 г. са предвидени средства за НКЖИ в размер на 127.0 млн. лв., като средствата са усвоени изцяло.

Държавното финансово подпомагане е съгласувано с ЕК по Дело за държавна помощ № 430/2009 г.

Предоставените средства под формата на субсидии позволиха през 2012 г. компанията да изпълнява успешно дейностите по поддържането, ремонта и експлоатацията на железопътната инфраструктура. Създадоха се условия и възможности за постепенно стабилизиране на финансовото състояние на компанията чрез изпълнение на мерки за реструктуриране и намаляване на разходите за текуща дейност.

Вътрешноградски и междуселищни пътнически превози по автомобилния транспорт - В съответствие с § 4, ал.1 от Закона за автомобилните превози, ежегодно в държавния бюджет се предвиждат средства за субсидиране на превоза на пътниците по нерентабилни автобусни линии във вътрешноградския транспорт и транспорта в планински и други райони. По своя характер те са обществени превозни услуги от общ икономически интерес и имат предимно социална насоченост – масови превози до и от работните места в рамките на града, и превози до малки отдалечени селища, осигуряващи връзка с общинския център. Администрирането на предоставените средства се осъществява чрез общините, които разпределят средствата по отделни превозвачи на база договори и при съблюдаване изискванията на Наредба №3/2005 г. за условията и реда за предоставяне на средства за субсидиране на превоза на пътници по нерентабилни автобусни линии във вътрешноградския транспорт и транспорта в планински и други райони, издадена от министъра на финансите. Държавното финансово подпомагане е съгласувано с Европейската комисия по дело за държавна помощ № 342/2009 г. - субсидии

за превоза на пътници по нерентабилни автобусни линии във вътрешноградския транспорт и транспорта в планински и други райони за транспортните оператори, предоставящи услуги от обществен интерес.

За 2012 г. предоставените средства под формата на субсидии за покриване на загубите от извършването на вътрешноградските и междуселищните превози в страната са в размер на 22.0 млн. лв., в т.ч. 8.0 млн. лв. за Столична община. Изпълнението спрямо утвърдения годишен план е 100 %.

▪ *Земеделие*

За 2012 г. в план-сметката на Държавен фонд „Земеделие“ планираните субсидии за нефинансови предприятия са в размер на 447.3 млн. лв., като изплатените средства към 31.12.2012 г. са в размер на 426.7 млн. лв., в това число: субсидии за непублични бенефициенти по Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР) в размер на 115.3 млн. лв. (в т.ч. 42.9 млн. лв. национално съфинансиране), по Европейския фонд за гарантиране в земеделието (ЕФГЗ) за пазарни мерки – 6.0 млн. лв. (в т.ч. 1.5 млн. лв. национално съфинансиране), държавна помощ по одобрени за подпомагане финансови схеми в размер на 44.9 млн. лв., средства за покриване на разходите за ДДС за пазарни мерки – 3.3 млн. лв., национални доплащания на площ - 90.7 млн. лв., национални доплащания за животни - 93.1 млн. лв., национални доплащания за тютюн - 72.0 млн. лв. и други субсидии в размер на 1.4 млн. лв. През отчетния период по предложение на ДФ „Земеделие“ чрез Министерство на земеделието и храните бяха предложени няколко промени в приходната и разходната част на план-сметката на ДФ „Земеделие“. Предложените промени в разходната част, свързани със субсидиите за нефинансови предприятия, бяха за увеличаване на средствата за национални доплащания за животни, както и за увеличаване на средствата за ДДС за пазарни мерки, на средствата за национално съфинансиране на субсидиите за непублични бенефициенти по ПРСР. Предоставените национални доплащания за тютюн през 2012 г. са 72.0 млн. лв.

▪ *Програми за заетост*

Предоставените субсидии на нефинансови предприятия и организации с нестопанска цел от бюджета на МТСП за 2012 г. са в размер на 21.3 млн. лв., за програми и мерки за заетост, както и за реализиране на програми на Агенцията за хората с увреждания, на Фонд „Условия на труд“ и на Фонд „Социална закрила“.

✓ *Субсидии за системата на здравеопазването*

Предоставените субсидии за лечебните заведения за болнична помощ чрез бюджета на Министерство на здравеопазването през 2012 г. са в размер на 141.9 млн. лв. и са за финансиране на медицински дейности, изплащани по реда на утвърдена от министъра на здравеопазването методика, които обхващат: оказване на спешна медицинска помощ за пациенти със спешни състояния; интензивно лечение и амбулаторно проследяване (диспансеризация) и стационарно лечение на пациенти с кожно-венерически заболявания; амбулаторно проследяване и стационарно лечение на пациенти с психични заболявания; амбулаторно проследяване (диспансеризация) и активно лечение на пациенти с активна туберкулоза; продължаващо лечение и рехабилитация на пациенти с туберкулоза и неспецифични белодробни заболявания; лечение на пациенти с инфекциозни заболявания; високотехнологични дейности с национално значение; отдых и лечение на ветераните от войните; медицинска експертиза, осъществявана от ТЕЛК; дейността на Националния раков регистър и др.

✓ Предоставени помощи за чужбина

Предоставените помощи за чужбина за 2012 г. са в размер на 13.9 млн. лв., от които чрез бюджета на Министерство на външните работи са предоставени средства в размер на 5.3 млн. лв.

Социално и здравноосигурителни разходи

Социалноосигурителните разходи на консолидирана база за 2012 г. възлизат на 11 743.8 млн. лв., което представлява 15.1 % от БВП. В тази група се включват разходите за пенсии, социални помощи и обезщетения и здравноосигурителни плащания. В структурно отношение социалните разходи са с най-висок относителен дял (42.2 %) в общите разходи (вкл. вноската в бюджета на ЕС) по КФП, което се обуславя от провежданата социална политика в условията на неблагоприятна демографска среда.

Разходите за пенсии за 2012 г. възлизат на 7 234.3 млн. лв. или 9.3 % от БВП и 99.3 % спрямо предвидените разчети за 2012 г. В тази сума са включени разходите за пенсии от ДОО и УПФ, включително добавките към пенсиите на участниците във войните, както и пенсиите по международни спогодби. По-ниските разходи за пенсии спрямо разчета за годината са следствие основно на по-малкия брой на новоотпуснатите пенсии спрямо 2011 г, свързано с ускоряването на пенсионната реформа. В сравнение с предходната година, разходите за пенсии нарастват със 126.5 млн. лв. или 1.8 %, в резултат на следните фактори:

- увеличението от 1 септември 2011 г. на „вдовишката добавка“ от 20 на 26.5 на сто от пенсията на починалия съпруг/а;
- увеличението от 1 юни 2012 г. на минималния размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст от 136.08 лв. на 145 лв.;
- по-високите размери на новоотпуснатите пенсии в сравнение с размерите на прекратените;
- Осъвременяване на пенсиите по чл. 100 от Кодекса за социално осигуряване през 2012 г. отново не беше извършено;
- През 2012 г. средния месечен размер на пенсиите е нарастнал номинално с 2.2 на сто, но реално е намалял с 0.2 на сто, при средно годишна инфлация 2.4 на сто за 2012 г.

Въпреки положените усилия, не беше постигната по-добра насоченост и ефективност на обществената подкрепа към лицата, които имат действителна нужда от помощ. Необходимо е да се гарантира ефективна целенасоченост на програмите към най-уязвимите и нуждаещи се хора. През годината бяха извършени разходи на консолидирана основа в размер на 2 067.5 млн. лв., което представлява 2.7 % от БВП. В структурно отношение това са разходи, които се извършват по републиканския бюджет (главно по бюджета на МТСП), бюджетите на ДОО и общините. Размерът на усвоените *разходи за социални помощи и обезщетения* по републиканския бюджет е 810.9 млн. лв., по бюджета на ДОО за социални помощи и обезщетения по КСО - 1 040.3 млн. лв. и 162.8 млн. лв. по общинските бюджети, от които 20.5 млн. лв. представляват предоставени средства за социални помощи и обезщетения по решение на общинските съвети. В разходите по КСО са включени основно разходите за обезщетения при временна неработоспособност; разходите за бременност, раждане и отглеждане на малко дете; разходите за обезщетения при безработица и др.

Общият размер на *здравноосигурителните плащания* за 2012 г. е 2 442.1 млн. лв., което представлява 98.6 % спрямо предвидените в ЗБНЗОК за 2012 г. и 98.4 % от общите разходи на НЗОК за 2012 година.

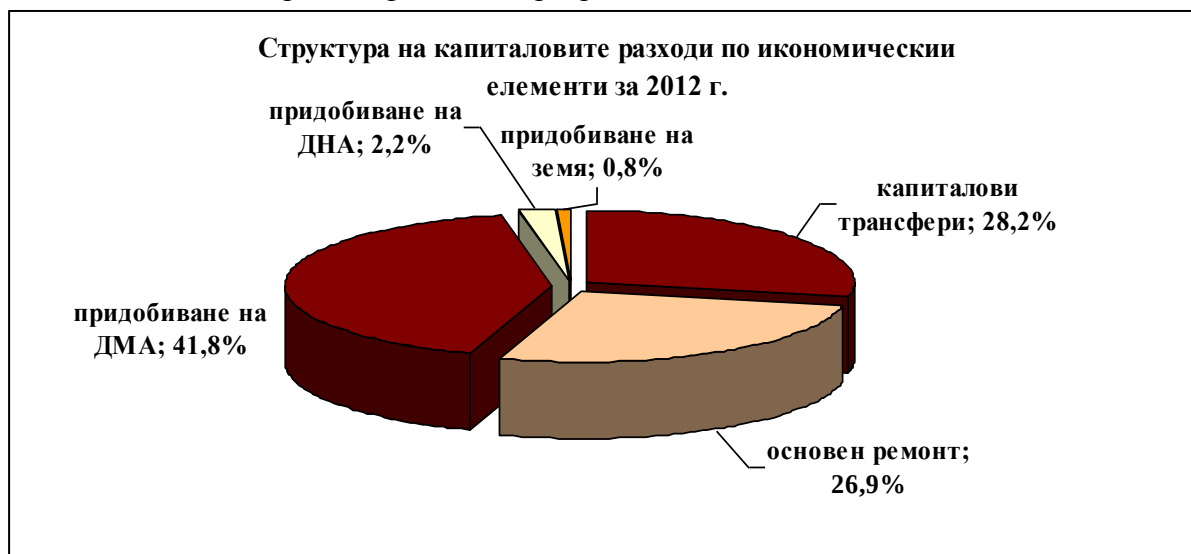

3.3.2 Капиталови разходи

Публичната инвестиционна политика през 2012 г. е съобразена с необходимостта от нарастване на капиталовите разходи на бюджета в условията на свиване на частното потребление в контекста на икономическата криза. Изпълнението на инвестиционните политики през годината е насочено към модернизиране на публичната инфраструктура, като съществен принос има финансовата помощ от ЕС. Капиталовите разходи са разпределени по приоритети в рамките на изпълняваните от първостепенните разпоредители с бюджетни кредити политики и програми.

Структурата на капиталовите разходи за 2012 г. по икономически елементи отразява икономическия характер на публичните средства, усвоени в процеса на създаване на обществени блага. И през 2012 г. в отчетените консолидирани капиталови разходи най-висок относителен дял – 41.8 % заемат разходите за придобиване на ДМА, в структурата на които преобладават разходите, свързани с изграждането и реконструкцията на базисната инфраструктура – пътна, железопътна, техническа, социална, както и закупуване на оборудване, машини и съоръжения, компютърна техника, финансиране на политики в областта на превенцията и защитата при бедствия и аварии, закупуване на медицинско оборудване, оборудване в сферата на образованието и науката. Съществени по размер са разходите за основен ремонт на дълготрайни активи – 26.9 % от общата сума на отчетените капиталови разходи, като тяхната насоченост приоритетно е за финансиране изпълнението на цитираните вече области и политики.

На следващата графика е представен икономическия характер на капиталовите разходи по консолидираната фискална програма за 2012 г.:

През 2012 г. от държавния бюджет за НК „Железопътна инфраструктура“ е предоставен капиталов трансфер в размер на 90.0 млн. лв. Средствата са усвоени изцяло, като за основен ремонт са разходвани 72.6 млн. лв. и за придобиване на дълготрайни материални активи – 17.4 млн. лв.

Капиталовите трансфери са насочени към изпълнението на следните проекти:

- „Ремонт на железния път и съоръженията за поддържане на достигнатите скорости” - за 2012 г. усвоените бюджетни средства за този проект са в размер на 44.2 млн. лв. Основната задача през годината беше задържане и привеждане състоянието на железния път, стрелките и съоръженията в техническа изправност и осигуряване на заложените в графика на движение на влаковете скорости.

- „Удвояване и електрификация на железопътна линия Карнобат – Синдел” – за 2012 г. от бюджета са усвоени 12.0 млн. лв.

- „Възстановяване на проектните параметри на жп линия София-Карлово-Зимница” - усвоени са 3.9 млн. лв.
- „Преустройство на жп гари в съответствие с европейските изисквания” – усвоени са 9.4 млн. лв. за ремонти на сгради и перони.
- „Подновяване и електрификация жп линия Драгоман – Димитровград” – усвоените от бюджета средства са в размер на 1.4 млн. лв.
- „Модернизирание на осигурителни системи и прелезни устройства”- за 2012 г. са усвоени 7.3 млн. лв.
- „Модернизирание на контактна мрежа и тягови подстанции” - усвоени са 7.7 млн. лв.
- „Повдигане на нивелетата на железния път и съпътстващи допълнителни работи по жп линия Свиленград –Турска граница” - усвоени са 4.1 млн. лв.

Със Закона за държавния бюджет за 2012 г. са предвидени средства за капиталови трансфери на „БДЖ - Пътнически превози” ЕООД в размер на 20.0 млн. лв. Средствата са усвоени на сто процента за придобиване на нови спални вагони.

Инвестиционната програма на ДП „Пристанищна инфраструктура”, която включва изграждане и капиталов ремонт на пристанищната инфраструктура с национално значение, се изпълнява с участие на капиталов трансфер от бюджета. Предвидените средства за 2012 г. са в размер на 9.0 млн. лв., като са преведени 8.9 млн. лв. за основен ремонт и рехабилитация на пристанища за обществено ползване с национално значение.

От централния бюджет за 2012 г. за изпълнение на програмите за отстраняване на екологични щети, настъпили от минали действия или бездействия до приватизацията, са предоставени 5.0 млн. лв. За 2012 г. са усвоени 1.5 млн. лв. основно за изпълнение на програмите за отстраняване на минали екологични щети на „Лукойл Нефтохим Бургас”, „Елаците Мед – с. Мирково”, „Индустриална зона Варна Запад” и „ОЦК – Кърджали”.

От заложения ресурс през 2012 г. за капиталови трансфери от ДФ „Земеделие” в размер на 294.8 млн. лв. са предоставени 292.6 млн. лв. или 99.3 % изпълнение спрямо плана. От тях капиталови трансфери за: нефинансови предприятия - бенефициенти по ПРСР - 253.4 млн. лв. (в т.ч. 49.0 млн. лв. национално съфинансиране), нефинансови предприятия – бенефициенти по ОПРСР – 30.4 млн. лв. (в т.ч. 6.1 млн. лв. национално съфинансиране) и капиталови трансфери за изпълнени, но неразплатени проекти по програма САПАРД - 8.9 млн. лв.

Размерът на предоставените капиталови трансфери за нефинансови предприятия чрез сметките на Национален фонд за 2012 г. възлиза на 592.4 млн. лв. и представляват извършени разходи главно по оперативни програми „Транспорт” и „Конкурентноспособност”, финансирани със средства от Кохезионния фонд и Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР).

Капиталовите разходи по бюджетите на общините към 31.12.2012 г. са в размер на 518.3 млн. лв., което представлява 81.0 на сто спрямо разчетите към ЗДБРБ за 2012 г. Пониското изпълнение спрямо планираните разчети се дължи главно на насочени в по-малък размер собствени приходи от общините за извършване на капиталови разходи, което не може да се компенсира от предоставената допълнително целева субсидия за капиталови разходи, предоставените целеви трансфери от централния бюджет, от ПУДООС и от секторните министерства. Както и през предходната година преобладаваща част от капиталовите разходи – 57.3 % са насочени към придобиване на материални дълготрайни активи, следвани от разходите за основен ремонт 36.6 % и придобиването на земя – 2.6 %.

3.3.3 Лихвени разходи

Лихвените плащания по КФП през 2012 г. са в размер на 572.7 млн. лв., което представлява 79.8 % от предвидените в ЗДБРБ за 2012 г. Отчетените данни потвърждават тенденцията през последните години за запазване на лихвените разходи като процент от

БВП. Лихвените разходи по държавния дълг за 2012 г. като процент от БВП консолидират на нивото от предходните две години - 0.7 %.

В структурно отношение най-висок относителен дял в лихвените плащания заемат плащанията за лихви по външни заеми (разходи по външния дълг) – 65.3 %, срещу 34.7 % за лихвените плащания по вътрешни заеми (разходи по вътрешния дълг).

Разходи по външния държавен дълг

Лихвените плащания по външни заеми през 2012 г. са в размер на 374.0 млн. лв. (вкл. лихвите по ДИЗ), което представлява 75.6 % от планираните за годината. По отделни съставни бюджети, разходи за лихви по външни заеми са отчетени по централния бюджет – 300.3 млн. лв., лихви по бюджетите на министерствата и ведомствата (вкл. лихви по ДИЗ с краен бенефициент) и ДОО – 59.0 млн. лв. и по общинските бюджети – 14.7 млн. лв.

С най-висок относителен дял в общите разходи за външни лихви по централния бюджет са лихвите по облигации, емитирани на международните капиталови пазари (86.8 % или 260.6 млн. лв.), което се дължи както на факта, че глобалните облигации заемат 58.3 % от общия размер на външния държавен дълг, така и на размера на лихвените купони. Следват изплатените лихви по заеми към МБВР - 7.3 % или 21.8 млн. лв., към ЕИБ – 3.7 % или 11.1 млн. лв., лихвените разходи по заеми от други държави (Парижки клуб) – 1.9 % (5.6 млн. лв.) и към Японската банка за международно сътрудничество – съответно 0.4 % (1.2 млн. лв.). Отчетените икономии при разходите за външни лихви спрямо годишния разчет се дължат основно на няколко фактора:

- от предвидения по закон резерв за покриване на риска от активиране на държавни гаранции е използван ресурс в размер само на 5.6 % за покриване на частични задължения на БДЖ ЕАД по държавно гарантиран заем към МБВР;

- по-ниските нива на реалните стойности на 6 м. LIBOR за евро и долар и 6 м. EURIBOR в сравнение с бюджетните разчети;

- лихвените плащания в долари, които представляват 39.8 % от платените външни лихви през годината, са извършени при по-благоприятни от разчетените с бюджета валутни курсове.

Разходи по вътрешния държавен дълг

Общият размер на платените лихви по вътрешния дълг през 2012 г. по емитирани ДЦК е в размер на 159.5 млн. лв. или 73.6 % спрямо годишния разчет. По-ниският размер на този показател се дължи основно на реализираните при аукционите на ДЦК премии над номиналната стойност, което рефлектира в намаление на отчетените разходи за лихви по вътрешния дълг.

Платените лихви и отстъпки по ДЦК, емитирани на аукционен принцип са в размер на 207.5 млн. лв., лихвите по ДЦК, емитирани за структурната реформа – 2.6 млн. лв. и реализираните при аукционите премии над номинала от емисии ДЦК (отчетени в намаление на разходите за лихви) съответно (-50.6) млн. лв.

3.3.4 Вноска на Република България в общия бюджет на ЕС

В съответствие с Регламент 1150/2000 на Съвета на ЕС през 2007 г. страната започна да превежда вноска в общия бюджет на ЕС. Този регламент урежда изпълнението на Решение 2007/436/ЕО, Евратом относно системата на собствените средства на Общностите. Регламентът отговаря на необходимостта Общността да разполага със собствените средства, посочени в член 2 от Решение 2007/436/ЕО, Евратом, при възможно

най-добрите условия и определя условията, при които държавите-членки предоставят на разположение на Комисията собствените ресурси.

Вноската на България в общия бюджет на ЕС се формира от следните компоненти – вноската на традиционни собствени ресурси (в бюджета на ЕС се превеждат 75 % от събраните мита и такси върху производството на захари и изоглюкоза), вноската на база приходите от ДДС, вноската на база на brutния национален доход и осигуряването на участието на България във финансирането на корекцията за Великобритания и на brutното намаление за Нидерландия и Швеция.

По-долу са представени планираните средства в ЗДБРБ за 2012 г. за обезпечаване на вноската на България в общия бюджет на ЕС и извършените касови плащания от централния бюджет за 2012 г.

(млн. лв.)

ВНОСКА В ОБЩИЯ БЮДЖЕТ НА ЕС	ЗДБРБ за 2012 г.	Отчет 2012 г.	Отчет 2012 към ЗДБРБ
Вноската на база брутен национален доход	661.5	571.3	86.4%
Вноската на база данък върху добавената стойност	101.1	103.3	102.2%
Вноската за корекцията на Великобритания	38.8	39.5	101.8%
Вноската на традиционни собствени ресурси	89.0	89.9	101.0%
- мита	88.2	88.8	100.6%
- такси върху производството на захар и изоглюкоза	0.8	1.1	139.4%
Участие във финансирането на brutното намаление за Нидерландия и Швеция	5.4	5.3	98.6%
Допълнителни плащания			
ВНОСКА ЗА ОБЩИЯ БЮДЖЕТ НА ЕС ЗА 2012 г.	895.7	809.3	90.4%

3.3.5 Мерки за намаляване размера на задълженията на ПРБК

В контекста на усилията за засилване на фискалната дисциплина и отговорността на ръководителите в процеса на бюджетното изпълнение в ЗДБРБ за 2012 г., както и предходната година, бяха одобрени допустими максимални размери на задълженията към доставчици и към дългосрочно командировани служители към 31.12.2012 г. на държавните органи, министерствата, ведомствата и автономни бюджетни (чл. 17 на ЗДБРБ за 2012 г.). С одобряването на тази разпоредба поемането на ангажименти през 2012 г. следваше внимателно да е обвързано с рамката на одобрените бюджетни кредити, начислените задължения към 2011 г. и оценка на начислените задължения в края на 2012 г. Това изискваше не само засилване на отговорността при управлението и изпълнението на бюджета, но и сериозен анализ при поемане на нови ангажименти за разход. В съответствие с утвърдените указания за регулярно изготвяне и представяне от бюджетните предприятия в Министерството на финансите на подробна информация за поетите ангажименти и възникналите (начислените) задължения, както и препоръките за координация и регламентиране на информационния обмен между съответните административни структури на ниво първостепенен разпоредител, пряко свързани с процеса по поемането на конкретни ангажименти, произтичащи от сключени договори, споразумения, решения, нормативен акт, бе подсилен контролът при тяхното изпълнение. Отчетните данни към 31.12.2012 г. сочат, че основната част от ПРБК са предприели адекватни действия за подсилване на системите за финансово управление и контрол в процеса на поемането на ангажименти, произтичащи от сключване на договори, споразумения, решения, нормативен акт и др., с което утвърдените максимални размери на задълженията по Приложения № 7 към чл. 17, ал. 1 на ЗДБРБ за 2012 г. са спазени. Независимо от предприетите мерки Министерство на отбраната, Министерство на регионалното развитие и благоустройството и Министерство на физическото възпитание и

спорта (МФВС) превишиха одобрените им с чл. 17, ал. 1 на ЗДБРБ за 2012 г. максимални размери на задълженията.

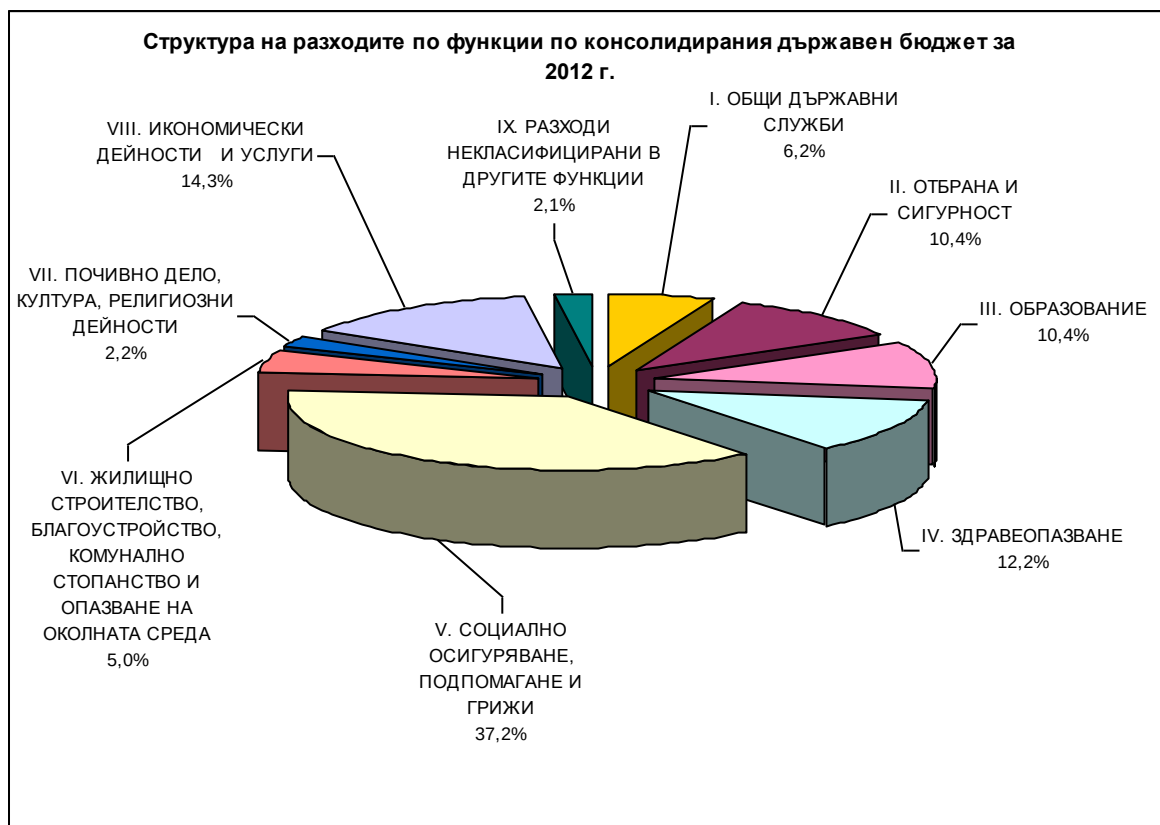
Съгласно приложение № 7 към чл. 17, ал. 1 от Закона за държавния бюджет на Република България за 2012 г., утвърденият допустим максимален размер на задълженията към доставчици на МО е 80.0 млн. лв. По баланс министерството е приключило финансовата година със задължения към доставчици в размер на 101.6 млн. лв., което е над определения праг, утвърден с годишния закон за държавни бюджет.

Съгласно приложение № 7 към чл. 17, ал. 1 от Закона за държавния бюджет на Република България за 2012 г., утвърденият допустим максимален размер на задълженията към доставчици на МРРБ е 76.0 млн. лв. По баланс министерството е приключило финансовата година със задължения към доставчици в размер на 85.5 млн. лв. Следва да се има предвид, че от така отчетените задължения към доставчици са включени 40.4 млн. лв. задържани суми за добро изпълнение по сертификати за строително монтажни работи, подлежащи на плащане след изтичане на установения гаранционен срок.

Съгласно приложение № 7 към чл. 17, ал. 1 от Закона за държавния бюджет на Република България за 2012 г., утвърденият допустим максимален размер на задълженията към доставчици на МФВС е 0.001 млн. лв. Отчетените задължения към доставчици в края на годината са в размер на 0.08 млн. лв., от които 0.04 млн. лв. на държавните спортни училища, второстепенни разпоредители с бюджетни кредити към министъра на физическото възпитание и спорта. Задълженията са за разходи за енергия, вода, телефонни разговори, доставка на храна за ученици от спортните училища и са изплатени през м. януари 2013 г.

3.4 Изпълнение на разходите¹⁶ по функции по консолидираната фискална програма за 2012 г.

Прегледът на разходите по консолидираната фискална програма по функционален признак представя политиките в отделните области на публичните услуги. Някои от тях са изцяло отговорност на държавата (централното правителство), докато за други отговорностите са и на общините или социалноосигурителните фондове.

В този раздел на доклада е направен преглед на отчетените разходи за 2012 г. по функции:

¹⁶ В разходите по функции не е включена Вноската на Република България в общия бюджет на ЕС

3.4.1 Общи държавни служби

Функция „Общи държавни служби” отразява финансирането на публичната администрация – централна и местна. Общата сума на разходите по тази функция на консолидирана основа е 1 675.4 млн. лв. или 2.2 % от БВП.

(млн. лв.)

ОТЧЕТ 2012 г.	КФП	РБ	ВУЗ	БАН	НС	Общини	ИБСФ	Предприс. програми	Европ. средства ¹⁷
I. ОБЩИ ДЪРЖАВНИ СЛУЖБИ	1 675,4	937,2	7,5	104,4	43,5	486,7	4,1	5,8	86,2
A. ИЗПЪЛНИТЕЛНИ И ЗАКОНОДАТЕЛНИ ОРГАНИ	1 426,3	806,6			42,3	486,7	4,1	5,8	80,7
Текущи нелихвени разходи	1 282,2	723,2			33,9	462,1	2,1	5,8	55,2
Капиталови разходи	144,1	83,5			8,4	24,6	2,0		25,6
Б. ОБЩИ СЛУЖБИ	66,3	63,5			0,7	0,0			2,0
Текущи нелихвени разходи	30,0	27,5			0,6	0,0			1,8
Капиталови разходи	36,2	36,0			0,0				0,2
в т.ч. прираст на държавния резерв	20,5	20,5							
В. НАУКА	182,8	67,0	7,5	104,4	0,5				3,5
Текущи нелихвени разходи	175,5	65,5	6,1	100,6	0,5				2,8
Капиталови разходи	7,3	1,5	1,4	3,8					0,7

Група А: „Изпълнителни и законодателни органи”

В тази група се включват разходите, извършени за финансовото обезпечаване на основните функции на Администрацията на президента, Народното събрание, правителството, както и дейностите на централната и местна администрация, държавните и изпълнителните агенции, търговските служби, посолствата и консулствата в чужбина и други новосъздадени администрации.

Общата сума на разходите на консолидирана основа за тази група е 1 426.3 млн. лв., което представлява 98.4 % от предвидените в разчетите към ЗДБРБ за 2012 г. разходи за група „Изпълнителни и законодателни органи”. В структурно отношение преобладават текущите разходи по бюджетите на министерствата, ведомствата и общините, което се обуславя от спецификата на функцията и групата. Капиталовите разходи в тази група са в размер на 144.1 млн. лв. или 91.1 % от разчета.

Средствата в групата са за реализиране на следните стратегически цели и приоритетни политики:

- ♦ Защита и реализация на националните интереси на Република България чрез активно и адекватно участие в международните отношения;
- ♦ Определяне и осъществяване на вътрешната и външната политика на Република България в съответствие с приоритетите на правителството;
- ♦ Изпълнение на ангажиментите, произтичащи от членството на Република България в Европейския съюз, Организацията на Северноатлантическия договор (НАТО), ООН и други международни правителствени организации;
- ♦ Финансово обезпечаване дейността на приходните агенции – Национална агенция за приходите и Агенция „Митници“;
- ♦ Събиране на приходите при висока ефективност и ефикасност и стимулиране на доброволното изпълнение;
- ♦ Поддържане на правовия ред в страната, борба с престъпността и ограничаване на корупцията;
- ♦ Възстановяване на доверието на европейските ни партньори към страната и размразяване на спряното европейско финансиране;

¹⁷ Разходите по програмите, съфинансирани по Структурните и Кохезионния фондове на ЕС, както и по ЕЗФРСР и ЕФР, вкл. националното съфинансиране.

- ◆ Държавната митническа политика и координиране на връзките с международни организации по проблемите на митата и митническия контрол.

С разчетите към ЗДБРБ за 2012 г. по група „Изпълнителни и законодателни органи” са утвърдени средства в размер на 600.9 млн. лв., предоставени за ресурсното осигуряване на дейността на централните администрации на министерствата, държавните и изпълнителните агенции, търговските служби, посолствата и консулствата в чужбина. В хода на изпълнението на бюджета, на основание чл. 34, ал. 1, 2 и 3 и чл. 35, ал. 2 и 5 от Закона за устройството на държавния бюджет, на министерствата и ведомствата по група „Изпълнителни и законодателни органи” са осигурени допълнителни средства в размер на 150.8 млн. лв. Отчетените разходи за годината са 731.3 млн. лв. С извършените разходи през 2012 г. са постигнати следните резултати:

- Събиране и превеждане на приходите от данъци и осигурителни вноски към републиканския бюджет, бюджетите на Националния осигурителен институт и Националната здравноосигурителна каса, както и на осигурителните вноски за допълнителното задължително пенсионно осигуряване;
- Осъществяване на митническия контрол, борба с митническите и валутни нарушения, контрабандата и незаконния трафик на наркотични вещества, прекурсори и оръжия, изделия и технологии с двойна употреба и защита на права върху интелектуалната собственост; участието на Българската митническа администрация по програма “Митници 2013” на Европейската комисия;
- Ефективно събиране и превеждане на приходите от акцизи в републиканския бюджет;
- Осигуряване на финансов ресурс за „Изграждане на информационна система контрол на горивата” и „Изграждане на Българска акцизна централизирана информационна система (БАЦИС), с цел въвеждане на мерки за контрол върху доставките на облагаемите с акциз горива;
- Осигуряване на допълнителни средства за доставка и въвеждане в експлоатация на мобилни рентгенови системи;
- От продажба на държавно имущество на основание § 62, ал.1 от Преходните и заключителните разпоредби на ЗДБРБ за 2012 г., средствата са използвани за придобиване на дълготрайни материални и нематериални активи, както и за извършване на основен ремонт на задграничните представителства;
- Реализиране на дейности свързани със създаването на благоприятни условия за устойчиво балансирано регионално развитие и дейности за създаването на условия за ефективен инвестиционен процес в сферата на благоустрояването;
- Доставка на софтуерни продукти на Майкрософт за нуждите на държавната администрация;
- Осигуряване на допълнителни средства за оборудване на Антидопингов център и Център за контрол и управление на спортната подготовка;
- Осигуряване на необходимия финансов ресурс за работни заплати, социални осигуровки и средства за издръжка за нормалното функциониране на държавната администрация.

С разчетите към ЗДБРБ за 2012 г. за група “Изпълнителни и законодателни органи” за **общинските бюджети** са предвидени общо средства в размер на 420.5 млн. лв. Отчетените разходи за годината са в размер на 486.7 млн. лв., което превишава с 66.2 млн. лв. разчетите към ЗДБРБ за 2012 г. Отчетените *текущи разходи* по общинските бюджети за група „Изпълнителни и законодателни органи” са в размер на 462.1 млн. лв., което е 114.6 % спрямо разчетените със закона (с 58.8 млн. лв. повече от годишния разчет) и 95.9 % спрямо 2011 г. Отчетените *капиталови разходи* в тази група са в размер на 24.6 млн. лв. или 142.8 % спрямо разчета.

В делегираните от държавата дейности за текущи разходи са разчетени средства по закон в размер на 217.2 млн. лв., а извършените разходи са 214.3 млн. лв. или с 2.9 млн. лв. по-малко. Изпълнението на тези разходи съставлява 88.4 % от отчета за 2012 г. Намалението спрямо отчета за предходната година е предимно в резултат на отчетените по-ниски разходи за заплати, други възнаграждения на персонала и осигурителни вноски.

През 2012 г. общините са дофинансирали държавните дейности със собствени приходи в размер на 47.9 млн. лв.

В местните дейности за група “Изпълнителни и законодателни органи” са отчетени текущи разходи в размер на 199.9 млн. лв., което е със 7.4 % (13.8 млн. лв.) повече от разчетените със закона и с ръст от 5.9 % спрямо отчетените за 2011 г. средства. В тази група освен издръжката на общинската администрация, която е най-значителното разходно перо, се включват заплатите на председателите на общинските съвети и възнагражденията на общинските съветници.

Утвърдените със ЗДБРБ за 2012 г. разходи за група “Изпълнителни и законодателни органи” по бюджета на НС са в размер на 47.7 млн. лв. Отчетът на разходите за 2012 г. възлиза на 42.3 млн. лв. С отчетените средства са осигурени необходимите условия за пълноценното функциониране на Парламента, изпълнение на основните конституционни функции и отговорности, основните приоритети и стратегически цели на Народното събрание, които са насочени най-вече към осигуряване на ефективно представителство, прозрачност и отговорност.

Европейски средства – изразходваните средства в групата са в размер на 80.7 млн. лв. и са основно по следните оперативни програми:

Оперативна програма „Регионално развитие” – обща цел на програмата е подобряване на качеството на живот и работната среда с по-добър достъп до основните услуги и нови възможности за повишена регионална конкурентоспособност и устойчиво развитие. Програмата е свързана с мобилизиране на регионалните и местни технически и институционални възможности и ресурси за осъществяване на политиките за регионално развитие. Изразходваните средства по Оперативна програма „Регионално развитие” за група “Изпълнителни и законодателни органи” са в размер на 31.4 млн. лв.

Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси” - програмата финансира дейности за развитието на човешките ресурси в структурите на държавната администрация и гражданското общество. Оперативната програма цели да се подобри качеството на живот на хората в България чрез развитие на човешкия капитал, постигане на високи нива на заетост, повишаване на производителността, осигуряване на равен достъп до качествени образователни услуги за всички и учене през целия живот. Бенефициент на програмата е основно държавната администрация. Изразходваните средства по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси” за група “Изпълнителни и законодателни органи” са в размер на 19.5 млн. лв.

Оперативна програма „Административен капацитет” - програмата финансира дейности за подкрепа на доброто държавно управление, развитието на човешките ресурси в структурите на държавната администрация, съдебната система и гражданското общество, подобряване качеството на административните услуги и развитие на електронно правителство. Бенефициенти на програмата са държавната администрация, съдебната система и гражданското общество. Изразходваните средства по Оперативна програма „Административен капацитет” за група “Изпълнителни и законодателни органи” са в размер на 11.9 млн. лв.

Оперативна програма „Техническа помощ” – програмата финансира дейности за укрепване капацитета на структури за управление на средствата от ЕС на централно и местно ниво. Тази оперативна програма осигурява инструменти и финансови средства за

покриване на всички потребности на институциите, които участват в координацията, наблюдението, управлението, контрола и сертифицирането на дейности по извършване на одити и оценка на структурните инструменти. Финансират се дейности за изграждане на информационна система за управление и наблюдение на структурните фондове в България и за популяризиране на европейската кохезионна политика и нейните цели в България и осигуряване на обща и статистическа информация.

Оперативната програма има конкретни бенефициенти - Сертифициращ орган, Одитен орган, Централно координационно звено, Централен информационен офис, Управляващ орган на Оперативна програма „Техническа помощ”, дирекция „Координация на борбата с измамите със средствата на Европейския съюз” в МВР и общините, на чиято територия са административните центрове на 28-те области в България.

Изразходваните средства по *Оперативна програма „Техническа помощ”* за група “Изпълнителни и законодателни органи” са в размер на 9.4 млн. лв.

Група Б: „Общи служби”

С разчетите към ЗДБРБ за 2012 г. за група “Общи служби” на консолидирано ниво са планирани 104.8 млн. лв. (вкл. нетния прираст на държавния резерв), а отчетените разходи за групата са 66.3 млн. лв. (63.2 % от годишния разчет).

Отговорните администрации, ангажирани с изпълнението на функции, дейности и задачи в група „Общи служби” през 2012 г., са първостепенните разпоредители с бюджетни кредити - Министерски съвет, Министерство на финансите, Министерство на вътрешните работи, Министерство на правосъдието, Министерство на икономиката, енергетиката и туризма, Министерство на регионалното развитие и благоустройството, Министерство на физическото възпитание и спорта, Националният статистически институт и Държавната агенция „Държавен резерв и военновременни запаси”, в т.ч. и второстепенни разпоредители с бюджетни кредити.

С най-голям относителен дял в разходите за група „Общи служби” са разходите по системите на министерствата и ведомства – отчетените разходи за годината са в размер на 63.5 млн. лв., което е 95.9 % от общо разходите за групата. Разходи в групата са за:

- изпълнението на Националната програма за статистически изследвания;
- за осигуряване на правна сигурност на процесите, свързани с кредитирането и стимулиране на инвестициите чрез осъществяване на регистърното производство, за организиране и участие в бизнес и инвестиционни форуми, информационни кампании и др., чрез изготвяне и разпространение на информационно-аналитични издания и материали – печатни и електронни, съдържащи обща икономическа и секторна информация за България; представяне на бизнес средата и др. външни анализи и оценки на инвестиционния климат; поддържане на страница в интернет с актуална информация за чуждестранни инвестиции и т.н.; за провеждане на търговската политика на българските износители на руския пазар и за маркетингова и рекламна дейност на българските стоки в Русия. Въпреки предприетите действия преките чуждестранни инвестиции останаха слаби, което не подкрепя по-интензивен растеж на икономиката;
- за натрупване, съхраняване и използване на държавните резерви и военновременните запаси на страната в съответствие с изискванията на националната сигурност, както и за създаване на задължителни запаси от нефт и нефтопродукти;
- за финансиране на концесионната дейност;
- за предоставяне на особена закрила на чужденци на територията на Република България, за провеждане на държавната политика за българските общности извън Република България;
- за обработка и анализ на допинг проби на спортисти и за антидопингови екипи.

Разходите на Държавната агенция „Държавен резерв и военновременни запаси“ през 2012 г. за попълване на държавния резерв са в размер на 267.4 млн. лв., а отчетеният нетен прираст на държавния резерв е 20.5 млн. лв.

Група В: „Наука“

Група „Наука“ включва разходите за финансиране на науката и научните изследвания. С финансирането на тези дейности държавата има за цел развитието на българската наука, в съответствие с националните интереси и общочовешките ценности.

Общата сума на изразходваните средства по тази група за 2012 г. е 182.8 млн. лв. Със ЗДБРБ за 2012 г. по група „Наука“ за министерствата и ведомствата са предвидени средства в размер на 85.0 млн. лв., като отчетените разходи в групата за годината възлизат на 67.0 млн. лв. Намалението се дължи на предоставените трансфери от фонд „Научни изследвания“ (към МОМН) към държавните висши училища, научноизследователските институти в системата на БАН и други бюджетни организации по проекти за научни изследвания.

С отчетените средства са финансирани научни изследвания, информационно обслужване, приложни и спомагателни дейности в областта на земеделието, животновъдството и хранително-вкусовата промишленост (Селскостопанската академия и Национална служба за съвети в земеделието към МЗХ).

Осигурени са средства за конкурсно-проектно финансиране на научните изследвания (фонд „Научни изследвания“ към МОМН). По одобрени научни проекти за 2012 г. от фонд „Научни изследвания“ са предоставени средства, освен на БАН и висшите училища, и на МК, МЗХ, МЗ и др. През годината са извършени и следните дейности: участие на България в Европейската организация за ядрени изследвания (ЦЕРН) и в Международния център за научна и техническа информация; събиране, обработка и съхранение на научно-техническа информация и документация (Национален център за информация и документация към МОМН).

Основна част от извършените разходи през 2012 г. по бюджета на БАН са свързани с осигуряването на дейността на поделенията в системата на БАН. Разходите за група „Наука“ по бюджета на БАН са в размер на 104.4 млн. лв. Получените средства от МОМН са основно трансфери от фонд „Научни изследвания“, като голяма част от тях са предоставени в последните месеци на година и реализацията на проектите и усвояването на средствата ще се осъществява през 2013 г.

За 2012 г. са предвидени средства в размер на 59.2 млн. лв. за развитие на научния потенциал, като 36.4 млн. лв. са за програмно-конкурсно финансиране. Постигнатите резултати в областта на конкурсното финансиране, най-вече от Фонд „Научни изследвания“ са неясни и спорни. Проведената конкурсна сесия през 2012 г. доведе до незаконосъобразно и нецелесъобразно финансиране на проекти, които не подпомагат развитието на науката в България и повишаването на конкурентоспособността на българската икономика. По отношение на работата на Фонд „Научни изследвания“ са направени множество констатации и препоръки от контролните органи (повече от 100 препоръки за отстраняване на пропуски и нарушения в работата на фонда). Въпреки това, не са предприети действия за отстраняване на тези нарушения, както и за промени в Закона за насърчаване на научните изследвания.

3.4.2 Отбрана и сигурност

Разходите по функция „Отбрана и сигурност“ по консолидираната фискална програма са предназначени за обезпечаване на дейностите по осигуряването на националната сигурност и отбрана, опазването на обществения и правовия ред,

поддържането на отбранителния потенциал на страната и за издръжка на съдебната власт и администрацията на затворите. Отчетените разходи за 2012 г. за отбрана и сигурност са в размер на 2 802.3 млн. лв., което представлява 3.6 % от БВП.

(млн. лв.)													
ОТЧЕТ 2012 г.	КФП	РБ	Соп. осигуряване	Съдеб. власт	ВУЗ	БАН	БНР	НС	Общи - ни	ИБ СФ	Предп. п-ми	Европ. ср-ва	Др.сметки ¹⁸
II. ОТБРАНА И СИГУРНОСТ	2 802,3	2 240,1	0,0	417,3	0,1	0,2	0,0	0,0	83,6	0,0	17,7	28,4	14,8
A. ОТБРАНА	931,5	916,0	0,0		0,1			0,0	15,4				
Текущи нелихвени разходи	874,4	859,0			0,1			0,0	15,3				
Капиталови разходи	57,1	57,0						0,0	0,1				
Б. ПОЛИЦИЯ, ВЪТРЕШЕН РЕД И СИГУРНОСТ	1 190,7	1 129,0							19,2	0,0	17,7	10,0	14,8
Текущи нелихвени разходи	1 132,4	1 098,3							18,6		0,5	0,2	14,8
Капиталови разходи	58,3	30,6							0,7	0,0	17,2	9,8	
В. СЪДЕБНА ВЛАСТ	484,0	62,9		417,3								3,9	
Текущи нелихвени разходи	467,9	49,4		415,6								2,9	
Капиталови разходи	16,1	13,4		1,7								1,0	
Г. АДМИНИСТРАЦИЯ НА ЗАТВОРИТЕ	100,9	100,8										0,0	
Текущи нелихвени разходи	99,4	99,4										0,0	
Капиталови разходи	1,5	1,5											
Д. ЗАЩИТА НА НАСЕЛЕНИЕТО, УПРАВЛЕНИЕ И ДЕЙНОСТИ ПРИ СТИХИЙНИ БЕДСТВИЯ И АВАРИИ	95,2	31,4	0,0		0,0	0,2	0,0		49,0			14,6	
Текущи нелихвени разходи	15,3	7,6	0,0			0,2	0,0		6,4			1,1	
Капиталови разходи	21,5	0,1				0,0	0,0		8,0			13,5	
Предотвратяване и ликвидиране на последиците от бедствия и аварии	58,4	23,8			0,0				34,6			0,0	

Група А: „Отбрана”

Извършените разходи по консолидираната фискална програма за група „Отбрана” през 2012 г. са в размер на 931.5 млн. лв. От тях 916.0 млн. лв. са изразходвани по бюджетите на **министерства и ведомства** при разчетени със ЗДБРБ за 2012 г. разходи в размер на 900.4 млн. лв. Най-голям относителен дял имат разходите, отчетени по бюджета на МО – 915.2 млн. лв., от които 56.4 млн. лв. са изразходвани за изпълнение на инвестиционната програма на министерството.

В хода на изпълнението на държавния бюджет, на основание чл. 34, ал.1, 2 и чл. 35, ал. 2 и 5 от Закона за устройството на държавния бюджет, на министерствата и ведомствата по група „Отбрана” са осигурени допълнителни средства в размер на 17.0 млн. лв.

Усилията на отбранителната политика през 2012 г. са съсредоточени върху изпълнението на целите и приоритетите, заложи в Бялата книга за отбраната и въоръжените сили и Плана за развитие на въоръжените сили, като основа за тяхното по-

¹⁸ За функция „ОТБРАНА И СИГУРНОСТ” в колона „Др. сметки” е включена сметката за чужди средства (набирателна сметка) на МВР (§ 28, ал. 1 от ЗИД на Закона за българските документи за самоличност), във връзка с издаването на документи за самоличност.

нататъшно развитие. През 2012 г. са обезпечени дейностите, свързани с развитието на отбранителните способности на страната. Целта е да се изгради среда на сигурност, способстваща за осъществяване на националните ни интереси, в контекста на членството на България в Европейския съюз и НАТО. Изразходваните средства по **общинските бюджети** за групата са в размер на 15.4 млн. лв., които са за делегираните от държавата дейности. Тук се отчитат разходите за персонал и издръжка на Пунктовете за управление, Радио-предавателните центрове и военните отдели.

По отчетни данни за 2012 г. общините са дофинансирали държавните дейности със собствени приходи в размер на 1.7 млн. лв.

Група Б: „Полиция, вътрешен ред и сигурност”

Разходите за група „Полиция, вътрешен ред и сигурност” по КФП са в размер на 1 190.7 млн. лв.

Със ЗДБРБ за 2012 г. по бюджетите на министерства и ведомства са утвърдени 1 082.9 млн. лв., в т.ч. на МВР – 960.5 млн. лв., на Държавната агенция „Национална сигурност” /ДАНС/ – 75.3 млн. лв., на Националната служба за охрана /НСО/ – 30.9 млн. лв. и на Националната разузнавателна служба /НРС/ – 16.1 млн. лв. По отчет разходите на министерствата и ведомствата са 1 129.0 млн. лв., в т.ч. 998.0 млн. лв. – по бюджета на МВР, 74.9 млн. лв. – на ДАНС, 33.7 млн. лв. – на НСО и 17.6 млн. лв. – на НРС. Отчетените разходи по група “Полиция, вътрешен ред и сигурност” за министерствата и ведомствата са 104.2 % спрямо одобрените със ЗДБРБ за 2012 г.

В хода на изпълнението на държавния бюджет, на основание чл. 34, ал.1 и 2 и чл. 35, ал. 2 и 5 от Закона за устройството на държавния бюджет, на министерствата и ведомствата по група „Полиция, вътрешен ред и сигурност” са предоставени допълнителни средства в размер на 48.0 млн. лв.

В рамките на предоставените през годината средства по група “Полиция, вътрешен ред и сигурност” са реализирани основните цели и задачи, свързани с изпълнението на специфичните функции на МВР, ДАНС, НСО и НРС и националните приоритети в областта на сигурността и вътрешния ред на страната – противодействие на престъпността, защита на националната сигурност, опазване на обществения ред и борба с корупцията, противодействие на международния тероризъм, предотвратяване на посегателствата срещу функционирането на критично важни системи в икономиката, енергетиката, транспорта, комуникациите и социалната сфера, разкриване и предотвратяване на посегателствата срещу финансовата сигурност и срещу националната система за защита на класифицираната информация, разкриване, предотвратяване и пресичане на незаконна международна търговия с оръжие, изделия и технологии с възможна двойна употреба, противодействие на миграционните процеси, които застрашават националната сигурност, охрана и контрол на държавната граница, осигуряване на държавен противопожарен контрол, пожарогасителна и аварийно-спасителна дейност.

Разходите по **общинските бюджети** за група „Полиция, вътрешен ред и сигурност” са в размер на 19.2 млн. лв. Отчетените текущи разходи за тази група са в размер на 18.6 млн. лв., което е 83.9 % от разчетите към закона и 95.6 % от отчетените за 2011 г. В *делегираните от държавата дейности* за текущи разходи са разчетени средства по закон в размер на 9.7 млн. лв., а извършените разходи са 7.4 млн. лв. или 76.2 % от плана. Изпълнението е 102.3 % спрямо отчета за 2011 г. Тук се отчитат разходите за персонал и издръжка на местните комисии за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните, на центровете за социална превенция и консултативни кабинети, на областните съвети по наркотични вещества и на превантивно-

информационните центрове, на детските педагогически стаи, домовете за временно настаняване на пълнолетни лица, заведенията за отрезвяване, районните инспектори, разходите за персонал на секретарите на местните комисии за борба с трафика на хора.

По отчетни данни за 2012 г. общините са дофинансирали държавните дейности със собствени приходи в размер на 0.9 млн. лв.

В *местните дейности* за текущи разходи са разчетени средства по закон в размер на 12.5 млн. лв., а извършените разходи са 10.3 млн. лв. или 82.8 % от плана. Изпълнението е 92.2 % от отчета за 2011 г. Тук се отчитат разходите за звената „Общинска полиция”.

Отчетените капиталови разходи в тази група са в размер на 0.7 млн. лв., основно за местни дейности.

Европейски средства - изразходваните средства в група „Полиция, вътрешен ред и сигурност” са в размер на 10.0 млн. лв., в т.ч. 9.8 млн. лв. капиталови разходи.

Група В: „Съдебна власт”

Средствата в тази група са предназначени за определени дейности по бюджета на Министерството на правосъдието, както и за осигуряване на дейността на органите на съдебната власт. Със ЗДБРБ за 2012 г. в тази група са включени разходи в размер на 460.3 млн. лв., от които 400.0 млн. лв. (с резерва за непредвидени и неотложни разходи) по бюджета на съдебната власт и 55.7 млн. лв. по бюджета на МП (за издръжката на Главна дирекция „Охрана”, Агенцията по вписванията и Националното бюро за правна помощ, второстепенни разпоредители с бюджетни кредити към министъра на правосъдието). В бюджета на МП са включени и средства за капиталови разходи за нуждите на органите на съдебната власт по програма „Инвестиции на органите на съдебната власт”.

Одобрените със ЗДБРБ за 2012 г. средства **по бюджета на съдебната власт** са предвидени за финансово осигуряване на основните политики, заложи в Стратегията за реформа на българската съдебна система. Финансирането на дейностите при изпълнението на бюджета приоритетно са насочени за финансово обезпечаване дейността на съдебната система, която да гарантира прилагането на законите, постигането на равен достъп до правосъдие и на европейски стандарти в областта на правната помощ, съдебното изпълнение и алтернативното решаване на спорове.

Със ЗДБРБ за 2012 г. **по бюджета на Министерството на правосъдието** в тази група са включени разходи за реализиране на следните политики: осигуряване на сигурност и опазване на обществения ред в съдебните сгради; опазване здравето и живота на магистрати и свидетели; оказване на своевременно съдействие на органите на съдебната власт при призоваване, принудително довеждане, задържане и конвоиране.

Общият размер на отчетените разходи по група „Съдебна власт” за 2012 г. е 484.0 млн. лв., от тях 417.3 млн. лв. по бюджета на съдебната власт и 62.9 млн. лв. по бюджета на МП.

В отчета на разходите **по бюджета на съдебната власт** са включени извършени разходи за сметка на наличностите по сметки от предходни години, съгласно ЗДБРБ за 2012 г. и корекции на основание чл. 34, ал.1 и 2 от ЗУДБ и в изпълнение на ПМС №36/2001 г. за изграждане на Комплексна автоматизирана система (КАС) и ПМС №209/2012 г. за одобряване на допълнителни бюджетни кредити по бюджета на съдебната власт.

В отчета на разходите **по бюджета на МП** с най-голям размер разходи е програма „Инвестиции на органите на съдебната власт”. През отчетния период изпълнението на разходите в програмата са в размер на 12.2 млн. лв. за издръжка и капиталови разходи. В програма „Равен достъп до правосъдието”, изпълнявана от Националното бюро за правна помощ са отчетени разходи в размер на 11.8 млн. лв., които представляват изплатени адвокатски хонорари. По програма „Охрана на съдебната власт и на лицата, застрашени в

наказателно производство" са отчетени общо разходи в размер на 24.0 млн. лв. В групата влизат и разходите на Агенцията по вписванията, която осигурява услуги от правосъдната система към гражданите, бизнеса и държавната администрация, чрез използване на информационни технологии. За изпълнение на дейностите по програма "Регистри" през 2012 г. са отчетени общо разходи в размер на 14.8 млн. лв.

Група Г: „Администрация на затворите”

В тази група са включени разходите за финансово осигуряване на основните дейности и задачи, възложени със Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража, на Главна дирекция "Изпълнение на наказанията" към МП, както и средства за развитие на пробационната дейност в изпълнение на Наказателния кодекс. Утвърдените средства за годината са в размер на 100.5 млн. лв. В хода на изпълнението на държавния бюджет, на основание чл. 34, ал. 3 от Закона за устройството на държавния бюджет, по бюджета на МП за група „Администрация на затворите” са осигурени допълнителни средства в размер на 0.4 млн. лв.

Одобрените средства са за реализиране на политиката по изпълнение на наказанията, която осигурява защитата на обществото от правонарушителите, тяхната ресоциализация и социалната им рехабилитация. Политиката е насочена към превъзпитание на лишените от свобода и към усъвършенстване и демократизиране на институциите на наказателно - изпълнителната система, като необходима предпоставка за хуманно третиране на правонарушителите и гаранция за спазването на правата на човека.

Общият размер на отчетените разходи по групата за 2012 г. е 100.9 млн. лв., в т.ч.: за текущи разходи – 99.4 млн. лв. и за капиталови разходи – 1.5 млн. лв.

Планираните бюджетни средства за издръжка на ГД „Изпълнение на наказанията“ за годината са в размер на 31.4 млн. лв., като към 31.12.2012 г. са изразходвани 34.4 млн. лв. От тях най – голям дял имат разходите за вода, горива и енергия – 17.1 млн. лв., следвани от разходите за храна в размер на 11.0 млн. лв. и постелен инвентар и облекло – 1.9 млн. лв.

Въпреки увеличението на § 10 „Издръжка” по бюджета на ГД „Изпълнение на наказанията” за 2012 г. със 7.9 млн. лв., в края на годината задълженията възлизат на 3.3 млн. лв., като най-голям относителен дял имат разходите за вода, горива и ел. енергия в размер на 1.3 млн. лв.

Група Д: „Защита на населението, управление и дейности при стихийни бедствия и аварии”

Разходите за защита на населението, управление и дейности при стихийни бедствия и аварии са предназначени за осигуряване на дейностите по отбранително-мобилизационната подготовка, в изпълнение на Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България, за изпълнение на разпоредбите на Закона за защита при бедствия, касаещи дейностите на държавните органи и общинската администрация по управлението при кризи, стихийни бедствия и аварии, в т.ч. за изпълнението на мерки по предотвратяване на последствията от тях.

В група „Защита на населението, управление и дейности при стихийни бедствия и аварии” през 2012 г. най-голям дял заемат средствата за предотвратяване, овладяване и преодоляване на последици от бедствия и аварии, разчетени със ЗДБРБ за 2012 г. в размер на 70.0 млн. лв. Средствата са предоставяни на министерства, ведомства и общини съгласно Решения от № 1 до Решение № 16 от 2012 г. на Междуведомствената комисия за възстановяване и подпомагане към МС.

В хода на изпълнението на държавния бюджет, на основание чл. 34, ал. 1 и 2 от Закона за устройството на държавния бюджет, по бюджетите на министерствата и ведомствата са осигурени допълнителни средства в размер на 29.9 млн. лв., като те са

основно за предотвратяване, овладяване и преодоляване на последици от бедствия. Разходвани са средства и за доброволни формирования за предотвратяване или овладяване на бедствия, пожари и извънредни ситуации и отстраняване на последиците от тях към общините.

През 2012 г. в група „Защита на населението, управление и дейности при стихийни бедствия и аварии“ на консолидирано ниво са отчетени разходи в размер на 95.2 млн. лв., от които разходите за предотвратяване и ликвидиране на последиците от бедствия и аварии са 58.4 млн. лв. От предоставените средства за предотвратяване и ликвидиране на последиците от бедствия и аварии, 34.6 млн. лв. са по бюджетите на общините и 23.8 млн. лв. по бюджетите на министерствата и ведомствата.

С изразходените средства през 2012 г. са постигнати следните резултати:

Извършване на спасителни и неотложни възстановителни дейности, и преодоляване на щетите от настъпили бедствия и инциденти през 2012 г., като по-значителните събития през 2012 г. са: земетресението на 22 май, с епицентър на територията на община Перник; наводнения през февруари в обл. Хасково; силни ветрове и щормови въздействия през февруари в общините Поморие, Царево, Обзор (обл. Бургас) и общ. Бяла (обл. Варна); разрушаване на стената на яз. „Иваново“ (обл. Хасково); инциденти в складове за бойни припаси; обилни снеговалежи и снегонавявания в Североизточна България, Софийска област, обл. Смолян и общ. Велинград; свлачища и срутища в районите на общините Приморско, Златарица, Своге, Бургас и Неделино; масови пожари в местността „Бистришко бранище“ (Национален парк „Витоша“), землищата на общините Тополовград, Гълъбово, Средец и Белица; както и извършване на превантивни дейности за недопускане и намаляване на вредните въздействия.

Най-голям дял през 2012 г. заемат разходите по преодоляване на вредното въздействие на водите и тези, свързани с отстраняването на щети от земетресението на 22 май.

В рамките на предоставените през годината средства, са реализирани и дейностите по осигуряването на готовността на централната и териториалната администрация за работа във военно време. Предоставените средства по дейността са разходвани основно за:

- ◆ поддържане в готовност за използване на системата за управление;
- ◆ поддържане на денонощно дежурство за оповестяване и преминаване от мирно във военно положение;
- ◆ поддържане на индивидуалните и колективни средства за защита;
- ◆ подготовка на ръководния състав за работа във военно време.

Разходите по **общинските бюджети** за групата са в размер на 49.0 млн. лв., като от тях 34.6 млн. лв. са изразходвани за предотвратяване и ликвидиране на последиците от бедствия и аварии.

В група „Защита на населението, управление и дейности при стихийни бедствия и аварии“ при *делегираните от държавата дейности* за текущи разходи са разчетени средства по закон в размер на 1.0 млн. лв., а извършените разходи са 18.4 млн. лв. или 17.4 млн. лв. повече спрямо плана. Тук се отчитат средствата, преведени на общините по решения на Междуведомствената комисия за възстановяване и подпомагане (МВКВП) към Министерския съвет, разходите за отбранително-мобилизационни мероприятия и за доброволните формирования за предотвратяване или овладяване на бедствия, пожари и извънредни ситуации. Превишението на отчетените средства спрямо закона са във връзка с предоставените допълнителни средства по решения на МВКВП, за превантивна дейност и за ликвидиране на последиците от стихийни бедствия и аварии.

По отчетни данни за 2012 г. общините са дофинансирали държавните дейности със собствени приходи в размер на 0.2 млн. лв.

В групата, за *местните дейности* за текущи разходи са разчетени средства по закон

в размер на 1.7 млн. лв., а извършените разходи са 3.4 млн. лв. или с 1.7 млн. лв. повече от плана. Тук се отчитат разходите за осигуряване дейностите по плана за защита при бедствия и за неотложни и непредвидени разходи, свързани със защитата на населението при ликвидиране на последици от стихийни бедствия и производствени аварии.

Отчетените капиталови разходи в тази група по общинските бюджети са в размер на 27.1 млн. лв. и са изразходвани основно за предотвратяване и ликвидиране на последиците от бедствия и аварии. За *делегирани от държавата дейности* капиталовите разходи са 24.1 млн. лв., а за *местни дейности* 3.0 млн. лв.

3.4.3 Образование

Общата сума на изразходваните средства по функция „Образование” за 2012 г. е 2 799.2 млн. лв., което представлява 3.6 % от БВП.

(млн. лв.)

ОТЧЕТ 2012 г.	КФП	РБ	Съдебна власт	ВУЗ	Общини	ИБСФ	Предприс. програми	Европ. ср-ва
III. ОБРАЗОВАНИЕ	2 799,2	377,2	0,9	652,1	1 563,4	1,9	0,0	203,6
Текущи нелихвени разходи	2 574,2	360,3	0,9	608,7	1 500,2	0,0	0,0	104,1
Капиталови разходи	224,9	17,0	0,1	43,4	63,2	1,9		99,5

Със ЗДБРБ за 2012 г. са предвидени средства за функцията в размер на 2 747.1 млн. лв. Изпълнението на разходите за функцията на консолидирано ниво е в размер на 2 799.2 млн. лв. (101.9 % спрямо разчетите за 2012 г.). Разликата от 52.1 млн. лв. се дължи на допълващо финансиране със собствени средства, остатъци на средства от предходни периоди и получено финансиране по извънбюджетни сметки на общините.

Първостепенните разпоредители с бюджетни кредити, на които е възложено изпълнението на политики в областта на образованието, младежта и науката, са Министерството на образованието, младежта и науката, Министерството на земеделието и храните, Министерството на културата, Министерството на физическото възпитание и спорта, Министерството на отбраната, Министерството на вътрешните работи и общините.

През 2012 г. е запазен децентрализираният подход за финансиране на сектор „Образование“ при следване на единни принципи при разходването на средства, независимо от финансиращия орган. Със средствата, предвидени по централния бюджет и бюджета на Министерството на образованието, младежта и науката, е осигурено финансирането на основните приоритети и политики в тази област, независимо, че изплащането на средствата е извършено децентрализирано.

За изпълнение на политики в областта на предучилищното и училищното образование са отчетени 74.3 % от разходите в сектора, а за политики в областта на висшето образование 25.7 %.

За функция „Образование” през 2012 г. са отчетени 2 574.2 млн. лв. текущи разходи или 92.0 % от общите разходи и 224.9 млн. лв. капиталови разходи или 8.0 % от общите разходи.

През 2012 г. най-голям относителен дял от общите разходи имат разходите за персонал. В системата на предучилищното и училищното образование разходите за персонал са 65.6 % от общо отчетените разходи, а в системата на висшето образование са 58.6 % от общо отчетените разходи.

През 2012 г. е осигурено приоритетно изпълнението на следните нови политики:

- Въведена е задължителната предучилищна подготовка на деца на 5 годишна възраст във всички общини в България;

- Въведена е целодневна организация на учебния ден на учениците в III клас;
- Въведена е диференциация на финансирането на държавните висши училища въз основа на комплексна оценка на качеството на обучението и съответствието му с потребностите на пазара на труда.

Независимо от направените усилия за достигане на заложените със Закона за държавния бюджет на Република България за 2012 г. индикатори за изпълнение, основните проблеми за разрешаване по отношение на политиката в областта на средното образование остават отпадането на децата/учениците от системата на образованието и качеството на провежданото обучение. Направеният анализ на изпълнението на политиката в областта на средното образование показва, че през 2012 г. в рамките на предвидените средства е било възможно част от средствата, които не са изразходвани за изпълнение на политиката да бъдат пренасочени за мерки в областта на задържане на децата и учениците в училище и повишаване на квалификацията на педагогическия персонал.

Основните проблеми за разрешаване по отношение на политиката в областта на висшето образование остават качеството на обучение в държавните висши училища и реализацията на студентите на пазара на труда в областта, в която са завършили своето обучение. Въвеждането на диференциация на финансирането на държавните висши училища въз основа на комплексна оценка на качеството на обучението и съответствието му с потребностите на пазара на труда е положителна стъпка в тази насока, но финансирането на тази мярка е с изключително малък относителен дял (около 15.0 млн. лв.) спрямо общия размер на субсидията за държавните висши училища, която е в размер на 323.6 млн. лв. По този начин тези средства представляват допълваща субсидия, която не създава реални стимули за държавните висши училища да преразгледат предлаганите от тях специалности и да ги приведат в съответствие с потребностите на пазара на труда. В рамките на предвидените средства за политиката в областта на висшето образование е било възможно през 2012 г. да бъдат създадени предпоставки в държавните висши училища да бъдат обучавани специалисти, които са подготвени да отговорят на реалните потребности на пазара на труда.

Разходите по **общинските бюджети** за функцията са 1 563.4 млн. лв. или 110.4 % спрямо разчетите към ЗДБРБ за 2012 г. Текущите разходи са в размер на 1 500.2 млн. лв. и капиталовите – 63.2 млн. лв.

За *делегираните от държавата дейности*, капиталовите разходи са 32.8 млн. лв. (в т.ч. 10.7 млн. лв. дофинансиране), а за *местни дейности* 30.4 млн. лв.

За *делегираните от държавата дейности* извършените текущи разходи са в размер на 1 336.4 млн. лв. или с 65.3 млн. лв. повече от планираните. Превишението на отчетените средства за 2012 г. спрямо закона се дължи на финансирането по националните програми – „Оптимизация на училищната мрежа, „С грижа за всеки ученик”, „Без свободен час”, „Информационни и комуникационни технологии” и др.

Училищата и детските градини са получили допълнителни средства за компенсиране транспортните разходи на педагогическия персонал, за стипендии на деца с изявени дарби, за диференцирано заплащане на труда на директорите, за безплатен транспорт на ученици до 16 г. възраст, за безплатни учебници на децата от подготвителните групи и на учениците до VII клас, както и за въвеждане на целодневна организация на учебния ден за учениците от III клас.

В делегираните от държавата дейности се отчитат разходите за персонала в училищата и детските градини, издръжката на децата в подготвителните групи, всички разходи за издръжка на общообразователните, спортните, професионалните и специалните училища и на общежитията, средствата за извънкласни и извънучилищни дейности.

По отчетни данни за 2012 г. общините са дофинансирали държавните дейности със

собствени приходи общо в размер на 30.3 млн. лв.

В *местните дейности* по функция „Образование” са отчетени текущи разходи в размер на 163.8 млн. лв., което е с 27.3 % повече (35.1 млн. лв.) от разчетените със закона и с ръст от 6.5 % спрямо отчетените за 2011 г. Тук се включват разходите за издръжка на целодневните детски градини, обединени детски заведения, полудневни детски градини; столове; извънучилищни и др. дейности по образованието.

Европейски средства – във функцията изразходваните средства са в размер на 203.6 млн. лв., основно по следните оперативни програми:

Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси” - чрез тази програма се финансират дейности за: осигуряване на достъп до образование и обучение; насърчаване на иновациите и научно-развойната дейност, с цел изграждане на икономика, основана на знанието; разработване и изпълнение на стратегия за учене през целия живот; транснационалното и междурегионалното сътрудничество и др. Една от основните цели на програмата е увеличено инвестиране в човешкия капитал чрез по-добро и по-достъпно образование (равен достъп до качествени образователни услуги за всички), за преодоляване на проблема с ограничения достъп до пазара на труда, поради липса на умения или поради неадекватност на уменията на хората. Програмата се съсредоточава и върху и развитието на фундаментални изследвания. Бенефициенти на програмата са образователни институции, консултантски фирми, неправителствени организации и др. Средства по *Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”* за функция „Образование” за годината са в размер на 112.4 млн. лв.

Оперативна програма „Регионално развитие” - основна цел на програмата е да се осигури подходяща и рентабилна образователна, здравна, социална и културна инфраструктура, съобразена с нуждите на населението в градските центрове и прилежащите им територии. Оперативната програма има за цел подобряване на качеството на човешкия капитал чрез подобрен достъп на всички до качествено образование и обучение (включително обучение през целия живот) с оглед на повишаването на производителността и постигане на по-голямо съответствие между уменията и потребностите на пазара на труда. Програмата финансира дейности, свързани с реконструкция, ремонт и оборудване на образователни институции – детски ясли и градини, основни и средни училища и университети (учебни зали, библиотеки, лаборатории, спортни съоръжения, учебни корпуси, интернет връзки). Бенефициенти на програмата са: общини - за обекти които са общинска собственост (училища, детски градини и ясли, здравни, културни, социални заведения и др.) и Министерство на образованието, младежта и науката - за държавни учебни заведения. Изразходваните средства по *Оперативна програма „Регионално развитие”* за функция „Образование” през 2012 г. са в размер на 87.1 млн. лв.

3.4.4 Здравеопазване

С консолидираната фискална програма за 2012 г. разчетените разходи за функция „Здравеопазване” (вкл. резерва за непредвидени и неотложни разходи) са 3 261.6 млн. лв., а изразходваните средства по функцията за годината са в размер на 3 303.2 млн. лв. или 101.3 % спрямо годишния разчет. Средствата за функция „Здравеопазване” представляват 4.3 % от БВП.

(млн. лв.)							
ОТЧЕТ 2012 г.	КФП	РБ	НЗОК	Общини	ИБСФ	Предприс. п-ми	Европ. ср-ва
IV. ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ	3 303,2	672,8	2 481,6	137,7	0,8	0,2	10,2
Текущи нелихвени разходи	3 237,7	630,5	2 477,5	125,9		0,2	3,6
Капиталови разходи	65,5	42,2	4,1	11,8	0,8		6,6

Разходите на републиканския бюджет по функция „Здравеопазване” през 2012 г. са насочени към финансиране на следните приоритетни политики:

- ◆ Политика в областта на общественото здравеопазване – центрове за спешна медицинска помощ; регионални инспекции за опазване и контрол на общественото здраве, центрове за трансфузионна хематология и др.
- ◆ Политика в областта на реализиране на Национални здравни програми по стратегически здравни приоритети и социално значими заболявания;
- ◆ Осигуряване на медикаменти, консумативи и биопродукти по централна доставка;
- ◆ Диагностично-консултативна и лечебна дейност в лечебните заведения, в системата на МЗ, МТИТС, МС, МО и МВР.

Основните разходи за функция „Здравеопазване” по републиканския бюджет се осъществяват чрез бюджета на Министерството на здравеопазването.

Министерството на здравеопазването субсидира лечебните заведения за болнична помощ с държавно и общинско участие въз основа на договор за дейности, които са определени като държавна отговорност по критерии и ред, определени от министъра на здравеопазването, в съответствие с чл. 82 от Закона за здравето. Субсидиите за болнична помощ чрез бюджета на МЗ за 2012 г. по отчет са 130.3 млн. лв. Тенденцията е тази субсидия да намалява поради преминаване на финансирането на все повече медицински дейности в болниците към заплащане чрез бюджета на Националната здравноосигурителна каса.

Чрез бюджета на Министерството на здравеопазването и през 2012 г. се осъществяват разходи по централна доставка за лекарствени продукти, консумативи и биопродукти, като по отчет тези разходи са в размер на 52.3 млн. лв. Чувствителното намаление на тези разходи през 2012 г. спрямо предходната година е поради прехвърлянето на функции и дейности, които са от обхвата на здравното осигуряване към Националната здравноосигурителна каса.

През 2012 г., чрез бюджета на Министерството на здравеопазването, са финансирани общо 9 Национални програми, като разходите за тях са в размер на 6.8 млн. лв.

Все още не са постигнати съществени резултати по отношение на процеса на деинституционализация на психиатричната помощ и на домовете за медико-социални грижи за деца в неравностойно социално положение.

Налице са и редица проблеми по отношение на осигуряване на максимален достъп на българските граждани до спешна медицинска помощ, отговаряща на стандартите за качество, като причините за това са комплексни.

Основна причина за проблемите при изпълнение на тези програми е недостига на медицински персонал, поради сравнително ниските възнаграждения в тези звена.

Просрочените задължения на държавните и общински болници – търговски дружества към 31.12.2012 г. са в размер на 77.2 млн.лв., като най-голям дял от тях заемат просрочията за медикаменти и консумативи. При държавните болници са отчетени просрочия в размер на 45.9 млн. лв., а при общинските болници са 31.3 млн. лв. Налице е тенденция за слабо понижение (с 2.2 млн. лв.) на просрочените задължения на болниците спрямо отчетените за 2011 г. Наличието на просрочени задължения в такъв обем представлява риск за нормалното функциониране на болничния сектор.

През годината лечебните заведения за болнична помощ към МО, МС, МТИТС и МФВС са изразходвали 198.1 млн. лв. за своята дейност, включително средствата за изпълнени клинични пътеки по договори за болнична помощ с НЗОК.

По отчет общите разходи за здравеопазване по министерства и ведомства за 2012 г. са следните:

- ◆ Министерство на здравеопазването - 469.9 млн. лв.

♦ Министерски съвет -	30.5 млн. лв.
♦ Министерство на отбраната -	140.6 млн. лв.
♦ Министерство на вътрешните работи -	18.0 млн. лв.
♦ Министерство на транспорта, информационните технологии и съобщенията -	8.7 млн. лв.
♦ Министерство на физическото възпитание и спорта -	0.2 млн. лв.

По **общинските бюджети** за функция “Здравеопазване” са отчетени разходи в размер на 137.7 млн. лв. или 102.0 % от предвидените по разчетите към ЗДБРБ за 2012 г.

Отчетените текущи разходи за тази функция са в размер на 125.9 млн. лв., което е 109.6 % (11.0 млн. лв. преизпълнение) спрямо разчетените със закона и 95.8 % спрямо отчетените към 31.12.2011 г. Превишението на отчетените средства спрямо закона се дължи на допълнително предоставените средства на общините от централния бюджет за пътните разходи на правоимащите болни, за изпълнение на чл. 34, ал. 1 на Правилника за устройството и организацията на работа на органите на медицинската експертиза за работоспособността и на регионалните картотеки на медицинските експертизи, както и на преходни остатъци от предходната година.

Отчетените капиталови разходи по функцията са в размер на 11.8 млн. лв.

Разпределението на разходите във функция “Здравеопазване” по общинските бюджети е както следва:

♦ **за делегирани от държавата дейности:**

- *текущи разходи* - разчетените средства по закон са в размер на 95.2 млн. лв., а извършените разходи са 88.1 млн. лв. или 92.5 %. Изпълнението е 97.2 % спрямо отчета за 2011 г. Тук се отчитат разходите за заплатите и осигурителните вноски на персонала в детските ясли и детските кухни, разходите за здравни кабинети в детските градини и училища, здравни медиатори, пътни разходи на правоимащи болни, средствата за командироване на експертите от ТЕЛК от друга община. По отчетни данни за 2012 г. общините са дофинансирали държавните дейности със собствени приходи общо в размер на 2.0 млн. лв.

- *капиталови разходи* - отчетени са 4.2 млн. лв. (в т.ч. 0.6 млн. лв. дофинансиране)

♦ **за местни дейности:**

- *текущи разходи* - отчетени са текущи разходи в размер на 35.8 млн. лв., което е 182.4 % (16.2 млн. лв.) спрямо закона и намаление с 8.2 % спрямо отчетените за 2011г. Увеличението на разходите спрямо закона се дължи основно на отчетените субсидии за болнична помощ, които не са предвидени по закон. Тук се включват разходите за издръжка на детските ясли и детските кухни и средствата по решение на общинския съвет за осъществяване на болнична помощ за дейности извън обхвата на задължителното здравно осигуряване или програми.

- *капиталови разходи* - отчетените разходи са в размер на 8.2 млн. лв.

Общият размер на извършените разходи за функцията **по бюджета на НЗОК** е 2 481.6 млн. лв. за 2012 г. или 98.1 % от планираните със ЗБНЗОК за 2012 г., като с най-голям относителен дял са здравноосигурителните плащания в размер на 2 442.1 млн. лв. Изпълнението на здравноосигурителните плащания е 98.6 % спрямо предвидените в ЗБНЗОК за 2012 г.

3.4.5 Социално осигуряване, подпомагане и грижи

Разходите в тази функция за 2012 г. са в размер на 10 060.9 млн. лв. или 13.0 % от БВП. Тук са включени разходите за пенсии, социални помощи и обезщетения и разходите за издръжка на службите за социалното осигуряване. Изпълнението на разходите във функцията спрямо годишните разчети възлиза на 99.5 %.

ОТЧЕТ 2011 г.	КФП	РБ	Соц. осигуряване	ВУЗ	БАН	Общини	ИБСФ	(млн. лв.)		
								Предприс. п-ми	Европ. ср- ва	Др. сметки 19
V. СОЦИАЛНО ОСИГУРЯВАНЕ, ПОДПОМАГАНЕ И ГРИЖИ	10 060,9	994,1	8 379,8	0,6	0,2	428,5	0,2	-0,1	255,5	2,0
A. ПЕНСИИ	7 272,1		7 272,1							
Текущи нелихвени разходи	7 272,1		7 272,1							
Капиталови разходи										
Б. СОЦИАЛНИ ПОМОЩИ И ОБЕЗЩЕТЕНИЯ	1 849,3	806,9	1 040,3						0,0	2,0
Текущи нелихвени разходи	1 849,3	806,9	1 040,3						0,0	2,0
Капиталови разходи										
В. ПРОГРАМИ, ДЕЙНОСТИ И СЛУЖБИ ПО СОЦИАЛНОТО ОСИГУРЯВАНЕ, ПОДПОМАГАНЕ И ЗАЕТОСТТА	939,5	187,2	67,3	0,6	0,2	428,5	0,2	-0,1	255,5	
Текущи нелихвени разходи	895,7	167,5	65,1	0,6	0,2	420,0	0,0	0,0	242,2	
Капиталови разходи	43,8	19,7	2,2			8,5	0,2	-0,1	13,3	

Група А: „Пенсии”

В тази група се включват пенсиите, изплащани от бюджета на ДОО и пенсиите, изплащани от УПФ, както и дължимите за изплащането на пенсиите пощенски такси и ДДС. Изпълнението на разходите в групата е 99.2 % спрямо годишните разчети за 2012 г.

♦ Пенсии по бюджета на Държавното обществено осигуряване

За изплащане на пенсиите по бюджета на ДОО през 2012 г. са разходвани 7 225.1 млн. лв., в т.ч. 37.8 млн. лв. за пощенска такса и ДДС за изплащането на пенсиите, което е със 124.3 млн. лв. повече от предходната година. Нарастването на пенсиите спрямо 2011 г. е в резултат на:

- Увеличението от 1 септември 2011 г. на „вдовишката добавка“ от 20 на 26.5 на сто от размера на пенсията на починалия съпруг/а;
- Увеличението от 1 юни 2012 г. на минималния размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст от 136.08 лв. на 145 лв.;
- По-високите размери на новоотпуснатите пенсии, в сравнение с размерите на прекратените.

Отчетените разходи за пенсии за 2012 г. са 99.3 % от предвидените в ЗБДОО за 2012г. средства. По-ниските разходи за пенсии спрямо разчета за годината са следствие основно на по-малкия брой на новоотпуснатите пенсии спрямо 2011 г, свързано с ускоряването на пенсионната реформа.

- През 2012 г. са се пенсионирали 89 879 лица, което е с 19 705 (18.0 на сто) по-малко спрямо 2011 г.

¹⁹ За функция „СОЦИАЛНО ОСИГУРЯВАНЕ, ПОДПОМАГАНЕ И ГРИЖИ” в колона „Др. сметки” е включена сметката за чужди средства (набирателна сметка) на МФВС, във връзка с изплащането на месечни премии на олимпийски медалисти, прекратили активна състезателна дейност (чл. 59 б., ал. 2, т.5 от Закона за физическото възпитание и спорта).

- Лични пенсии са получили 76 210 пенсионери (със 17 798 или 18.9 на сто по-малко спрямо 2011 г.), а наследствени – 13 669 (с 1 907 или 12.2 на сто по-малко спрямо 2011 г.).

- През 2012 г., 42 141 лица са получили лични пенсии за осигурителен стаж и възраст. Спрямо 2011 г. има съществено намаление на този брой със 17 511 (29.4 на сто).

- През 2012 г., 27 452 лица са получили лични пенсии за инвалидност поради общо заболяване. Спрямо 2011 г. има намаление, макар и незначително, на този брой с 393 (1.4 на сто).

- Осъвременяване на пенсиите по чл. 100 от Кодекса за социално осигуряване през 2012 г. отново не беше извършено;

- През 2012 г. средния месечен размер на пенсиите е нарастнал номинално с 2.2 на сто, но реално е намалял с 0.2 на сто, при средно годишна инфлация 2.4 на сто за 2012 г.

♦ **Пенсии по бюджета на Учителския пенсионен фонд**

Разходите за изплатени пенсии през 2012 г. от УПФ са в размер на 17.0 млн. лв., като от тях 0.048 млн. лв. са изразходвани за пощенски такси и ДДС за изплащане на пенсиите.

Учителският пенсионен фонд се администрира от Националния осигурителен институт и предоставя срочни пенсии за ранно пенсиониране и добавки при отложено пенсиониране на педагогическия персонал от предучилищното, началното, основното и средното образование.

Група Б: „Социални помощи и обезщетения”

Разходите в тази група включват помощите и плащанията към гражданите на основание: Закона за социално подпомагане, Закона за интеграция на хората с увреждания, Закона за семейни помощи за деца, Закона за закрила на детето, Закона за военноинвалидите и военнопострадалите, Закона за Министерството на вътрешните работи и Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България. Общата сума на разходите по тази група на консолидирано ниво възлиза на 1 849.3 млн. лв., което представлява изпълнение 98.8 % спрямо годишните разчети.

Разходите по **републиканския бюджет** са в размер на 806.9 млн. лв., отчетени както следва:

- По бюджета на МТСП за 2012 г. са изразходвани 787.5 млн. лв., които представляват:
  - ♦ Изплатени помощи по Закона за семейни помощи за деца – 490.1 млн. лв.;
  - ♦ Изплатени помощи по Закона за социално подпомагане – 57.3 млн. лв.;
  - ♦ Целеви помощи за отопление по Наредба № РД 07-5 от 16.05.2008 г. – 65.7 млн. лв.;
  - ♦ Изплатени помощи по Закона за интеграция на хората с увреждания – 160.5 млн. лв.
  - ♦ Реализиране на програми и мерки по Закона за закрила на детето в размер на 10.3 млн. лв.
  - ♦ За помощи по Закона за ветераните от войните и Закона за военноинвалидите и военнопострадалите са изплатени средства в размер на 1.7 млн. лв. от бюджета на МТСП, а съгласно § 5 от ПЗР на Наредба № 3 от 24.08.2012 г. е направен трансфер на средства към общините в размер на 3.4 млн. лв.
- Отчетените разходи по бюджета на МФ в тази група са в размер на 15.0 млн. лв. - за финансово компенсиране на жилищно-спестовните влогове на гражданите на основание на Закона за уреждане правата на граждани с многогодишни жилищно-спестовни влогове.
- Отчетените разходи по бюджета на МФВС са в размер на 1.9 млн. лв. - за стимулиране и награждаване на български спортисти, постигнали призови класирания на световни и европейски първенства и аналогични първенства и игри за спортисти с увреждания.

➤ Отчетените разходи по бюджета на МС в тази група са в размер на 2.0 млн. лв. - средства по бюджета на Министерския съвет за 2012 г. се предвиждат и съответно отчитат за изплащане на обезщетения по Закона за политическа и гражданска реабилитация на репресиран лица.

За обезщетения и помощи по Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България са отчетени 0.8 млн. лв. по бюджета на Министерството на отбраната.

За помощи и предоставена храна на бежанци по Закона за убежището и бежанците, както и за помощи на служители на МВР и на техните семейства, предоставени по Закона за социално подпомагане са отчетени 0.4 млн. лв. по бюджета на МВР.

Отчетените разходи за социални помощи и обезщетения по **бюджета на ДОО** са в размер на 1 040.3 млн. лв., като от тях за обезщетения и помощи при безработица са изразходвани 354.9 млн. лв. (с 34.4 млн. лв. повече от отчетените през 2011 г.). От структурна гледна точка с най-голям относителен дял са обезщетенията за бременност/раждане и отглеждане на дете до 2-годишна възраст (36.5 %); обезщетенията и помощите за безработица (34.1 %) и обезщетенията за временна неработоспособност поради общо заболяване (22.1 %).

Спрямо 2011 г. изплатените обезщетения по КСО са нараснали с 21.9 млн. лв., 2.2 %. Изплатените за годината обезщетения при безработица са в размер на 354.9 млн. лв., с 10.7% (34.4 млн. лв.) повече спрямо 2011 г. Броят на безработните лица с начислени обезщетения за месец декември е 118 871, с 3 391 повече в сравнение с предходния месец и със 17 248 повече спрямо декември 2011 г. Изплатените обезщетения за бременност/раждане и отглеждане на малко дете до 2 годишна възраст към 31.12.2012 г. са в размер на 379.4 млн. лв., с 39.2 млн. лв. (9.4 %) по-малко спрямо 2011 г. Намалението до голяма степен се дължи на удължаването от 1 януари 2012 г. с 6 месеца (от 18 на 24 месеца) на периода, от който се изчисляват краткосрочните обезщетения за бременност и раждане. Средното обезщетение на жените с обезщетение за бременност и раждане е 360.67 лв. или с 1.7 на сто по-ниско в сравнение с 2011 г., а броят на изплатените обезщетения през 2012 г. е 1 291 765, с 8.1 на сто по-малко от 2011 г. Изплатените обезщетения за временна неработоспособност поради общо заболяване, гледане на болен член от семейството и карантина, и нетрудови злополуки са в размер на 281.6 млн. лв., с 25.3 млн. лв. (9.9 %) повече спрямо 2011 година, в резултат на нарастване на техния брой с 4.7 на сто и на по-високото с 5 на сто средно обезщетение в сравнение с 2011 г.

По отношение на краткосрочните обезщетения – обезщетението за отглеждане на малко дете от 1 до 2 години, което за 2012 г. е в размер на 240 лв. не е повишавано от 2009 г., а минималния дневен размер на обезщетенията за безработица през 2012 г. е със запазен размер на нивото от 2011 г.

Група В: „Програми, дейности и служби по социалното осигуряване, подпомагане и заетостта”

Общият размер на усвоените средства на консолидирана база по тази група за 2012 г. е 939.5 млн. лв., като основните системи, по които са извършени разходите са републиканския бюджет и бюджетите на общините.

Размерът на разходите по **републиканския бюджет** е 187.2 млн. лв. От тях по бюджетите на министерствата и ведомствата са отчетени 161.6 млн. лв. и по централния бюджет 25.5 млн. лв. Планираните разходи със ЗДБРБ за 2012 г. за министерства и ведомства в групата възлизат на 153.1 млн. лв. Основната част от разчетените разходи са по бюджета на МТСП и са за активните мерки на пазара на труда (73.0 млн. лв.), с които се осигурява запазването и развитието на политиката по намаляване на безработицата, съхраняване и поддържане на работната сила. От тази група се финансира и дейността на агенциите - второстепенни разпоредители към министъра на труда и социалната политика,

които са ангажирани с изпълнението на социалната политика като: Агенцията по заетостта, Агенцията за социално подпомагане, Държавната агенция за закрила на детето и др., както и разходи за издръжка на дейността на Дома на ветераните на културата и изкуствата към МК.

Изразходваните средства за реализиране на активната политика по заетостта са в размер на 67.6 млн. лв., в т.ч. трансфери към министерства, ведомства и общини в размер на 29.4 млн. лв.

В тази функционална група са предвидени разходите за усвояване на заемите от Световната банка за реализирането на проект „Социално включване”.

По **бюджетите на общините** с разчетите към ЗДБРБ за 2012 г. в група „Програми, дейности и служби по социалното осигуряване, подпомагане и заетостта” са предвидени средства в размер на 218.5 млн. лв. Изпълнението е 428.5 млн. лв., което представлява 196.1 % спрямо плана. Разходите по групата са предназначени за обезпечаване дейностите по социалното подпомагане и заетостта. Превਿшениe на разходите спрямо разчета се отчита основно за *делегираните от държавата дейности* и се дължи на предоставени трансфери от МТСП на общините за изплащане на възнагражденията на работещите по програмите за временна заетост, както и на предоставените от централния бюджет средства за изплащане от държавата на присъдена издръжка. Тук се отчитат разходите за средства за персонал и издръжка на специализираните институции за предоставяне на социални услуги – домове за възрастни хора с увреждания, домове за стари хора и домове за деца и на социалните услуги, предоставяни в общността – дневни центрове за деца и възрастни хора с увреждания, центрове за социална рехабилитация и интеграция, за временно настаняване, за обществена подкрепа, за работа с деца на улицата, за настаняване от семеен тип и други, защитени, преходни и наблюдавани жилища, звена „Майка и бебе”, приюти. С най-голям относителен дял в групата са разходите за издръжка и други текущи разходи – 54.4 %, следвани от разходите за персонал (заплати, други възнаграждения и плащания за персонала и осигурителни вноски) – 44.3 %.

През 2012 г. общините са дофинансирани със собствени приходи, разходи в размер на 7.8 млн. лв., от които 2.3 млн. лв. са капиталови разходи.

Отчетените текущи разходи за *местни дейности* са в размер на 177.4 млн. лв., което е със 122.5 млн. лв. повече от разчетените по закона за 2012 г. и с 89.2 млн. лв. повече спрямо отчетените за 2011 г. Превਿшениeто на средствата спрямо закона и отчета за 2011г. се дължи на предоставените средства по решения на общинските съвети за обезщетения, помощи с цел подпомагане на определени категории от населението за улесняване на достъпа им до предоставяните публични услуги и за компенсация за безплатни или по намалени цени пътувания на определени категории правоимащи лица. В местните дейности по тази група се отчитат разходите за домашен социален патронаж, трапезарии, клубове на пенсионера, инвалида и други социални услуги, предвидени по решение на общинския съвет.

Европейски средства – в групата изразходваните средства са 255.5 млн. лв., основно по следните програми:

Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси” (240.4 млн. лв.). Програмата цели да се подобри качеството на живот на хората в България чрез подобряване на човешкия капитал, постигане на високи нива на заетост, повишаване на производителността, достъп до качествено образование и учене през целия живот и засилване на социалното включване. Програмата финансира дейности за развитие на пазара на труда, увеличаване на адаптивността на заетите, развитие на социалната икономика, транснационално и междурегионално сътрудничество. Специално внимание се отделя на засилването на активните и превантивните мерки на пазара на труда с цел

преодоляване на препятствията при навлизане на пазара на труда и оставане там и с цел насърчаване на мобилността на търсещите работа лица, безработните и неактивните, по-възрастните работници, както и тези, изправени пред риск от безработица, и най-вече на младите хора. Основна част от дейностите по програмата са насочени към достъпа до заетост на младите хора, чрез облекчаване прехода от образование към работа, включително чрез професионално ориентиране, подпомагане за завършване на образование, достъп до подходящо обучение и стажуване, както и на удължаване на трудовия живот на по-възрастните с акцент върху обучение и заетост, подобряване на условията на труд и опазване здравето на работниците и служителите. Важен приоритет е и осигуряването на пазар на труда, насърчаващ включването на хора в неравностойно положение или изправени пред риск от социално изключване. Бенефициенти на програмата са образователни институции, консултантски фирми, работодатели, браншови организации, социално-икономически партньори, неправителствени организации, центрове за информация и професионално обучение.

Оперативна програма „Регионално развитие” (10.2 млн. лв.) - чрез тази оперативна програма в частта на дейности по социалното осигуряване, подпомагане и заетост се цели създаване на условия за развитие и трудова заетост, особено в отдалечените райони.

3.4.6 Жилищно строителство, благоустройство, комунално стопанство и опазване на околната среда

Основната част от разходите във функцията са предназначени за поддържане и изграждане на техническата инфраструктура и предоставяне на публични услуги на населението, свързани с дейностите по опазване на чистотата, водоснабдяване и канализация, озеленяване и други дейности от обществен интерес.

(млн. лв.)

ОТЧЕТ 2012 г.	КФП	РБ	Общини	ИБСФ	Предприс. програми	Европ. ср-ва	ПУДОС
VI. ЖИЛИЩНО СТРОИТЕЛСТВО, БЛАГОУСТРОЙСТВО, КОМУНАЛНО СТОПАНСТВО И ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА	1 359,2	102,9	849,1	3,1	5,1	395,7	3,4
А. ЖИЛИЩНО СТРОИТЕЛСТВО, БЛАГОУСТРОЙСТВО, КОМУНАЛНО СТОПАНСТВО	728,3	62,8	374,1	2,7		288,7	
Текущи нелихвени разходи	243,1	24,7	200,4	0,1		17,9	
Капиталови разходи	485,2	38,1	173,7	2,6		270,8	
Б. ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА	630,9	40,0	475,0	0,4	5,1	106,9	3,4
Текущи нелихвени разходи	484,0	30,8	421,9	0,2	0,7	27,1	3,3
Капиталови разходи	146,9	9,3	53,1	0,2	4,4	79,9	0,1

Група А: „Жилищно строителство, благоустройство, комунално стопанство”

Със ЗДБРБ за 2012 г. по група „Жилищно строителство, благоустройство, комунално стопанство” за министерствата и ведомствата са утвърдени средства в размер на 48.3 млн.лв. (в т.ч. и предвидените средства за разходване от резерва за непредвидени и неотложни разходи). Одобрените средства са за реализиране на следните приоритетни политики, изпълнявани чрез Министерство на регионалното развитие и благоустройството:

- ♦ Създаването на условия за балансирано и устойчиво регионално развитие, прилагане на стратегически подход за планиране, наблюдение и оценка, реализиране процеса на децентрализация и укрепване на местното самоуправление;
- ♦ Подобряване на инвестиционния процес чрез развитие на устройственото планиране, усъвършенстване на информационните системи на кадастъра и имотния регистър,

стимулиране на публично-частното партньорство, подобряване качеството на превантивния и текущия контрол и прилагане на европейските стандарти;

- ◆ Поддържане, модернизация и изграждане на техническата инфраструктура, свързана с подобряване на транспортната достъпност и интегрираното управление на водните ресурси;
- ◆ Подобряване качеството на жизнената среда на българските граждани чрез благоустрояване на населените места и усъвършенстване управлението и поддържането на жилищния фонд.

В хода на изпълнението на държавния бюджет, на основание чл. 34, ал. 1 и ал. 2 и чл. 35, ал. 2 и ал. 5 от ЗУДБ в това функционално направление са осигурени допълнителни средства в размер на 39.4 млн. лв. Нарастването на средствата по уточнен план в това направление са в изпълнение на следните нормативни актове:

- ◆ по ПМС № 49/01.03.2012 г. – 5.0 млн. лв. – за изграждането на водопровод полигон „Ново село”;
- ◆ по ПМС № 24/10.02.2012 г. – 24.0 млн. лв. - за изплащане на задълженията по проект „Укрепване на бреговете на река Арда в района на град Кърджали” Предвид значително забавеното плащане на задълженията към изпълнителя допълнително от държавния бюджет бяха изразходвани 5.4 млн. лв. за дължими лихви;
- ◆ по ПМС № 86/2012 г. – 1.0 млн. лв. за ДНСК

В група „Жилищно строителство, благоустройство, комунално стопанство” за 2012 г. по **бюджетите на министерствата и ведомствата (МРРБ)** са отчетени разходи в размер на 62.8 млн. лв.

С отчетените разходи по бюджета на МРРБ през 2012 г. са финансирани дейности по изграждането на водоснабдителни обекти и управлението на ВиК инфраструктурата, изработването и поддържането на кадастрални карти и регистри, дейности по регулиране и контрол върху проектирането и строителството, дейности по създаване на условия за подобряване състоянието на съществуващия сграден фонд, проекти на техническата инфраструктура, изпълнение на дейности по програмите за трансгранично сътрудничество. През 2012 г. са въведени в експлоатация 4 водоснабдителни и канализационни обекти и е извършено разширение и рехабилитация на 11 км. водоснабдителна мрежа и на 3 км. канализационна система.

От отчетените разходи по бюджета на МРРБ - 4.2 млн. лв. са разходи по държавно инвестиционен заем по проект „Развитие на общинската инфраструктура”.

По **бюджетите на общините** разходите, отчетени в група „Жилищно строителство, благоустройство, комунално стопанство”, са в размер на 374.1 млн. лв., като те са с най-голям относителен дял на консолидирано ниво за групата. Отчетените текущи разходи за група „Жилищно строителство, благоустройство, комунално стопанство” са в размер на 200.4 млн. лв., което е 129.2 % спрямо разчетените със закона (155.1 млн. лв.) и 98.8 % спрямо отчетените през 2011 г. Превишението на средствата спрямо разчетените по закон се дължи на високия ръст на разходите за издръжка – при разчетени по закон 144.9 млн. лв., разходите по отчет към 31.12.2012 г. възлизат на 184.7 млн. лв. или с 39.8 млн. лв. повече. С най-голям относителен дял в текущите разходи на групата са разходите за издръжка – 92.2 %, следвани от разходите за персонал – 7.8 %. Съпоставени с отчета за 2011 г. разходите за издръжка увеличават своя относителен дял в общия размер на разходите по отчет, от 45.6 % на 49.4 %, за сметка на дела на капиталовите разходи, който намалява от 50.8 % на 46.4 %.

Размерът на отчетените капиталови разходи в тази група е 173.7 млн. лв. или със 153.9 млн. лв. по-малко спрямо разчета и с 35.6 млн. лв. по-малко от отчетените през

2011г. В групата се отчитат разходите, определени по решение на общинския съвет, свързани с поддържането на уличната мрежа, водоснабдяване, канализация и други публични услуги, предоставяни на населението.

Европейски средства – през 2012 г. за група „Жилищно строителство, благоустройство, комунално стопанство” изразходваните средства са 288.7 млн. лв., от които:

Оперативна програма „Околна среда” (89.4 млн. лв. за групата). Програмата, основни бенефициенти по която са общините, финансира дейности свързани с опазване на водните ресурси, развитие на екологичната инфраструктура, подобряване и развитие на инфраструктурата за питейни и отпадъчни води, подобряване управлението на отпадъците.

Оперативна програма „Регионално развитие” (82.7 млн. лв.) - в това функционално направление, целта на оперативната програма е повишаване на конкурентноспособността и привлекателността на регионите и общините посредством подобряване на жилищната среда на градските райони и достъпността на селските райони. Една от основните цели на програмата е да се осигурят по-добри условия на живот за хората и да се допринесе за социалната интеграция чрез повишаване на жизнения стандарт и общо подобряване на качеството на живот на хора в неравностойно и уязвимо положение. В частта на жилищното строителство, благоустройството и комунално стопанство, оперативната програма цели освен повишаване на качеството на живот и поддържане на съответните екологични условия, включително предотвратяване на рискове, както и подобряване на физическата среда на градските центрове и агломерации като част от по-широкообхватната стратегия за социално и екологично възвръщане.

Европейски средства, предоставени от Разплащателната агенция към ДФЗ на общините като бенефициенти (мерки по Програмата за развитие на селските райони) - 111.8 млн. лв.

Група Б: „Опазване на околната среда”

Основните цели и съответно извършените разходи в областта на опазването на околната среда са:

- ♦ подобряване управлението на водите, отпадъците и качеството на атмосферния въздух; опазване на биологичното разнообразие; предотвратяване на вредното въздействие на химичните вещества и препарати върху околната среда; повишаване обществената култура и съзнание и осигуряване на представителна информация за околната среда; интегриране на политиката по околна среда и на екологични проблеми в секторните политики за постигане на устойчиво развитие; намаляване на неблагоприятното въздействие, предизвикано от изменение на климата, върху човешкото здраве, екосистемите и националното стопанство;
- ♦ укрепване на свлачища, геозащита и трансгранично сътрудничество.

Със ЗДБРБ за 2012 г. за група „Опазване на околната среда” по републикански бюджет са утвърдени средства в размер на 46.4 млн. лв. и са отчетени разходи в размер на 40.0 млн. лв. (87.2 % изпълнение на закона).

За група „Опазване на околната среда” към 31.12.2012 г. по бюджетите на министерствата и ведомствата са отчетени разходи в размер на 38.6 млн. лв. (от които 37.0 млн. лв. са усвоени средства от МОСВ).

През 2012 г. е увеличен броя на обхванатите населени места в системата на организирано събиране и извозване на отпадъците. В резултат на това е преустановено

нерегламентираното изхвърляне на отпадъци в тези населени места и продължава процесът на ликвидиране на замърсените терени, което се осъществява съгласно утвърдени графици. Продължава работата по прекласификация на отпадъците. Осъществява се контрол на водоползването и водностопанските системи, стопанисване на минералните води, съставяне на регистри и информационна система за управление на водите. Извършва се мониторинг на отпадъчните води, качеството на атмосферния въздух, емисиите на вредни вещества, на земните недра, земите и почвите. Създадени са правила и процедури за равнопоставеност при прилагане на контрол върху стопанските субекти от РИОСВ, чрез разработване на правила и процедури за контролна дейност, които налагат еднакъв, а не избиращелен подход към операторите и др.

По бюджета на МОСВ към 31.12.2012 г. са усвоени държавни инвестиционни заеми в размер на 13.9 млн. лв. по проект „България – регионално и общинско водоснабдяване”.

Към 31.12.2012 г. по бюджета на МРРБ в група „Опазване на околната среда” са усвоени средства в размер на 1.6 млн. лв., в т.ч. 1.1 млн. лв. разходи по държавни инвестиционни заеми, изпълнявани от МРРБ.

В рамките на това направление МРРБ реализира своята политика, чрез изпълнението на програми „Водоснабдителна и канализационна инфраструктура” и „Противодействие на свлачищните, ерозионните и абразионни процеси”, в т.ч. и дейности по държавни инвестиционни заеми, а именно Проект България „Защита на речните и морските брегове от ерозията и абразията и свързаните с тях свлачищни процеси”, финансирани съвместно с ЕИБ и БРСЕ, проект „Техническа инфраструктура” и проект „Пречистване на отпадните води в басейна на р. Марица”, финансиран съвместно с ЕИБ.

С изразходените през 2012 г. средства в рамките на това направление са изследвани 937 бр. свлачища, но са укрепени едва 2 свлачища и е осигурена проектна готовност за реализирането на 2 геозащитни обекта. Темповете в това направление са изключително забавени.

Основните разходи по КФП в групата са извършени **по бюджетите на общините**, като за годината те възлизат на 475.0 млн. лв. От тях 421.9 млн. лв. представляват текущи разходи, което е с 60.3 млн. лв. или с 16.7 % повече от разчетените със закона за 2012 г. Превишението на средствата спрямо разчетените по закон се дължи на увеличението на разходите за *издръжка* в резултат на разпределен остатък от предходната година. В групата с висок относителен дял са разходите за издръжка и по-конкретно за външни услуги, тъй като в нея се отчитат разходите, свързани с поддържането на чистотата и благоустрояването, извършвани от фирми или общински предприятия. Размерът на отчетените *капиталови* разходи в тази група е 53.1 млн. лв. или с 43.3 млн. лв. по-малко спрямо разчета им по закон и с 1.2 млн. лв. повече от отчетените през 2011 г. В групата се отчитат разходите, определени по решение на общинския съвет за дейностите по поддържане на чистота, озеленяване, пречистване на отпадъчни води, управление на отпадъците и други публични услуги с обществено значение.

Отчетените разходи за група „Опазване на околната среда” по **предприсъединителните програми** за 2012 г. са в размер на 5.1 млн. лв., като в основната си част това са капиталови разходи. Тук са отчетени разходи във връзка с управляваните от ИА мерки по програми, свързани с управление и подобряване на управлението на инфраструктурата на водния сектор, изграждане на пречиствателни станции и депа за битови отпадъци, техническа помощ за мониторингови комитети за наблюдение на програма ИСПА, изграждане на депа за битови отпадъци.

Европейски средства – за група „Опазване на околната среда” изразходваните средства са 106.9 млн. лв., основно по **Оперативна програма „Околна среда”**. Основната цел на програмата е подобряване, запазване и възстановяване на естествената околна среда и развитие на екологичната инфраструктура. Програмата финансира дейности свързани с:

опазване и подобряване състоянието на водните ресурси; подобряване на управлението на отпадъците и на защитата на почвите; опазване на биоразнообразието и защита на природата и др. Предмет на програмата са: инфраструктурни проекти за третиране на отпадъци, питейни и отпадни води; проекти за възстановяване на биологичното разнообразие. Бенефициенти са: общини; басейнови дирекции; регионални асоциации; регионални структури на МОСВ; Изпълнителна агенция по горите; администрации, управляващи НАТУРА 2000; неправителствени организации.

3.4.7 Почивно дело, култура, религиозни дейности

Основната част от разходите по функция „Почивно дело, култура, религиозни дейности” са в група В. „Култура” и група Б. „Физическа култура и спорт”. По съставни бюджети разходите са извършени от министерствата и ведомствата, БНТ, БНР, общините и др.

(млн. лв.)													
ОТЧЕТ 2012 г.	КФП	РБ	Съдеб. власт	БАН	БНР	БНТ	БТА	НС	Общини	ИБ СФ	Предп. пр-ми	Европ. ср-ва	Др. сметки ²⁰
VII. ПОЧИВНО ДЕЛО, КУЛТУРА, РЕЛИГИОЗНИ ДЕЙНОСТИ	587,3	158,9	2,0	0,9	43,1	82,8	6,6	1,1	227,8	0,4	0,5	39,1	24,0
A. ПОЧИВНО ДЕЛО	20,0	9,6	2,0	0,2	0,4	0,4	0,0	1,1	2,6			3,7	
Текущи нелихвени разходи	14,9	8,9	2,0	0,2	0,1	0,4	0,0	1,1	2,3			0,1	
Капиталови разходи	5,1	0,7	0,0	0,1	0,3	0,0		0,0	0,3			3,7	
Б. ФИЗИЧЕСКА КУЛТУРА И СПОРТ	120,9	32,3							58,7	0,2		5,7	24,0
Текущи нелихвени разходи	91,7	32,3							36,8	0,0		0,2	22,3
Капиталови разходи	29,2	0,0							21,9	0,2		5,5	1,6
В. КУЛТУРА	441,8	112,4		0,7	42,8	82,5	6,6		166,5	0,2	0,5	29,7	
Текущи нелихвени разходи	370,8	99,3		0,7	38,4	64,5	6,4		154,3	0,0	0,5	6,7	
Капиталови разходи	71,0	13,1		0,0	4,3	18,0	0,2		12,2	0,2		23,0	
Г. РЕЛИГИОЗНО ДЕЛО	4,7	4,7											
Текущи нелихвени разходи	4,7	4,7											
Капиталови разходи													

Група А: „Почивно дело”

Основната цел на публичните разходи и през 2012 г. за група „Почивно дело” е подобряване условията за отдых на работещите. Предвидените със ЗДБРБ за 2012 г. разходи по републиканския бюджет за тази група са в размер на 8.6 млн. лв. и са за финансово обезпечаване на материално техническата база на почивните станции към министерствата и ведомствата.

По отчет разходите за почивно дело по републиканския бюджет са в размер на 9.6 млн. лв., в т.ч. 8.9 млн. лв. текущи разходи. По **общинските бюджети** за дейностите в групата са усвоени 2.6 млн. лв., само за местни дейности.

²⁰ За Функция „ПОЧИВНО ДЕЛО, КУЛТУРА, РЕЛИГИОЗНИ ДЕЙНОСТИ”, гр.Б ”Физическа култура и спорт” в колона „Др. сметки” е включена сметката за чужди средства (набирателна сметка) на МФВС. Средствата са предоставени на спортни организации, въз основа на сключени договори, за подпомагане реализирането на спортни дейности (чл. 59 б от Закона за физическото възпитание и спорта).

Европейски средства – в групата са изразходвани 3.7 млн. лв. по **Оперативна програма „Регионално развитие“**, като това са средства за общинските проекти.

Група Б: „Физическа култура и спорт“

Разходите за група „Физическа култура и спорт“ по бюджетите на министерствата и ведомствата (МФВС) за 2012 г. са в размер на 32.3 млн. лв. Средствата са усвоени за подпомагане развитието на физическото възпитание и спорта в страната, за реализиране на дейности по програми за олимпийска подготовка и за развитие на спорта за високи постижения, за финансиране на спортни проекти и дейности по целеви програми за развитие на спорта за учаци и спорта в свободното време. Спрямо отчетените разходи за 2011 г. усвоените средства по републиканския бюджет за дейности по група „Физическа култура и спорт“ са нараснали с 1.7 млн. лв. или ръст на разходите от 5.4 %.

Отчетените разходи по републиканския бюджет в групата са по бюджета на МФВС. През годината разходите за дейности по група „Физическа култура и спорт“ са нараснали с 6.8 млн. лв. в сравнение със заложените по ЗДБРБ за 2012 г., в резултат на извършени корекции по реда на чл. 34, ал. 2 от ЗУДБ, във връзка с осигуряване на средства, както следва:

- за подпомагане организирането и провеждането на международни спортни прояви (домакинства) на територията на Република България – 6.0 млн. лв.;
- за подпомагане организирането и провеждането на Световен квалификационен турнир за олимпийските игри в Лондон 2012 г. по волейбол за мъже в гр. София – 0.7 млн. лв.;
- в изпълнение на Наредба за условията и реда за осъществяване на закрила на деца с изявени дарби, ПМС № 129 от 2000 г. и др. – 0.1 млн. лв.

От отчетените разходи в група „Физическа култура и спорт“ по бюджета на МФВС, най-голям дял заемат средствата за подпомагане дейности на спортни организации (субсидии за юридически лица с нестопанска цел) за развитието на физическото възпитание и спорта в страната – 31.8 млн. лв. Средствата са изразходвани за реализиране на спортни дейности и проекти по утвърдените програми на МФВС, както следва:

- ♦ Програма „Олимпийска подготовка“ – 17.8 млн. лв., в т.ч.: 15.6 млн. лв. предоставени средства на спортни федерации и клубове по договори за олимпийска подготовка, 1.4 млн. лв. за подготовката и участието на българските делегации в олимпийските и параолимпийските летни игри Лондон 2012 г. и 0.8 млн. лв. за др. дейности в областта на олимпийската подготовка. /възстановени средства – 0.002 млн. лв./;
- ♦ Програма „Спорт за високи постижения“ – 12.0 млн. лв., в т.ч.: 10.6 млн. лв. за подпомагане организирането и провеждането на международни спортни прояви /домакинства/ на територията на Република България, включени в международния спортен календар (световни и европейски състезания и първенства), 0.1 млн. лв. за участие в Европейски младежки фестивали по олимпийски спортове, 0.2 млн. лв. за подпомагане и лечение на спортисти и 1.0 млн. лв. за др. дейности в областта на спорта за високи постижения;
- ♦ Програма „Спорт за учаци“ – 0.7 млн. лв. за осигуряване на възможности за физическа активност, спортно-състезателна дейност, изява и постигане на спортни резултати за учаци, в т.ч. по: програма ученически игри за общообразователни и специални училища (0.5 млн. лв.), програма „Спорт за хора с увреждания и деца в риск“ и програми за физическа дееспособност и развитие на спорта за учаци (0.2 млн. лв.);
- ♦ Програма „Спорт в свободното време“ – 1.5 млн. лв. за реализиране на спортни дейности и проекти по: програма спорт за децата в свободното време (0.9 млн. лв.), програма „Научи се да плуваш“ (0.3 млн. лв.), програми за развитието на детския

футбол (0.2 млн. лв.); програми и проекти за развитие на спорта за всички (0.03 млн. лв.).

С най-голям относителен дял в разходите за група “Физическа култура и спорт” са усвоените средства **по бюджетите на общините** в размер на 58.7 млн. лв., при планирани 37.0 млн. лв. В групата за *делегираните от държавата дейности* са отчетени текущи разходи в размер на 2.1 млн. лв., които представляват предоставени целевите средства от централния бюджет на общините за подпомагане на физкултурата и спорта в общинските детски градини и училища, в изпълнение на ПМС № 129/2000 г. за определяне на минимални диференцирани размери на паричните средства за физическо възпитание и спорт. По отчетни данни за 2012 г. общините са дофинансирали държавните дейности със собствени приходи общо в размер на 0.4 млн. лв. В *местните дейности* по групата са отчетени текущи разходи в размер на 34.3 млн. лв., което е със 71.8 % повече от разчетените със закона (14.3 млн. лв. изпълнение на закона), а спрямо отчетените за 2011 г. имат незначително намаление с 0.6 млн. лв. Тук се включват разходите за детски и специализирани спортни школи, спортни бази за спорт за всички. Отчетените капиталови разходи по групата са в размер на 21.9 млн. лв., които са основно за местни дейности. Съпоставени спрямо отчета за 2011 г., капиталовите разходи имат увеличение с 13.4 млн. лв.

Европейски средства – в групата са изразходвани 5.7 млн. лв., като това са основно средства, предоставени от Разплащателната агенция към ДФЗ на общините като бенефициенти по проекти - мерки по Програмата за развитие на селските райони, включващи изграждане на спортни площадки и др. спортни съоръжения.

Група В: „Култура”

Разходите по група „Култура” по КФП са 441.8 млн. лв., като основните бюджетни системи, в които те са отчетени са републиканския бюджет, бюджетите на БНТ, БНР и бюджетите на общините. Основните цели на публичните разходи в областта на културата са насочени към създаване условия за устойчиво развитие на българската култура и изкуство, опазване на културно-историческото наследство, популяризиране достиженията на българските творци и повишаване конкурентноспособността на културния продукт.

Общо предвидените със ЗДБРБ за 2012 г. разходи за група “Култура” по бюджетите на министерствата и ведомствата са в размер на 103.2 млн. лв., в т.ч. капиталови разходи – 8.7 млн. лв. Средствата са предназначени за финансиране на част от дейностите за култура на МК, на Държавна агенция „Архиви” към МС, на МВнР и МОМН. Отчетените разходи са 111.6 млн. лв., в т.ч. капиталови разходи – 13.1 млн. лв.

Чрез бюджета на Министерството на културата се финансират основните системи в областта на културата, като отчетените разходи са в размер на 100.6 млн. лв. и са за управление, контрол и регулиране на дейностите по културата, които обхващат дейността на Националния институт за недвижимо културно наследство и Изпълнителна агенция “Национален филмов център”, дейности в областта на развитие на културата - „Национален фонд Култура”, дейности в областта на международно културно сътрудничество, осъществявани от българските културни институти в чужбина, дейности в областта на театрално изкуство, осъществявани от драматичните и куклени театри, дейности в областта на музикалното и танцовото изкуство, осъществявани от оперно-филхармонични дружества, опери и оркестри и ансамбли, дейности в областта на музейното дело, осъществявани от музеи и галерии, дейности в областта на българския книжен сектор, дейности в областта на популяризиране на българската култура и участия в международни фестивали и конкурси.

Отчетените разходи за дейностите по съхраняване и обработка на архивни документи, осъществявани от Държавна агенция „Архиви” (второстепенен разпоредител с бюджетни кредити към МС) са в размер на 7.0 млн. лв.

За популяризиране на българската култура, осъществявана от културния институт към Министерство на външните работи са разходвани 0.2 млн. лв.

За дейностите по съхраняване на историята в областта на образованието чрез Министерство на образованието, младежта и науката през 2012 г. са изразходени средства в размер на 0.2 млн. лв.

Отчетените разходи по **бюджета на БНТ** за група „Култура” са в размер на 82.5 млн. лв. Средствата са усвоени за реализирането на основните цели и дейности на БНТ по подготовката, създаването и разпространението на телевизионна програма в изпълнение на разпоредбите на Закона за радиото и телевизията. Общият обем на излъчената от БНТ програма е 32 573 часа, при план – 35 136 часа. Излъчената сателитна програма е 100 % от годишния план, а излъчените програми от „БНТ 2” и от регионалните програми са с 85.4% изпълнение за годината.

Изпълнението на текущите разходи за осъществяването на основната дейност на БНТ в група „Култура” е в размер на 64.5 млн. лв. Отчетените разходи за издръжка в групата са в размер на 40.6 млн. лв. С най-голям относителен дял от разходите за издръжка са разходите за външни услуги (72.6 %), като това са основно разходите за такси за разпространение на програмите на БНТ, в размер на 17.7 млн. лв. (в т.ч. 7.8 млн. лв. погасени задължения за такси за 2011 г.). Голяма част от разходите за издръжка са и отчетените за периода разходи за: възнаграждения за авторски и сродни права на колективни сдружения – 5.0 млн. лв.; външни продукции – 3.5 млн. лв.; отстъпени права за закупуване на програми и спортни събития с лицензионен срок до 1 г. – 1.6 млн. лв. и др.

Отчетените капиталови разходи са в размер на 18.0 млн. лв., от които:

- ◆ за основен ремонт и придобиване на дълготрайни материални активи – 6.3 млн. лв.
- ◆ за нематериални дълготрайни активи – 11.7 млн. лв. Средствата са усвоени основно за: създаване на българско филмово телевизионно творчество, съгласно чл. 71, т. 2 от ЗРТ (5.7 млн. лв.); придобиване правата за излъчване на европейски и световни първенства (4.1 млн. лв.); закупуване правата за излъчване на чужди и български програми (1.8 млн. лв.); патенти и придобиване на програмни продукти (0.1 млн. лв.).

Изпълнението на разходите по **бюджета на БНР** за дейности по група „Култура” за 2012 г. е в размер на 42.8 млн. лв. Средствата са усвоени за реализирането на основните цели и дейности на БНР по подготовката, създаването и разпространението на национални и регионални радиопрограми в изпълнение на разпоредбите на Закона за радиото и телевизията. Общият обем на излъчената от БНР програма е 90 682 часа (в т.ч.: 640 часа 40 мин. реклама), при план – 89 718 часа, или 101.1 % изпълнение за годината. Обемът радиопрограма е излъчен по националните програми „Хоризонт” и „Христо Ботев”, програма за чужбина „Радио България” и регионалните програми – „Радио София”, регионални радиоцентрове Варна, Пловдив, Стара Загора, Шумен, Благоевград, Видин и Бургас. Дейността на БНР през отчетния период е съобразена с основните цели на медията: разширяване и задълбочаване на многопрограмното развитие на БНР, създаване на нови проекти за интегрирани предавания между националните и регионалните програми и тяхното ребрандиране, по-нататъшно развитие на предавателната мрежа, налагане на общественото радио като програмен, технически и технологичен лидер.

Изпълнението на текущите разходи група „Култура” за осъществяването на основната дейност на националното радио е в размер на 38.4 млн. лв. Отчетените разходи за издръжка на БНР са в размер на 16.6 млн. лв. С най-голям относителен дял в разходите

за издръжка са отчетените разходи за външни услуги (69.7 %). Отчетените разходи за външни услуги представляват 63.8 % от същите за предходната година, като това основно се дължи на оптимизирането на разходите за радиотакси. От разходите за външни услуги (11.6 млн. лв.) най-голям дял имат разходите за такси за разпространение на програмите на БНР, в размер на 7.7 млн. лв. За финансиране създаването и използването на правнозащитен репертоар по Закона за авторското право и сродните му права са отчетени 1.1 млн. лв. Отчетените капиталови разходи в групата са в размер на 4.3 млн. лв. Средствата са усвоени за основен ремонт и придобиване на дълготрайни материални и нематериални активи, като най-голям дял заемат разходите за техническо и технологично обновление на производствено-студийната база, прехода към дигитализиране на цялостния работен процес на подготовка и излъчване на радиопрограмите и за подобряване покритието на страната с програмите на Българското национално радио.

В група „Култура” по **бюджетите на общините** са отчетени разходи в размер на 166.5 млн. лв., от които текущи 154.3 млн. лв. и капиталови 12.2 млн. лв. Изпълнението на общо разходите в групата спрямо предвидените разчети към ЗДБРБ за 2012 г. е 117.0 %. Разходите в тази група за общините са с най-голям дял по КФП.

Отчетените текущи разходи за *делегираните от държавата дейности* за годината са в общ размер на 77.3 млн. лв. (в т.ч. 5.2 млн. лв. дофинансиране), което е с 8.4 млн. лв. над разчета за годината. Превишението на отчетените средства за 2012 г. спрямо закона е във връзка с предоставени допълнително целеви средства от централния бюджет за осъществяване на дейности по опазване на недвижими културни ценности и целеви средства по одобрени проекти, финансирани от бюджета на Министерство на културата и текущо дофинансиране от собствени средства. В делегираните от държавата дейности се отчитат разходите за персонал и издръжка на библиотеките, музеите и художествените галерии с регионален характер и на читалищата. С най-голям относителен дял в групата са отчетените субсидии за читалищата 60.4 %, следвани от разходите за персонала в общинските културни институти 29.2 %.

В *местните дейности* по група „Култура” са отчетени текущи разходи в размер на 77.0 млн. лв., което е с 29.8 % повече (17.7 млн. лв.) от разчетените със закона и 99.6 % спрямо отчетените за 2011 г. Тук се включват разходите за общински театри, филхармонии, оркестри и ансамбли, музеи, художествени галерии с местен характер, градски библиотеки, обредни домове и зали, зоопаркове и други дейности по културата.

Европейски средства - изразходваните средства в групата са 29.7 млн. лв. Разходите са извършени основно по **Оперативна програма „Регионално развитие”** (26.1 млн. лв.) Стратегия на програмата в това функционално направление е да се повиши конкурентоспособността и привлекателността на регионите и общините посредством подобряване на културната среда на градските райони и достъпността на селските райони по отношение на пътните, информационните и комуникационни, както и енергийните мрежи. Една от целите на програмата в областта на културата е подобряване състоянието на физическата среда и благоустройството в градовете и селата за подобряване на тяхното развитие. В тази функционална област се извършват дейности по благоустройството, свързани с поддръжката и опазването на културно-историческото наследство в населените места. Програмата спомага за превръщането на културно-историческото наследство от обект на опазване в инструмент за градско развитие.

Група Г: „Религиозно дело”

Съгласно чл. 28 от Закона за вероизповеданията разпределението на държавната субсидия за регистрираните вероизповедания се извършва с годишния закон за държавния бюджет. В тази връзка, със ЗДБРБ за 2012 г. е определена субсидия в размер на 3.0 млн. лв.

През 2012 г., на основание чл. 34, ал. 1 и 2, като субсидия за вероизповеданията бяха предоставени допълнително 0.96 млн. лв. за довършване на разкриването и експонирането на археологическите обекти в подземната част на базиликата „Св. София” в гр. София. Усвоените средства по републиканския бюджет за групата са в размер на 4.7 млн. лв.

3.4.8 Икономически дейности и услуги

Тази функция отразява ангажименти по извършване на структурните реформи и взаимоотношенията на бюджета с реалния сектор. Основен механизъм на тези взаимоотношения са програмите по финансиране и субсидиране на отделните подотрасли, както и издръжката на администрациите, ангажирани в този процес.

(млн. лв.)								
ОТЧЕТ 2012 г.	КФП	РБ	НС	БАН	Общини	ИБСФ	Предпр. п-ми	Европ. ср-ва
VIII. ИКОНОМИЧЕСКИ ДЕЙНОСТИ И УСЛУГИ	3 858,8	1 390,7	2,1	1,7	303,4	372,9	97,0	1 691,0
А. МИННО ДЕЛО, ГОРИВА И ЕНЕРГИЯ	30,7	29,6		0,0	0,0		0,0	1,0
Текущи нелихвени разходи	27,1	27,0		0,0	0,0		0,0	0,0
Капиталови разходи	3,6	2,6					0,0	1,0
Б. СЕЛСКО С-ВО, ГОРСКО С-ВО, ЛОВ И РИБОЛОВ	1 095,5	172,8			16,8	366,0	0,0	539,9
Текущи нелихвени разходи	690,2	168,1			15,8	351,8	0,0	154,4
Капиталови разходи	405,3	4,7			1,0	14,2	0,0	385,5
В. ТРАНСПОРТ И СЪОБЩЕНИЯ	2 376,0	1 131,2			179,8	0,5	86,9	977,6
Текущи нелихвени разходи	703,6	611,0			79,0	0,4		13,2
Капиталови разходи	1 672,4	520,2			100,8	0,1	86,9	964,4
Г. ПРОМИШЛЕННОСТ И СТРОИТЕЛСТВО	9,4	6,0						3,4
Текущи нелихвени разходи	9,4	6,0						3,4
Капиталови разходи								
Д. ТУРИЗЪМ	28,7	2,1			7,5			19,1
Текущи нелихвени разходи	18,9	2,1			4,0			12,9
Капиталови разходи	9,8	0,0			3,5			6,2
Е. ДРУГИ ДЕЙНОСТИ ПО ИКОНОМИКАТА	318,6	49,1	2,1	1,7	99,3	6,4	10,1	150,0
Текущи нелихвени разходи	175,4	48,1	2,1	1,6	83,4	3,8	9,7	26,7
Капиталови разходи	143,3	1,0	0,0	0,1	15,9	2,6	0,4	123,3

Група А: „Минно дело, горива и енергия”

Със ЗДБРБ за 2012 г. в група „Минно дело, горива и енергия” по бюджетите на **министерствата и ведомствата** са утвърдени средства в размер на 21.7 млн. лв. Одобрените средства са за реализиране на една от политиките на правителството, която е постигане на устойчиво и конкурентоспособно енергийно развитие.

В хода на изпълнението на държавния бюджет, на основание чл. 34, ал. 1 и 2 и чл. 35, ал. 2 и 5 от Закона за устройството на държавния бюджет на министерствата и ведомствата по група „Минно дело, горива и енергия” са осигурени допълнителни средства в размер на 9.9 млн. лв.

За 2012 г. отчетените разходи в групата по бюджетите на министерствата са 29.6 млн. лв., като са близки по размер на разходите през предходната година. Изразходваните през годината средства са за реализиране на политиката в областта на енергетиката и са насочени към постигане на следните резултати:

- насърчаване въвеждането на енергоефективни и екологосъобразни технологии в промишления и енергийния сектор;
- подобряване на енергийния и екологичен мениджмънт и производството и потреблението на възобновяема енергия и биогорива;

- насърчаване на местното устойчиво развитие чрез подкрепа на енергоспестяването;
- качествено и сигурно задоволяване потребностите на обществото от енергия и енергийни ресурси, съобразено с изискванията за надеждност, безопасност и опазване на околната среда;
- осигуряване на непрекъснат процес на снабдяването на стопанския сектор и населението с електрическа, топлинна енергия и природен газ;
- управление и осигуряване на надеждно и безопасно електропроизводство на АЕЦ „Козлодуй“;
- изпълнение на мерките и дейностите включени в Стратегията за управление на отработено ядрено гориво и радиоактивните отпадъци и Стратегията за извеждане от експлоатация на 1 и 2 блок на АЕЦ „Козлодуй“ и др.

Отговорните министерства и ведомства, които са ангажирани с изпълнението на държавната политика в областта на минното дело, горивата и енергията през 2012 г. са МИЕТ и определената като второстепенен разпоредител с бюджетни кредити към министъра на икономиката, енергетиката и туризма Агенция за устойчиво енергийно развитие (в т.ч. фондовете “Извеждане на ядрени съоръжения от експлоатация” и “Радиоактивни отпадъци”).

Група Б: „Селско стопанство, горско стопанство, лов и риболов”

Със ЗДБРБ за 2012 г. за група “Селско стопанство, горско стопанство, лов и риболов” по бюджетите на **министерствата и ведомствата** са утвърдени разходи в размер на 139.4 млн. лв. Одобрените средства са за реализиране на следните приоритетни политики, изпълнявани чрез МЗХ:

- ◆ борбата със заразни и паразитни болести;
- ◆ събиране и унищожаване на високо рискови отпадъци; закупуване на ваксини и диагностикуми; покупка на противоработни ракети за борба с градушките;
- ◆ охрана и възпроизводство на горите;
- ◆ издръжка на горската и ловна стража с оглед опазване на горите и дивеча;
- ◆ опазване, възстановяване и подобряване на почвеното плодородие и екологичните функции на почвената покривка;
- ◆ развитието на лозаровинарския сектор в страната, съгласно изискванията на ЕС; опазване селекцията в животновъдството с оглед подобряване породата им; контрол на зърното и фуража;
- ◆ опазване и възпроизводство на рибата и аквакултурите, опазване и обогатяване на рибните ресурси в страната;
- ◆ изпитване, изследване и сертифициране на земеделската и горска техника;
- ◆ сортоизпитване, сертифициране и контрол на посевния и посадочен материал;
- ◆ опазване на страната от проникването и разпространяването на вредители по растенията и растителните продукти;

В хода на изпълнението на държавния бюджет, на основание чл. 34, ал.1 и 2 и чл. 35, ал. 2 и ал. 5 от ЗУДБ в това функционално направление са осигурени допълнителни бюджетни средства в размер на 36.1 млн. лв. Нарастването на средствата по уточнен план е в изпълнение на :

- ПМС № 116 от 15.06.2012г. – 17.4 млн. лв. за осигуряване изпълнението на мерките по програмите за надзор и ликвидиране на болестите по животните за 2012 г., 0,6 млн. лв. за капиталови разходи на областните дирекции „Земеделие“.

Независимо от предложението на МФ тази дейност да се извършва от щатните ветеринарни лекари на Българската агенция по безопасност на храните, а не от частнопрактикуващи ветеринарни доктори, МЗХ предприе законодателна инициатива за преустановяване на тази практика и продължи сключването и изплащането на скъпоструващи договори към външни изпълнители;

- ПМС № 206 от 30.08.2012г. - 3.4 млн. лв., от които за покупка на ракети за борба с градушките 1.2 млн. лв. и .8 млн. лв. за за подготовка и провеждане на Кампания за подаване на заявления за подпомагане на областните дирекции „Земеделие“, 0,2 млн. лв. за подготовка и провеждане на теренни проверки върху $\frac{3}{4}$ от територията на страната на площи заявени изцяло или частично извън слой „Площи, подходящи за подпомагане по Схемата за единно плащане на площ“, 1,3 млн. лв. за финансиране на част от проект „Актуализация на цветна цифрова ортофотокарта на страната в периода 2012-2015 г.“.
- ПМС № 316 от 12.12.2012г. – 7.0 млн. лв. за осигуряване изпълнението на мерките по програмите за надзор и ликвидиране на болести по животните за 2012 г. на Българската агенция по безопасност на храните;;
- 7.3 млн. лв. възстановени средства от ЕС за борба с болестите по животните по имунопрофилактичната програма.
- ПМС № 317 от 12.12.2012 г. за изменение на ПМС № 367 на МС от 2011 г. осигуряване средства за заплати в Българската агенция по храните – 1.7 млн. лв.

През 2012 г. по бюджетите на министерствата и ведомствата (МЗХ), за групата са отчетени общо 172.8 млн. лв. Капиталовите разходи са в размер на 4.7 млн. лв. и са изразходвани за строеж на горски пътища за добиване на дърва във високопланински масиви, за извършване на ремонт в дивечовъдните станции, оборудване на лаборатории за изследване на растителни продукти, животински продукти и лабораториите по лозата и виното, за оборудване на полигони за борба с градушките и други.

Средствата изразходвани през 2012 г., за реализиране на **национални политики в сектора чрез извънбюджетната сметка на Държавен фонд „Земеделие“**, са в размер на 366.0 млн. лв., в т.ч. национални доплащания към преките плащания в размер на 255.7 млн. лв.(национални доплащания на площ – 90.7 млн. лв., национални доплащания за животни – 93.1 млн. лв. и национални доплащания за тютюн – 72.0 млн. лв.). Средствата за подпомагане на тютюнопроизводителите са по схемата за Национални доплащания за тютюн за 2011 г., необвързана с производството. По нея се подпомагат земеделски стопани, които през периода 2007-2009 са били премирани за количества произведен тютюн и които продължават да извършват земеделска дейност. Отпуснатата държавна помощ по одобрени за подпомагане финансови схеми за 2011 г. е в размер на 44.9 млн. лв.

Европейски средства - изразходваните средства в група “Селско стопанство, горско стопанство, лов и риболов” са 539.9 млн. лв., включително разходите за национално съфинансиране. Основната част от тези разходи са извършени чрез Разплащателната агенция към Държавен фонд „Земеделие” за финансиране на мерки и програми, финансирани чрез Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони и Европейския фонд за рибарство.

По **общинските бюджети** в групата са изразходвани 16.8 млн. лв. Тези разходи са основно текущи и са за *местни дейности*, като с най-голям относителен дял са разходите за издръжка. Отчетените капиталови разходи са в размер на 1.0 млн. лв. В групата се отчитат разходите, определени по решение на общинския съвет, свързани с охрана на земеделски имоти и други дейности по селско и горско стопанство.

Група В: „Транспорт и съобщения”

Със ЗДБРБ за 2012 г. по Група „Транспорт и съобщения“ за **министерства и ведомства** са утвърдени средства в размер на 301.9 млн.лв. (в т.ч. и предвидените средства за разходване от резерва за непредвидени и неотложни разходи). Одобрените средства са за реализиране на следните приоритетни политики:

- ◆ Развитие и поддръжка на транспортната инфраструктура;
- ◆ Организация и управление на транспорта, осигуряване на безопасност, сигурност и екологосъобразност;
- ◆ Развитие и поддържане на електронна и съобщителна инфраструктура за държавното управление;
- ◆ Развитие на съобщенията, електронното управление и информационното общество.

В хода на изпълнението на държавния бюджет, на основание чл. 34, ал. 1, 2 и чл. 35, ал. 2 и 5 от ЗУДБ, на министерствата и ведомствата по група „Транспорт и съобщения“ са осигурени допълнителни средства в размер на 449.0 млн. лв., в т.ч. за разходи по държавни инвестиционни заеми 286.1 млн. лв.

Към 31.12.2012 г. отчетените разходи по бюджетите на **министерства и ведомства** в група „Транспорт и съобщения“ са в размер на 719.9 млн. лв.

През 2012 г. по бюджета на **МТИТС** са усвоени средства в размер на 177.4 млн. лв., в т.ч. разходи по държавни инвестиционни заеми, изпълнявани от министерството – 112.9 млн. лв. Основен приоритет на транспортната политика през 2012 г. е повишаване качеството на предлаганите транспортни услуги и устойчивото развитие на транспорта. Усилията на МТИТС бяха насочени към постигането на следните цели:

- ◆ Интегриране на българската транспортна система в европейската;
- ◆ Повишаване на конкурентноспособността на българската транспортна система;
- ◆ Осигуряване на транспортни услуги на населението на достъпна цена;
- ◆ Постигане и поддържане на висока степен на безопасност и сигурност на транспорта;
- ◆ Намаляване на негативното влияние на транспортната дейност върху околната среда;
- ◆ Популяризиране на е-услугите и информационно приобщаване на гражданите и бизнеса и др.;
- ◆ Повишаване на сигурността на мрежите и информацията в структурите на държавната администрация.

С изразходваните средства чрез бюджета на МТИТС през отчетната 2012 г. беше осъществен напредък в изпълнението на следните проекти:

- Реконструкция и електрификация на жп. линията Пловдив-Свиленград-турска/гръцка граница. От м. юни 2012 г. в редовна експлоатация е високоскоростната железопътна линия Пловдив – Димитровград, част от жп. линията Пловдив-Свиленград.;

- Изграждането на втори мост на река Дунав между България и Румъния при Видин-Калафат. Към края на 2012 г. проектът е реализиран на 95 %. Очаква се всички дейности по изграждането на съоръжението да приключат през 2013 г., но със значително оскъпяване на проекта спрямо първоначалните разчети.

През 2012 г. по бюджета на **Агенция „Пътна инфраструктура“ (АПИ)**, второстепенен разпоредител с бюджетни кредити към министъра на регионалното развитие и благоустройството, в група „Транспорт и съобщения“ са усвоени средства в размер на 522.6 млн. лв., в т.ч. 173.2 млн. лв. разходи по държавни инвестиционни заеми, изпълнявани от агенцията. Изпълняваните дейности от АПИ бяха насочени към постигането на следните цели:

- ♦ осигуряване на високо ниво на автотранспортна достъпност и мобилност за територията на Република България;
- ♦ поддържане и развитие на републиканската пътна инфраструктура в съответствие със съвременните изисквания на автомобилния транспорт в условията на изграждане на националната мрежа от магистрала и скоростни пътища и свързването им с европейските транспортни коридори;
- ♦ модернизация и обновяване на републиканската пътна мрежа.

По-високият размер на разходите спрямо първоначално утвърдените разходи със ЗДБРБ за 2012 г., по бюджета на МРРБ, респективно АПИ, се дължи главно на предоставените допълнителни бюджетни кредити в изпълнение на ПМС № 86/2012 г. за предоставяне на допълнителни бюджетни кредити от централния бюджет по бюджета на МРРБ за финансиране на приоритетни инфраструктурни обекти в размер на 128 млн. лв.

С разходените средства чрез бюджета на АПИ през 2012г. е извършено ефективно и качествено зимно почистване и поддържане на пътищата от републиканската пътна мрежа.

Приоритетно средства са изразходвани за изграждането на трите лота на АМ „Тракия” – Лот 2, 3 и 4 в направление „Стара Загора – Карнобат”, АМ „Хемус” СОП п.в. „Яна” от км 0+000 до км 8+460 - изграждане на връзка с околоръстен път София, АМ „Струма” Лот 1 „Долна Диканя - Дупница” от км 305+220 до км 322+000 и Лот 4 „Сандански – ГКПП „Кулата” от км 423+800 до км 438+500, АМ „Марица” Лот 1 и Лот 2 в направление „Оризovo – Харманли”, Път I-5 „Кърджали – Подкова” и пътна връзка „Фотиново”.

Преобладаващата част от разходите за основен ремонт са за изпълнение на проекти, финансирани с държавни инвестиционни заеми – 171.9 млн. лв., в т. ч. 116.1 млн. лв. за проект „Транзитни пътища V” и 55.6 млн. лв. за „Проект за рехабилитация на пътната инфраструктура”. Над 11.6 млн. лв. са разплатени по национална ремонтна програма.

Средствата за придобиване на ДМА са разходвани основно за строителство на следните инфраструктурни обекти:

- АМ „Люлин” – Външно функционално осветление – 2.3 млн. лв.;
- АМ „Хемус” у-к от км 342+200 до км 350+000, осъществяващ връзка с път I-2 и I-4 са разплатени над 14.5млн. лв.;
- АМ „Хемус” у-к Белокопитово –Каспичан” – 3 млн. лв.;
- АМ „Марица” у-к от км 89+600 до км 117+00 - разплатени над 5.1 млн. лв.;
- Лот 31 - ОПРР „СОП – Южна дъга” у-к от км 41+137 до км 117+00 - разплатени около 6.9 млн. лв.

Следва да се отбележи обаче, че не са постигнати в пълен обем предварително заложените целеви стойности на показателите за изпълнение за 2012 г., което означава, че с повече бюджетен ресурс са постигнати по-ниски резултати от очакваното.

Чрез бюджета на **Комисията за регулиране на съобщенията** през 2012 г. са усвоени средства в размер на 7.8 млн. лв. за изпълнение на секторната политика в областта на далекосъобщенията чрез финансиране на дейности, свързани с регулирането и контролирането на далекосъобщителния, радиочестотния спектър и услуги на информационното общество.

Отчетените от **Авиоотряд 28** средства през 2012 г. в размер на 8.5 млн. лв. са за изпълнение на възложените му функции, свързани с изпълнението на полетите със специално предназначение.

През изтеклата година чрез бюджета на **Министерството на вътрешните работи** в това функционално направление за финансово обезпечаване дейността на Специалната куриерска служба са изразходвани средства в размер на 3.5 млн. лв.

През 2012 г. **Национална компания „Стратегически инфраструктурни проекти”** е усвоила средства в размер на 0.4 млн. лв. (предоставени като трансфер чрез бюджета на

МРРБ) за финансиране дейността на компанията, като основно тези средства са за административни разходи за издръжка на компанията.

Отчетените разходи **по общинските бюджети** за група “Транспорт и съобщения” възлизат на 179.8 млн. лв., от които 79.0 млн. лв. текущи и 100.8 млн. лв. капиталови разходи. Отчетените текущи разходи за *делегираните от държавата дейности* са в размер на 22.8 млн. лв., от които 1.2 млн. лв. за издръжка на фериботен комплекс – Белослав (при предвидени 1.2 млн. лв.) и 21.6 млн. лв. предоставени субсидии от централния бюджет на общините за вътрешноградски и междуселищни превози. По отчетни данни за 2012 г. общините са дофинансирали държавните дейности със собствени приходи общо в размер на 0.1 млн. лв. В *местните дейности* за група „Транспорт и съобщения” са отчетени текущи разходи в размер на 56.2 млн. лв., което е с 84.2 млн. лв. по-малко спрямо разчетените по закон (39.9 %). Съпоставени с отчета за 2011 г. тези разходи са с 90.0 млн. лв. по-малко (38.3%). Намалението е в размера на издръжката и субсидиите, по които през 2011 г. са отчитани средствата, определени по решения на общинските съвети за компенсации на безплатни или по намалени цени пътувания на определени категории правоимащи лица, а от 2012 г. те се отчитат като други текущи трансфери за домакинствата във функция „Социално осигуряване, подпомагане и грижи”.

Разходите за група „Транспорт и съобщения” по **предприсъединителните инструменти на ЕС** са 86.9 млн. лв. Това са капиталови разходи, свързани основно с управляваните от ИА мерки по програма ИСПА за реконструкция и модернизация на участъци от републиканската железопътна мрежа - част от Европейските транспортни коридори, и за изграждане и рехабилитация на пътна инфраструктура по програми за трансгранично сътрудничество.

Европейски средства – в група “Транспорт и съобщения” изразходваните средства са в размер на 977.6 млн. лв. (в т. ч. капиталови разходи 964.4 млн. лв.), основно по ОП:

Оперативна програма „Транспорт” (829.4 млн. лв.) - програмата финансира мащабни инфраструктурни проекти с общ бюджет в седемгодишната рамка 2007 – 2013 г. Основна цел на програмата е да се постигне балансирано и устойчиво развитие на националната транспортна система чрез развитието и модернизацията на основните транспортни инфраструктурни връзки от европейско, национално и трансгранично значение. Други важни цели на програмата са развитието на европейските транспортни коридори на територията на страната и баланс между отделните видове транспорт. Постигането на тези цели е необходимо условие за устойчивия и балансиран дългосрочен икономически растеж.

Бенефициенти на тази програма са: Национална компания “Железопътна инфраструктура”, Агенция “Пътна инфраструктура”, Изпълнителна агенция за проучване и поддържане на р. Дунав; Държавно предприятие „Пристанищна инфраструктура”, „Метрополитен” ЕАД и общини.

Оперативна програма „Регионално развитие” (137.6 млн. лв.) – програмата финансира инфраструктурни проекти за интегрирано развитие на градовете, регионалната и местна инфраструктура, устойчиво развитие на туризма, регионални и местни мрежи за сътрудничество. Основна цел на програмата е подобряване на качеството на живот и работната среда, с по-добър достъп до основните услуги и нови възможности за повишена регионална конкурентоспособност и устойчиво развитие. Други важни цели на програмата в това функционално направление са: изграждане на устойчиви и динамични градски центрове, свързани с техните по-слабо урбанизирани периферни територии; осигуряване на по-добър достъп до пътни, информационни, комуникационни и енергийни мрежи за изостаналите райони; възстановяване на баланса между различните видове транспорт; развитие на интермодален транспорт; системи за регулиране на автомобилния поток;

мерки за безопасност и качество на услугите; подобряване на връзките между града и селото и др. Бенефициенти на програмата са общини, общински фирми, сдружения на общини, неправителствени организации с местно представителство.

Група Г: „Промисленост и строителство”

Със Закона за държавния бюджет на Република България за 2012 г. по група „Промисленост и строителство” са утвърдени средства в размер на 8.3 млн. лв. (в т.ч. и предвидените средства за разходване от резерва за непредвидени и неотложни разходи). Одобрените средства са за реализиране на една от политиките на правителството, а именно устойчиво развитие и конкурентоспособност на българската икономика

В хода на изпълнението на държавния бюджет, на основание чл. 34, алинеи 1, 2 и 3 и чл. 35, алинеи 2 и 5 от ЗУДБ, разходите на министерствата и ведомствата по група „Промисленост и строителство” са увеличени общо с 4.8 млн. лв.

По бюджетите на министерствата и ведомствата в групата са отчетени разходи в размер на 6.0 млн. лв.

Изразходените през 2012 г. средства в група „Промисленост и строителство” са насочени към насърчаване на малкия и средния бизнес, основно насърчаване на иновациите чрез Националния иновационен фонд.

Отговорните министерства и ведомства, които са ангажирани за изпълнението на държавната политика в областта на промишлеността и строителството през 2012 г., са МИЕТ и Изпълнителната агенция за насърчаване на малките и средните предприятия, (второстепенен разпоредител с бюджетни кредити към МИЕТ).

Група Д: „Туризм”

Основната цел на публичните разходи и през 2012 г. за група „Туризм” е повишаване на конкурентоспособността на българския туризъм и в резултат на това нарастването на приходите от международен туризъм в България. Изпълнението на държавната политика в областта на туризма е отговорност на МИЕТ.

Със ЗДБРБ за 2012 г. по група „Туризм” са утвърдени средства в размер на 4.0 млн. лв. Одобрените средства са за реализиране на устойчивост в развитието на туризма и ефективност на външноикономическо развитие.

Извършените през 2012 г. разходи по тази група за **министерствата и ведомствата** са в размер на 2.1 млн. лв., което е с 1.9 млн. лв. по-малко от планираните за 2012 г.

С тези средства финансово е обезпечено:

- финансиране изпълнението на маркетинговата стратегия за реклама на българския туризъм на международния туристически пазар;
- популяризирането и въвеждането на нови туристически продукти;
- организиране на международни туристически борси, панаири и изложения;
- подготовката и разпространението на рекламни материали и мултимедийни продукти и PR мероприятия;
- реклама в чуждестранни медии, в т.ч. чрез организиране на журналистически турове в страната и в българските медии и др.

За група „Туризм” по **общинските бюджети** са отчетени разходи в размер на 7.5 млн. лв. (в т. ч. 4.0 млн. лв. текущи разходи). Значително увеличение бележат отчетените капиталови разходи в групата, съответно с 2.8 млн. лв., спрямо отчета за 2011 г. и с 0.9 млн. лв. спрямо разчетените по закона за 2012 г., което е показателно за развитието на туристическата инфраструктура на общините. В тази група се отчитат разходите за издръжка на туристическите бази, специализирани спортно-туристически школи, за развитието и популяризирането на туризма и др.

Група Е: „Други дейности по икономиката”

Целта на публичните разходи в областта на другите дейности по икономиката е финансовото осигуряване на извършваната от министерствата и ведомствата издателска дейност, за издръжка на обекти, предназначени за представителни и социални нужди - почивни бази, оздравителни комплекси и др., осъществяването на дейностите в областта на метрологията и техническия надзор, на приватизацията и следприватизационния надзор, на патентната дейност, на дейностите по акредитиране на лаборатории и органи, на дейности, свързани с политиката в областта на обществените поръчки и др.

Разчетените със ЗДБРБ за 2012 г. разходи в група „Други дейности по икономиката” за министерства и ведомства са в размер на 24.3 млн. лв., от които 24.2 млн. лв. текущи разходи. В хода на изпълнението на държавния бюджет, на основание чл. 34 и чл. 35 от ЗУДБ, на министерствата и ведомствата по група „Други дейности по икономиката” са осигурени допълнителни средства в размер на 4.8 млн. лв.

За отчетния период разходите за групата по републиканския бюджет са в размер на 49.1 млн. лв., от които по централния бюджет 21.1 млн. лв. (в т. ч. разходи за издръжка 12.3 млн. лв.) и по бюджетите на министерствата – 28.0 млн. лв.

През 2012 г., с изразходваните средства (в размер на 28.0 млн. лв.) по бюджетите на министерства и ведомства в групата, са финансирани следните дейности:

- ◆ издръжка на обекти, предназначени за представителни и социални нужди - почивни бази, оздравителни комплекси и др.;
- ◆ издръжка на списание „Бюджет” и други дейности (в т.ч. отпечатване на ценни книжа) към МФ, на вестник „Българска армия” към МО и др.;
- ◆ издръжка на редакция „Педагогически издания” към МОМН;
- ◆ подобряване на бизнесклимата чрез ефективен контрол на регулативните режими (осъществяване на дейности в областта на метрологията и техническия надзор, в областта на акредитирането на лаборатории и органи, в областта на обществените поръчки и др.);
- ◆ осигуряване закрила на индустриалната собственост;
- ◆ организиране и осъществяване процеса на приватизация в случаите, предвидени в Закона за приватизация и следприватизационен контрол, и на следприватизационния контрол по договорите за приватизация и др.

Отговорните институции (в т.ч. министерства и ведомства), които са ангажирани с изпълнението на държавните политика в областта на другите дейности по икономиката през 2012 г. са НС, МС, МФ, МО, МОМН, МИЕТ, БАН, Държавна агенция за метрологичен и технически надзор, Български институт по метрология, Агенция за приватизация и следприватизационен контрол, Патентно ведомство, Изпълнителна агенция “Българска служба за акредитация”, Агенция по обществени поръчки и др.

Разходите за група „Други дейности по икономиката”, отчетени **по общинските бюджети**, са в размер на 99.3 млн. лв., което е увеличение с 44.6 % спрямо предвидените. Отчетените текущи разходи са в размер на 83.4 млн. лв., което е с 20.2 млн. лв. или с 32.0% повече от разчетените със закона за 2012 г. Размерът на отчетените капиталови разходи е 15.9 млн. лв. и е с 10.4 млн. лв. повече от разчета по закон и с 6.6 млн. лв. повече от отчетените през 2011 г.

Превишението на средствата в групата спрямо разчетените по закон се дължи на увеличението на разходите за персонала и капиталовите разходи. В тази група се отчитат разходите за поддържането на общинските пазари и тържища, помощни стопанства, приюти за безстопанствени животни и други разходи по решение на общинския съвет.

Европейски средства – изразходваните средства в групата са в размер на 150.0 млн. лв. и са основно по *оперативна програма „Конкурентоспособност”* (139.7 млн. лв.). Главна цел на програмата е развитие на динамична икономика, конкурентоспособна

на европейския и световен пазар. За реализирането на основната цел, програмата финансира дейности, свързани с насърчаване на иновациите и повишаване на ефективността на предприятията, подобряване на бизнес средата и др.

3.4.9 Разходи некласифицирани в другите функции

(млн. лв.)

ОТЧЕТ 2011 г.	КФП	РБ	Соц. осигуряване	ВУЗ	БАН	Общини	ИБСФ	Европ. ср-ва	Други сметки ²¹
IX. РАЗХОДИ, НЕКЛАСИФИЦИРАНИ В ДРУГИТЕ ФУНКЦИИ	572,7	526,5	0,3	0,2	0,0	36,5	5,9	0,0	3,3
Лихвени разходи	572,7	526,5	0,3	0,2	0,0	36,5	5,9	0,0	3,3

В тази функция се отчитат лихвените плащания по вътрешния и външния дълг. Предвидените разходи за лихви през 2012 г. на консолидирано ниво са в размер на 717.2 млн. лв. Отчетените в края на годината лихвени плащания са в размер на 572.7 млн. лв. или 79.8 % от предвидените в разчетите към ЗДБРБ за 2012 г.

²¹ За функция „РАЗХОДИ НЕКЛАСИФИЦИРАНИ В ДРУГИТЕ ФУНКЦИИ” в колона „Други сметки” е включена сметката за чужди средства (набирателна сметка) на МВР (§ 28, ал. 1 от ЗИД на Закона за българските документи за самоличност), във връзка с издаването на документи за самоличност.

3.5 Изпълнение на показателите в частта на финансирането по консолидираната фискална програма за 2012 г.

3.5.1 Външно финансиране

Нетният размер на външното финансиране по КФП за 2012 г. е положително и възлиза на 2 047.1 млн. лв. при предвидено в разчета по ЗДБРБ за 2012 г. положително нетно външно финансиране в размер на 2 557.2 млн. лв. Постигнатото ниво на финансиране се дължи основно на постъпленията от емитираните петгодишни бенчмаркови еврооблигации на международните капиталови пазари, както и на получените заеми от Европейската инвестиционна банка и Международната банка за възстановяване и развитие.

Външни държавни заеми и държавни инвестиционни заеми (ДИЗ)

Размерът на усвоените външни заеми на консолидирана база за 2012 г. е 399.3 млн. лв. и са усвоени както следва:

- по централния бюджет - размерът на усвоените външни държавни заеми е 97.8 млн. лв. (50.0 млн. евро), които представляват средства по трети транш от Кредитното споразумение за структурния програмен заем, България съфинансиране по Фондовете на ЕС 2007-2013 г. между Република България и ЕИБ.

- по бюджетите на министерствата и ведомствата - в ЗДБРБ за 2012 г. новото външно финансиране по ДИЗ е в размер на 250.3 млн. лв. или 83.1 % спрямо годишния разчет. Усвояванията са по вече стартирали проекти и програми, като най-високи проценти на усвояване спрямо разчетените за годината са отчетени по следните заеми:

- от ЕИБ на Министерство на транспорта, информационните технологии и съобщенията (МТИТС): по „Дунав мост 2„ и „Дунав мост 2 - проект Б” общо 142.9 %, по „България - железопътен проект на трансевропейската мрежа - Б” – 48.1 %; на Министерство на околната среда и водите (МОСВ) по „Подобряване на водния цикъл” – 96.8 % и на Агенция „Пътна инфраструктура” по „Транзитни пътища V”- 91.7 %;

- от МБВР на Министерство на регионалното развитие и благоустройството (МРРБ): по „Развитие на общинската инфраструктура” – 128.1 %; на Министерство на труда и социалната политика (МТСП) по „Социално включване” – 99.6 %, на Министерство на финансите (МФ) по „Улесняване на търговията и транспорта в югоизточна Европа II”- 95.1 % и на Агенция „Пътна инфраструктура” – по „Рехабилитация и реконструкция на пътища от РПМ II и III клас” – 92.8 %.

Изпълнението на заложеното външно финансиране с ДИЗ по министерства и ведомства е както следва: МТСП - 99.6 %, МОСВ – 96.8 %, МФ – 95.1 %, Агенция „Пътна инфраструктура” – 92.1 %, МТИТС – 71.9 %, следвано от МРРБ - 66.1 %. Най-голям брой инвестиционни проекти - 7 управлява Агенция „Пътна инфраструктура”, като по два от тях са усвоени средства, а по останалите 5 е приключило усвояването и само се обслужват. Следва МРРБ - управлява 7 заема, като е отчетено усвояване само по един. МТИТС управлява 5 заема (усвоявания по три заема), Министерство на здравеопазването и МТСП управляват по 4 (усвояване по един заем от МТСП), МФ - 3 заема (усвояване по един заем) и МОСВ- управлява един заем (усвояване по един заем).

- средства по ДИЗ с краен бенефициент търговско дружество - през 2012 г. са усвоени 0.7 млн. лв., които представляват дължимите такса-ангажимент и лихви по заема за проекта „Изграждане на нови контейнерни терминали в пристанищата Варна и Бургас” на

МТИТС от ЯБМС (с краен бенефициент – ДП „Пристанищна инфраструктура”). Същите са отчетени като усвояване съгласно договорните условия по заема.

- по бюджетите на общините – усвоените външни заеми са в размер на 50.5 млн. лв., постъпили по сметки на Столична община за инфраструктурни проекти.

ДЦК, емитирани на международните капиталови пазари

Към края на отчетния период по показателя операции с ДЦК, емитирани на международните капиталови пазари, са отчетени постъпления по централен бюджет в размер на 1 842.8 млн. лв.

Погашения по външни заеми

Размерът на извършените през годината погашения по външни заеми на консолидирана основа е 295.2 млн. лв. при планирани с разчетите към ЗДБРБ за 2012 г. 367.8 млн. лв. Извършените погашения са както следва:

- по централния бюджет - общият размер на изплатените погашения по външните държавни заеми от централния бюджет през 2012 г. е 143.4 млн. лв. в съответствие с договорените погасителни планове. От тях – 77.4 % са бюджетните средства, изразходвани за погашения по дълга към МБВР – 111.0 млн. лв., следват плащанията по заеми от държави – кредитори от Парижки клуб със 17.2 % или 24.6 млн. лв., и към Японската банка за международно сътрудничество – съответно 5.4 % (7.8 млн.лв.).

Поради влошеното финансово състояние на БДЖ ЕАД и невъзможността на дружеството да обслужва надлежно задълженията си по държавно гарантираните заеми към МБВР, през 2012 г. са изплатени дължими главници в размер на 6.6 млн. лв. от предвидените в ЦБ средства за покриване риска от активиране на държавни гаранции. До приключване на бюджетната година платените от МФ погасителни вноски към МБВР не са възстановени от БДЖ ЕАД.

- по ДИЗ, управлявани от министерствата и ведомствата, са изплатени погашения в размер на 96.1 млн. лв. съгласно договорените амортизационни схеми при годишно разчетени 106.9 млн. лв. Изпълнението от 89.9 % се дължи както на разликите от курса на щатския долар, при които са извършени съответните плащания (около 7.1% от всички погашения са в щатски долари), така и на по-ниския размер на усвояванията по заемите в сравнение с бюджетните разчети;

- отчетените погашения по ДИЗ с краен бенефициент търговско дружество са в размер на 36.9 млн. лв. или 97.1% от разчета за 2012 г. в следствие на валутно-курсови разлики по заемите в японски йени.

- по бюджета на ДОО са отчетени погашения в размер на 3.2 млн. лв. или 100.3 % от предвиденото в ЗБДОО за 2012 г.

- по бюджетите на общините са изплатени погашения по външни заеми в размер на 15.6 млн. лв., като те са извършени от три общини – Столична община – 13.0 млн. лв., Сливен – 2.2 млн. лв. и Ловеч – 0.4 млн. лв.

Вземания от чужбина (+)

В изпълнение на Двустранното споразумение за уреждане на дълга на Република Никарагуа към Република България през 2012 г. в държавния бюджет постъпи транс за погасяване на главници по предоставени правителствени кредити с легова равностойност 1.0 млн. лв. В резултат на предприятия от Министерство на финансите проактивен подход през 2012 г. и след преговори с алжирската страна бяха получени допълнително 13.6 млн. лв. погашения на главници по предоставени правителствени кредити, което значително надвиши разчетите, заложили в ЗДБРБ за 2012 г.

Наличности (нето) в легова равностойност по валутни сметки в чужбина

Нетното изменение на наличностите в легова равностойност по валутни сметки в чужбина е намаление на наличностите с 85.6 млн. лв., главно в резултат на закрития гаранционен депозит на МО, съгласно договореностите за осигуряване на финансирането на 60 % от стойността на приоритетен инвестиционен проект за доставка на вертолети за въоръжените сили на Република България в размер на 81.6 млн. лв.

3.5.2 Вътрешно финансиране

Нетният размер на вътрешното финансиране за годината е отрицателен – 1 764.7 млн. лв. и включва заеми от банки и други лица в страната (нето), операции с държавни (общински) ценни книжа (нето), покупко-продажба на ДОБЦК, нетно изменение на депозитите, друго финансиране (в т.ч. нетния размер на финансовите операции по прилагане на Обща селскостопанска политика (ОСП) и Обща рибарска политика (ОРП), възмездно финансиране (нето) и придобиване на дялове, акции и съучастия (нето).

Заеми от банки и други лица в страната – нето

Нетният размер на показателя за годината е отрицателен 297.3 млн. лв. и отразява основно получените краткосрочни и дългосрочни заеми по общинските бюджети и Държавен фонд „Земеделие“ от банки и други лица в страната, както и извършените погашения по тези заеми. Съгласно подписания през 2011 г. Договор за държавен заем между правителството на Република България, представлявано от министъра на земеделието и храните, и „Българска банка за развитие“ АД за предоставяне на средства на Държавен фонд „Земеделие“ - Разплащателна агенция, за изпълнение на гаранционни схеми по Програмата за развитие на селските райони за периода 2007-2013 г., през месец май 2012 г. е погасен ползваният от ДФ „Земеделие“ кредит в размер на 335 млн. лв. С най-голям относителен дял при заемите от други лица в страната са заемите, предоставени от Фонда за органите на местното самоуправление в България - ФЛАГ ЕАД. През 2012 г. размерът на одобрените заеми е 136.6 млн. лв., а усвоените средства по сключени договори за кредит възлизат на 132.2 млн. лв. Средствата са използвани за подкрепяне реализирането на проекти за модернизиране и разширяване на общинската инфраструктура и създаване на устойчиви и модерни местни общности. Извършените погашения през годината по вече отпуснати заеми от ФЛАГ са в размер на 85.4 млн. лв.

Операции с държавни ценни книжа (нето)

На консолидирана база отчетеното изпълнение на показателя е положително и е в размер на 523.1 млн. лв. при планирано в ЗДБРБ за 2012 г. положително в размер на 477.6 млн. лв. Изпълнението е както следва:

- по централния бюджет – нетното вътрешно финансиране от операции с държавни ценни книжа през годината е положително в размер на 525.4 млн. лв., при заложено 484.3 млн. лв. Постъпленията в бюджета от емисии ДЦК през периода възлизат на 1 160.0 млн. лв., като изпълнението спрямо ЗДБРБ за 2012 г. е 95.1%. Осъществените погашения по ДЦК възлизат на 634.5 млн. лв. Общата номинална стойност на емитираните през годината ДЦК на вътрешния пазар е 1 161.1 млн. лв. Визираната обща номинална стойност през годината се формира от емитирането на облигации с оригинален матуритет: две години с номинална стойност 140.0 млн. лв.; петгодишни, деноминирани в евро – 69.5 млн. евро; седемгодишни – 63.5 млн. лв.; седемгодишни, деноминирани в евро – 125.0 млн. евро; десетгодишни – 272.2 млн. лв. и десет години и шест месеца - 305.0 млн. лв.

През 2012 г., в резултат на провежданата от МФ гъвкава и адекватна на финансовата ситуация емисионна политика, са проведени 24 успешни аукциона за пласмент на

вътрешни ДЦК. Чрез проведените аукциони първоначално са пласирани и впоследствие преотваряни три нови емисии ДЦК в основните бенчмаркови матуритети и валутна деноминация, в лева и евро. През отчетния период са преотворени четири емисии, емитирани в предходни години. Всички емисии през 2012 г. са от отворен тип с фиксиран лихвен процент.

Отбелязаната доходност през 2012 г. на база реално сключени сделки на вторичен пазар, която се докладва ежедневно на Европейската централна банка, по приоритетната за МФ десетгодишна емисия ДЦК намалява от 5.35 % през месец януари до 3.45 % през месец декември 2012 г. През ноември 2012 г. е регистрирана исторически най-ниската месечна стойност за този показател за България (3.22 %). Дългосрочният лихвен процент за оценка степента на сближаване на България е под стойността на лихвените проценти на голяма част от държавите-членки на ЕС.

Операциите по управление на държавния дълг през 2012 г. са съпроводени от стремеж за максималното възможно изглаждане на операциите по вливане и изтегляне на ликвидност чрез падежи и емисии на ДЦК - принцип, чието съблюдаване е особено важно в контекста на превенцията на привнесени външни рискове и влошаване на условията за пласмент на държавен дълг, в контекста на силната волатилност на международните капиталови пазари, свързана с проблемите със суверенните дългове на някои държави от еврозоната.

Отчетеното понижение на доходността по вътрешния държавен дълг има задържащ ефект върху лихвените равнища и намалява разходите за обслужване в средносрочен и дългосрочен период.

- по бюджетите на общините – нетната стойност на операциите с ценни книжа, отчетени по общинските бюджети за 2012 г., е отрицателна и е в размер на 2.3 млн. лв., като постъпленията в общинските бюджети от емисии на общински ценни книжа е 9.2 млн. лв., а извършените погашения са в размер на 11.5 млн. лв.

Покупко-продажба на държавни и общински ценни книжа

Размерът на средствата по консолидираната фискална програма за 2012 г., отчетени в резултат на покупко-продажбата на държавни и общински ценни книжа, е (-88.6 млн. лв.). По-голяма част от тези средства представляват закупени ДЦК главно от ФГВРС (18.3 млн. лв.) и УПФ (76.0 млн. лв.).

Възмездно финансиране (нето)

Нетният размер на възмездното финансиране е положителен – 36.0 млн. лв.

Нетното изпълнение на операциите по ДИЗ с краен бенефициент търговско дружество за 2012 г. е положително в размер на 40.2 млн. лв. От него 40.9 млн. лв. представляват възстановени суми по предоставени ДИЗ на крайни бенефициенти, а 0.7 млн. лв. са предоставените заеми.

Към 31.12.2012 г. по линия на предоставените лихвени заеми по инвестиционните схеми за подпомагане на селското стопанство, предоставени от фонд „Земеделие” пряко или чрез рефинансиране на търговски банки, с които фондът има сключени договори, са изплатени 56.7 млн. лв., като това са 94.5 на сто от одобрените с план-сметката за 2012 г. 60 млн. лв. Кредитите се отпускат чрез прилагането на Кредитна схема на ДФ „Земеделие” за инвестиции в селското стопанство с три основни направления - „Растениевъдство”, „Животновъдство” и „Техническо обезпечаване” и схемите за държавните помощи на Фонда за създаване и придобиване на дълготрайни материални активи в земеделието и селските райони, чрез които се цели стимулиране на инвестиционния процес, повишаване на конкурентоспособността и качеството на произведената селскостопанска продукция посредством облекчаване на достъпа до кредитен ресурс и предоставяне на капиталови

субсидии и субсидии за лихви. Съгласно указанията за прилагане на кредитната схема, кредитите са със срок на погасяване от 12 до 14 месеца в зависимост от вида на инвестицията. Възстановените главници по предоставени заеми за годината са 54.1 млн. лв., при одобрени с план-сметката за 2012 г. 40.0 млн. лв.

По краткосрочните схеми за подпомагане се осигурява държавното финансиране, в т.ч. безвъзмездна помощ и краткосрочно кредитиране, по реда и условията, одобрени от Управителния съвет на ДФ „Земеделие“. Предоставените средства като временна финансова помощ за 2012 г. по схеми за финансиране са в размер на 14.3 млн. лв. или 71.7 на сто спрямо годишния план. Възстановените суми по временна финансова помощ са в размер на 10.4 млн. лв., което е 51.9 на сто изпълнение спрямо годишния план.

Предоставената временна финансова помощ (нето) от общините през 2012 г. е 3.5 млн. лв.

Размерът на възмездното финансиране (нето), извършено от ПУДООС, е 5.7 млн. лв., използвани за финансиране на инвестиционни екологични проекти.

Придобиване на дялове, акции и съучастия (нето)

Нетният размер на средствата, изразходвани за придобиване на дялове, акции и съучастия през отчетната година е 11.7 млн. лв., предоставени за уреждане на задължения по съществуващи дялови участия и увеличаване на дяловото участие на държавата в следните направления:

- Дялово участие на Република България в Международния валутен фонд

Във връзка с приключването на годишната преценка на наличностите по сметките на Международния валутен фонд (МВФ) в национална валута при БНБ за 2012 г. с вальор 16.05.2012 г., сметката на Министерство на финансите бе задължена със сумата от 0.3 млн. лв.

През 2012 г. няма извършени административни разходи по линия на МВФ.

През м. февруари 2012 г. МВФ гласува 700 млн. СПТ, получени от продажбата на злато, да бъдат разпределени между държавите-членки на МВФ под формата на дивидент, за да улеснят набирането на допълнителни средства във Фонда за намаляване на бедността и постигане на растеж (PRGT). На 3.10.2012 г. МС прие решение за участие на Република България в инициативата с вноски в размер на около 1.7 млн. СПТ. След реализиране на операцията МФ и БНБ получи общо 0.2 млн. СПТ, равняващи се на 10 % от остатъка от разпределението след покриване на ангажмента на държавата към PRGT. От същата сума МФ получи на 24.10.2012 г. по своя сметка в СПТ в БНБ сумата от 0.1 млн. СПТ.

- Дялови участия на Република България в организациите от Групата на Световната банка

През 2012 г. е направен разход в размер на 1.3 млн. лв. за инкасиране на издадени левови полици за уреждане на съществуващото дялово участие на Република България в Международната банка за възстановяване и развитие (МБВР), свързан с покриване на административни разходи на банката в местна валута (лева).

През периода не са извършени разходи за увеличаване на дяловите участия на Р. България в организации от групата на Световната банка.

- Дялово участие на Република България в увеличения капитал на Черноморската банка за търговия и развитие (ЧБТР)

На основание чл. 4, ал. 3 и чл.6, ал.3 от Споразумението за учредяване на ЧБТР (обн. в ДВ бр. 110/96), Решение на НС от 23.05.2008 г. (обн. в ДВ бр.51/2008) и в изпълнение на Решение № 88 от 2.12.2007 г. на Съвета на управителите на ЧБТР през м. май 2012 г. бе изплатена втората вноска от 20 %-то записано дялово участие на Република България в увеличения капитал на банката в размер на 3.4 млн. СПТ (7.9 млн. лв.). През м. юни 2012 г. бе извършено плащане на допълнителна сума в размер 0.04 млн. лв. за

покриване на недостиг, получен в резултат на курсовата разлика при превода на вноската. Изплатените суми бяха в рамките на заложените за тази цел средства в ЗДБРБ за 2012 г.

- през годината *общините* са изразходвали 0.7 млн. лв. за придобиване на дялове и акции, а постъпленията от продажбите на дялове, акции, съучастия и ликвидационни дялове са 0.4 млн. лв.

3.5.3 Финансови операции по прилагане на стълб I от Общата селскостопанска политика

Финансовото подпомагане на селското стопанство със средства от ЕС се осъществява в следните направления: директни плащания и пазарна подкрепа.

Схемите за директни плащания са основната форма за субсидиране на аграрното производство със средства от ЕС, като у нас се прилага схемата за единно плащане на площ (СЕПП). Средствата за тези схеми се предоставят от Европейския фонд за гарантиране на земеделието (ЕФГЗ). През 2012 г. средствата, планирани за директни плащания на земеделските производители, са в размер на 765.6 млн. лв. Изплатените средства за отчетния период възлизат на 764.3 млн. лв. или 99.8 % изпълнение спрямо планираните разчети, като цялата сума е за сметка на ЕФГЗ. Сумата на възстановените от ЕС средства за 2012 г. е 735.5 млн. лв.

През изминалата година средствата от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР), които бяха насочени към преките плащания, са в размер на 112.0 млн. лв., а размерът на възстановените от ЕС средства е 61.6 млн. лв. Целта на това пренасочване е да се компенсира частично разликата във финансирането на българските земеделски производители и производителите в старите държави-членки на ЕС.

Предвидените средства за пазарна подкрепа през 2012 г. са в размер на 74.1 млн. лв. и включват средства, които биха се получавали при интервенция в сектори като зърнени култури, месо, мляко, плодове и зеленчуци; експортни субсидии в повечето сектори; помощи за повишаване консумацията на някои продукти; и подкрепа на организации на производители на плодове и зеленчуци. В тези сектори средствата за пазарна подкрепа се отпускат в зависимост от пазарната ситуация и след решение от страна на Европейската комисия. Размерът на усвоените средства в края на годината е 73.6 млн. лв., при възстановени от ЕС - 65.2 млн. лв.

3.5.4 Приватизация

Общият размер на постъпленията от приватизация за 2012 г. на консолидирана база възлиза на 76.4 млн. лв., в т.ч. средствата от приватизация на общински предприятия в размер на 20.2 млн. лв.

Получените средства по републиканския бюджет са 56.3 млн. лв., което сравнено със заложените в ЗДБРБ за 2012 г. 124.8 млн. лв. представлява изпълнение от 45.1 %. 40.8 млн. лв. от тези постъпления са от продажбата на „Техноекспортстрой” ЕАД, 10.9 млн. лв. от постъпилите средства са в резултат на усвояване на средствата от доверителната сметка по приватизационната продажба на „МДК” ЕАД, гр. Пирдоп. Причина за недостигането на планираните стойности е липсата на инвеститорски интерес при продажбата на миноритарни пакети, предложени на централизиран публичен търг, както и забавянето на приватизацията на държавното участие в капитала на „АДИС” ЕООД и „ВМЗ” ЕАД.

Приходите от приватизация по общинските бюджети са реализирани в 31 общини, като общия размер е 20.2 млн. лв. Най-голям дял в отчетените от общините средства от приватизация заема Столична община с 13.1 млн. лв., Търговище – 1.2 млн. лв. и Пазарджик – 1.1 млн. лв. От останалите общини, които събират под 1.0 млн. лв. годишно

приходи от приватизация, се открояват Бургас (0.8 млн. лв.), Кърджали (0.7 млн. лв.) и Пловдив (0.5 млн. лв.).

3.5.5 Средства, акумулирани по сметка на Държавния фонд за гарантиране устойчивост на държавната пенсионна система

Общият паричен ресурс към 31.12.2012 г. по сметка на Държавния фонд за гарантиране устойчивост на държавната пенсионна система в Българска народна банка е в размер на **2 086.9 млн. лв.** В тази сума са включени:

- наличност на 01.01.2012 г. – **1 776.7 млн. лв.**
- трансфер от централния бюджет – **310.1 млн. лв.**, от тях:

223.5 млн. лв. – парични постъпления от приватизация, отчетени по републиканския бюджет за 2011 г. (чл.11, ал.1, т.1 от Закона за Държавния фонд за гарантиране устойчивост на държавната пенсионна система);

84.1 млн. лв. - приходи от концесии, отчетени по републиканския бюджет за 2011 г. (чл.11, ал.1, т.3 от Закона за Държавния фонд за гарантиране устойчивост на държавната пенсионна система);

2.6 млн. лв. - приходи от други източници, определени със закон или с акт на Министерския съвет - средства от глоби, имуществени санкции и неустойки, свързани с приватизационния процес по реда на чл.8, ал.8 (2) от Закона за приватизация и следприватизационен контрол (чл.11, ал.1, т.4 от Закона за Държавния фонд за гарантиране устойчивост на държавната пенсионна система).

За сумата от 2 086.0 млн. лв. е открита депозитна сметка в Българска народна банка.

Отчетът за касовото изпълнение на фонда за периода 01.01.2012 г. – 31.12.2012 г. е представен в следната таблица:

Показатели	Сума (хил. лв.)
	Отчет
1	2
I. ПРИХОДИ	0,0
II. РАЗХОДИ	0,0
III. ТРАНСФЕРИ (СУБСИДИИ) - НЕТО	310 142,1
1. Получен трансфер от централния бюджет	310 142,1
1.1. По чл.11, ал.1 от Закона за гарантиране устойчивост на държавната пенсионна система, от тях:	310 142,1
- парични постъпления от приватизация, отчетени по републиканския бюджет за 2011 г. (чл.11, ал.1, т.1 от закона)	223 534,0
- приходи от концесии, отчетени по републиканския бюджет за 2011 г. (чл.11, ал.1, т.3 от закона)	84 062,5
- приходи от други източници, определени със закон или с акт на Министерския съвет - средства от глоби, имуществени санкции и неустойки, свързани с приватизационния процес по реда на чл. 8, ал. 8 (2) от ЗПСК (чл.11, ал.1, т.4 от закона)	2 545,6
IV. БЮДЖЕТНО САЛДО (ИЗЛИШЪК) (+)	310 142,1
V. ФИНАНСИРАНЕ	-310 142,1
1. Вътрешно финансиране (нетно увеличение (-)/нетно намаление (+))	-310 142,1
1.1. Наличност в началото на годината в БНБ (+)	1 776 740,2
1.2. Наличност в края на годината в БНБ (-)	-2 086 882,3

III. ИЗПЪЛНЕНИЕ НА КОНСОЛИДИРАНАТА ФИСКАЛНА ПРОГРАМА ПО СЪСТАВНИ БЮДЖЕТИ

1. Републикански бюджет

✓ Основни параметри на изпълнението на републиканския бюджет за 2012 г.

Изпълнението на основните показатели на републиканския бюджет, на база на отчета за касовото изпълнение към 31.12.2012 г., съпоставено с предходната година и програмата е както следва:

Изпълнение на републиканския бюджет за 2011 г. и 2012 г. и изпълнение на параметрите по ЗДБРБ за 2012 г.

(млн. лв.)

РЕПУБЛИКАНСКИ БЮДЖЕТ	ОТЧЕТ 2011 г.	ЗДБРБ 2012 г.	ОТЧЕТ 2012 г.	Отчет 2012 към 2011	Отчет 2012 към ЗДБРБ
К. 1	К. 2	К. 3	К. 4	К. 5= К.4:К.2	К. 6= К.4:К.3
ПРИХОДИ	16 221,9	17 029,2	17 283,8	106,5%	101,5%
Данъчни приходи	14 466,6	15 388,0	15 289,5	105,7%	99,4%
Неданъчни приходи	1 665,9	1 600,3	1 892,4	113,6%	118,3%
Помощи	89,4	40,9	101,9	114,0%	249,0%
РАЗХОДИ, ТРАНСФЕРИ И ВНОСКА В БЮДЖЕТА НА ЕС	18 031,6	18 586,0	18 221,2	101,1%	98,0%
Разходи	7 551,7	7 926,2	7 400,3	98,0%	93,4%
Текущи нелихвени разходи	6 070,8	6 143,1	5 967,8	98,3%	97,1%
Капиталови разходи	971,1	1 075,6	906,0	93,3%	84,2%
Лихвени разходи	509,8	707,4	526,5	103,3%	74,4%
Трансфери	9 700,8	9 764,1	10 011,5	103,2%	102,5%
Вноска в бюджета на ЕС	779,2	895,7	809,3	103,9%	90,4%
ДЕФИЦИТ (-)/ИЗЛИШЪК (+)	-1 809,7	-1 556,7	-937,3		

Планираните в ЗДБРБ за 2012 г. **приходи** по републиканския бюджет са в размер на 17 029.2 млн. лв., като отчетените касови постъпления за 2012 г. са 17 283.8 млн. лв. или изпълнението на приходната част на републиканския бюджет е 101.5 % спрямо разчета. Спрямо 2012 г. са събрани с 1 061.9 млн. лв. повече.

Постъпленията от **данъци** по републиканския бюджет за 2012 г. са в размер на 15 289.5 млн. лв., което представлява изпълнение от 99.4 % на планираните нива за 2012 г. и увеличение от 5.7 % или 822.9 млн. лв. спрямо 2011 г. Постъпленията от **косвени данъци** за 2012 г. възлизат на 11 342.8 млн. лв. или 99.7 % от предвидените в ЗДБРБ за 2012 г., като съпоставени с 2011 г. са се увеличили със 718.1 млн. лв. (6.8 %).

Приходите от **преки данъци** за 2012 г. са в размер на 3 760.3 млн. лв. или 98.4 % от разчета за годината. Спрямо 2011 г. се отчита увеличение на приходите от преки данъци с 2.8 % или 102.1 млн. лв. Постъпленията от **други данъци** за отчетния период са в размер на 186.5 млн. лв. или 96.5 % от разчета за годината, като основната част (64.9 %) са формирани от окончателния данък върху залози за хазартни игри.

Неданъчните приходи по републиканския бюджет за 2012 г. са в размер на 1 892.4 млн. лв., което представлява увеличение от 13.6 % или 226.5 млн. лв. спрямо 2011 г. Изпълнението спрямо разчета за годината е 118.3 %.

Основната част от неданъчните приходи по републиканския бюджет се формира по бюджетите на министерствата и ведомствата - 1 354.1 млн. лв. Според характера на

приходите с най-голям принос са постъпленията от държавни такси – 706.0 млн. лв., следвани от приходите и доходи от собственост – 326.4 млн. лв., 186.6 млн. лв. приходи от концесии и 140.6 млн. лв. постъпления от продажби на нефинансови активи.

Изпълнението на неданъчните приходи по централния бюджет е в размер на 538.4 млн. лв. или 124.8 % спрямо предвидените за годината, което се дължи на доброто изпълнение на приходи от дивиденди от търговски дружества с държавно участие в капитала.

Постъпилите **помощи** по републиканския бюджет през 2012 г. са в размер на 101.9 млн. лв., главно по бюджетите на министерствата и ведомствата.

Разходите по републиканския бюджет (вкл. трансферите за др. бюджети и вноската в бюджета на ЕС) за 2012 г. са в размер на 18 221.2 млн. лв., което представлява 98.0 % изпълнение на разчетите в ЗДБРБ за 2012 г. При съпоставяне на разходите по републиканския бюджет през 2012 г. с предходната година се наблюдава намаление на разходите като цяло, поради отчетените по-ниски текущи нелихвени и капиталови разходи.

Нелихвените разходи по републиканския бюджет (без трансферите за др. бюджети и вноската в ЕС), извършени през 2012 г., са в размер 6 873.9 млн. лв., което представлява 95.2 % от предвидените в ЗДБРБ за 2012 г. средства. Съпоставено с данните за 2011 г. нелихвените разходи са намалели с 2.4 % (168.0 млн. лв.). Текущите нелихвени разходи представляват 97.1 % от планираните с разчета за годината. Капиталовите разходи и нетният прираст на държавния резерв са в размер на 906.0 млн. лв. или 84.2 % от разчета за годината.

Лихвените плащания по републиканския бюджет за 2012 г. са в общ размер на 526.5 млн. лв. или 74.4 % от предвидените за годината. В основната си част това са разходи за лихви по външни заеми, които за отчетния период са в размер на 359.0 млн. лв. От тях 300.3 млн. лв. са разходите, направени по централния бюджет и 58.7 млн. лв. тези по държавни инвестиционни заеми (ДИЗ), в т.ч. 46.7 млн. лв. са по заемите, управлявани от министерства и ведомства и 12.0 млн. лв. по заемите с краен бенефициент търговско дружество. Лихвите по вътрешни заеми по републиканския бюджет за 2012 г. са в размер на 167.5 млн. лв. (76.4 % от годишния уточнен размер) и представляват главно лихви по ДЦК.

Предоставените **трансфери/субсидии** от републиканския бюджет за други бюджети (нето) са в размер на 10 011.5 млн. лв. или 102.5 % спрямо планираните ЗДБРБ за 2012 г.

- *Нетните трансфери/субсидии и временни безлихвени заеми, предоставени на общините*, са в размер на 2 486.6 млн. лв.

- *бюджетните взаимоотношения на общините с централния бюджет по отчет* за 2012 г. възлизат на 2 436.9 млн. лв., в т.ч. обща субсидия за делегирани от държавата дейности 1 871.4 млн. лв., общо изравнителна субсидия и други трансфери за местни дейности 253.8 млн. лв., целеви трансфери (субсидии) за капиталови разходи в размер на 148.3 млн. лв., получени от общини други целеви трансфери (субвенции) от ЦБ – 180.2 млн. лв. и възстановени трансфери (субсидии) за ЦБ в размер на 16.8 млн. лв.

Спрямо утвърдените в ЗДБРБ за 2012 г. бюджетни взаимоотношения на общините с ЦБ – 2 159.6 млн. лв., отчетът показва увеличение от 277.3 млн. лв. или 12.8 %, което произтича от увеличение на общата субсидия за делегирани от държавата дейности – 36.6 млн. лв. и на целевата субсидия за капиталови разходи – 78.1 млн. лв., предоставени целеви трансфери от ЦБ по §§31-18 – 81.5 млн.лв. и по §§31-28 – 98.7 млн.лв. и възстановени в ЦБ трансфери в размер на 16.8 млн.лева. Увеличенията се дължат основно

на направените корекции на бюджетните взаимоотношения на общините с ЦБ през 2012 г., с които са им предоставени допълнително средства над предвидените по чл. 10, ал. 1 от ЗДБРБ за 2012 г. Намаление има само при трансферите за местни дейности с 0.8 млн. лв.

В рамките на **републиканския бюджет** през 2012 г. общините са получили трансфери от други разпоредители в размер на 54.0 млн. лв. и са предоставили трансфери на същите в размер на 6.7 млн. лв. Нетният размер на временните безлихвени заеми от/за централния бюджет е 2.4 млн. лв.

Общият компенсиран размер на допълнителните средства през 2012 г. е 295.6 млн. лв., предоставени както следва:

1. Като обща субсидия за делегирани от държавата дейности - 36.9 млн. лв. Средствата са предоставени в изпълнение на разпоредбите на Закона за държавния бюджет на Република България (ЗДБРБ) за 2012 г., на Постановление № 367/2011 г. на Министерския съвет за изпълнението на държавния бюджет на Република България за 2012 г., както и в изпълнение на Закона за народната просвета, Закона за закрила на детето, Закона за закрила и развитие на културата, Закона за народните читалища, Закона за физическото възпитание и спорта, Закона за социалното подпомагане, както и подзаконовата уредба, приета на основание на тези закони. Основните направления на разпределение на средствата са за промяна в броя на децата в детските градини и детските ясли, промяна в броя на учениците в училищата, промяна на местата в институциите за социална грижа и подкрепа, за целодневна организация на учебния ден за учениците от първи клас, за национални програми в областта на средното образование, за изплащане на стипендии на деца с изяви дарби, за читалища по програмата на Министерство на културата „Глобални библиотеки”, за физическо възпитание и спорт.

2. Като целева субсидия за капиталови разходи и получени от общините целеви трансфери от ЦБ - 258.7 млн.лв. Средствата са преведени в изпълнение на разпоредбите на Закона за държавния бюджет на Република България за 2012 г., на Постановление № 367/2011 г. на Министерския съвет за изпълнението на държавния бюджет на Република България за 2012 г., както и в изпълнение на Закона за народната просвета, Национална програма „Оптимизация на училищна мрежа, решения на Междуведомствената комисия за възстановяване и подпомагане към Министерския съвет в случаите на стихийни бедствия и аварии, редица постановления на Министерския съвет за предоставяне на допълнителни средства по бюджетите на общини за финансиране на инфраструктурни обекти (ПМС№60, ПМС№181, ПМС№199, ПМС№219, ПМС№280, ПМС№288, ПМС№310, ПМС№321 и ПМС№326/2012), ПМС №134 от 2012 г. за определяне условията, критериите и реда за финансово подпомагане на общините за достъпа им до финансиране от ФЛАГ, за обезщетения на собственици на недвижими имоти, отчуждени по реда на Закона за собствеността и други.

- на **здравните и социално-осигурителните фондове** – 5 342.0 млн. лв., което представлява 98.5 % от годишния разчет;

- на **съдебната власт** – нетна сума 256.6 млн. лв., от които 260.5 млн. лв. субсидия за органите на съдебната власт и 3.9 млн. лв. предоставен трансфер от съдебната власт на Министерството на правосъдието.

- на **извънбюджетните фондове и сметки** – нетният размер на трансферите от ЦБ за извънбюджетните сметки и фондове е 1 286.4 млн. лв. (1 287.5 млн. лв. предоставени и 1.1 млн. лв. получени). Основна част от предоставените средства са за Националния фонд – 731.8 млн. лв. и за Държавен фонд „Земеделие”- 551.5 млн. лв.

Бюджетното салдо по републиканския бюджет за 2012 г. е отрицателно в размер на 937.3 млн. лв.

2. Съдебна власт

Със ЗДБРБ за 2012 г. по бюджета на съдебната власт са одобрени общо неданъчни приходи в размер на 140.0 млн. лв., в т.ч. приходи от съдебни такси – 120.0 млн. лв. През годината постъпилите по бюджета на съдебната власт неданъчни приходи и помощи са в размер на 140.4 млн. лв. Приходите от съдебни такси са 121.2 млн. лв. (101.0 % спрямо одобрените със ЗДБРБ за 2012 г. параметри), като техния дял в общия обем на приходите е 86.3 %. От другите неданъчни приходи най-голям относителен дял заемат приходите от вземания по изпълнителни листове, издавани в полза на органите на съдебната власт и събирани от Националната агенция за приходите.

През 2012 г. по бюджета на съдебната власт са отчетени разходи в размер на 420.2 млн. лв., които представляват 105.1 % спрямо определените с годишния закон 400.0 млн. лв. В отчета са включени извършени разходи за сметка на наличностите по сметки от предходни години съгласно ЗДБРБ за 2012 г. и корекция на основание чл. 34, ал. 1 и 2 от ЗУДБ и в изпълнение на ПМС №36/2001 г. за изграждане на Комплексна автоматизирана система (КАС) за управление и ПМС №209/2012 г. за одобряване на допълнителни бюджетни кредити по бюджета на съдебната власт. От така отчетените общи разходи – 270.4 млн. лв. са за заплати и възнаграждения на персонала (99.6 % спрямо заложените в ЗДБРБ за 2012 г.); 70.3 млн. лв. са осигурителните вноски (106.0 % изпълнение) и 38.2 млн. лв. (190.9 % спрямо заложените в ЗДБРБ за 2012 г.) – другите възнаграждения и плащания за персонала. Отчетените разходи за издръжка са 39.5 млн. лв. или 99.3 % от разчета в закона. Направени са капиталовите разходи за 1.8 млн. лв. или 72.8 % от годишния разчет.

Получената субсидия от централния бюджет е в размер на 260.5 млн. лв.

Органите на съдебната власт завършват годината с наличност по депозити и сметки в размер на 29.7 млн. лв.

3. Социално-осигурителни фондове

3.1 Държавно обществено осигуряване

Общата сума на приходите по бюджета на Държавното обществено осигуряване (ДОО) за 2012 г. възлиза на 3 853.6 млн. лв., което представлява 99.4 % от заложените по Закона за бюджета на Държавното обществено осигуряване за 2012 г. (ЗБДОО) 3 878.0 млн. лв. Най-голям е дялът на приходите от осигурителни вноски, които са в размер на 3 832.3 млн. лв. и представляват 99.4 % от общите приходи. От тях: осигурителни вноски за работници и служители от работодатели - 2 267.2 млн. лв.; лични вноски от работници и служители - 1 345.9 млн. лв.; вноски от самоосигуряващи се лица - 203.2 млн. лв. През 2012г. се запазиха размерите и съотношенията на осигурителните вноски за фондовете на ДОО и участието на държавата в осигуряването за фонд “Пенсии” (ФП) чрез трансфер в размер и по ред, определени в чл. 21, т. 5 на Кодекса за социално осигуряване (КСО), на нивата от 2011 г. Съпоставени с предходната година е налице по-висока събираемост със 142.2 млн. лв. (3.9 %) на приходите от осигурителни вноски (за целите на анализа е елиминирано въздействието върху приходите от постъпилите средства, в размер на 117.1 млн. лв., от професионалните пенсионни фондове през месец март 2011 г., съгласно 4 а от ПЗР от КСО, които имат еднократен характер). По данни от регистъра на осигурените лица, средният осигурителен доход за месец декември 2012 г. е 661.75 лв., а средномесечният осигурителен доход за 2012 г. е 618.06 лв. Номиналното нарастване на средномесечния осигурителен доход за 2012 г. спрямо 2011 г. е 4.0 %, а реалното нарастване е 1.6 % при хармонизираната средногодишна инфлация 2.4 % за 2012 г. При ограничена политика по доходите в условие на финансова и икономическа криза, отчетеният ръст на осигурителния

доход се дължи основно на увеличението на минималните осигурителни прагове по икономически дейности и квалификационни групи професии с 4.9 % в сравнение с 2011 г. Освен това при по-високите конкурентни условия на свития пазар на труда, заети остават по-високо квалифицирани работници и служители с по-добро заплащане. Процесите на съкращения, оптимизация и реструктуриране на заетостта във фирмите също оказва известно влияние върху ръста на средния осигурителен доход за 2012 г., респ. ръста на приходите от осигурителни вноски по бюджета на държавното обществено осигуряване.

Отчетените неданъчни приходи за 2012 г. възлизат на 21.2 млн. лв., при планирани 26.7 млн. лв., като преобладават приходите от глоби, санкции и наказателни лихви - 13.5 млн. лв.

Размерът на извършените разходи за 2012 г. по бюджета на ДОО за 2012 година е 8 362.2 млн. лв., което представлява 98.9 % от предвидените в ЗБДОО за 2012 г. средства. От структурна гледна точка с най-голям относителен дял в общите разходи са разходите за пенсии и разходите за обезщетенията и помощите изплащани на основание Кодекса за социално осигуряване – общо 8 257.6 млн. лв. или 98.8 % от общия размер на разходите за отчетния период. Спрямо 2011 г. разходите по бюджета на ДОО са със 145.9 млн. лв. (1.8%) повече. Отчетените разходи за **пенсии** по бюджета на ДОО за 2012 г. възлизат на 7 217.3 млн. лв., 99.3 % от предвидените в ЗБДОО за 2012 г. средства. По-ниските разходи за пенсии спрямо разчета за годината са следствие основно на по-малкия брой на новоотпуснатите пенсии спрямо 2011 г, свързано с ускоряването на пенсионната реформа.

- ◆ През 2012 г. са се пенсионирали 89 879 лица, което е с 19 705 (18.0 на сто) по-малко спрямо 2011 г.

- ◆ Лични пенсии са получили 76 210 пенсионери (със 17 798 или 18.9 на сто по-малко спрямо 2011 г.), а наследствени – 13 669 (с 1 907 или 12.2 на сто по-малко спрямо 2011 г.).

- ◆ През 2012 г., 42 141 лица са получили лични пенсии за осигурителен стаж и възраст. Спрямо 2011 г. има съществено намаление на този брой със 17 511 (29.4 на сто).

- ◆ През 2012 г., 27 452 лица са получили лични пенсии за инвалидност поради общо заболяване. Спрямо 2011 г. има намаление, макар и незначително на този брой с 393 (1.4 на сто).

Спрямо същия период на предходната година разходите за пенсии са нараснали със 125.8 млн. лв., което е в резултат на:

- ◆ Увеличението от 1 септември 2011 г. на „вдовишката добавка“ от 20 на 26.5 на сто от размера на пенсията на починалия съпруг/а;

- ◆ Увеличението от 1 юни 2012 г. на минималният размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст от 136.08 лв. на 145 лв.;

- ◆ По-високия размер на новоотпуснатите пенсии, в сравнение с прекратените;

- ◆ Осъвременяване на пенсиите по чл. 100 от Кодекса за социално осигуряване през 2012 г. отново не беше извършено;

- ◆ През 2012 г. средния месечен размер на пенсиите е нараснал номинално с 2.2 на сто, но реално е намалял с 0.2 на сто, при средно годишна инфлация 2.4 на сто за 2012 г.

Отчетените разходи за **социални помощи и обезщетения по КСО** за годината са в размер на 1 040.3 млн. лв., 97.9 % от разчетените за 2012 г. От структурна гледна точка с най-голям относителен дял са обезщетенията за бременност/раждане и отглеждане на дете до 2 годишна възраст (36.5 %); обезщетенията и помощите за безработица (34.1 %) и обезщетенията за временна неработоспособност поради общо заболяване, гледане на болен член от семейството и карантина, и нетрудови злополуки (27.1 %). Спрямо 2011 г. изплатените обезщетения по КСО са нараснали с 21.9 млн. лв., 2.2 %. Изплатените за

годината обезщетения при безработица са в размер на 354.9 млн. лв., с 10.7 % (34.4 млн. лв.) повече спрямо 2011 г. Броят на безработните лица с начислени обезщетения за месец декември е 118 871, с 3 391 повече в сравнение с предходния месец и със 17 248 повече спрямо декември 2011 г. Изплатените обезщетения за бременност/раждане и отглеждане на малко дете до 2 годишна възраст към 31.12.2012 г. са в размер на 379.4 млн. лв., с 39.2 млн. лв. (9.4 %) по-малко спрямо 2011 г. Намалението до голяма степен се дължи на удължаването от 1 януари 2012 г. с 6 месеца (от 18 на 24 месеца) на периода, от който се изчисляват краткосрочните обезщетения за бременност и раждане. Средното обезщетение на жените с обезщетение за бременност и раждане е 360.67 лв. или с 1.7 на сто по-ниско в сравнение с 2011 г., а броят на изплатените обезщетения през 2012 г. е 1 291 765, с 8.1 на сто по-малко от 2011 г. Изплатените обезщетения за временна неработоспособност поради общо заболяване, гледане на болен член от семейството и карантина, и нетрудови злополуки са в размер на 281.6 млн. лв., с 25.3 млн. лв. (9.9 %) повече спрямо 2011 година, в резултат на нарастване на техния брой с 4.7 на сто и на по-високото с 5.0 на сто средно обезщетение в сравнение с 2011 г.

По отношение на краткосрочните обезщетения – обезщетението за отглеждане на малко дете от 1 до 2 години, което за 2012 г. е в размер на 240 лв. не е повишавано от 2009 г., а минималния дневен размер на обезщетенията за безработица през 2012 г. е със запазен размер на нивото от 2011 г.

През 2012 г. държавата е участвала с трансфер от републиканския бюджет за ДОО в размер на 4 520.0 млн. лв., от който:

- ✓ за изплащане на социални пенсии, пенсии за особени заслуги към държавата и нацията, пенсии и добавки към пенсиите на участниците и пострадалите от войните, както и наследниците, получаващи наследствена пенсия за загиналите в Отечествената война, персонални пенсии, добавки към пенсиите на репресираните лица и др. - 301.5 млн. лв.;
- ✓ допълнителна субсидия за покриване на недостига от средства по ЗБДОО за 2012 г. - 1 848.8 млн. лв.;
- ✓ трансфер за фонд „Пенсии” в размер на 12 % върху сбора от осигурителните доходи на всички осигурени лица за календарната година – 2 369.1 млн. лв.;
- ✓ трансфер по чл. 5 и чл. 6 от Правилника за прилагане на Закона за ветераните от войните – 0.6 млн. лв.

От бюджета на ДОО през 2012 г. са предоставени трансфери на Министерството на труда и социалната политика за фонд „Условия на труд” и за Агенцията за социално подпомагане в общ размер на 5.4 млн. лв.

3.2 Учителски пенсионен фонд

Отчетените приходи по бюджета на Учителския пенсионен фонд (УПФ) за 2012 г. са в размер на 47.2 млн. лв. или 100.1 % от предвидените за 2012 г. Приходите от осигурителни вноски възлизат на 35.7 млн. лв. и формират 75.7 % от общите приходи. Приходите от лихви (основно от ДЦК) са в общ размер на 11.5 млн. лв.

Общите разходи по бюджета на УПФ за 2012 г. са в размер на 17.0 млн. лв. или 97.7 % от планираните. От тях са изплатени пенсии и добавки от УПФ в размер на 16.9 млн. лв. и 0.089 млн. лв. са изразходвани за пощенски такси и ДДС за изплащане на пенсиите и други финансови услуги.

През 2012 г. с временно свободните средства на фонда са закупени ДЦК в размер на 97.5 млн. лв. Получените от УПФ погашения по ДЦК са на стойност 21.6 млн. лв. Съотношението на направените покупки-продажби на ДЦК (76.0 млн. лв.) към годишните приходи на УПФ през 2012 г. е 160.9 %.

3.3 Фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите”

Приходите по бюджета на фонд ”Гарантирани вземания на работниците и служителите” (ФГВРС) за 2012 г. са в размер на 9.1 млн. лв., което е 94.2 % от предвидените в план-сметката на фонда за 2012 г. Основната част от тях (96.3 %) са приходи от лихви от ДЦК, които са в размер на 8.8 млн. лв. Приходите от осигурителни вноски са 0.2 млн. лв. и представляват вноски от работодатели за минали периоди (съгласно чл. 16 от ЗБДОО за 2012 г. не се внасят вноски за фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите”). Приходите от глоби, санкции и наказателни лихви са в размер на 0.1 млн. лв.

Общите разходи по бюджета на ФГВРС за 2012 г. са в размер на 0.9 млн. лв. при предвидени в план-сметката на фонда за 2012 г. 1.9 млн. лв. Изплатените от ФГВРС вземания на работниците и служителите от предприятия в несъстоятелност през 2012 г. са 0.7 млн. лв.

През 2012 г. с временно свободните средства на ФГВРС са закупени ДЦК в размер на 43.8 млн. лв. Получените от ФГВРС погашения по ДЦК са на стойност 25.6 млн. лв.

3.4 Национална здравноосигурителна каса

Приходите по бюджета на НЗОК за 2012 г. възлизат на 1 737.0 млн. лв. или 103.0 % спрямо предвидените в Закона за бюджета на НЗОК (ЗБНЗОК) за 2012 г. 1 687.2 млн. лв. Най-съществен дял (99.5 %) заемат постъпленията от здравноосигурителни вноски, които са в размер на 1 727.8 млн. лв. или 103.2 % спрямо планираните в ЗБНЗОК за 2012 г. През 2012 г. отчетените приходи от здравноосигурителни вноски са нараснали с 3.7 % спрямо предходната година. Постигнатият ръст в приходите основно е резултат от: номиналното нарастване на средномесечния осигурителен доход за 2012 г. спрямо 2011 г., увеличението на минималните осигурителни прагове по икономически дейности и квалификационни групи професии. В структурата на приходите от здравноосигурителните вноски най-голям относителен дял заемат вноските за работници и служители от работодатели (972.5 млн. лв.) и личните вноски от работници и служители (560.0 млн. лв.). Вноските от самонаети (самоосигуряващи се лица) са в размер на 195.1 млн.лв., а вноските от други категории осигурени лица са 0.2 млн. лв.

През 2012 г. по бюджета на НЗОК са отчетени неданъчни приходи и помощи в размер на 9.2 млн. лв., което представлява 68.3 % изпълнение на предвидените със Закона за бюджета на НЗОК за 2012 г. 13.6 млн. лв. Основната част тези приходи са от глоби, санкции и неустойки във връзка с контрола по събирането на здравноосигурителните вноски и контрола по изпълнението на сключените договори с изпълнители на медицинска помощ. Неизпълнението на неданъчните приходи се дължи на отпадането на постъпления от лихви по банкови депозити на НЗОК в БНБ.

През 2012 г. НЗОК е получила трансфери за здравно осигуряване от централния бюджет в размер на 941.1 млн. лв. за пенсионери, безработни, социално слаби, лица до 18-годишна възраст и след навършване на тази възраст, ако учат редовно и други лица, осигурени по чл. 40, ал. 3 от ЗЗО, които се осигуряват за сметка на републиканския бюджет. През бюджетната 2012 година трансферите за здравно осигуряване от централния бюджет са на нивото на предходната 2011 г. Трансферите за здравно осигуряване са преведени в пълен размер спрямо планираните по закон средства. През 2012 г. получените трансфери от Министерството на здравеопазването за финансиране на разходите за акушерска помощ по чл. 82, ал. 1 и 2 от Закона за здравето са в размер на 4.7 млн. лв.

Със Закона за бюджета на НЗОК за 2012 г. са утвърдени общо разходи и трансфери в размер на 2 633.7 млн. лв., от които общите разходи са 2 530.6 млн. лв. (в т. ч. текущи разходи в размер на 2 263.4 млн. лв., разходи за придобиване на нефинансови активи в

размер на 5.8 млн. лв. и резерв за непредвидени и неотложни разходи в размер на 261.5 млн. лв.) и предоставени трансфери в размер на 103.1 млн. лв. В края на 2012 г., с решение на Надзорния съвет, НЗОК разпредели част от преизпълнението на здравноосигурителните приходи, в размер на 10.1 млн. лв., за здравноосигурителни плащания.

Общият размер на разходите и трансферите по отчетни данни за 2012 г. възлиза на 2 600.2 млн. лв., което представлява изпълнение от 98.7 % от предвидените в ЗБНЗОК за 2012 г. средства. Изпълнението на общите разходи е в размер на 2 538.9 млн. лв. (вкл. 57.3 млн. лв. отчетени като предоставени трансфери към бюджетни предприятия) или 100.3 % спрямо предвидените в закона. С най-голям дял от 98.4 % в структурата на общите разходи са разходите за здравноосигурителни плащания. В края на 2012 г., с решение на Надзорния съвет, НЗОК разпредели част от преизпълнението на здравноосигурителните приходи, в размер на 10.1 млн. лв. и част от административните разходи в размер на 12.9 млн. лв., за здравноосигурителни плащания.

Здравноосигурителни плащания

През 2012 г. на изпълнителите на медицинска помощ са изплатени 2 499.3 млн. лв., в т.ч. 2 442.1 млн. лв. здравноосигурителни плащания и 57.3 млн. лв. трансфери по договори за извършване на медицински услуги за болнична помощ към бюджетни предприятия, в структурата на които има болници по чл. 5 от Закона за лечебните заведения, което представлява 100.9 % спрямо утвърдените със ЗБНЗОК за 2012 г. 2 476.0 млн. лв. (вкл. 261.5 млн. лв. резерв за непредвидени и неотложни разходи). В отделните направления на здравноосигурителните плащания, вкл. трансферите по договори за извършване на медицински услуги за болнична помощ към бюджетни предприятия, в структурата на които има болници по чл. 5 от Закона за лечебните заведения изпълнението на бюджета за 2012 г. е следното:

- ✓ *Първична извънболнична медицинска помощ* – 166.9 млн. лв.
- ✓ *Специализирана извънболнична медицинска помощ* – 188.0 млн. лв.
- ✓ *Дентална помощ* – 104.6 млн. лв.
- ✓ *Медико-диагностична дейност* – 70.7 млн. лв.
- ✓ *Лекарства за домашно лечение и медицински изделия* – сумата, изплатена през 2012 г. за лекарства и медицински изделия е в размер на 484.1 млн. лв.
- ✓ *Болнична помощ* – през 2012 г. са изплатени общо 1 448.0 млн. лв., в т.ч. 57.3 млн. лв. трансфери по договори за извършване на медицински услуги за болнична помощ към бюджетни предприятия, в структурата на които има болници по чл.5 от Закона за лечебните заведения.
- ✓ *Други здравноосигурителни плащания* – 37.2 млн. лв.

По бюджета на НЗОК за 2012 г. са утвърдени 48.9 млн. лв. за административни разходи на институцията, които включват разходите за заплати, други възнаграждения и осигуровки на персонала и за текуща издръжка. За годината са отчетени 35.4 млн. лв., което представлява 72.5 % от заложените в ЗБНЗОК за 2012 г. Усвоените средства за административни разходи заемат 1.6 % в структурата на общите разходи за отчетния период.

Общият размер на капиталовите разходи по отчет за 2012 г. възлиза на 4.1 млн. лв., което представлява 70.6 % от предвидените в ЗБНЗОК за 2012 г. 5.8 млн. лв.

Предоставени трансфери

През 2012 г. НЗОК е предоставила трансфери на:

- ✓ *НАП по чл. 24, т. 6 от Закона за здравното осигуряване* – такса за обслужване събирането на здравноосигурителни вноски в размер на 3.0 млн. лв.;

- ✓ МЗ за заплащане на медицински дейности, лекарствени продукти и медицински изделия, осигурявани от министерството в размер на 58.3 млн. лв.;
- ✓ бюджетни предприятия, сключили договори за извършване на медицински услуги с НЗОК за болнична помощ, в структурата на които има болници по чл.5 от Закона за лечебните заведения в размер на 57.3 млн. лв.

И през 2012 г. НЗОК не постигна в достатъчна степен прозрачност на дейността си, публичност на здравноосигурителните плащания по видове дейности, включително принципите за разпределението им по райони и лечебни заведения.. Липсват индикатори за оценка на постигнатите ефекти от изразходваните за здравноосигурителни дейности средства.

4. Бюджети на общините

Приходите и помощите, постъпили по бюджетите на общините през 2012 г., са в размер на 1 687.9 млн. лв., което е с 25.0 млн. лв. повече спрямо 2011 г. Сравнени с разчетите към ЗДБРБ за 2012 г. изпълнението в частта на приходите и помощите по общинските бюджети е 96.4 %.

Данъчните приходи възлизат на 642.3 млн. лв. и формират 38.1 % от общия размер на приходите и помощите. В сравнение с 2011 г. тези постъпления са нараснали с 25.8 млн. лв. или с 4.2 %. Спрямо годишния разчет изпълнението е 99.3 %. Тези приходи включват постъпления от патентен данък (15.4 млн. лв.), данък върху недвижимите имоти (239.8 млн. лв.), данък върху превозните средства (180.5 млн. лв.), данък при придобиване на имущество по дарения и възмезден начин (189.2 млн. лв.), туристически данък (16.9 млн. лв.), други данъци (0.4 млн. лв.) и данъка върху наследствата (0.1 млн. лв.). От данъчните приходи с по-добро изпълнение спрямо миналата година са данъкът върху наследствата – 186.0 %, туристическият данък – 128.2 %, данъкът върху превозните средства – 106.6 % и данъкът върху недвижимите имоти – 105.8 %, а при данъка при придобиване на имущество по дарение и възмезден начин нивото на постъпленията е почти непроменено – 99.9 %. По-ниско е изпълнението при патентния данък – 89.0 % и при другите данъци – 63.1 %. Спрямо разчетите към закона по-високо ниво на изпълнение се отчита при данъка при придобиване на имущество по дарение и възмезден начин – 109.8 %. Почти пълно изпълнение на разчетите има при данъка върху недвижимите имоти – 99.5 %. По-ниски спрямо разчетите са постъпленията от патентния данък – 93.1 %, данъка върху превозните средства – 91.8 % и туристическия данък – 90.1 %, докато при другите данъци изпълнението е доста слабо - 24.6 %.

Преобладаваща част (60.1 %) от приходите и помощите на общините заемат неданъчните постъпления, които за 2012 г. са 1 013.6 млн. лв. и представляват 93.4 на сто от предвидените за годината разчети и 99.4 на сто спрямо отчета за 2011 г. От тях с най-голям относителен дял са общинските такси – 65.5 % или 664.3 млн. лв. Изпълнението им е 95.4 % спрямо предходната година и 88.3 % от разчета към ЗДБРБ за 2012 г. Измежду общинските такси традиционно с най-голям дял е таксата за битови отпадъци, като през 2012 г. тя представлява 69.7 % от всички общински такси. Изпълнението на такса битови отпадъци е в размер на 463.0 млн. лв., 88.8 % от годишния разчет, а спрямо предходната година е 93.0 %. Причините за по-ниското изпълнение са свързани най-вече с несъбрани задължения за такса битови отпадъци от имоти на държавни ведомства, обжалвани и отменени решения на общинските съвети за определяне на таксата и налагащо се преоблагане на задълженията, както и решения на общинските съвети за намаление на размера на дължимата такса.

Събираемост, надвишаваща годишния разчет, се отчита при таксата за притежаване на куче (108.2 %) и таксата за ползване на детски ясли и други по

здравеопазването (101.1 %). С висок процент на изпълнение – над 90, са: таксата за ползване на детски градини (98.9 %), таксата за ползване на пазари, тържища, тротоари, площи, улични платна, панаири и терени с друго предназначение (95.9 %), таксата за ползване на полудневни детски градини (95.8 %), таксата за административни услуги (94.1%) и таксата за ползване на домашен социален патронаж и други обществени социални услуги (94.0 %). При таксата за ползване на общежития и други по здравеопазването, таксата за откупуване на гробни места и другите общински такси изпълнението е между 80 и 90 %. Единствено при таксата за ползване на лагери и други по социалния отдих се отчита слабо изпълнение – 49.4 %. При повечето общински такси има увеличение на постъпленията между 1.2 и 23.2 % в сравнение с приходите през 2011 г., като при три от таксите, между тях и таксата за битови отпадъци, изпълнението е между 90 и 100 %, а при две от таксите изпълнението е под 80 %.

Приходите и доходите от общинска собственост са с относителен дял 20.0 % от неданъчните приходи и възлизат на 202.9 млн. лв., което представлява 113.6 % спрямо събраните за предходната 2011 г. и 107.8 % от разчета за 2012 г. Сред тази група приходи най-добро изпълнение се отчита при нетните приходи от продажба на услуги, стоки и продукция – 33.6 % повече от годишните разчети и 32.5 % увеличение спрямо предходната година. Добро е изпълнението спрямо разчетите и на приходите от наеми на имущество и земя.

От неданъчните приходи с най-добро изпълнение се открояват приходите от глоби, санкции и наказателни лихви, които са в размер на 46.8 млн. лв. при разчет по КФП за 2012 г. - 14.8 млн. лв. и с 19.7 % повече спрямо 2011 г. Преизпълнението на този приход най-вероятно е свързано с дадените правомощия на служителите на общинската администрация на публични изпълнители в производствата по обезпечаване на задължения по Закона за местните данъци и такси (ЗМДТ) и с предприетите мерки за повишаване на събираемостта на общинските приходи.

Много добро е и изпълнението на приходите от концесии – 118.5 % или 43.9 млн. лв. при разчет по КФП - 37.0 млн. лв. Спрямо 2011 г. увеличението е с 31.3 %, което е свързано с увеличения процент от концесионното плащане при добив на подземни богатства, предоставяно по бюджетите на общините.

Ниско е изпълнението на приходите от продажба на нефинансови активи (основно на земя и дълготрайни материални активи) – 71.6 % или 93.6 млн. лв. при планиран разчет за годината 130.8 млн. лв. и 85.1 % спрямо изпълнението на този приход през предходната 2011 г.

Значителен ръст се отчита в помощите, даренията и други безвъзмездно получени суми от общините през 2012 г., като те възлизат на 31.9 млн. лв., което е 169.3 % от годишния разчет по КФП за 2012 г. и 118.0 % спрямо предходната 2011 г. Увеличението е свързано най-вече с получени средства от общини-бенефициенти по Програмите за трансгранично сътрудничество.

Извършените разходи по местните бюджети през 2012 г. са в размер на 4 116.7 млн. лв. или 111.4 % спрямо разчетите към ЗДБРБ за 2012 г. Същевременно в сравнение с 2011г. разходите намаляват с 90.8 млн. лв. В структурата на разходите се наблюдава леко увеличение на дела на текущите разходи от 86.1 % през 2011 г. на 87.4 % през 2012 г. за сметка на намаляване на дела на капиталовите разходи от 13.9 % съответно на 12.6 % от общия обем на разходите. От общия обем на разходите отчетените суми за държавни дейности са в размер на 2 046.6 млн. лв., за местни дейности – 1 968.6 млн. лв. и 101.5 млн. лв. са за дофинансиране на разходите в делегираните от държавата дейности с местни приходи.

Текущите разходи са в размер на 3 598.4 млн. лв., като спрямо разчета по закон изпълнението им е 117.8 %, в т.ч. 1 991.5 млн. лв. за държавните дейности, 1 520.5 млн. лв.

– за местните дейности и 86.4 млн. лв. за дофинансиране. Спрямо предходната година текущите разходи са намалели с 23.7 млн. лв. или 0.7 %, а спрямо разчетените по закон средства има изпълнение с 542.5 млн. лв. или 17.8 %.

В структурата на текущите разходи с най-голям относителен дял са тези за издръжка – 41.5 % (1 494.8 млн. лв.), следвани от разходите за заплати и други възнаграждения и плащания – 41.3 % (1 485.5 млн. лв.), осигурителни вноски – 8.1 % (291.2 млн. лв.), текущите трансфери, обезщетения и помощи за домакинствата – 4.5 % (162.8 млн. лв.) и разходи за субсидии – 3.2 % (116.4 млн. лв.). В структурата на текущите разходи с най-висок процент на изпълнение спрямо разчетите към ЗДБРБ за 2012 г. са: разходите за субсидии – 220.5 %, разходите за заплати и други възнаграждения и плащания на персонала – 115.2 %, разходите за осигурителни вноски – 108.2 % и разходите за издръжка – със 104.4 %. Високият процент на изпълнение при субсидиите се дължи на факта, че в тези позиции общините отчитат и субсидиите за вътрешноградски и междуселищни превози, които се планират в централния бюджет.

В разходите за издръжка най-много са средствата, платени за външни услуги – 645.5 млн. лв. (43.2 %), следват средствата за материали, горива и енергия – 430.8 млн. лв. (28.8 %), за текущ ремонт – 149.3 млн. лв. (10.0 %), храна – 141.5 млн. лв. (9.5 %) и др.

Разходите за лихви възлизат на 36.5 млн. лв. и превишават значително разчетените по закон 5.8 млн. лв., но поради сравнително малкия им размер не дават съществено отражение върху изпълнението на разходите. От тях за лихви по външни заеми са платени 14.7 млн. лв., а по вътрешни – 21.8 млн. лв.

Отчетените за 2012 г. от общините капиталови разходи са в размер на 518.3 млн. лв., което представлява 81.0 на сто от годишния разчет за 2012 г. и 88.5 % спрямо отчетените суми през 2011 г. По-малката сума на капиталовите разходи спрямо разчета (със 121.9 млн. лв.) се дължи главно на насочени в по-малък размер собствени приходи от общините за извършване на капиталови разходи, което не може да се компенсира от предоставената допълнително целева субсидия за капиталови разходи в размер общо на 78.1 млн. лв., предоставените целеви трансфери от ЦБ, от ПУДООС и от секторните министерства. Както и през предходната година, най-голяма част от капиталовите разходи – 57.3 % са насочени към придобиване на МДА, следвани от разходите за основен ремонт – 36.6 %, придобиването на земя – 2.6 % и др.

От извършените през 2012 г. от общините 518.3 млн. лв. капиталови разходи, 448.2 млн. лв. или 86.5 % са за местни дейности. Останалите 70.1 млн. лв. или 13.5 % са за делегирани от държавата дейности, като 15.0 млн. лв. от тях са финансирани със собствени бюджетни приходи на общините.

Бюджетните взаимоотношения на общините с ЦБ за годината възлизат на 2 436.9 млн. лв., в т. ч.:

- обща субсидия за делегирани от държавата дейности – 1 871.4 млн. лв.
- общо трансфери за местни дейности – 253.8 млн. лв.
- целева субсидия за капиталови разходи – 148.3 млн. лв.
- други целеви трансфери от ЦБ – 180.2 млн. лв.
- възстановени трансфери (субсидии) в ЦБ – 16.8 млн. лв.

Спрямо утвърдените в ЗДБРБ за 2012 г. бюджетни взаимоотношения на общините с ЦБ – 2 159.6 млн. лв., отчетът за 2012 г. показва увеличение от 277.3 млн. лв. или 12.8 %, което произтича от увеличение на общата субсидия за делегирани от държавата дейности – 36.7 млн. лв., на целевата субсидия за капиталови разходи – 78.1 млн. лв., получени от

общините целеви трансфери (субвенции/субсидии) от ЦБ – 179.3 млн. лв. и възстановени в ЦБ трансфери в размер на 16.8 млн. лв. Увеличенията се дължат основно на направените корекции на бюджетните взаимоотношения на общините с ЦБ през 2012 г., с които са им предоставени допълнително средства над предвидените по чл. 10, ал. 1 от ЗДБРБ за 2012 г. Намаление има само при трансферите за местни дейности с 0.9 млн. лв.

Общият компенсиран размер на допълнителните средства през 2012 година е 294.9 млн. лева, предоставени както следва:

1. Като обща субсидия за делегирани от държавата дейности - 36.6 млн. лв. Средствата са предоставени в изпълнение на разпоредбите на Закона за държавния бюджет на Република България (ЗДБРБ) за 2012 г., на Постановление № 367/2011 г. на Министерския съвет за изпълнението на държавния бюджет на Република България за 2012 г., както и в изпълнение на Закона за народната просвета, Закона за закрила на детето, Закона за закрила и развитие на културата, Закона за народните читалища, Закона за физическото възпитание и спорта, Закона за социалното подпомагане, както и подзаконовата уредба, приета на основание на тези закони. Основните направления на разпределение на средствата са за промяна в броя на децата в детските градини и детските ясли, промяна в броя на учениците в училищата, промяна на местата в институциите за социална грижа и подкрепа, за целодневна организация на учебния ден за учениците от първи клас, за национални програми в областта на средното образование, за изплащане на стипендии на деца с изяви дарби, за физическо възпитание и спорт.

2. Като целева субсидия за капиталови разходи и получени от общините целеви трансфери от ЦБ - 258.3 млн. лв. Средствата са преведени в изпълнение на разпоредбите на Закона за държавния бюджет на Република България (ЗДБРБ) за 2012 г., на Постановление № 367/2011 г. на Министерския съвет за изпълнението на държавния бюджет на Република България за 2012 г., както и в изпълнение на Закона за народната просвета, Национална програма „Оптимизация на училищна мрежа”, решения на Междуетоводствената комисия за възстановяване и подпомагане към Министерския съвет в случаите на стихийни бедствия и аварии, редица Постановления на Министерския съвет за предоставяне на допълнителни средства по бюджетите на общини за финансиране на инфраструктурни обекти (ПМС № 60, ПМС № 181, ПМС № 199, ПМС № 219, ПМС № 280, ПМС № 288, ПМС № 310, ПМС № 321 и ПМС №326 всички от 2012 г.), ПМС №134 от 2012 г. за определяне условията, критериите и реда за финансово подпомагане на общините за достъпа им до финансиране от ФЛАГ, за обезщетения на собственици на недвижими имоти, отчуждени по реда на Закона за собствеността и други.

В края на годината общините отчитат отрицателен нетен размер на временните безлихвени заеми в размер на 10.6 млн. лв., от които:

- „Получени/предоставени временни безлихвени заеми от/за ЦБ (нето)” – (-2.4) млн. лв. От тях размерът на получени е 53.3 млн. лв., а на погасени – 55.7 млн. лв.

- „Временни безлихвени заеми между бюджетни и извънбюджетни сметки/фондове (нето)” - (-10.4) млн. лв., като получените са 7.3 млн. лв., а погасените – 6.2 млн. лв., предоставени – 216.8 млн. лв. и са възстановени 205.3 млн. лв.

- „Временни безлихвени заеми от/за държавни предприятия, включени в консолидираната фискална програма (нето)” – 2.2 млн. лв., от които получени са 4.5 млн. лв., а погасени – 2.3 млн. лв.

За 2012 г. общините са получили трансфери от МТСП, МОМН, МРРБ, МИЕТ, ПУДООС, Националния фонд и др. в размер на 158.1 млн. лв., с които са финансирани целеви програми за временна заетост, образователни, физкултурни, екологични и други дейности, а са предоставили трансфери на същите в размер на 111.1 млн. лв.

Външното финансиране по бюджетите на общините включва усвоявания и погашения по външни заеми. През 2012 г. усвоените външни заеми са в размер на 50.5 млн. лв., като цялата сума са заеми, постъпили по сметките на Столична община. Изплатените погашения по външни заеми за годината са в размер на 15.6 млн. лв., като те са извършени от три общини – Столична община – 13.0 млн. лв., Сливен – 2.2 млн. лв. и Ловеч – 0.4 млн. лв.

Нетният размер на вътрешното финансиране на общините за годината е положителен – 79.4 млн. лв. и включва заеми от банки и други лица в страната (нето), операции с държавни (общински) ценни книжа (нето), покупко-продажба на ДОБЦК, нетно изменение на депозитите, друго финансиране, временно съхранявани средства и средства на разпореждане, възмездно финансиране (нето) и придобиване на дялове, акции и съучастия (нето).

По бюджетите на общините за 2012 г. са отчетени получени заеми от банки в страната в размер на 63.0 млн. лв., а погашенията към същите са за 72.7 млн. лв. или нетната сума е (-9.7 млн. лв.). От други лица в страната общините са получили заеми в размер на 135.5 млн. лв., от които от фонд ФЛАГ – 132.1 млн. лв., а направените погашения към тази група кредитори са 89.1 млн. лв., в т. ч. 85.4 млн. лв. към фонд ФЛАГ. В сравнение с предходната година нетната сума на заемите от други лица нараства повече от два пъти, което показва нарасналата активност на общините по изпълнението на европейски проекти, собствената част от финансирането за които те си осигуряват чрез заеми от ФЛАГ.

Нетната стойност на операциите с ценни книжа, отчетени по общинските бюджети, е отрицателна и е в размер на 2.3 млн. лв., което включва емисии на общински ЦК за 9.3 млн. лв. и погашения за 11.5 млн. лв. Покупко-продажбата на държавни и общински ценни книжа, отчетена по общинските бюджети за 2012 г., е положителна и е в размер на 5.6 млн. лв.

Другото финансиране по общинските бюджети към 31.12.2012 г. е (-33.2 млн. лв.), а временно съхраняваните средства и средства на разпореждане са в размер на 6.6 млн. лв.

Предоставената временна финансова помощ (нето) от общините през 2012 г. е (-3.5 млн. лв.). През годината общините са изразходвали 0.7 млн. лв. за придобиване на дялове и акции, а постъпленията от продажбите на дялове, акции, съучастия и ликвидационни дялове са 0.4 млн. лв.

Общините приключиха 2012 г. с бюджетни наличности в размер на 430.0 млн. лв. За сравнение в края на 2011 г. те са били 340.1 млн. лв. или в края на 2012 година са с 89.9 млн. лв. повече. Бюджетните наличности (банкова и касова наличност) в края на 2012 г. са отчетени от всички общини – 264. Голяма част от тези средства обаче представляват остатъци от постъпили по бюджетите на общините, но неизразходвани средства с нецелеви характер в размер на 295.9 млн. лева (68.8%), които ще се изразходват през 2013г. съответно по предназначение. Очакванията са наличностите в тези общини да бъдат насочени за подобряване на инфраструктурата (в повечето случаи тя е в много лошо състояние), за съфинансиране на програми и конкретни обекти и за подобряване на предоставяните услуги на населението, което е и една от целите на реформата към финансова децентрализация. Останалите бюджетни средства в размер на 134.1 млн. лв. са нецелеви.

От общия размер на наличностите 248.1 млн. лв. са в местни дейности, а останалите 181.9 млн. лв. са в делегираните от държавата дейности и ще бъдат използвани за финансирането на тези дейности, средствата за които са определени с единните стандарти.

По отчетни данни към 31.12.2012 г. **просрочените задължения** на общините са в размер на 173.8 млн. лв. и са формирани от 153 общини (58 % от общия брой). В сравнение с края на 2011 г. сумата намалява с 33.3 млн. лв.

В делегираните от държавата дейности просрочените задължения са 5.3 млн. лв. и са отчетени от 71 общини, като спрямо края на 2011 г. са намалели с 1.6 млн. лв.

В местните дейности просрочените задължения към края на 2012 г. са в размер на 168.5 млн. лв. и се отчитат от 149 общини. В сравнение с 2011 г., просрочените задължения в тези дейности са намалели с 28.1 млн. лв. Основните причини за отчетените просрочени задължения по общинските бюджети са: ниския размер на изпълняваните собствени приходи, което се дължи както на последствията от икономическата криза, така също и на все още ниския приходен капацитет в някои общини; наличие и обслужване на просрочени задължения от предходни години, които утежняват изпълнението на бюджета през текущата година; възникнали разходи в резултат на изпълнение на дейности по различни оперативни програми и проекти, които не са признати; извършени големи, понякога и непланирани, но неотложни разходи по поддържане и ремонт на остарялата материално-техническа база, пътна, техническа и ВиК инфраструктура; заведени съдебни дела за част от просрочените задължения.

Просрочените вземания на общините към 31.12.2012 г. са в размер на 201.5 млн. лв. и са отчетени от 256 общини. В сравнение с 2011 г., просрочените вземания са нараснали с 42.8 млн. лв. С най-голям относителен дял са вземанията от местни такси, от данъци и от наеми на общинско имущество и концесии. В много общини са предприети мерки за събиране на дължимите вземания – разпратени са предупредителни писма и покани за доброволно плащане, сключени са допълнителни споразумения за разсрочени плащания и други.

Извънбюджетни сметки и фондове на общини – бенефициенти по европейски програми.

Средствата по европейски програми се отчитат по общински извънбюджетни сметки и фондове. През 2012 г. със средства, отчетени по различните оперативни програми, общините са извършили разходи общо в размер на 858.3 млн. лв. С европейските средства на общините са извършвани капиталови разходи – 615.2 млн. лв., а за текущи разходи са отчетени 243.0 млн. лв. Извършването на тези разходи е осигурено с 2.0 млн. лв. собствени средства на общините, 1.4 млн. лв. помощи, 45.5 млн. лв. (нето) трансфери от бюджетни сметки (от които 93.3 млн. лв. получени и 47.8 млн. лв. предоставени трансфери) и главно от 1 093.3 млн. лв. (нето) трансфери от извънбюджетни сметки от Европейските и Кохезионния фонд (от които 1 117.1 млн. лв. получени и 23.8 млн. лв. предоставени трансфери). Получените/предоставени временни безлихвени заеми по извънбюджетните сметки за европейски средства на общините са в размер на 9.8 млн. лв., а салдото в края на 2012 г. е излишък в размер на 293.8 млн. лв.

Извън тези по европейските програми, за 2012 г. общините отчитат по извънбюджетните си сметки извършени разходи общо в размер на 12.5 млн. лв., от които най-голям дял имат направените капиталови разходи в размер на 10.0 млн. лв. Тези разходи са финансирани от собствени приходи в размер на 1.9 млн. лв. През отчетния период са предоставени трансфери от извънбюджетните към бюджетните сметки на общините в размер на 11.0 млн. лв., а между извънбюджетните сметки са предоставени трансфери 21.8 млн. лв. и получени 20.2 млн. лв. или нето (-1.6) млн. лв. Отчетени са и 3.2 млн. лв. (нето) временни безлихвени заеми между бюджетни и извънбюджетни сметки. Салдото по тези извънбюджетни сметки в края на 2012 г. е дефицит в размер на 20.0 млн. лв., финансиран главно с приходите от приватизация в размер на 20.2 млн. лв.

През 2012 г. 31 общини са реализирали приходи от приватизация в размер общо на

20.2 млн. лв., като най-много от тях – 64.8 % (13.1 млн. лв.) са в Столична община. Суми над 500 хил. лв. са получили следните общини: Търговище (1.2 млн. лв.), Пазарджик (1.1 млн. лв.), Бургас (0.8 млн. лв.), Кърджали (0.7 млн. лв.), Пловдив (0.5 млн. лв.) и Русе (0.5 млн. лв.).

5. Българско национално радио

По бюджета на БНР през 2012 г. са постъпили приходи в размер на 2.4 млн. лв. или 114.9 % спрямо разчетите към ЗДБРБ за 2012 г. Основна част от тях представляват неданъчни приходи, които възлизат на 2.4 млн. лв. и превишават разчета за годината с 14.6 %. В резултат от отчетените по-високи постъпления от реклама, спонсорски и други услуги, които формират основния дял приходи по бюджета на БНР, през 2012 г. се отчита ръст на неданъчните приходи спрямо 2011 г. от 5.9 %.

Отчетените приходи и доходи от собственост са в размер на 2.7 млн. лв., в т.ч. 2.7 млн. лв. приходи от продажби на услуги, стоки и продукция (реклама (41.5 %), съвместни проекти (39.3 %), технически услуги (7.9 %), спонсорски съобщения (3.3 %), концертна дейност (5.4 %), издателска и лицензионна дейност (1.4 %) и др.). Отчетените по-високи стойности на неданъчните приходи са резултат от предприети действия за максимално използване на всички ресурси, с които БНР разполага като медия:

- предлагане на пакетни излъчвания за реклама, с оглед привличане и задържане на рекламодатели;
- излъчване на рекламни клипове по сключени договори по различни европейски проекти и кампании;
- все повече клиенти предпочитат високо технологично оборудваните студиа на БНР за звукозаписна дейност и други технически услуги.

По бюджета на БНР за 2012 г. са отчетени получени дарения от страната в размер на 0.01 млн. лв., в т.ч. 0.01 млн. лв. от АЕЦ „Козлодуй” за предаване на програма „Хоризонт” от Санкт Петербург по случай 3 март и 0.001 млн. лв. от „М+S Хидравлик” за организиране на концерт.

В съответствие с разпоредбите на Закона за радиото и телевизията Управителният съвет на Българското национално радио приема бюджета, като включва в него и определената със ЗДБРБ за 2012 г. субсидия в размер на 42.1 млн. лв., в т.ч. 3.9 млн. лв. по чл. 70, ал. 4, т. 2 от Закона за радиото и телевизията – за дълготрайни материални активи. За 2012 г. общият размер на субсидията, предоставена на БНР е в размер на 42.1 млн. лв.

Изпълнението на разходите по бюджета на БНР за 2012 г. е в размер на 43.2 млн. лв., което представлява 97.8 % спрямо заложените в ЗДБРБ за 2012 г. Средствата са усвоени за реализирането на основните цели и дейности на БНР по подготовката, създаването и разпространението на национални и регионални радиопрограми в изпълнение на разпоредбите на Закона за радиото и телевизията.

Дейността на БНР през отчетния период е съобразена с основните цели на медията: разширяване и задълбочаване на многопрограмното развитие на БНР, създаването на нови проекти за интегрирани предавания между националните и регионалните програми и тяхното ребрандиране, по-нататъшно развитие на предавателната мрежа, налагането на общественото радио като програмен, технически и технологичен лидер.

За осъществяване на основната дейност на националното радио за 2012 г. са усвоени текущи разходи в размер на 38.5 млн. лв. Отчетените разходи за издръжка са в размер на 16.6 млн. лв., като най-голям относителен дял (69.5 %) в тях заемат разходите за външни услуги (радиотакси, такси за разпространение на БНР и т.н.).

Отчетените капиталови разходи са в размер на 4.7 млн. лв. Средствата са усвоени за основен ремонт и придобиване на дълготрайни материални и нематериални активи. Отчетената субсидия за дълготрайни материални активи (по чл. 70, ал.4, т.2 от Закона за радиото и телевизията) е в размер на 3.4 млн. лв. или 86.3 % от определената със ЗДБРБ за 2012 г. Основната част от средствата са усвоени за техническо и технологично обновление на производствено-студийната база, прехода към дигитализиране на цялостния работен процес на подготовка и излъчване на радиопрограмите и за подобряване покритието на страната с програмите на БНР.

6. Българска национална телевизия

По бюджета на БНТ за 2012 г. са отчетени приходи в размер на 7.0 млн. лв., което представлява 92.7 % от общия размер на планираните в ЗДБРБ за 2012 г. и ръст от 42.3 % спрямо постъпленията за 2011 г. Неизпълнението на неданъчните приходи спрямо заложените им стойности за 2012 г. се дължи на по-ниските постъпления от реклама, спонсорски и технически услуги, които формират основния дял приходи по бюджета на обществената телевизия. Причините за ниския процент на изпълнение на собствените приходи на БНТ са: ограниченото със Закона за радиото и телевизията времетраене на рекламата за всяка отделна програма на БНТ и промяна в тарифите за продажба на рекламno време в посока значително намаляване на цените с цел привличане на рекламодатели.

Отчетените през 2012 г. приходи и доходи от собственост са в размер на 8.5 млн. лв., в т.ч. 8.3 млн. лв. постъпления от продажба на услуги, стоки и продукция (реклама, спонсорство, технически услуги, почивно дело, продажба на програми); и 0.2 млн. лв. от наеми на имущество.

В съответствие с разпоредбите на Закона за радиото и телевизията Управителният съвет на БНТ приема бюджета на Българска национална телевизия, като включва в него и определената със ЗДБРБ за 2012 г. субсидия от 67.1 млн. лв., в т.ч. 8.1 млн. лв. по чл. 70, ал. 4, т.2 от Закона за радиото и телевизията за дълготрайни материални активи. В процеса на изпълнението на бюджета с няколко нормативни акта и по реда на чл. 34, ал. 1 и 2 от ЗУДБ, на БНТ е предоставена допълнителна субсидия общо в размер на 8.8 млн. лв. в т.ч.:

- в изпълнение на ПМС № 268/2012 г.– 1.0 млн. лв. за заплащане на правата за заснемане и разпространение на мачове от българското футболно първенство;

- в изпълнение на ПМС № 312/2012 г.– 7.8 млн. лв. за погасяване на задължения във връзка с разпространението на телевизионна програма.

За отчетния период, общият размер на субсидията е предоставена и усвоена на 100.0 %

Отчетените общо разходи на БНТ за 2012 г. са в размер на 82.8 млн. лв., като това е с 8.2 млн. лв. повече от разчетите към ЗДБРБ за 2012 г. Спрямо 2011 г. разходите са нараснали с 14.1%, което се дължи основно на отчетените за периода разходи за издръжка, в т.ч. погасени задължения за разпространението на телевизионна програма през 2011 г. Средствата са усвоени за реализирането на основните цели и дейности на БНТ по подготовката, създаването и разпространението на телевизионна програма в изпълнение на разпоредбите на Закона за радиото и телевизията. С цел ограничаване на разходите и преодоляване на финансови затруднения от БНТ са предприети мерки за оптимизиране на разходите, въвеждане на редица лимитни ограничения, редуциране на разходите за производство на телевизионни продукции и други.

За осъществяване на основната дейност на обществената телевизия са извършени текущи разходи в размер на 64.9 млн. лв. Отчетените разходи за издръжката на БНТ са в размер на 40.8 млн. лв., или 62.9 % от текущите разходи. Това са основно разходи за

външни услуги, възнаграждения за авторски и сродни права на колективни сдружения, външни продукции, информационни услуги и др. Значителен дял в текущите разходи заемат и плащанията за заплати и други възнаграждения – 31.5 % или 20.5 млн. лв.

Отчетените капиталови разходи за 2012 г. са в размер на 18.0 млн. лв. Отчетената субсидия за дълготрайни материални активи (по чл. 70, ал. 4, т. 2 от Закона за радиото и телевизията) е в размер на 6.3 млн. лв., усвоена за основен ремонт и за придобиване на ДМА или 78.0 % от определената субсидия със ЗДБРБ за 2012 г. Отчетените средства за нематериални дълготрайни активи в размер на 11.7 млн. лв. са усвоени за създаване на българско филмово телевизионно творчество, придобиване правата за излъчване на европейски и световни първенства, за закупуване права за излъчване на чужди и български програми, за патенти и за придобиване на програмни продукти.

7. Българска телеграфна агенция

Общият размер на приходите към 31.12.2012 г. на Българската телеграфна агенция /БТА/ е 1.8 млн. лв., които са реализирани от продажба на информационни продукти и услуги.

При разработването на консолидираната фискална програма за 2012 г. не са включени приходи на агенцията, тъй като БТА е определена като първостепенен разпоредител с бюджетни кредити по предложение на народен представител при разглеждането и приемането на ЗДБРБ за 2012 г. от Народното събрание.

Отчетените общи разходи към 31.12.2012 г. по бюджета на БТА са в размер на 6.6 млн. лв., което представлява 158.8 % спрямо утвърдените разходи със ЗДБРБ за 2012 г. Преизпълнението на разходите се дължи на реализирани собствени приходи, които са разходвани за издръжка на БТА. С най-голям относителен дял (67.5 % от общите разходи) са разходите за персонал, които са 4.5 млн. лв. или 118.7 % спрямо утвърдените разходи. Разходите за издръжка, стипендии и членски внос по отчетни данни към 31.12.2012 г. са в размер на 1.9 млн. лв.

8. Държавни висши училища

Приходите и помощите на ДВУ за 2012 г. възлизат на 272.8 млн. лв., което е с 8.9 млн. лв. повече спрямо 2011 г. или ръст от 3.3 %. Основна част от тях – 255.8 млн. лв., са неданъчните приходи, а 17.1 млн. лв. са получени помощи.

Преобладаващата част от приходите (230.7 млн. лв.) са нетни приходи от продажба на услуги, стоки и продукция и се формират от приходите от семестриални такси за обучение на студентите, докторантите и специализантите, както и от приходите по договори за научно–изследователска дейност, проекти на държавните висши училища и др. Тези приходи представляват 84.6 % спрямо реализираните общо приходи към 31.12.2012 г.

Приходите от наеми на имущество, реализирани от ДВУ, възлизат на 26.4 млн. лв. и представляват 9.7 % от реализираните общи приходи за 2012 г.

Сред помощите, получени от ДВУ – 17.1 млн. лв., преобладават тези с източник чужбина (15.1 млн. лв.).

Разходите по бюджетите на ДВУ за 2012 г. възлизат на 630.7 млн. лв., което представлява 104.7 % спрямо предвидените в ЗДБРБ за 2012 г. От тази сума 401.9 млн. лв. (63.7 %) са изразходвани за заплати, осигуровки и други възнаграждения на персонала. Втори по големина дял заемат разходите за издръжка – 137.1 млн. лв. (21.7 %), следвани от разходите за стипендии – 45.0 млн. лв. (7.1 % от всички разходи). Капиталовите разходи запазват нивото си от 2011 г. и към края на 2012 г. са отчетени 43.9 млн. лв.

9. Държавни висши военни училища

Приходите на ДВВУ за 2012 г. са в размер на 5.5 млн. лв. или 156.2 % спрямо утвърдените по ЗДБРБ за 2012 г. Преизпълнението е реализирано предимно от такси за обучение, вследствие на увеличен прием на студенти, актуализиране на цените на наеми на общежития и от договори за образователни услуги. Основна част от приходите са именно от продажба на услуги – 3.5 млн. лв.

Годишният отчет на разходите по бюджетите на ДВВУ възлиза на 29.8 млн. лв., което е 97.8 % от разчета към ЗДБРБ за 2012 г. През отчетния период са изразходвани 22.0 млн. лв. за персонал (заплати, др. възнаграждения и плащания и осигурителни вноски), което представлява 73.8 % от общите разходи.

През 2012 г. за издръжка са изразходвани 5.8 млн. лв. или 19.5 % от общите разходи. Извършените през 2012 г. капиталови разходи са в размер на 0.8 млн. лв., което представлява 2.7 % от общите разходи на военните училища.

10. Българска академия на науките

Отчетените приходи и помощи в системата на БАН към 31.12.2012 г. са в размер на 42.2 млн. лв. и надвишават заложените разчети в ЗДБРБ за 2012 г. с 40.7 %. Сравнени с предходната година, приходите на БАН са се повишили с 15.1 млн. лв. или 55.7 %. Основна част от реализираните приходи представлява постъпления от продажба на услуги, стоки и продукция (84.0 %) и те се получават главно по линия на международни програми, проекти и по договори за научни разработки. Средствата са от проектите CIP, COST, INTERREG, с УНИЦЕФ, като преобладаващата част от тях са по Седма рамкова програма на ЕС.

Основна част от реализираните собствени приходи на поделенията в системата на БАН са от договори за научни разработки. Тези приходи са с целево предназначение, свързани са с конкретни договорни задължения и не могат да се ползват за общоакадемични нужди.

Помощите и даренията в системата на БАН за 2012 г. са в размер на 3.6 млн. лв. В тях са включени дарения от академици и член-кореспонденти за подпомагане на млади учени, както и от фирми и от частни лица, като най-голямата сума (3.0 млн. лв.) е дарена от АЕЦ „Козлодуй“ ЕАД на Института за ядрени изследвания и ядрена енергетика.

Извършените разходи по бюджета на БАН за 2012 г. са в размер на 107.4 млн. лв., като превишават с 5.7 % предвидените в разчетите към ЗДБРБ за 2012 г. Най-голям дял заемат средствата за заплати, други възнаграждения и плащания за персонала и осигурителни вноски – 66.1 %, следвани от средствата за издръжка – 27.3 % и за капиталови разходи – 3.7 %.

Наличностите по сметките на БАН в края на годината представляват средства по международни програми и договори с възложители, имат конкретно предназначение и точно определени етапи и срокове за изпълнение, направление а разходване на средствата и не могат да се използват за общоакадемични нужди.

11. Национален фонд към Министерство на финансите

Националният фонд е Сертифициращ орган и орган, отговорен за получаване на средствата от Структурните фондове и Кохезионния фонд (СКФ) на Европейския съюз (ЕС) през програмния период 2007 – 2013 г. съгласно Решение на Министерския съвет № 988/27.12.2005 г., както и по двустранните програми за трансгранично сътрудничество по външните граници на ЕС, финансирани от Инструмента за предприєдинителна помощ (ИПП), съгласно Решение на Министерския съвет № 523 от 31.07.2007 г.

Националният фонд е централен съкровищен орган, който управлява финансовата помощ, предоставена на Република България от Европейската общност по предприєдинителните програми ФАР, ИСПА/Кохезионен фонд, Регламент 1164/94 и САПАРД и изпълнява функциите на Компетентен орган по програма САПАРД. Тези функции се изпълняват по силата на подписаните между правителството на Република България и Европейската комисия (ЕК) Меморандум за разбирателство между Република България и ЕК за създаване на „Национален фонд“, Меморандум за разбирателство за използването на „Национален фонд“ за целите на програма ИСПА и Многогодишното финансово споразумение по САПАРД.

Националният фонд е отговорен за сертифицирането на разходите по частта за Шенген от Временния Инструмент за улесняване на бюджетните парични потоци и за подпомагане изпълнението на Шенгенското споразумение (Инструмента Шенген), определена е за централен съкровищен орган за средствата, отпуснати по Преходния финансов инструмент (ПФИ) и на Българо-швейцарската програма за сътрудничество за намаляване на икономическите и социалните неравенства в рамките на разширения Европейски съюз. Също така изпълнява функциите на централен съкровищен орган за средствата и сертификацията на разходите по Финансовия инструмент на Европейско икономическо пространство (ЕИП) пред Офиса на Финансовия механизъм, на Норвежкия финансов механизъм 2009-2014 г. и Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство 2009-2014 г.

Изпълнението на проектите по програмите, съфинансирани със средства от ЕС, се извършва от Изпълнителните агенции/Управляващите органи/Програмните оператори/Междинните органи. За целите на касовата отчетност, всички активи, пасиви, съответно приходи и разходи на Изпълнителните агенции/Управляващите органи /Програмни оператори/Междинните органи се консолидират от извънбюджетната сметка Националният фонд към министъра на финансите, независимо че организационно и юридически са структури в състава на други министерства и ведомства.

В съответствие с годишните закони за държавния бюджет средствата от помощта и съответното национално съфинансиране по Структурните и Кохезионния фондове на ЕС, предприєдинителните инструменти, ПФИ, ЕИП, Инструмента Шенген, двустранните програми за трансгранично сътрудничество, Българо-швейцарската програма, Норвежкия финансов механизъм 2009-2014 г. и Финансов механизъм на Европейското икономическо пространство 2009-2014 г. се осигуряват чрез извънбюджетната сметка на Национален фонд към министъра на финансите.

Постъпилите средства (нето) през 2012 г. по извънбюджетната сметка на дирекция „Национален фонд“ от предприєдинителните инструменти на Европейския съюз, Структурните и Кохезионния фондове на ЕС, ЕИП, двустранни програми за европейско териториално сътрудничество по външни граници на ЕС, Финансов механизъм на Европейското икономическо пространство 2009-2014 г., Норвежки финансов механизъм 2009-2014 г. и Българо-Швейцарска програма за сътрудничество са в размер на 1 657.4 млн. лв. В тази сума са включени и отразените (нето) в отчетността на НФ операциите при постъпването по банковите бюджетни сметки на Министерство на регионалното развитие и благоустройството (МРРБ) на сумите за чуждото финансиране по двустранните програми за трансгранично сътрудничество, които са в размер на 2.0 млн. лв.

Важно е да се обърне внимание на факта, че равномерността на постъпване на средствата от Европейския съюз в рамките на одобрените годишни бюджетни ангажименти на ЕС за България зависи единствено от скоростта и ритмичността на усвояване на средствата от Управляващите органи/Изпълнителните агенции/ Програмните

оператори/Междинните органи. Следва да се има предвид и спецификата на възстановяване на разходите от Европейската комисия, съгласно която, част от разходите, извършени през предходната година се възстановяват през следващата година (т.е. част от разходите, направени през 2012 г., ще бъдат възстановени през 2013 г.).

Натрупаните лихви в резултат на управлението на свободните средства в обслужващите търговски банки за 2012 г. възлизат на 2.4 млн. лв.

Във връзка с изпълнение на Оперативните програми, Програма ИСПА/Кохезионен фонд (Регламент 1164/94), Програма ФАР, ЕИП Финансовия механизъм на ЕИП, Норвежки финансов механизъм, двустранни програми за европейско териториално сътрудничество по външни граници на ЕС и Инструмента Шенген през отчетния период по сметките на дирекцията са извършени трансфери от централния бюджет на стойност 731.8 млн. лева.

Извършените разходи (нето) чрез сметките на Национален фонд възлизат на 775.1 млн. лв. По видове разходи изпълнението е както следва: 90.5 % от общия размер са капиталови разходи, 8.8 % са субсидии, а 0.7 % са текущи разходи. Изходящите трансфери (нето) са в размер на 1 440.8 млн. лв. (включват предоставените трансфери към бенефициенти по Оперативните програми на ЕС и предприеждинителните инструменти, както и възстановени суми по приключили проекти, възстановени недопустими разходи и др. от бенефициенти-бюджетни организации). В отчетността на НФ са отразени и извършените разходи в размер на 0.2 млн. лв. и трансфери (нето) в размер на 0.4 млн. лв., които са за сметка на средства предоставени на МРРБ от държавите-партньори по двустранните програми за трансгранично сътрудничество.

Структурни и Кохезионен фондове

В качеството си на Сертифициращ орган по Структурните и Кохезионния фондове на Европейския съюз НФ е изготвил и изпратил през 2012 г. до Европейската комисия 40 заявления за плащане на обща стойност 1 649.9 млн. лв., като през отчетния период с натрупване по сметките на Национален фонд в БНБ са възстановени средства от ЕК на обща стойност от 1 648.6 млн. лева.

Получените средства от ЕК са разпределени както следва:

- ОП „Развитие конкурентоспособността на българската икономика” – 370.2 млн. лв. (в това число и средствата по измененото Рамково и Финансово споразумение по инициативата „JEREMIE” на ЕИФ в размер на 249.4 млн. лв.);
- ОП „Техническа помощ” – 9.4 млн. лв.;
- ОП „Регионално развитие” – 302.6 млн. лв. (в това число и средствата за проект „Фонд за жилищно обновяване” в размер на 10.6 млн. лв.);
- ОП „Транспорт” – 550.2 млн. лв.;
- ОП „Околна среда” – 150.2 млн. лв.;
- ОП „Развитие на човешките ресурси” – 241.4 млн. лв.;
- ОП „Административен капацитет” – 24.7 млн. лв.

Във връзка с получените Междинни доклади по сертификация (МДС) и Декларации за допустимост на разходите (ДДР) са извършени проверки на място от експертите на Национален фонд преди сертифициране на разходите към ЕК, при Управляващите органи и бенефициенти по програмите.

Направените разходи (нето) по Оперативни програми, включително изходящите трансфери към бенефициенти - бюджетни организации и предоставени средства, отчетени

като „друго финансиране” за периода с натрупване са в размер на 2 388.8 млн. лв., като разпределението по Оперативни програми е следното:

- ОП „Развитие конкурентоспособността на българската икономика” – 449.2 млн. лв. (в това число и вноска в Холдингов фонд във връзка с изпълнение на инициативата „JEREMIE” в размер на 293.4 млн. лв.);
- ОП „Техническа помощ” – 14.0 млн. лв.;
- ОП „Регионално развитие” – 455.8 млн. лв. (в това число разходи за проект „Фонд за жилищно обновяване” в размер на 12.5 млн. лв.);
- ОП „Транспорт” – 829.3 млн. лв.;
- ОП „Околна среда” – 238.5 млн. лв.;
- ОП „Развитие на човешките ресурси” – 367.2 млн. лв.;
- ОП „Административен капацитет” – 34.9 млн. лв.

Програма ФАР и Преходен финансов инструмент

През 2012 г. няма получени средства по тези програми.

През отчетната година са извършени плащания на обща стойност 0.6 млн. лв., а са постъпили възстановени суми по сметките на Национален фонд в размер на 2.0 млн. лв.

Периодът на разплащане по Преходния финансов инструмент изтече на 15.12.2011 г. и в тази връзка през месец февруари 2012 г. беше изпратена финална декларация на ЕК относно финансовото състояние на програмата.

Програма САПАРД

Валидността на Годишното финансово споразумение (ГФС) 2006 изтече на 31.12.2009 г., с което се прекрати и изплащането на субсидии към крайни бенефициенти по програма САПАРД.

През 2012 г. са извършени възстановявания от Агенция САПАРД и НАП по дългове в размер на 0.2 млн. лв. и са извършени възстановявания от НФ на надвъзстановени средства от бенефициенти в размер на 0.5 млн. лв.

Кохезионен фонд (Регламент (ЕО) 1164/94) / програма ИСПА

Получените по програмата средства (нето) от ЕК за 2012 г. са в размер на 2.0 млн. лв.

Извършените разходи и трансфери (нето) по програмата за същия период са в размер на 92.0 млн. лв.

През отчетната година дирекция „Национален фонд” изпрати към Европейската комисия Междинен сертификат и Искане за средства по КФ(Регламент 1164/94)/ ИСПА проект 2004/BG/16/P/PT/005 „Изграждане на трансграничен пътно-железопътен мост на р. Дунав при Видин-Калафат”, както и 9 бр. Окончателни сертификати и Искания за средства по КФ (Регламент 1164/94)/ ИСПА проекти в сектор „Околна среда”, срокът на които изтече на 31.12.2011 г., а именно: 2005/BG/16/P/PE/006 „Интегриран проект за подобрения във водния сектор на град Кюстендил”, 2002/BG/16/P/PE/018 „Интегриран проект за подобрения във водния сектор на град Шумен”, 2000/BG/16/P/PE/001 „Интегриран проект за подобрения във водния сектор на град София”, 2002/BG/16/P/PE/013 „Интегриран проект за подобрения във водния сектор на град Смолян”, 2003/BG/16/P/PE/019 „Регионален център за управление на отпадъците - гр. Кърджали”, 2002/BG/16/P/PE/016 „Интегриран проект за подобрения във водния сектор на град Варна”, 2003/BG/16/P/PA/004 „Техническа помощ за укрепване на административния капацитет и подготовка на проекти по ИСПА/Кохезионен фонд за сектори води и

отпадъци”, 2006/BG/16/P/PA/001 „Техническа помощ за подготовка на проекти в сектор "Околна среда" в България” и 2005/BG/16/P/PE/004 „Интегриран проект за подобрения във водния сектор на град Русе”.

През отчетния период дирекция „Национален фонд” продължи своите целенасочени и систематични действия за минимизиране на финансови корекции, идентифицирани от Одитния орган в рамките на одитите за приключване на проекти.

Инструмент за подобряване на бюджетните парични потоци и за подпомагане изпълнението на Шенгенското споразумение

На 31.12.2010 г. приключиха плащанията по частта за Шенген от Временния Инструмент за улесняване на бюджетните парични потоци и за подпомагане изпълнението на Шенгенското споразумение. В тази връзка следва да се отбележи, че 100 % от контракуваното по инструмента беше разплатено.

Във връзка с изпълнение на ПМС № 17 от 15.02.2010 г. за одобряване финансирането на проекти, свързани с изпълнението на поетите ангажименти от страна на Република България за присъединяване към Шенгенското пространство през отчетния период са извършени разходи в размер на 17.7 млн. лева.

Финансов механизъм на Европейското икономическо пространство (ФМ на ЕИП)

Получените по програмата средства (нето) за отчетния период са в размер на 4.0 млн. лв.

Сумата на разходите и изходящите трансфери, които са направени през същия период по ФМ на ЕИП са на обща стойност 4.1 млн. лева.

За периода (01.01.2012 – 31.12.2012 г.) дирекция „Национален фонд” е сертифицирала средства по 35 проекта на обща стойност 4.2 млн. лева.

Двустранни програми за европейско териториално сътрудничество през периода 2007 – 2013 г. по външни граници на ЕС

Получените по програмата средства (нето) за 2012 г. са в размер на 13.8 млн. лв., включително 2.0 млн. лв. отразени (нето) в отчетността на НФ, постъпили по банковите бюджетни сметки на Министерство на регионалното развитие и благоустройството за сметка на чуждото финансиране по двустранните програми за трансгранично сътрудничество.

През отчетния период са получени в НФ Междинни доклади по сертификация и Декларации за допустимост на разходите и по трите програми за трансгранично сътрудничество. В тази връзка са извършени проверки на място от експертите на Национален фонд преди сертифициране на разходите към ЕК, при Управляващия орган и бенефициенти по тези програми.

Сумата на разходите и изходящите трансфери (нето), които са направени през същия период по двустранните програми са на обща стойност 19.5 млн. лв., включително 0.6 млн. лв. разходвани от банковите бюджетни сметки на МРРБ за сметка на чуждото финансиране по двустранните програми за трансгранично сътрудничество.

Финансов механизъм на Европейското икономическо пространство 2009-2014 г. и Норвежки финансов механизъм 2009-2014 г.

Получените общо по двете програми средства за отчетния период са в размер на 0.9 млн. лева.

Сумата на разходите и изходящите трансфери, които са направени през същия период са на обща стойност 0.4 млн. лв.

Българо-швейцарска програма за сътрудничество за намаляване на икономическите и социални неравенства в рамките на разширения Европейски съюз

Получените по програмата средства за 2012 г. са в размер на 0.029 млн. лева.

През годината по Българо-швейцарска програма, дирекция „Национален фонд” в качеството си на Разплащателен орган получи от Конфедерация Швейцария 0.026 млн. лв., заявени в три искания за средства по програмата за възстановяване на разходи.

Извършените трансфери през 2012 г. са в размер на 0.035 млн. лева.

12. Държавен фонд “Земеделие”

В утвърдената план-сметка на ДФ „Земеделие” за 2012 г. с РМС № 183/2012 г., размерът на планираните приходи е 803.9 млн. лв., в това число национални средства 13.9 млн. лв. и 790.0 млн. лв. европейски средства. По отчетни данни постъпленията към 31.12.2012 г. са в размер на 564.3 млн. лв. Общото изпълнение на приходите през отчетния период е 70.2 %.

Основна част от приходите на ДФ „Земеделие” за 2012 г. са заложените за възстановяване средства от ЕК по параграф 46-00 „Помощи, дарения и други безвъзмездно получени суми от чужбина” в размер на 790.0 млн. лв., в т.ч. от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР) – 746.0 млн. лв., от Европейския фонд за рибарството (ЕФР) – 23.9 млн. лв. и от Европейския фонд за гарантиране в земеделието (ЕФГЗ) – 20.1 млн. лв. Към 31 декември 2012 г. са отчетени възстановени средства от ЕЗФРСР в размер на 533.7 млн. лв. и от ЕФР в размер на 17.4 млн. лв.

През финансовата 2012 г. Европейската комисия е възстановявала разходите, извършени от Разплащателната агенция, спазвайки срока от 45 дни, предвиден в чл. 26 (5) от Регламент № 1290/2005. Забавяне във възстановяването има за последната тримесечна декларация за ЕЗФРСР за отчетен период 16.10.2012-31.12.2012 г., поради финансови затруднения на Европейската комисия и неточни прогнози на много от държавите-членки. Към 25.03.2013 г. по горепосочената декларация са изплатени със забавяне 96.7 млн. евро от дължимите 282.2 млн. евро. На 15.04.2013 г. са възстановени оставащите 185.5 млн. евро. По Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство” (2007-2013 г.) през 2012 г. Европейската комисия е възстановявала декларираните разходи, спазвайки срока до два месеца съгласно чл. 84, параграф 2 от Регламент № 1198/2006. Забавяне във възстановяването от Европейската комисия има за последно изпратената на 21.12.2012 г. седма заявка за междинно плащане на стойност 9.5 млн. евро включваща тримесечието 01.10. - 21.12.2012 г. Причина за забавянето са постъпилите от Комисията на 14.02.2013 г. и 03.05.2013 г. искания за допълнителна информация от Изпълнителна агенция по рибарство и аквакултури по включена операция, свързана с превеждане на допълнителни средства в размер на 7.3 млн. евро - принос от ЕФР към Национален Гаранционен Фонд (НГФ) ЕАД, по мярка 2.7 „Схема за финансов инженеринг”. Допълнителната информация е изпратена и се очаква средствата да бъдат възстановени.

Заложените приходи от налози върху захарта за 2012 г. са в размер на 1.16 млн. лв., като в следствие с промяна на план-сметката на фонда, същите са намалени на 1.05 млн. лв. Отчетените постъпления по схемата „Квотен режим” са в размер на 1.05 млн. лв. или изпълнението е 100.0 % от планираните и представляват производствена такса, определена върху 89 198 тона квота за производство на изоглюкоза. От установените и събрани суми 75.0 % се превеждат чрез Министерство на финансите към бюджета на Европейската общност, а 25.0 % остават в националния бюджет като административни разходи.

Източниците за финансиране на ДФ „Земеделие” са в съответствие с разпоредбата на чл. 14, ал. 1 от Закона за подпомагане на земеделските производители /ЗПЗП/. Отчетените приходи в края на 2012 г. от национални източници са в размер на 13.3 млн. лв., което представлява изпълнение на 95.7 % от планираните за 2012 г. средства.

Планираните приходи и доходи от собственост за 2012 г. са 12.9 млн. лв., а отчетените постъпления са 7.7 млн. лв., които са основно приходи от лихви по предоставени инвестиционни и краткосрочни заеми в страната в размер на 7.6 млн. лв. – 59.4 % изпълнение спрямо заложеното.

Към 31.12.2012 г. по план-сметката на ДФ „Земеделие” са отчетени също така приходи по параграф 28-00 „Глоби, санкции и наказателни лихви” в размер на 0.38 млн.лв., по параграф 36-00 „Други неданъчни приходи” в размер на 5.1 млн. лв. и по параграф 37 „Внесен ДДС и други данъци върху продажбите” в размер на 0.98 млн. лв.

През 2012 г. усвояването на средствата по разходните параграфи на план-сметката на ДФ „Земеделие” е в рамките на лимитите и е съобразено с разпоредбите на действащото национално законодателство, регламентите на Европейския съюз, Решения на Министерския съвет, вътрешните актове на ДФ „Земеделие” и решенията на Управителния съвет. През отчетния период по предложение на ДФ „Земеделие” чрез Министерство на земеделието и храните бяха предложени няколко промени в приходната и разходна част на план-сметката на ДФ „Земеделие”. Предложените промени на разходната част бяха свързани с предоставянето на допълнителни средства по бюджета на Министерството на земеделието и храните, осигурени за сметка на намаляване на трансфера от републиканския бюджет за ДФ „Земеделие”, като тези средства, в размер на 28.4 млн. лв. са осигурени в изпълнение на ПМС № 116/2012 г., ПМС № 206/2012 г. и ПМС № 316/2012 г. Други предложени промени бяха свързани с увеличаване на средствата за национални доплащания за животни, както и за увеличаване на средствата за ДДС за пазарни мерки, на средствата за национално съфинансиране на субсидиите за непублични бенефициенти по ПРСР, за средствата за капиталови трансфери за нефинансови предприятия – бенефициенти по ПРСР и САПАРД. Друга част от предложените промени засегнаха планирането на средствата за административни разходи на ДФ „Земеделие”, на планираните средства за разходи за лихви по заеми. Предложените промени на план-сметката бяха утвърдени с РМС № 492/2012 г., РМС № 697/2012 г., РМС № 870/2012 г. и РМС № 1076/2012 г.

С РМС № 955/2012 г., Изпълнителният директор на ДФ „Земеделие” е получил съгласие да одобри заявления за подпомагане, да сключи договори за отпускане на безвъзмездна финансова помощ и да изплати допустимите авансови плащания над бюджета по две мерки от ПРСР (мярка 321 и мярка 322) преди вземане на решение от Европейската комисия за изменение на програмата. С това решение е дадено и съгласие за договориране над бюджета в размер на 29 млн. евро по мярка 123 „Добавяне на стойност към земеделските и горски продукти” от ПРСР след вземане на решение от Европейската комисия за изменение на програмата.

Отчетените общо разходи към 31.12.2012 г. са в размер на 793.0 млн. лв. при планирани 823.2 млн. лв., което представлява 96.3 % изпълнение.

За 2012 г. в план-сметката на Държавен фонд „Земеделие” планираните субсидии за нефинансови предприятия по параграф 43-00 са в размер на 447.3 млн. лв., като изплатените средства към 31.12.2012 г. са в размер на 426.7 млн. лв., в това число: субсидии за непублични бенефициенти по Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР) в размер на 115.3 млн. лв. (в т.ч. 42.9 млн. лв. национално съфинансиране), по Европейския фонд за гарантиране в земеделието (ЕФГЗ) за пазарни мерки – 6.0 млн. лв. (в т.ч. 1.5 млн. лв. национално съфинансиране), държавна помощ по одобрени за подпомагане финансови схеми в размер на 44.9 млн. лв., средства за покриване на разходите за ДДС за пазарни мерки – 3.3 млн. лв., национални доплащания

на площ - 90.7 млн. лв., национални доплащания за животни - 93.1 млн. лв., национални доплащания за тютюн – 72.0 млн. лв. и други субсидии в размер на 1.4 млн. лв.

От заложения ресурс през 2012 г. за капиталови трансфери в размер на 294.8 млн. лв., са предоставени 292.6 млн. лв. или 99.3 % изпълнение спрямо плана, в това число капиталови трансфери за: нефинансови предприятия - бенефициенти по ПРСР - 253.4 млн. лв. (в т.ч. 49.0 млн. лв. национално съфинансиране), нефинансови предприятия – бенефициенти по ОПРСР – 30.4 млн. лв. (в т.ч. 6.1 млн. лв. национално съфинансиране) и капиталови трансфери за изпълнени, но не разплатени проекти по програма САПАРД - 8.9 млн. лв.

Освен посочените параметри, разходите в план-сметката на ДФ „Земеделие” включват разходите за издръжка на фонда, работни заплати и свързаните с тях осигурителни плащания, други текущи разходи, както и капиталови разходи за основен ремонт и за придобиване на дълготрайни активи на фонда и публични бенефициенти по ПРСР.

Програмата за развитие на селските райони (2007-2013 г.) (ПРСР) отразява националната стратегия за развитие на селските райони чрез пакет от мерки, групирани в съответствие с осите, определени в съответните регламенти на Общността, постигането на която се осъществява с финансовата помощ от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони.

Определени са следните стратегически цели за периода 2007 — 2013 г.:

- развитие на конкурентоспособни и основани на иновации земеделие, горско стопанство и хранително-вкусова промишленост;
- опазване на природните ресурси и околната среда в селските райони;
- подобряване на качеството на живот и разнообразяване на възможностите за заетост в селските райони.

Към постигането на тези цели са насочени и специфичните мерки по четирите оси на Програмата за развитие на селските райони.

За 2012 г. по Програмата за развитие на селските райони изплатените средства са в размер на 850.8 млн. лв., в това число национално съфинансиране 166.1 млн. лв.

За периода 01.01.-31.12.2012 г. по ПРСР 2007-2013 г. са сключени 6 964 бр. договори с обща стойност на договорената субсидия в размер на 1 112.7 млн. лв. Разпределението на договорените субсидии за 2012 г. по мерки е както следва:

МЕРКИ ПО ПРСР	Брой договори	Стойност на договорената субсидия (млн. лв.)
112 "Създаване на стопанства на млади фермери"	1245	60.7
114 "Използване на консултантски услуги от фермери и собственици на гори"	86	0.2
121 "Модернизиране на земеделските стопанства"	288	46.1
122 "Подобряване на икономическата стойност на горите"	7	1.5
123 "Добавяне на стойност към земеделски и горски продукти"	160	146.5
141 "Подпомагане на полупазарни стопанства в процес на реструктуриране"	4402	64.6

311 "Разнообразяване към неземеделски дейности"	134	41.7
312 "Подкрепа за създаване и развитие на микропредприятия"	200	57.2
313 "Насърчаване на туристическите дейности"	126	37.3
321 "Основни услуги за населението и икономиката в селските райони"	171	564.3
322 "Обновяване и развитие на населените места"	145	92.8
ОБЩО	6964	1 112.7

За 2012 г. по Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство”, финансирана от Европейския фонд за рибарство (ЕФР) са планирани средства в размер на 31.9 млн. лв., в т.ч. 8.0 млн. лв. национално съфинансиране. Към 31.12.2012 г. по програмата са изплатени общо 30.6 млн. лв., в това число средства от ЕФР в размер на 26.2 млн. лв. и национално съфинансиране към тях в размер на 4.4 млн. лв. Изпълнението за 2012 г. е 96.1 % спрямо планираното. Разпределението на извършените плащания по мерки е както следва:

млн. лева			
Мярка	Общо	ЕФР	Национално съфинансиране
<i>1.1 „Публична помощ за постоянно прекратяване на риболовни дейности”</i>	2.04	1.73	0.31
<i>1.3 „Инвестиции на борда на риболовните кораби и селективност”</i>	0.03	0.02	0.01
<i>2.1 „Производствени инвестиции в аквакултурата”</i>	7.85	5.89	1.96
<i>2.6 „Инвестиции в преработка и маркетинг на продукти от риболов и аквакултури”</i>	2.52	1.89	0.63
<i>2.7 Схема за финансов инженеринг</i>	15.05	14.3	0.75
<i>4.1 „Развитие на рибарските области”</i>	2.24	1.68	0.56
<i>5.1 „Техническа помощ”</i>	0.89	0.67	0.22
ОБЩО	30.62	26.18	4.44

През кампания 2012 за директни плащания са прилагани следните схеми и мерки за подпомагане:

- ✓ Схема за единно плащане на площ (СЕПП), финансирана изцяло от ЕФГЗ;
- ✓ Схема за национални доплащания на хектар земеделска земя (СНДП), финансирана изцяло от националния бюджет;
- ✓ Схема за национални доплащания за тютюн, необвързана с производство, финансирана изцяло от националния бюджет;
- ✓ схема за национални доплащания за говеда, необвързана с производството (НДЖ1), финансирана изцяло от националния бюджет;
- ✓ Схема за национални доплащания за крави с бозаещи телета, обвързана с производството (НДК), финансирана изцяло от националния бюджет;
- ✓ Схема за национални доплащания за овце майки и кози майки, обвързана с производството (НДЖ3), финансирана изцяло от националния бюджет;
- ✓ Схема за поддържане на производството на краве мляко в икономически уязвими ферми, обвързана с производството (НДКМ1), финансирана изцяло от ЕФГЗ;

✓ Схема за подпомагане производители на пресни ягоди и малини, предназначени за преработка (ЯМ), финансирана изцяло от ЕФГЗ.

✓ Схема за поддържане на производството на краве мляко в необлагодетелстваните райони (НДКМ2), финансирана изцяло от ЕФГЗ;

✓ Схема за поддържане на производството на краве мляко в нитратно уязвимите зони (НДКМ3), финансирана изцяло от ЕФГЗ;

✓ Схема за отглеждане на овце майки и кози майки в икономически уязвими общини в Южна България (НДЖ4), финансирана изцяло от ЕФГЗ;

✓ Схема за отглеждане на овце майки и кози майки в необлагодетелстваните райони (НДЖ5), финансирана изцяло от ЕФГЗ;

✓ Схема за специфично подпомагане на производителите на плодове и зеленчуци (СППЗ), финансирана изцяло от ЕФГЗ;

✓ Плащания на земеделски стопани за природни ограничения в планинските райони (НР1) - мярка 211 от ПРСР 2007-2013, която се финансира в съотношение 82:18 европейски и национални средства;

✓ Плащания на земеделски стопани в райони с ограничения, различни от планинските райони (НР2) - мярка 212 от ПРСР 2007-2013, която се финансира в съотношение 82:18 европейски и национални средства;

✓ Плащания по Натура 2000 и плащания свързани с Директива 2000/60/ЕК – за земеделски земи – мярка 213 от ПРСР 2007-2013, която се финансира в съотношение 82:18 европейски и национални средства;

✓ Агроекологични плащания (АЕП) - мярка 214 от ПРСР 2007-2013, която се финансира в съотношение 82:18 европейски и национални средства.

За периода от 01.01.2012 г. до 31.12.2012 г. по линия на **директните плащания** (вкл. националните доплащания към преките плащания и агроекологичните плащания) са изплатени субсидии на обща стойност 1 157.9 млн. лв. Посочената стойност се формира от:

- средствата от Европейския фонд за гарантиране на земеделието(ЕФГЗ) - 764.3 млн. лв., при планирани 765.6 млн. лв. – 99.8 % изпълнение;

- по схемите за националните доплащания в размер на 255.8 млн. лв., в това число национални доплащания на площ към преките плащания – 90.7 млн. лв., национални доплащания за животни – 93.1 млн. лв. и национални доплащания за тютюн – 72.0 млн. лв. при планирани разходи в размер на 262.1 млн. лв. – изпълнение 97.6 % спрямо плана;

- средства от ЕЗФРСР, прехвърлени към директните плащания в размер на 112.0 млн. лв. по параграф 93-23 и 24.8 млн. лв. национално съфинансиране, отчетени по параграф 43-00;

- средства за агроекологични плащания в размер на 1.1 млн. лв., като 0.9 млн. лв. са от ЕЗФРСР и 0.2 млн. лв. са национално съфинансиране.

По линия на **селскостопанските пазарни механизми** през 2012 г. са изплатени 80.6 млн. лева.

Пазарни мерки, в.т.ч.	80.6 млн. лв.
ЕФГЗ	74.7 млн. лв.
НБ съфинансиране	4.9 млн. лв.
Плащания за борса Млечни квоти (НБ)	1.0 млн. лв.

Възстановените суми от Европейския съюз са както следва:

- 735.5 млн. лв. за директни плащания, при планирани за годината 735.5 млн. лв. – изпълнението е малко над плана;

- 61.6 млн. лв. от ЕЗФРСР, прехвърлени към директни плащания, при планирани за годината 61.7 млн. лв.;

- 65.2 млн. лв. за пазарни мерки, при планирани 65.3 млн. лв. за годината – 99.9 на сто изпълнение.

Извършените трансфери през 2012 г. между извънбюджетни сметки и фондове към публични бенефициенти по ПРСР и ОПРСР са в размер на 495.5 млн. лв., от тях европейски средства в размер на 361.2 млн. лв. и средства за национално съфинансиране в размер на 91.4 млн. лева.

За 2012 г. е изплатена вноската за захар към Европейския съюз в размер на 1.09 млн. лв., което представлява 75 на сто от постъпилите приходи през 2012 г. и от постъпили приходи в края на 2011 г. по параграф 18-00 „Налози върху захарта”.

Към 31.12.2012 г. по извънбюджетната сметка на ДФ „Земеделие” е преведен трансфер от централния бюджет в размер на 551.5 млн. лева.

През 2012 г. изцяло е погасен държавен заем в размер на 335.0 млн. лв., съгласно сключен в края на 2011 г. Договор за държавен заем между правителството на Република България, представлявано от министъра на земеделието и храните, и „Българска банка за развитие” АД за предоставяне на средства на Държавен фонд „Земеделие” - Разплащателна агенция, за изпълнение на гаранционни схеми по Програмата за развитие на селските райони за периода 2007-2013 г. по държавен заем от ДФ „Земеделие” - Разплащателна агенция.

По линия на **предоставените лихвени заеми по инвестиционните схеми** за кредитиране за 2012 г. са изплатени средства в размер на 56.7 млн. лв. при планирани 60.0 млн. лв. – изпълнение 94.5 на сто. Възстановените средства за същия период са в размер на 54.1 млн. лв. при планирани 40.0 млн. лева.

По линия на **краткосрочните схеми за подпомагане** през отчетния период са изплатени 14.3 млн. лв. – изпълнение 71.7 на сто. Възстановените средства за същия период са в размер на 10.4 млн. лв. – изпълнение 51.9 на сто.

13. Фонд за покриване на разходите за приватизация и следприватизационен контрол

Отчетените собствени приходи на Фонда за покриване на разходите за приватизация и следприватизационен контрол (ФПРПСК) към Агенция за приватизация и следприватизационен контрол (АПСК) за 2012 г. са в размер на 0.04 млн. лв., при планирани 0.025 млн. лв. Постъпленията са в резултат на получени 50 на сто от присъдени в полза на АПСК юрисконсултски възнаграждения, в съответствие с чл.8, ал.9 от Закона за приватизация и следприватизационен контрол (ЗПСК). Допълнително, към 31.12.2012 г. са начислени вземания в размер на 0.02 млн. лв. за юрисконсултски възнаграждения, присъдени по изпълнени листа в полза на АПСК.

За изпълнение на плана за приватизация за 2012 г. на ФПРПСК първоначално са заложили разходи за осъществяването на приватизационния процес в размер на 2.5 млн. лв. В съответствие с разпоредбата на чл. 9, ал. 2 от Закона за приватизация и следприватизационен контрол, в ЗДБРБ за 2012 г. е определен трансфер от централния бюджет за финансиране на плащанията на ФПРПСК в размер на 2.5 млн. лв. С ПМС №137/2012 г. на фонда са предоставени допълнителни средства в размер на 2.0 млн. лв.

чрез трансфер от централния бюджет с цел финансово осигуряване на процеса по приватизация и следприватизационен контрол за 2012 г.

Към 31.12.2012 г. отчетеният размер на разходи е 3.6 млн. лв. и представлява 94.9 на сто от заложеното по план-сметката на фонда. Основната част от направените разходи са свързани с изплащане на възнаграждение на консултанта по сделката за продажбата на държавното участие в капитала на „Булгартабак холдинг“ АД – 1.7 млн. лв., както и за заплащане на глоби и неустойки – 0.85 млн. лв. Допълнително е предоставен и трансфер към бюджета на Министерство на икономиката, енергетиката и туризма в размер на 0.7 млн. лв.

14. Държавно предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда

Със ЗДБРБ за 2012 г. са одобрени приходи на Предприятието за управление на дейностите по опазване на околната среда /ПУДООС/ в размер на 55.0 млн. лв. Реализираните неданъчни приходи по бюджета на предприятието са в размер на 34.6 млн. лв., или изпълнението им възлиза на 62.9 % спрямо разчетените приходи. С най-голям относителен дял (88.0 %) са приходите от държавни такси – 30.4 млн. лв., които представляват получени по Закона за водите такси за издаване на разрешителни, определени по тарифата за таксите (приета с ПМС №136/2011 г.), по Закона за управление на отпадъците, по Закона за чистотата на атмосферния въздух, по Закона за защитените територии. Приходите и доходите от собственост са в размер на 2.2 млн. лв., представляващи приходи и услуги по изгарянето на болнични отпадъци в Инсинератора.

Намалението на приходите през 2012 г. е в следствие на:

- издадените и предоставени разрешителни на фирми или организации по оползотворяване на отпадъците по Закона за управление на отпадъците и приходите от такси, които по този закон постъпват в организацията;

- такси по Закона за чистотата на атмосферния въздух от края на 2011 г. не постъпват, тъй като нефтопреработвателните предприятия в България използват газ, а не дизелово гориво, за което се дължеше такса;

- постъпленията по Закона за водите са с около 30 % по-малко спрямо планираните приходи, което се дължи на слабата събираемост от ВиК дружествата и лошото финансово състояние на тези дружества..

Към 31.12.2012 г. ПУДООС отчита общо разходи за администрацията в размер на 3.4 млн. лв.

За „Изграждане на инфраструктурни обекти“ за 2012 г. по уточнен план бяха заложили 58.9 млн. лв. Разходите са за проекти и договори за бюджетни структури по решения на Управителния съвет на ПУДООС, които се предоставят чрез трансфер на бюджетни структури. С решение на Управителния съвет на ПУДООС по плана от „Изграждане на инфраструктурни обекти“ са прехвърлени за „Предоставени трансфери“, като към 31.12.2012 г. тези средства са в размер на 27.0 млн. лв. за финансиране на договори с общини и бюджетни структури за екологични проекти и дейности. Съгласно решения на Управителния съвет към 31.12.2012 г. са предоставени средства на бюджетни структури в размер на 32.9 млн. лв.

В областта на управление на водите са изразходвани средства в размер на 7.9 млн. лв., от които за :

- изграждане на малки водоснабдителни обекти на стойност 1.7 млн. лв.;
- пречиствателни станции за отпадни води, канализационни мрежи и довеждащи колектори и корекции на речни корита и дерета, на обща стойност 6.2 млн. лв.

В областта на управление на отпадъците са изразходвани средства в размер на 17.3 млн. лв., от които за:

- изграждане на интегрирана система от съоръжения за третиране на отпадъци /депа/ - 7.5 млн. лв.;
- по договори за изграждане на сепариращи инсталации за битови отпадъци – 4.4 млн. лв.;
- по договори за закриване и рекултивация на общински депа за битови отпадъци съгласно ПМС №209/2009 г. и ПМС №84/2012 г. за изменение и допълнение на ПМС №209/2009 г. – 5.4 млн. лв.

В областта на биоразнообразието – финансирани проекти за 0.3 млн. лв.

В областта на повишаване на екологичното съзнание и култура, информационната и образователната дейност – финансираните проекти са за 1.4 млн. лв.

За планове за дейности, екологични мероприятия и мониторинг на МОСВ – 6.0 млн. лв.

През отчетния период ПУДООС е финансирало екологични проекти и дейности на бюджетни структури, както следва:

- обекти на територията на общините за 26.4 млн. лв.
- за структури на БАН – 0.2 млн. лв.
- за Министерство на околната среда и водите – 6.2 млн. лв.

В ПУДООС постъпват приходи от погасителни вноски по предоставени заеми на общини и фирми. Средствата се предоставят за нови безлихвени заеми за създаване на механизми за разделно събиране, рециклиране и повторна употреба на отпадъците, закупуване на съдове и техника за сметосъбиране и извозване, изграждане на МВЕЦ, и проекти за зелени инвестиции по Мостово финансиране между Министерство на финансите, ПУДООС и Национален доверителен екофонд.

Получаването на погасителните вноски и предоставянето на заеми на общини се разчитат и отчитат, като „Временни безлихвени заеми от/за ПУДООС”. Към 31.12.2012 г. от погасителни вноски по заеми на общини са получени 2.3 млн. лв. и са предоставени заеми за 7.2 млн. лв.

Като „Предоставена временна финансова помощ” се отчитат заемите на фирми и физически лица. От погасителни вноски, спрямо погасителни планове, по предоставени заеми, като „Възстановени суми по временна финансова помощ” за отчетния период на 2012 г. са получени 6.0 млн. лв. Предоставянето на заеми на фирми и юридически лица към 31.12.2012 г. са в размер на 0.3 млн. лв.

15. Извънбюджетна сметка към министъра на финансите за средствата от продажбата на предписани емисионни единици

Извънбюджетна сметка към министъра на финансите за средствата от продажбата на предписани емисионни единици е открита съгласно чл.142в, ал. 1 от Закона за опазване на околната среда (ЗООС) и Приложение № 8 „Списък на извънбюджетните фондове и сметки, които ще функционират през 2012 г.” към § 28 от преходните и заключителни разпоредби на ЗДБРБ за 2012 г. През 2012 г. по тази извънбюджетна сметка са постъпили неданъчни приходи от продажбата на нематериални дълготрайни активи в размер на 34.8 млн. лв. Средствата представляват постъпили приходи от продажба на предписани емисионни единици, съгласно Споразумения за покупка на предписани емисионни единици в рамките на Схема за зелени инвестиции между Република България и Република Австрия от 27.10.2011 г. и от 26.04.2012 г.

През 2012 г. по сметката са извършени разходи за субсидии в размер на 0.2 млн. лв. и са предоставени трансфери в размер на 0.6 млн. лв.

16. Набирателна сметка към МФВС

Съгласно чл. 59б от Закона за физическото възпитание и спорта разпределените средства от постъпленията на Държавно предприятие "Български спортен тотализатор" по чл. 14, ал. 3 от Закона за хазарта се съхраняват по сметка за чужди средства (набирателна сметка) на Министерството на физическото възпитание и спорта. През 2012 г. по набирателната сметка на министерството са постъпили средства в размер на 26.8 млн. лв., в т.ч.:

- 26.8 млн. лв. приходи и доходи от собственост /вноски от приходи на държавни (общински) предприятия и институции/. Средствата са постъпления от игрите, организирани от ДП „Български спортен тотализатор“ през 2012 г;

- 0.06 млн. лв. от глоби, санкции и наказателни лихви. Средствата са постъпления от лихви по възстановени суми от спортни организации, поради неусвоени средства и непризнати разходи по сключени договори с МФВС за финансово подпомагане на дейности на спортните организации.

За отчетния период от набирателната сметка на МФВС са усвоени средства в размер на 26 млн. лв., както следва:

- 22.4 млн. лв. – предоставени средства на спортни организации /спортни федерации и клубове/ по договори въз основа на одобрени проекти от МФВС за финансиране на спортни дейности по реда на Наредба № Н-1 от 2007 г.;

- 2.0 млн. лв. – отпуснати премии за олимпийски медалисти, прекратили активна състезателна дейност;

- 1.6 млн. лв. – предоставени капиталови трансфери на спортни организации за изграждане и реконструкция на спортни обекти и съоръжения.

17. Сметка за чужди средства, открита съгласно §28 от Преходните и заключителните разпоредби на ЗИД на Закона за българските лични документи към МВР

Съгласно §28 от Преходните и заключителните разпоредби на ЗИД на Закона за българските лични документи към МВР, събираните такси от издаването на документи за самоличност, документи за пребиваване в Република България и за управление на моторно превозно средство постъпват по отделна сметка за чужди средства на Министерството на вътрешните работи и се ползват за погасяване на задължения към фирмите-изпълнители във връзка с придобиване на активи или ползване на услуги, съгласно сключен договор, както и за покриване на разходи по бюджета на Министерството на вътрешните работи за съответната година. Приходите постъпват по сметката от 1 юли 2009 г.

Отчетените за 2012 г. **приходи** са в размер на **46.9 млн. лв.** Отчетените за 2012 г. **разходи** са в размер на **18.1 млн. лв.**, от тях 14.8 млн. лв. са издръжка (за материали и външни услуги, предоставени във връзка с издаването на документите) и 3.3 млн. лв. са разходи за лихви по договора за финансов лизинг за издаването на българските лични документи.

Отчетена е сума по § 93-17 в размер на 7.5 млн. лв., представлява задълженията по финансовия лизинг за издаването на българските лични документи през първото тримесечие на 2012 г.

IV. ОТЧЕТ ЗА СЪСТОЯНИЕТО НА ДЪРЖАВНИЯ И ДЪРЖАВНОГАРАНТИРАНИЯ ДЪЛГ ПРЕЗ 2012 г.

1. Държавен дълг

Политиката по управление на държавния дълг през 2012 г. бе съобразена с наредените в Стратегията за управлението на държавния дълг за периода 2012 – 2014 г. цели и предвидения за тяхното реализиране инструментариум.

Управлението на държавния дълг бе осъществено в съответствие с ограничителните условия и съобразно определените лимити в ПЗР на ЗДБРБ за 2012 г. за максимален размер на новия държавен дълг, поемане на нови държавни гаранции и максимален размер на дълга в края на годината.

Осигурявайки необходимите ресурси за финансиране на бюджета и рефинансиране на дълга в обращение при оптимална цена и степен на риск, поддържайки равнището на държавния дълг на ниво, осигуряващо фискална устойчивост и изпълнение на критериите от Маастрихт. По отношение на държавния дълг Република България е на едно от челните места с най-нисък държавен дълг в ЕС.

Министерството на финансите реализира заложените в емисионната политика за 2012 г. обеми държавни ценни книжа (ДЦК) и постигна планираното брутно и нетно вътрешно финансиране. В условията на силна нестабилност и несигурност на международните дългови пазари, усилията за пазарно-ориентирана емисионна политика допринесоха както за запазване на високото търсене на ДЦК от страна на пазарните участници, така и за рекордно намаляване на доходността през изминалата година по всички сегменти на дълговата крива.

През 2012 г. България емитира на международните капиталови пазари нови петгодишни бенчмаркови еврооблигации на обща номинална стойност от 950.0 млн. евро номинална стойност, при годишен лихвен купон - 4.25 %. Чрез емисията бяха набавени необходимите средства за изплащане на падежиращите през 2013 г. глобални облигации (818.5 млн. евро). След пласмента на еврооблигациите, местните пазарни участници възвърнаха силния си интерес към вътрешните ДЦК, което доведе и до съществено намаление на доходността им.

Контролираното нарастване на държавния дълг през 2012 г. се формира чрез реализиране през годината на положително външно и вътрешно нетно финансиране от:

- ✓ облигациите, емитирани на международните капиталови пазари през юли;
- ✓ усвоените средства по външен заем - трети транш от Кредитното споразумение за структурен програмен заем, България съфинансиране по Фондовете на ЕС 2007-2012 г. между Република България и ЕИБ;
- ✓ операции с ДЦК на вътрешния пазар.

В края на декември номиналният размер на държавния дълг възлиза на 13 673.6 млн. лв., от който вътрешен – 4 981.0 млн. лв. и външен – 8 692.6 млн. лв. В сравнение с нивото, регистрирано в края на предходната година дългът бележи увеличение от 2 044.4 млн. лв., основно в следствие на емисията еврооблигации на международните капиталови пазари.

В края на 2012 г. съотношението на държавния дълг към БВП е 17.6 % при 15.5 % за предходната година или увеличение от 2.1 п. п. Съотношението вътрешен държавен дълг/БВП се запазва на 6.4 % спрямо края на предходната година, докато съотношението външен държавен дълг/БВП нараства на 11.2 % или с 2.1 п. п. увеличение спрямо 2011 г. – 9.1 %.

В структурата на дълга относителният дял на вътрешния държавен дълг е 36.4 %, а на външния държавен дълг – 63.6 % (съответно 41.3 % към 58.7 % през 2011 г.).

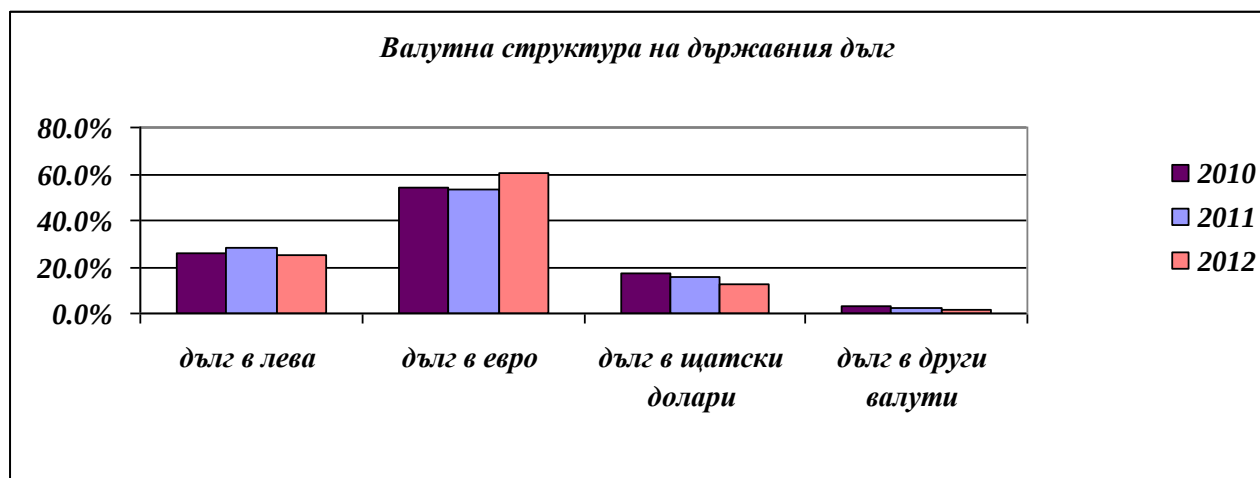
Размер на държавния дълг

Структура	31.12.2010 г.		31.12.2011 г.		31.12.2012 г.	
	млн. лв.	% от ДД*	млн. лв.	% от ДД*	млн. лв.	% от ДД*
Вътрешен държавен дълг	3 934.2	37.4%	4 808.0	41.3%	4 981.0	36.4%
I. ДЦК	3 934.2	37.4%	4 473.0	38.5%	4 981.0	36.4%
II. Вътрешни заеми			335.0	2.9%		
Външен държавен дълг	6 598.0	62.6%	6 821.2	58.7%	8 692.6	63.6%
I. Облигации	3 200.7	30.4%	3 242.9	27.9%	5 070.5	37.1%
II. Кредити	3 397.3	32.3%	3 578.3	30.8%	3 622.1	26.5%
Общо държавен дълг	10 532.2	100.0%	11 629.2	100.0%	13 673.6	100.0%
Вътрешен държавен дълг / БВП	5.6%		6.4%		6.4%	
Външен държавен дълг / БВП	9.4%		9.1%		11.2%	
Държавен дълг / БВП	14.9%		15.5%		17.6%	
БВП, (млн. лв.)	70 511.2		75 308.0		77 582.1	

*ДД - държавен дълг

Във валутната структура на държавния дълг през 2012 г. се наблюдава промяна в посока нарастване дела на дълга, деноминиран в евро от 53.3 % в края на 2011 г. до 60.2 % в края на 2012 г. В сравнение с края на 2011 г., относителният дял на дълга в лева намалява с около 3.4 п. п. и достига 25.2 %. Частта, деноминирана в щатски долари, намалява с около 2.8 п. п. до 12.8 %. Промени в посока намаление се наблюдават и при дълга в други валути – от 2.5 % през 2011 г. до 1.7 % в края на 2012 г.

Относителното консолидиране на горните показатели в рамките на предходната 2011 г. се дължи основно на факта, че всички пласирани както на вътрешния пазар, така и на международните пазари емисии на ДЦК през годината бяха деноминирани в национална валута и в евро, а също така и на обстоятелството, че всички извършени усвоявания по външни заеми са в евро. В същото време 97.8 % от извършените редовни погашения по дълга са в лева и евро. Отчетената валутна структура съответства напълно на поставената в Стратегията за управление на държавния дълг за периода 2012-2014 г. цел за поддържане на преобладаващ дял на задълженията, деноминирани в евро и национална валута.

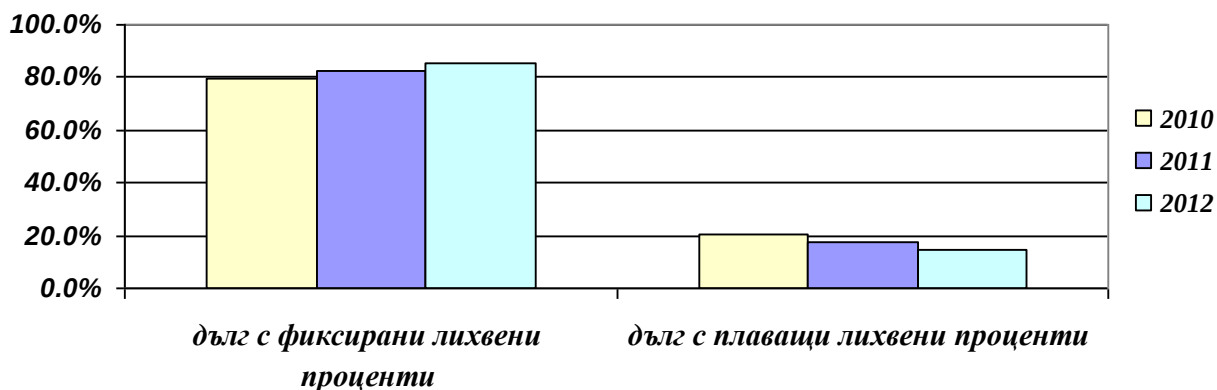

През 2012 г. се запазва тенденцията за покачване дела на дълга с фиксирани лихвени проценти и респективно редуциране на дълга с плаващи лихви (съответно 85.8 %

към 14.2 % през 2012 г. при 82.4 % към 17.6 % за 2011 г.). Промяната е от около 3.4 п. п. в сравнение с отчетената стойност в края 2011 г.

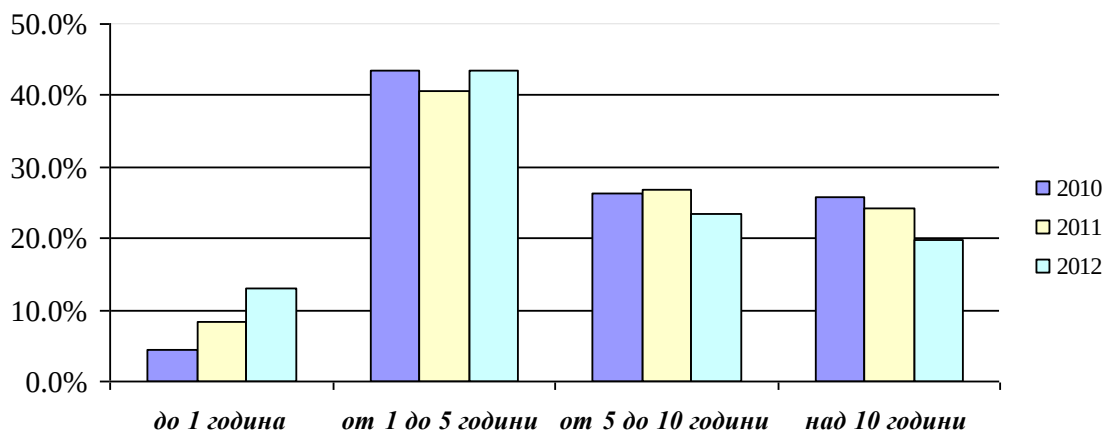
Повишението на частта от дълга с фиксирани лихвени купони в края на отчетния период се дължи основно на политиката на приоритетно емитиране на дълг с фиксирани лихвени проценти и погасяването на дълг с плаващи лихви.

Лихвена структура на държавния дълг

В матуритетната структура на държавния дълг през 2012 г. се запазва доминиращият относителен дял на дълга с остатъчен матуритет от 1 до 5 години (43.6 %). Измененията в матуритетната структура на държавния дълг спрямо предходната година за отделните матуритетни сегменти с остатъчен срок от 5 до 10 години (3.4 п. п. намаление), над 10 години (4.4 п. п. намаление) и до 1 година (4.8 п. п. увеличение), са обусловени основно от провежданата през годината емисионна политика, както и от намалението на остатъчния срок по вече съществуващи суверенни задължения.

Матуритетна структура на държавния дълг

В структурата на държавния дълг към 31.12.2012 г. по видове инструменти 73.5 % принадлежат на ДЦК. От тях 50.4 % са облигации, емитирани на международните

капиталови пазари и 49.6 % са облигации, емитирани на вътрешния пазар. Делът на държавните заеми е 26.5 %.

В края на годината в структурата на държавните заеми по видове кредитори с най-голям относителен дял е дългът към МБВР – 47.7 %, следван от ЕИБ – 39.8 %, други кредитори – 8.4 % и Парижки клуб - 4.1 %. По-съществени изменения в посока нарастване спрямо 2011 г. се отчитат при дълга към ЕИБ – 8.0 п.п. и МБВР – 1.8 п.п.

Отнесени към размера на общия държавен дълг, външните облигации заемат 37.1%; ДЦК, емитирани на вътрешния пазар - 36.4 %; дългът към Световната банка – 12.7%; към ЕИБ – 10.5 %; към Други кредитори – 2.2 % и към Парижкия клуб – 1.1 %.

Извършените през 2012 г. плащания по държавния дълг (в т.ч. погашения и лихви) са в размер на 1 773.8 млн. лв. или с 431.2 млн. лв. повече от плащанията през предходната година. Платените главници са в размер на 1 249.2 млн. лв. или с 413.2 млн. лв. повече, а платените лихви са в размер на 524.7 млн. лв. или с 18.0 млн. лв. повече в сравнение с изплатените през 2011 г.

По вътрешния дълг плащанията са в размер на 1 134.9 млн. лв. (в т.ч. лихви – 165.4 млн. лв. и погашения – 969.5 млн. лв.) и по външния държавен дълг – 638.9 млн. лв. (в т.ч. лихви – 359.3 млн. лв. и погашения - 279.6 млн. лв.).

Отнесени към размера на общо извършените плащания по държавния дълг, плащанията по секюритизирания дълг (местни ДЦК и външни облигации) са 59.5 % (1 054.6 млн. лв.) спрямо 40.5 % (719.2 млн. лв.) – по държавните заеми.

Валутната композиция на извършените плащания по дълга от началото на годината регистрира превес на плащанията, деноминирани в евро, които са в размер на 801.7 млн. лв., следвани от тези в лева - 795.2 млн. лв. Плащанията в щатски долари са общо 149.9 млн. лв., а в други валути – 27.0 млн. лв.

2. Гарантиран от държавата дълг

Гарантираният от държавата дълг към края на 2012 г. възлиза 1 009.3 млн.лв. (985.9 млн. лв. външен и 23.4 млн. лв. вътрешен) и представлява 1.3 % от БВП. Намалението в номиналния размер на държавногарантирания дълг, спрямо нивото му в края на 2011 г., е в размер на 187.9 млн. лв., което се дължи основно на по-малко усвоени средства през годината по вече подписани кредитни споразумения, а изплатените погашения са с 20.3 млн. лв. повече в сравнение с 2011 г. Плащанията по държавногарантираните заеми през годината възлизат на 148.7 млн. лв., в т.ч. главници – 122.2 млн. лв. и лихви – 26.5 млн. лв.

По държавните гаранции по „Програмата за студентско кредитиране“, уредени чрез правната рамка на Закона за кредитиране на студенти и докторанти (ЗКСД), за периода 2010 - 2012 г. са усвоени средства в размер на 24.3 млн. лв., като само за 2012 г. са 12.2 млн. лв. През отчетната година, по реда на ЗКСД, са изплатени 31.1 хил. лв. от предвидените по бюджета на Министерство на образованието, младежта и науката средства за покриване риска от активиране в случаите на неизпълнение на условията по договори за кредит.

Във валутната структура на гарантирания от държавата дълг през 2012 г. на дела в японски йени принадлежат 53.0 %, на дела в евро - 42.0 %, на дела в щатски долари - 2.7 % и на дела в национална валута - 2.3 %. Тези съотношения са съответно 56.3 %, 39.8 %, 3.0 % и 1.0 % към края на 2011 г. Промяната в посока нарастване на относителните дялове на дълга в евро и национална валута, съответно с 2.2 п. п. и 1.3 п. п. се дължи основно на

факта, че от общия обем на усвоените средства по държавногарантирания дълг през годината - 93.5 % са в лева и 6.5 % в евро.

Състоянието на лихвената структура на държавногарантирания дълг през отчетната година също търпи промени – дългът с фиксирани лихви е 60.3 % (при 63.2 % към края на 2011 г.), а дългът с плаващи лихви – 39.7 % (при 36.8 % към края на 2011 г.).

Размер на държавногарантирания дълг

Структура	31.12.2010 г.		31.12.2011 г.		31.12.2012 г.	
	млн. лв.	% от БВП	млн. лв.	% от БВП	млн. лв.	% от БВП
Вътрешни държавни гаранции	2.8	0.0%	11.8	0.0%	23.4	0.0%
Външни държавни гаранции	1 243.3	1.8%	1 185.3	1.6%	985.9	1.3%
Общо държавно гарантиран дълг	1 246.1	1.8%	1 197.1	1.6%	1 009.3	1.3%
БВП (млн. лв.)		70 511.2		75 308.0		77 582.1

3. Консолидиран държавен дълг

Размерът на консолидирания държавен дълг в края на отчетната година е 14 638.8 млн. лв. при 12 578.8 млн. лв., регистрирани в края на 2011 г. В състава на консолидирания държавен дълг изменение от 2 044.0 млн. лв. в посока на увеличение отбелязва държавният дълг. Дългът на общините нараства от 949.6 млн. лв. на 965.2 млн. лв. Съотношението консолидиран държавен дълг/БВП бележи увеличение от 2.2 п. п. спрямо предходната година.

*Размер на консолидирания държавен дълг**

(млн. лв.)

Структура	към 31.12. 2010 г.	към 31.12. 2011 г.	към 31.12. 2012 г.
Консолидиран държавен дълг	11 375.2	12 578.8	14 638.8
1. Държавен дълг	10 532.2	11 629.2	13 673.6
2. Дълг на социалноосигурителните фондове	0.0	0.0	0.0
3. Дълг на общините	843.0	949.6	965.2
Консолидиран държавен дълг/БВП в (%)	16.1%	16.7%	18.9%

Забележки:

* Размерът на консолидирания държавен дълг е изчислен съгласно дефиницията по § 1 от ДР на ЗДД, а не по методологията на Евростат

1. Държавният дълг се отчита по номинална стойност.

2. За изчисляване е използвано БВП за 2010 г. - 70 511 млн. лв., 2011 г. – 75 308 млн.лв. и БВП за 2012 г. – 77 582.1 млн. лв. съгласно данните на НСИ, както и актуализирани данни за размера на общинския дълг, получени от Централния регистър на общинския дълг (ЦРОД).

3. Заемът, отпуснат от Министерство на финансите на Националния осигурителен институт чрез подзаемно споразумение, сключено на основание кредитно споразумение между Република България и Международната банка за възстановяване и развитие /Световната банка/ по проект “Администриране на социалното осигуряване”, е изключен от т. 2. Дълг на социално осигурителните фондове, тъй като е отразен в т.1. Държавен дълг.

4. Преизчислението на дълга в лева е по централния курс на БНБ за съответните валути към българския лев за последния работен ден на периода.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

През 2012 г. икономическата среда се разви по-песимистично от първоначалните прогнози, като икономическия растеж спрямо 2011 г. остана слаб и не позволи по-интензивно възстановяване на приходите. Благоприятните ефекти в приходите бяха свързани основно с подобрене при крайното потребление, ускорено реализиране на проектите по Структурните и Кохезионния фондове на ЕС, мерките за борба със сивата икономика и повишаване на събираемостта на публичните вземания и някои постъпления с еднократен характер. Въпреки че положителните ефекти в приходната част бяха по-слаби от очакванията, подобреното на бюджетната позиция с 1.5 п.п. от БВП спрямо предходната година бе реализирано основно от страна на приходите.

Параметрите по изпълнението на бюджета се развиваха в рамките на годишните разчети. Данъчните приходи за 2012 г., включително приходите от осигурителни вноски, представляват 99.7 % от годишния разчет по консолидираната фискална програма, като данъчните приходи по републиканския бюджет са изпълнени на 99.4 %. Постъпленията общо за групата на косвените данъци представляват 99.7 % спрямо плана за годината. Приходите от ДДФЛ по консолидираната фискална програма са изпълнени на 102.0 %. В частта на данъчните приходи по КФП неизпълнение на разчета се отчита при корпоративните данъци, приходите от акцизи и други данъци по ЗКПО по републиканския бюджет и имуществените данъци по бюджетите на общините, като преизпълнението на разчетите при други данъци и най-вече при постъпленията от ДДС, ДДФЛ и здравно-осигурителни вноски компенсирала основната част от това неизпълнение, с което данъчните приходи на консолидирана основа са близки до разчета към ЗДБРБ за 2012 г.

Параметрите в частта на разходите също се развиваха в рамките на програмата за годината. Консолидиращите мерки в програмата осигуриха запазване на общите разходи на равнище близко до това от предходната година – 35.9 % от БВП за 2012 г. при 35.7 % от БВП за 2011 г. В структурно отношение се отчита нарастване на капиталовите разходи и социалните и здравноосигурителните разходи, докато разходите за заплати и осигурителни вноски, разходите за издръжка и разходите за субсидии за нефинансови предприятия се свиват като относителен дял в БВП.

Дефицитът по консолидираната фискална програма на касова основа за 2012 г. е в размер на 0.5 % от БВП, а оценен по методологията на ЕСС 95 в априлските Нотификационни таблици дефицитът на България е в размер на 0.8 % от БВП. В разчетите към ЗДБРБ за 2012 г. бе предвидено дефицитът по КФП да не превиши 1.3 % от прогнозния БВП, т.е. дефицитът за 2012 г. е по-нисък с 0.8 п.п. от БВП спрямо разчета.

По-долу са представени накратко основни бюджетни показатели и макроикономически параметри за 2012 г., както следва:

- ◆ През 2012 г. брутният вътрешен продукт на България възлезе на 77 582.1 млн. лв. Реалният годишен растеж достигна 0.8 % при 1.8 % за 2011 г. Икономическата активност в страната се определяше от възстановяване във вътрешното търсене, което забави темповете си на нарастване през втората половина на годината. Външния сектор бе с отрицателен принос за растежа през годината.

- ◆ През 2012 г. развитието на пазара на труда се влоши в сравнение с предходната година, като броя на заетите ускори темпа си на намаление до 4.3 %, при 3.4 % за 2011 г. по данни за заетите лица от Системата на националните сметки. Нивото на безработица през 2012 г. достигна своя исторически максимум за последните девет години от 12.3 %.

- ◆ Преките чуждестранни инвестиции за 2012 г. са в размер на 2.9 млрд. лв. (3.7 % от БВП) спрямо ревизирани 2.6 млрд. лв. за 2011 г.

- ◆ Салдото по текущата сметка беше положително в шест от месеците на 2012 г., но към края на годината достигна кумулативен дефицит в размер на 1.0 млрд. лв. или 1.3 % от БВП. Същевременно беше отчетен приток на капитали по финансовата сметка.

♦ Оценката в априлските Нотификационни таблици за размера на дефицита на сектор „Държавно управление” е 0.8 % от БВП, което представлява подобрене с 1.2 п.п. от БВП спрямо отчетения дефицит за 2011 г. (2.0 % от БВП).

♦ Дефицитът на касова основа за годината е в размер на 357.5 млн. лв., което представлява 0.5 % от БВП.

♦ Изпълнението на приходите и помощите по консолидирания бюджет спрямо годишните разчети за 2011 г. е 95.5 %, а по републиканския бюджет – 101.5 %.

♦ Общите разходи по КФП за годината представляват 93.2 % от годишните разчети към ЗДБРБ за 2012 г., а по републиканския бюджет разходите, трансферите и вноската за бюджета на ЕС представлява 98.0 % от планираните за годината.

♦ Фискалният резерв към 31.12.2012 г. възлиза на 6.1 млрд. лв., в т.ч. средствата по сметките на ДФГУДПС към 31.12.2011 г. в размер на 2.1 млрд. лв. Заложеният в ПЗР на ЗДБРБ за 2012 г. минимален размер на фискалния резерв към 31.12.2012 г. е 4.5 млрд. лв.

♦ Съотношението консолидиран държавен дълг/БВП по националната методология остава на относително ниско ниво въпреки емисията еврооблигации за посрещане на предстоящите плащания по дълга в началото на 2013 г. – 18.9 % за 2012 г. при 16.7 % за 2011 г.

ПРИЛОЖЕНИЯ:

1. Отчет за изпълнението на държавния бюджет на Република България за 2012 г.
2. Отчет на консолидирания държавен бюджет за 2012 г.
3. Анализ на изпълнението на утвърдените политики и програми на министерствата и агенциите за 2012 г.